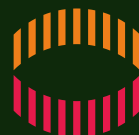

WYŻSZA SZKOŁA
INFORMATYKI I ZARZĄDZANIA
z siedzibą w Rzeszowie

SUN
RISE

ROLNICTWO EKOLOGICZNE W POLSCE

Uwarunkowania środowiskowe, prawne i ekonomiczne

Raport Zespołu ds. Badań nad Bezpieczeństwem Żywności oraz Transformacją Produkcji
i Konsumpcji Żywności Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania z siedzibą w Rzeszowie

Rzeszów 2025

Raport „*Rolnictwo ekologiczne i produkcja ekologiczna w Polsce – uwarunkowania środowiskowe, prawne i ekonomiczne*” opracowany przez Zespół ds. Badań nad Bezpieczeństwem Żywności oraz Transformacją Produkcji i Konsumpcji Żywności Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania z siedzibą w Rzeszowie w składzie:

dr Katarzyna Kurzępa-Dedo (kierowniczka Zespołu)

prof. WSiIZ dr hab. A. Jurkowska-Gomułka

dr Sylwia Banaś-Mazur

dr Joanna Hady

mgr inż. Natalia Guz

Raport uwzględnia stan prawny na 31 lipca 2025 r.

@Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania z siedzibą w Rzeszowie

Spis treści

Część I. Wprowadzenie

- 1.1. Przedmiot i cel raportu
- 1.2. Podstawowe definicje

Część II. Środowiskowe determinanty rozwoju rolnictwa ekologicznego w Polsce

- 2.1. Liczba i rozmieszczenie ekologicznych gospodarstw rolnych
- 2.2. Wybrane środowiskowe ograniczenia prowadzenia ekologicznej działalności rolnej
 - 2.2.1. Ukształtowanie terenu
 - 2.2.2. Pokrycie terenu
 - 2.2.3. Formy ochrony przyrody
- 2.3. Wielkość działek, inne czynniki potencjalnie sprzyjające/utrudniające produkcję ekologiczną w określonej lokalizacji
- 2.4. Stan ilościowy wód a liczba gospodarstw ekologicznych
- 2.5. Zanieczyszczenie wód, powietrza i gleby a liczba gospodarstw ekologicznych
- 2.6. Sytuacja rolnictwa ekologicznego w innych wybranych krajach Unii Europejskiej
- 2.7. Wnioski

Część III. Przegląd regulacji rolnictwa ekologicznego w prawie polskim w latach 2001-2022: geneza, zakres podmiotowy i przedmiotowy ustaw (zarys)

- 3.1. Wprowadzenie
- 3.2. Ustawa z dnia 16 marca 2001 r. o rolnictwie ekologicznym
- 3.3. Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o rolnictwie ekologicznym
- 3.4. Ustawa z dnia 25 czerwca 2009 r. o rolnictwie ekologicznym
- 3.5. Ustawa z dnia 23 czerwca 2022 r. o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej
- 3.6. Wnioski

Część IV. Zgłaszanie działalności w zakresie rolnictwa ekologicznego i produkcji ekologicznej

- 4.1. Obowiązek zgłaszania działalności w zakresie rolnictwa ekologicznego i produkcji ekologicznej
 - 4.1.1. Zgłaszanie działalności w zakresie rolnictwa ekologicznego w świetle rozporządzenia 2018/848
 - 4.1.2. Procedura zgłaszania działalności w zakresie rolnictwa ekologicznego w świetle ustawy o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej z 2022 r.
 - 4.1.3. Formy organizacyjnoprawne i kategorie działalności w obszarze produkcji ekologicznej – dane Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych
 - 4.1.4. Zgłaszanie działalności w obszarze rolnictwa ekologicznego i produkcji ekologicznej w wybranych państwach członkowskich UE
 - 4.1.5. Wnioski
- 4.2. Ogólne odstępstwa od warunków produkcji ekologicznej (art. 20 u.r.e.p.e.)
 - 4.2.1. Ogólne odstępstwa od warunków produkcji ekologicznej
 - 4.2.2. Odstępstwa od warunków produkcji ekologicznej na podstawie zezwolenia, postanowienia lub zgody
 - 4.2.3. Decyzje wydawane przez Głównego Inspektora JHARS

- 4.2.4. Decyzje wydawane przez wojewódzkiego inspektora jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych
- 4.2.5. Wnioski
- 4.3. Zwolnienie z obowiązku posiadania certyfikatu produkcji ekologicznej oraz o dopuszczalności trzymania bydła na uwięzi (art. 18 u.r.e.p.e.)
 - 4.3.1. Zwolnienie z obowiązku posiadania certyfikatu produkcji ekologicznej
 - 4.3.2. Dopuszczalność trzymania bydła na uwięzi
 - 4.3.3. Wnioski
- 4.4. Opłaty w świetle rozporządzenia 2018/848 oraz ustawy o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej
 - 4.4.1. Kategorie i wysokość opłat
 - 4.4.2. Wnioski

Część V. Rola i zadania organów administracji w zakresie rolnictwa ekologicznego i produkcji ekologicznej

- 5.1. Organy administrujące rolnictwem ekologicznym w Unii Europejskiej
 - 5.1.1. Systemy krajowe i Komisja Europejska
 - 5.1.2. Administracja rolnictwa ekologicznego w państwach członkowskich UE
 - 5.1.3. Wybrane państwa członkowskie – ujęcie porównawcze
 - 5.1.4. Administrowanie obszarem rolnictwa ekologicznego i produkcji ekologicznej w Polsce
- 5.2. Kluczowy organ systemu nadzoru i kontroli rolnictwa ekologicznego: Główny Inspektor Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych
 - 5.2.1. Zadania i kompetencje Głównego Inspektora Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych
 - 5.2.2. Współpraca Głównego Inspektora JHARS z organami Inspekcji Weterynaryjnej
 - 5.2.3. Współpraca Głównego Inspektora JHARS z organami Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa
- 5.3. Zadania i kompetencje wojewódzkiego inspektora jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych
- 5.4. Inspektorzy rolnictwa ekologicznego
- 5.5. Jednostki certyfikujące: obowiązki informacyjne i sprawozdawcze jednostki certyfikujące
- 5.6. Zadania i kompetencje Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa
- 5.7. Kompetencje wojewódzkiego inspektora ochrony roślin i nasiennictwa
- 5.8. Zadania Centralnego Ośrodka Badania Odmian Roślin Uprawnych
- 5.9. Zadania ARiMR w zakresie udostępniania danych o producentach ekologicznych
- 5.10. Laboratoria
- 5.11. Pomoc publiczna
- 5.12. Rada Produkcji Ekologicznej
- 5.13. Wnioski
- 5.14. Kary pieniężne
 - 5.14.1. Zakres podmiotowy i przedmiotowy kar pieniężnych w ustawie o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej z 23 czerwca 2022 r.
 - 5.14.2. Kary pieniężne nakładane na jednostki certyfikujące (art. 23 u.r.e.p.e.)
 - 5.14.3. Kary pieniężne nakładane na jednostki certyfikujące oraz inne podmioty (art. 24 u.r.e.p.e.)
 - 5.14.4. Zasady wymierzania i zapłaty kar pieniężnych (art. 25 u.r.e.p.e.)
 - 5.14.5. Kary pieniężne – analiza danych

5.14.6. Kary pieniężne za naruszenie przepisów rolnictwa ekologicznego w wybranych państwach członkowskich UE

5.14.7. Wnioski

Część VI . Ekonomiczne korzyści produkcji ekologicznej

6.1. Wprowadzenie

6.2. Efektywność wykorzystania zasobów

6.3. Pestycydy i nawozy sztuczne

6.4. Przewaga konkurencyjna

6.5. Korzyści dla gospodarki

6.7. Wnioski

VII. Podsumowanie

Wykaz tabel

Wykaz rycin

Bibliografia

Inne

Netografia

Wykaz aktów prawnych

Wykaz skrótów

Wykaz skrótów tytułów aktów prawnych

Część I. Wprowadzenie

1.1. Przedmiot i cel raportu

Rolnictwo ekologiczne jest jednym z aspektów Wspólnej Polityki Rolnej Unii Europejskiej, która wspiera i promuje model produkcji bezpiecznej żywności, a więc ograniczający stosowanie nawozów sztucznych i pestycydów, a przez to chroniący m.in. bioróżnorodność, gleby i zasoby wodne. Również w kluczowym dokumencie Komisji Europejskiej w zakresie polityki rolnej i środowiskowej jakim jest Europejski Zielony Ład (dalej: EZŁ) podkreślone zostały kwestie zrównoważonych praktyk rolniczych, bezpieczeństwa żywnościowego, ograniczania strat żywności czy dobrostanu zwierząt. Natomiast w strategii „Od pola do stołu” będącej jednym z zasadniczych działań w ramach EZŁ założono zwiększenie do 2030 r. areału rolnictwa ekologicznego do 25%, co w efekcie przyczynić się powinno do osiągnięcia przez Unię Europejską neutralności klimatycznej do 2050 r. oraz do realizacji koncepcji zrównoważonej gospodarki rolnej. Stosowanie praktyk rolniczych najkorzystniejszych dla środowiska urzeczywistnia bowiem takie Cele Zrównoważonego Rozwoju (*Sustainable Development Goals, SDGs*)¹ jak m.in.: czysta woda i warunki sanitarne (SDG 6), odpowiedzialna konsumpcja i produkcja (SDG 12), działania w dziedzinie klimatu (SDG 13), życie pod wodą (SDG 14) czy życie na lądzie (SDG 15). Zauważyć także należy, że rolnictwo ekologiczne postrzegane jest coraz częściej w kategoriach źródła dóbr publicznych, ponieważ po pierwsze stanowi ono szansę dla gospodarstw położonych na terenach uznawanych za mało atrakcyjne dla konwencjonalnej produkcji rolnej na „(...) rozwój produkcji ekologicznej, w której zmniejszenie przychodów wynikających ze spadku planów roślin uprawnych byłoby co najmniej rekompensowane przez płatności z tytułu prowadzenia produkcji ekologicznej oraz premię cenową za sprzedaż certyfikowanych produktów ekologicznych”², a po drugie zaspokajają zapotrzebowanie społeczne na takie dobra jak m.in.: pełnowartościowa żywność, dobrostan ludzi i zwierząt oraz bioróżnorodność.

Na poziomie unijnym podstawowymi regulacjami normującymi funkcjonowanie rolnictwa ekologicznego i produkcji ekologicznej w Unii Europejskiej są obecnie rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848 z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 834/2007³ oraz rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/625 z dnia 15 marca 2017 r. w sprawie kontroli urzędowych i innych czynności urzędowych przeprowadzanych w celu zapewnienia stosowania prawa żywnościowego i paszowego oraz zasad dotyczących zdrowia i dobrostanu zwierząt, zdrowia roślin i środków ochrony roślin⁴. Rozporządzenia te wyznaczają ramy prawne rolnictwa ekologicznego i produkcji ekologicznej w państwach członkowskich Unii Europejskiej.

W Polsce dokumentem programowym dotyczącym rolnictwa ekologicznego jest „Ramowy Plan Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2021 – 2030”. W swoich kluczowych założeniach odwołuje się on do wyżej wskazanych regulacji unijnych oraz przepisów krajowych. Co jednak szczególnie istotne, dokument ten prezentuje działania, które mają w zamyśle jego autorów zintensyfikować produkcję ekologiczną w Polsce, rozwój rynku produktów ekologicznych oraz przyczynić się do przeznaczania 7 % powierzchni użytków rolnych na produkcję ekologiczną do 2030 r.⁵ Natomiast

¹ Sustainable Development Goals, <https://www.undp.org/sustainable-development-goals> (1 lipca 2025 r.).

² M. Zieliński, *Rolnictwo ekologiczne w Polsce jako źródło dóbr publicznych na obszarach szczególnie predestynowanych do jego rozwoju*, *Wieś i Rolnictwo*, 4 (193)/2021, s. 79.

³ Dz. U. UE L. z 2018 r. Nr 150, str. 1 z późn. zm.; dalej jako rozporządzenie 2018/848.

⁴ Dz. U. UE L. z 2017 r. Nr 95, s. 1; dalej jako rozporządzenie 2017/625.

⁵ Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, *Ramowy Plan Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2021-2030*, Warszawa 2022, <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/ramowy-plan-dzialan-dla-zywnosci-i-rolnictwa-ekologicznego-w-polsce>, s. 4.

aktem prawnym organizującym system rolnictwa ekologicznego na poziomie krajowym jest przede wszystkim ustawa z dnia 23 czerwca 2022 r. o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej⁶, a w zakresie tzw. płatności ekologicznych ustawa z dnia 8 lutego 2023 r. o Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027.⁷

Jak wynika z danych przedstawionych przez Europejski Trybunał Obrachunkowy na podstawie statystyk dotyczących rolnictwa ekologicznego Eurostatu za 2022 r. udział ekologicznych użytków rolnych w Polsce w całkowitej wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych wynosi tylko 3,9%⁸. W związku z tym nasuwa się pytanie czy Polsce uda się osiągnąć zakładany w "Ramowym Planie Działan dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2021-2030" wskaźnik 7% w przedmiotowym zakresie?

Celem niniejszego raportu jest przedstawienie wybranych aspektów uwarunkowań środowiskowych, prawnych i ekonomicznych rolnictwa ekologicznego oraz produkcji ekologicznej w Polsce. Szczegółowej analizie poddane zostaną rozwiązania wynikające z obowiązującej ustawy o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej. Raport służy ocenie, **czy polskie ramy instytucjonalne w obecnym kształcie sprzyjają podejmowaniu oraz prowadzeniu działalności w tytułowym obszarze, umożliwiając tym samym osiągnięcie celów stawianych przez ustawodawcę unijnego i krajowego w zakresie sposobu organizacji rolnictwa ekologicznego i produkcji ekologicznej**. Pytanie to jest aktualne również w kontekście stwierdzenia, iż instytucje formalne i nieformalne, a do nich zalicza się również normy prawne jak i reguły gospodarowania, mają istotny wpływ na stabilność funkcjonowania systemu rolnictwa ekologicznego.⁹

1.2. Podstawowe definicje

Obowiązująca ustawa o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej zawiera w art. 2 definicje legalne terminów w niej używanych, które pozostają kluczowe również dla treści niniejszego raportu. Ustawodawca krajowy w powołanym przepisie odwołuje się bezpośrednio do ich znaczeń wynikających z rozporządzenia 2018/848.

Tab. 1 Podstawowe definicje z art. 2 ustawy o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej

Lp.	Określenie użyte w u.r.e.p.e.	Definicja – odwołanie do rozporządzenia 2018/848
1.	Certyfikat	certyfikat, o którym mowa w art. 35 ust. 1 rozporządzenia 2018/848; Artykuł 35 ust.1 Certyfikat 1. Właściwe organy lub, w stosownych przypadkach, organy kontrolne lub jednostki certyfikujące wydają certyfikat każdemu podmiotowi lub każdej grupie podmiotów, które zgłosiły swoją działalność zgodnie z art. 34 ust. 1 i przestrzegają niniejszego rozporządzenia. Certyfikat: a) jest w miarę możliwości wydawany w formie elektronicznej b) umożliwia co najmniej identyfikację podmiotu lub grupy podmiotów, w tym wykazu członków, kategorii produktów objętych certyfikatem oraz okresu jego ważności;

Od września 2025 r. obowiązuje jego zaktualizowana wersja. <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/zaktualizowany-ramowy-plan-dzialan-dla-zywnosci-i-rolnictwa-ekologicznego-2021-2030>.

⁶ Ustawa z dnia 23 czerwca 2022 r. o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1235); dalej: u.r.e.p.e.

⁷ Ustawa z dnia 8 lutego 2023 r. o Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1741 z późn. zm.).

⁸⁸ Europejski Trybunał Obrachunkowy, *Rolnictwo ekologiczne w UE. Braki i niespójności ograniczają skuteczność polityki*, 2024, s. 10.

⁹ M. Zieliński, *Rolnictwo ekologiczne w Polsce jako źródło dóbr publicznych...*, s. 80.

		c) zaświadcza on również, że zgłoszona działalność jest zgodna z niniejszym rozporządzeniem, oraz d) jest wydawany zgodnie ze wzorem zawartym w załączniku VI.
2.	Ekologiczny materiał heterogeniczny	ekologiczny materiał heterogeniczny w rozumieniu art. 3 pkt 18 rozporządzenia 2018/848; Artykuł 3 pkt 18 Ekologiczny materiał heterogeniczny oznacza grupę roślin w obrębie jednego taksonu botanicznego najniższego znanego stopnia, która: a) wykazuje wspólne cechy fenotypowe; b) charakteryzuje się wysokim stopniem różnorodności genetycznej i fenotypowej poszczególnych jednostek rozmnożeniowych, tak że ta grupa roślin jest reprezentowana przez materiał w całości, a nie przez niewielką liczbę jednostek; c) nie jest odmianą w rozumieniu art. 5 ust. 2 rozporządzenia Rady (WE) nr 2100/94 50 ; d) nie jest mieszkanką odmian; oraz e) została wytworzona zgodnie z niniejszym rozporządzeniem.
3.	Grupa producentów ekologicznych	grupa podmiotów, o której mowa w art. 36 ust. 1 rozporządzenia 2018/848; Artykuł 36 ust. 1 Grupa podmiotów 1. Każda grupa podmiotów: a) składa się wyłącznie z członków którzy są rolnikami lub podmiotami produkującymi algi lub zwierzęta akwakultury, którzy ponadto mogą prowadzić działalność w zakresie przetwarzania, przygotowania lub wprowadzania do obrotu żywności lub paszy; b) składa się wyłącznie z członków: (i) dla których koszty certyfikacji indywidualnej stanowią ponad 2 % wartości obrotu każdego członka lub standardowej produkcji w produkcji ekologicznej i których roczna wartość obrotu produkcją ekologiczną nie przekracza 25 000 EUR lub których standardowa produkcja w produkcji ekologicznej nie przekracza wartości 15 000 EUR rocznie; lub (ii) z których każdy ma gospodarstwo maksymalnie: – o powierzchni pięciu hektarów; – o powierzchni 0,5 hektara w przypadku szklarni; lub – o powierzchni 15 hektarów – wyłącznie w przypadku trwałych użytków zielonych; c) ma siedzibę w państwie członkowskim lub w państwie trzecim; d) ma osobowość prawną; e) 103 składa się wyłącznie z członków, którzy prowadzą działalność produkcyjną lub ewentualną dodatkową działalność, o której mowa w lit. a), w niewielkiej odległości od siebie w tym samym państwie członkowskim lub w tym samym państwie trzecim; f) ustanawia wspólny system wprowadzania do obrotu produktów wytworzonych przez grupę; oraz g) 104 ustanawia system kontroli wewnętrznych składający się z udokumentowanego zestawu czynności i procedur kontrolnych, w ramach którego określona osoba lub organ odpowiada za sprawdzanie zgodności każdego członka grupy z niniejszym rozporządzeniem. System kontroli wewnętrznych obejmuje udokumentowane procedury dotyczące: (i) rejestracji członków grupy; (ii) wewnętrznych kontroli obejmujących roczne wewnętrzne kontrole bezpośrednie na miejscu u każdego członka grupy oraz wszelkie dodatkowe kontrole oparte na analizie ryzyka, w każdym przypadku zaplanowane przez kierownika systemu kontroli wewnętrznych i przeprowadzane przez inspektorów systemu kontroli wewnętrznych, których role określono w lit. h); (iii) zatwierdzania nowych członków w istniejącej grupie lub, w stosownych przypadkach, zatwierdzania nowych jednostek produkcyjnych lub nowej działalności dotychczasowych członków po zatwierdzeniu przez kierownika systemu kontroli wewnętrznych na podstawie wewnętrznego sprawozdania z kontroli; (iv) szkolenia inspektorów systemu kontroli wewnętrznych, które ma odbywać się co najmniej raz w roku i któremu towarzyszy ocena wiedzy nabytej przez uczestników; (v) szkolenie członków grupy w zakresie procedur systemu kontroli wewnętrznych i wymogów niniejszego rozporządzenia; (vi) kontroli dokumentów i zapisów; (vii) środków stosowanych w przypadkach niezgodności wykrytych podczas kontroli wewnętrznych, w tym działań następczych podjętych w związku z tymi środkami;

		(viii) wewnętrznej identyfikowalności, która wskazuje pochodzenie produktów dostarczanych we wspólnym systemie wprowadzania do obrotu produktów grupy i umożliwia śledzenie wszystkich produktów wszystkich członków na wszystkich etapach, takich jak produkcja, przetwarzanie, przygotowanie lub wprowadzanie do obrotu, w tym oszacowanie i kontrolę krzyżową wydajności produkcji każdego członka grupy; h) 105 wyznacza kierownika systemu kontroli wewnętrznych oraz przynajmniej jednego inspektora systemu kontroli wewnętrznych, którzy mogą być członkami grupy. Ich stanowisk nie wolno łączyć. Liczba inspektorów systemu kontroli wewnętrznych musi być odpowiednia i proporcjonalna w szczególności do rodzaju, struktury, wielkości, produktów i działalności grupy oraz wielkości produkcji ekologicznej grupy. Inspektorzy systemu kontroli wewnętrznych są właściwi w odniesieniu do produktów i działalności grupy. Kierownik systemu kontroli wewnętrznych: (i) weryfikuje kwalifikowalność każdego członka grupy w odniesieniu do kryteriów określonych w lit. a), b) i e); (ii) zapewnia istnienie pisemnej i podpisanej umowy o członkostwo między każdym z członków a grupą, na mocy której to umowy członkowie zobowiązują się do: – przestrzegania przepisów niniejszego rozporządzenia, – uczestniczenia w systemie kontroli wewnętrznych i przestrzegania procedur systemu kontroli wewnętrznych, w tym wykonywania zadań i obowiązków powierzonych im przez kierownika systemu kontroli wewnętrznych oraz obowiązku prowadzenia rejestrów, – umożliwienia dostępu do jednostek produkcyjnych i obiektów oraz obecności podczas kontroli wewnętrznych przeprowadzanych przez inspektorów systemu kontroli wewnętrznych i kontroli urzędowych przeprowadzanych przez właściwy organ lub, w stosownych przypadkach, organ kontrolny lub jednostkę certyfikującą, udostępnienia im wszystkich dokumentów i zapisów oraz kontrasygnowania sprawozdań z kontroli, – przyjmowania i wdrażania środków w przypadkach niezgodności zgodnie z decyzją kierownika systemu kontroli wewnętrznych lub właściwego organu lub, w stosownych przypadkach, organu kontrolnego lub jednostki certyfikującej w określonym terminie, – niezwłocznego informowania kierownika systemu kontroli wewnętrznych o podejrzeniu wystąpienia niezgodności; (iii) opracowuje procedury systemu kontroli wewnętrznych oraz odpowiednie dokumenty i zapisy, aktualizuje je i udostępnia je inspektorom systemu kontroli wewnętrznych oraz, w stosownych przypadkach, członkom grupy; (iv) sporządza wykaz członków grupy i aktualizuje go; (v) przypisuje zadania i obowiązki inspektorom systemu kontroli wewnętrznych; (vi) jest łącznikiem między członkami grupy a właściwym organem lub, w stosownych przypadkach, organem kontrolnym lub jednostką certyfikującą, w tym występuje z wnioskami o odstępstwa; (vii) weryfikuje co roku oświadczenia o braku konfliktu interesów inspektorów systemu kontroli wewnętrznych; (viii) ustala terminy kontroli i zapewnia ich odpowiednie wykonanie zgodnie z harmonogramem kierownika systemu kontroli wewnętrznych, o którym mowa w lit. g) akapit drugi ppkt (ii); (ix) zapewnia inspektorom systemu kontroli wewnętrznych odpowiednie szkolenia oraz przeprowadza coroczną ocenę kompetencji i kwalifikacji inspektorów systemu kontroli wewnętrznych; (x) zatwierdza nowych członków lub nowe jednostki produkcyjne lub nową działalność dotychczasowych członków; (xi) podejmuje decyzje w sprawie środków stosowanych w przypadku niezgodności ze środkami systemu kontroli wewnętrznych ustanowionymi na podstawie udokumentowanych procedur zgodnie z lit. g) i zapewnia podjęcie działań następczych w związku z tymi środkami; (xii) podejmuje decyzje o zlecani podwykonawstwa działań, w tym zlecani podwykonawstwa zadań inspektorów systemu kontroli wewnętrznych, oraz podpisuje odpowiednie umowy lub zamówienia. Inspektor systemu kontroli wewnętrznych: (i) przeprowadza kontrole wewnętrzne członków grupy zgodnie z harmonogramem i procedurami przedstawionymi przez kierownika systemu kontroli wewnętrznych;
--	--	---

		(ii) opracowuje projekty sprawozdań z kontroli wewnętrznej na podstawie wzoru i przedkłada je w rozsądnym terminie kierownikowi systemu kontroli wewnętrznych; (iii) przedkłada w momencie mianowania pisemne i podpisane oświadczenie o braku konfliktu interesów oraz corocznie je aktualizuje; (iv) bierze udział w szkoleniach.
4.	Inne czynności urzędowe	inne czynności urzędowe w rozumieniu art. 2 ust. 2 rozporządzenia 2017/625; Artykuł 2 ust. 2 Inne czynności urzędowe oznaczają czynności – inne niż kontrole urzędowe – podejmowane przez właściwe organy, jednostki upoważnione lub osoby fizyczne, którym zgodnie z niniejszym rozporządzeniem i z przepisami, o których mowa w art. 1 ust. 2, przekazano pewne określone czynności urzędowe, w tym czynności mające na celu weryfikację występowania chorób zwierząt lub agrofagów roślin, zapobieganie lub kontrolę rozprzestrzeniania takich chorób zwierząt lub agrofagów roślin, lub ich eliminację, udzielanie zezwoleń lub zatwierdzanie oraz wydawanie świadectw urzędowych lub poświadczeń urzędowych.
5.	Jednostka certyfikująca	jednostka certyfikująca w rozumieniu art. 3 pkt 56 rozporządzenia 2018/848; Artykuł 3 pkt 56 Jednostka certyfikująca oznacza jednostkę upoważnioną w rozumieniu art. 3 pkt 5) rozporządzenia (UE) 2017/625, lub jednostkę uznaną przez Komisję lub przez państwo trzecie uznane przez Komisję do celów prowadzenia kontroli w państwach trzecich w zakresie przywozu produktów ekologicznych i produktów w okresie konwersji do Unii.
6.	Kontrole urzędowe	kontrole urzędowe w rozumieniu art. 2 ust. 1 rozporządzenia 2017/625; Artykuł 2 ust. 1 Kontrole urzędowe oznaczają czynności przeprowadzane przez właściwe organy, jednostki upoważnione lub osoby fizyczne, którym zgodnie z niniejszym rozporządzeniem przekazano pewne zadania w ramach kontroli urzędowych, podejmowane w celu weryfikacji: a) przestrzegania przez podmioty niniejszego rozporządzenia oraz przepisów, o których mowa w art. 1 ust. 2; oraz b) czy zwierzęta lub towary spełniają wymogi określone przepisami, o których mowa w art. 1 ust. 2, w tym wymogi określone do celu wydawania świadectw urzędowych lub poświadczeń urzędowych.
7.	Konwersja	konwersja w rozumieniu art. 3 pkt 6 rozporządzenia 2018/848; Artykuł 3 pkt 6 Konwersja oznacza przejście z produkcji nieekologicznej na produkcję ekologiczną w wyznaczonym czasie, w okresie którego stosuje się przepisy niniejszego rozporządzenia dotyczące produkcji ekologicznej.
8.	Materiał rozmnożeniowy roślin	materiał przeznaczony do reprodukcji roślin w rozumieniu art. 3 pkt 17 rozporządzenia 2018/848; Artykuł 3 pkt 17 Materiał przeznaczony do reprodukcji roślin oznacza rośliny oraz wszystkie części roślin, w tym nasiona, na każdym etapie wzrostu, które są zdolne i przeznaczone do wytworzenia całych roślin.
9.	Producent ekologiczny (Ile- kroć w przepisach ustawy jest mowa o producencie ekologicznym należy przez to rozumieć również grupę producentów ekologicz- nych)	podmiot w rozumieniu art. 3 pkt 13 rozporządzenia 2018/848; Artykuł 3 pkt 13 Podmiot oznacza osobę fizyczną lub prawną odpowiedzialną za zapewnienie zgodności z niniejszym rozporządzeniem na każdym znajdującym się pod jej kontrolą etapie produkcji, przygotowania i dystrybucji.
10.	Produkcja ekologiczna	produkcja ekologiczna w rozumieniu art. 3 pkt 1 rozporządzenia 2018/848; Artykuł 3 pkt 1 Produkcja ekologiczna oznacza stosowanie, w tym w okresie konwersji, o którym mowa w art. 10, metod produkcji zgodnych z niniejszym rozporządzeniem na wszystkich etapach produkcji, przygotowania i dystrybucji.
11.	Produkt ekologiczny	produkt ekologiczny w rozumieniu art. 3 pkt 2 rozporządzenia 2018/848; Artykuł 3 pkt 2 Produkt ekologiczny oznacza produkt pochodzący z produkcji ekologicznej, inny niż produkt wytworzony w okresie konwersji, o którym mowa w art. 10. Produkty myślistwa lub rybołówstwa nie są uznawane za produkty ekologiczne.
12.	Produkty	produkty, o których mowa w art. 2 ust. 1 rozporządzenia 2018/848;

		Artykuł 2 ust. 1 Zakres stosowania: 1. Niniejsze rozporządzenie ma zastosowanie do następujących produktów pochodzenia rolnego, w tym produktów akwakultury i pszczelarstwa, wymienionych w załączniku I do TFUE oraz do produktów będących pochodnymi takich produktów – w przypadku gdy produkty te są lub mają być wytwarzane, przygotowywane, znakowane, dystrybuowane, wprowadzane do obrotu lub przywożone do Unii lub wywożone z Unii: a) żywe lub nieprzetworzone produkty rolne, w tym nasiona i inny materiał przeznaczony do reprodukcji roślin; b) przetworzone produkty rolne przeznaczone do wykorzystania jako żywność; c) pasze; Niniejsze rozporządzenie stosuje się także do niektórych innych wymienionych w załączniku I do niniejszego rozporządzenia produktów ściśle powiązanych z rolnictwem, które są lub mają być wytwarzane, przygotowywane, znakowane, dystrybuowane, wprowadzane do obrotu, przywożone do Unii lub z niej wywożone.
13.	Produkty i substancje stosowane w produkcji ekologicznej	produkty i substancje stosowane w produkcji ekologicznej, o których mowa w art. 24 ust. 1 i 2 rozporządzenia 2018/848; Artykuł 24 ust. 1 i 2 Dopuszczanie produktów i substancji stosowanych w produkcji ekologicznej 1. Komisja może dopuścić niektóre produkty i substancje do stosowania w produkcji ekologicznej – i umieścić wszelkie takie dopuszczone produkty i substancje w ograniczonych wykazach – w następujących celach: a) jako substancje czynne do stosowania w środkach ochrony roślin; b) jako nawozy, środki poprawiające właściwości gleby i odżywki; c) jako nieekologiczny materiał paszowy pochodzenia roślinnego, z alg, pochodzenia zwierzęcego lub z drożdży lub jako materiał paszowy pochodzenia mikrobiologicznego lub mineralnego; d) jako dodatki paszowe i substancje pomocnicze w przetwórstwie; e) jako produkty służące do czyszczenia i dezynfekcji stawów, klatek, basenów, torów wodnych, budynków lub instalacji stosowanych w produkcji zwierzęcej; f) jako produkty służące do czyszczenia i dezynfekcji budynków i instalacji stosowanych w produkcji roślinnej, w tym używanych w gospodarstwie rolnym do przechowywania; g) jako produkty do czyszczenia i dezynfekcji obiektów służących do przetwarzania i przechowywania. 2. Oprócz produktów i substancji dozwolonych zgodnie z ust. 1 Komisja może dopuścić niektóre produkty i substancje do stosowania w produkcji ekologicznej żywności przetworzonej oraz drożdży stosowanych jako żywność lub pasza – i umieścić wszelkie takie dopuszczone produkty i substancje w ograniczonych wykazach – w następujących celach: a) jako dodatki do żywności i substancje pomocnicze w przetwórstwie; b) jako nieekologiczne składniki pochodzenia rolnego, które mają być stosowane w produkcji ekologicznej żywności przetworzonej; c) jako substancje pomocnicze w przetwórstwie używane w produkcji drożdży i produktów drożdżowych.
14.	Przepisy dotyczące rolnictwa ekologicznego	przepisy rozporządzenia 2018/848, przepisy rozporządzenia 2017/625 w obszarze, o którym mowa w art. 1 ust. 2 lit. i tego rozporządzenia, przepisy wydane na podstawie tych rozporządzeń oraz przepisy ustawy i przepisy wydane na jej podstawie;
15.	Wprowadzanie do obrotu:	wprowadzanie do obrotu w rozumieniu art. 3 pkt 48 rozporządzenia 2018/848
	a) w odniesieniu do produktów	Artykuł 3 pkt 48 rozporządzenia 2018/848: wprowadzenie do obrotu oznacza wprowadzenie na rynek zgodnie z definicją w art. 3 pkt 8. rozporządzenia (WE) nr 178/2002. Artykuł 3 pkt 8 rozporządzenia (WE) nr 178/2002: wprowadzenie na rynek oznacza posiadanie żywności lub pasz w celu sprzedaży, z uwzględnieniem oferowania do sprzedaży lub innej formy dysponowania, bezpłatnego lub nie oraz sprzedaż, dystrybucję i inne formy dysponowania.
	b) w odniesieniu do produktów i substancji stosowanych w produkcji	czynności wymienione w art. 3 pkt 8 rozporządzenia (WE) nr 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2002 r. ustanawiającego ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego, powołującego Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa

	ekologicznej innych niż środki ochrony roślin	Żywności oraz ustanawiającego procedury w zakresie bezpieczeństwa żywności ¹⁰ (Dz. Urz. WE L 31 z 01.02.2002, str. 1, z późn. zm. – Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 6, str. 463).
		Artykuł 3 Pozostałe definicje Do celów niniejszego rozporządzenia: 8. "wprowadzenie na rynek" oznacza posiadanie żywności lub pasz w celu sprzedaży, z uwzględnieniem oferowania do sprzedaży lub innej formy dysponowania, bezpłatnego lub nie oraz sprzedaż, dystrybucję i inne formy dysponowania.

Źródło: opracowanie własne

¹⁰ Rozporządzenie (WE) nr 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2002 r. ustanawiające ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego, powołujące Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności oraz ustanawiające procedury w zakresie bezpieczeństwa żywności (Dz. U. UE. L. z 2002 r. Nr 31, str. 1 z późn. zm.).

Część II. Środowiskowe determinanty rozwoju rolnictwa ekologicznego w Polsce

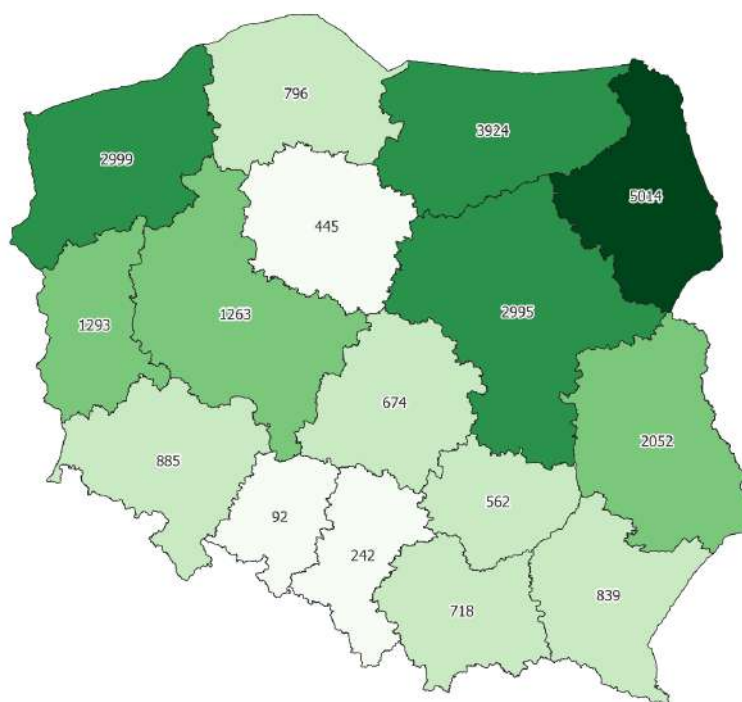
2.1. Liczba i rozmieszczenie ekologicznych gospodarstw rolnych

W Polsce w 2024 r. funkcjonowało łącznie 24 793 ekologicznych gospodarstw rolnych. Najwięcej z nich znajdowało się w województwach: podlaskim (5014) oraz warmińsko-mazurskim (3924), najmniej (92) na terenie województwa opolskiego.

Tab. 2 Liczba ekologicznych gospodarstw rolnych w Polsce w latach 2023-2024

Województwo	Liczba ekologicznych gospodarstw rolnych		Zmiana		
	2023	2024	Liczby gospodarstw		%
dolnośląskie	853	885	+2	wzrost o	0,23
kujawsko-pomorskie	443	445	+2	wzrost o	0,23
lubelskie	2062	2052	-10	spadek o	0,48
lubuskie	1206	1293	+87	wzrost o	6,73
łódzkie	653	674	+21	wzrost o	3,12
małopolskie	739	718	-21	spadek o	2,15
mazowieckie	3015	2995	-20	spadek o	0,66
opolskie	92	92	0	bez zmian	0
podkarpackie	882	839	-43	spadek o	4,88
podlaskie	4636	5014	+378	wzrost o	7,54
pomorskie	693	796	+103	wzrost o	12,94
śląskie	239	242	+3	wzrost o	1,24
świętokrzyskie	589	562	-27	spadek o	4,58
warmińsko-mazurskie	3834	3924	+90	wzrost o	2,29
wielkopolskie	1118	1263	+145	wzrost o	11,48
zachodniopomorskie	2942	2999	+57	wzrost o	1,9
razem	23 995	24 793	+798	wzrost o	3,22

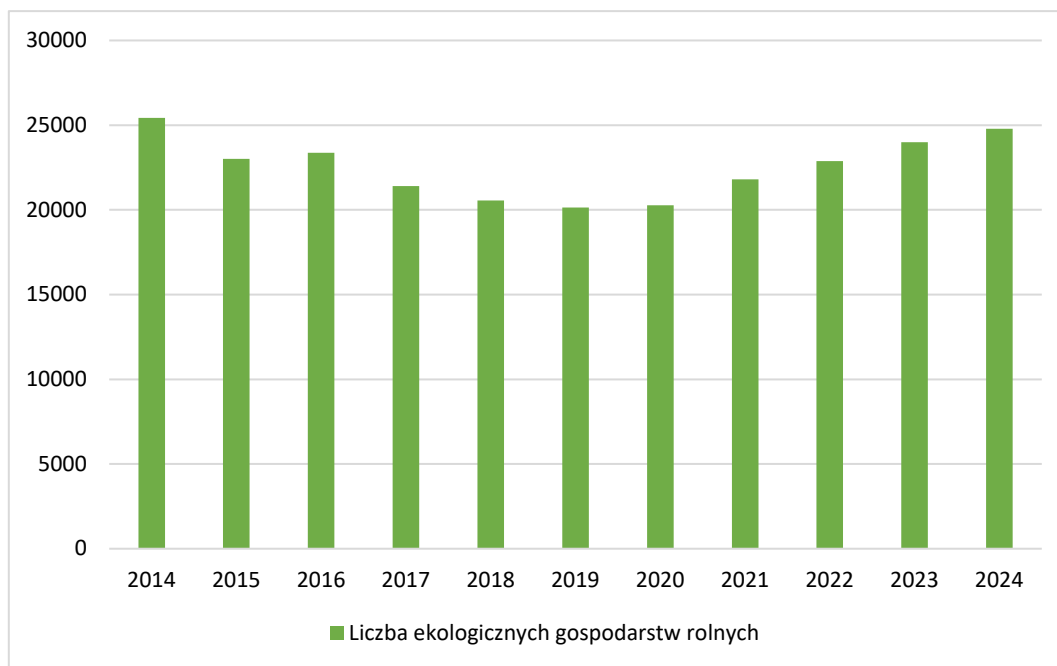
Źródło: opracowane własne na podstawie: <https://www.gov.pl/web/ijhars/dane-o-rolnictwie-ekologicznym>

Ryc. 1 Liczba gospodarstw ekologicznych w poszczególnych województwach (stan na dzień: 31.12.2024 r.)

Źródło: opracowane własne na podstawie: <https://www.gov.pl/web/ijhars/dane-o-rolnictwie-ekologicznym>

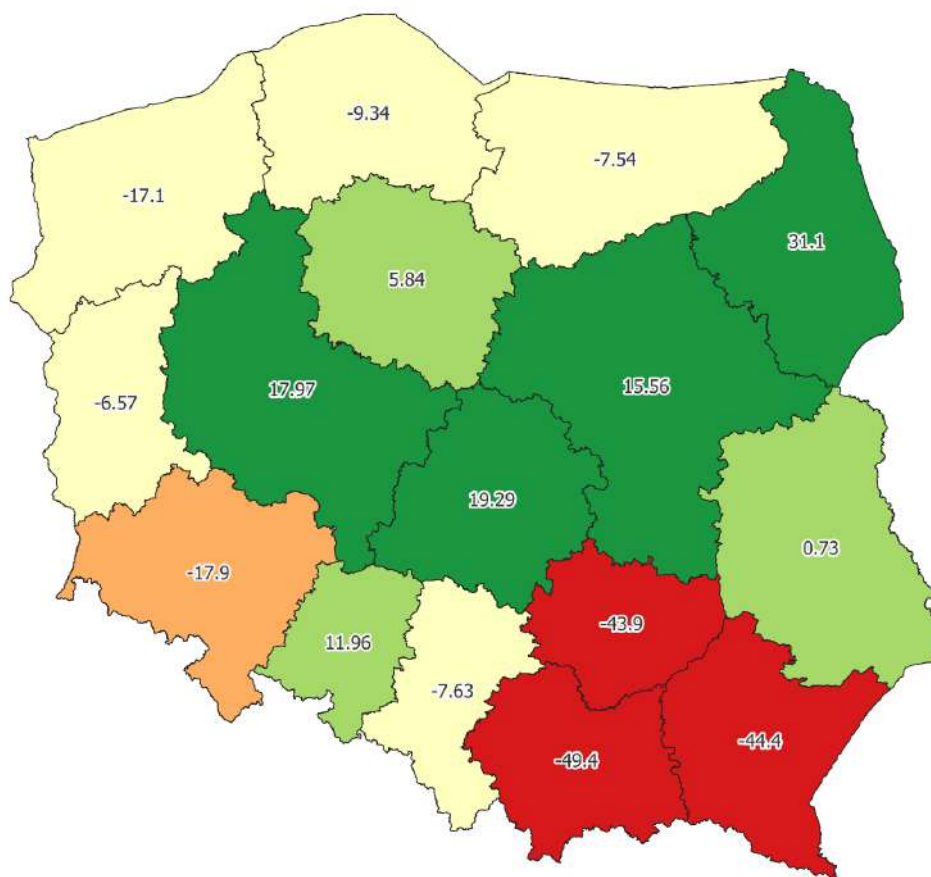
W ciągu ostatnich lat dziesięciu lat liczba ekologicznych gospodarstw rolnych ulegała znaczącym wahaniom, osiągając minimum w 2019 roku.

Ryc. 2 Liczba gospodarstw ekologicznych w Polsce w latach 2014-2024

Źródło: opracowane własne na podstawie: <https://www.gov.pl/web/ijhars/dane-o-rolnictwie-ekologicznym>

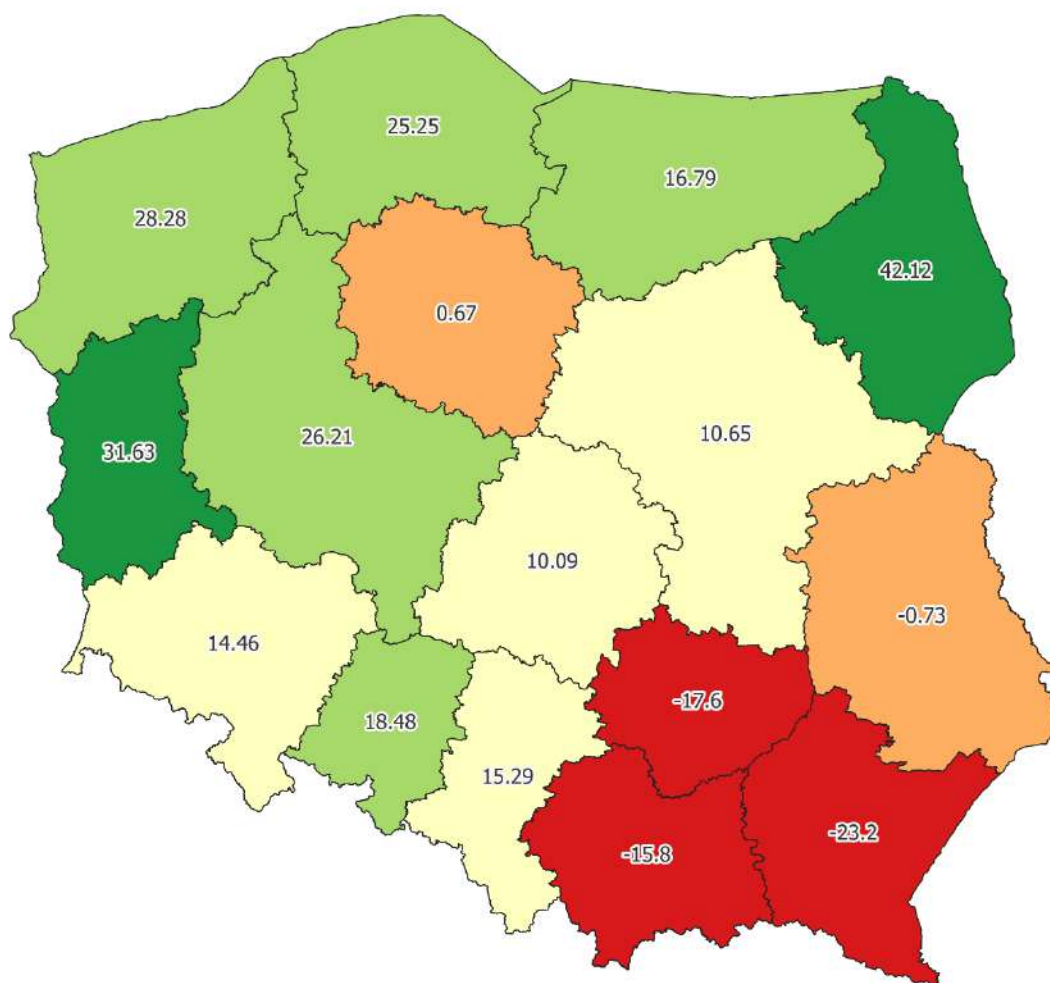
Jednocześnie należy zauważyć, że zmiany liczby gospodarstw nie były jednakowe w każdym z województw. Mimo, iż od 2020 roku notuje się stopniowy wzrost ilości gospodarstw ekologicznych, zbliżając się do poziomu z 2014 roku (obecnie różnica wynosi 634), to przyrost ten nie jest równomierny w skali kraju (ryc. 3).

Ryc. 3 Zmiana [%] liczby gospodarstw w 2024 r. względem 2014 r.

Źródło: opracowane własne na podstawie: <https://www.gov.pl/web/ijhars/dane-o-rolnictwie-ekologicznym>

Największy spadek zaobserwowano w województwach Polski południowo-wschodniej: małopolskim (-49,4%), podkarpackim (-44,4%) oraz świętokrzyskim (-43,9%). Jednak, jak wspomniano powyżej, od 2020 roku obserwuje się stopniowy wzrost ilości gospodarstw ekologicznych. Dynamikę zmian w poszczególnych województwach w ostatnich pięciu latach przedstawiono na rycinie 4.

Ryc. 4 Zmiana [%] liczby gospodarstw w 2024 r. względem 2019 r.

Źródło: opracowane własne na podstawie: <https://www.gov.pl/web/ijhars/dane-o-rolnictwie-ekologicznym>

Mimo notowanego od 2020 roku systematycznego wzrostu liczby gospodarstw ekologicznych, ich liczba zmniejszyła się w województwach Polski południowo-wschodniej. Najdynamiczniej zwiększa się liczba gospodarstw w północnej i zachodniej części kraju.

2.2. Wybrane środowiskowe ograniczenia prowadzenia ekologicznej działalności rolnej

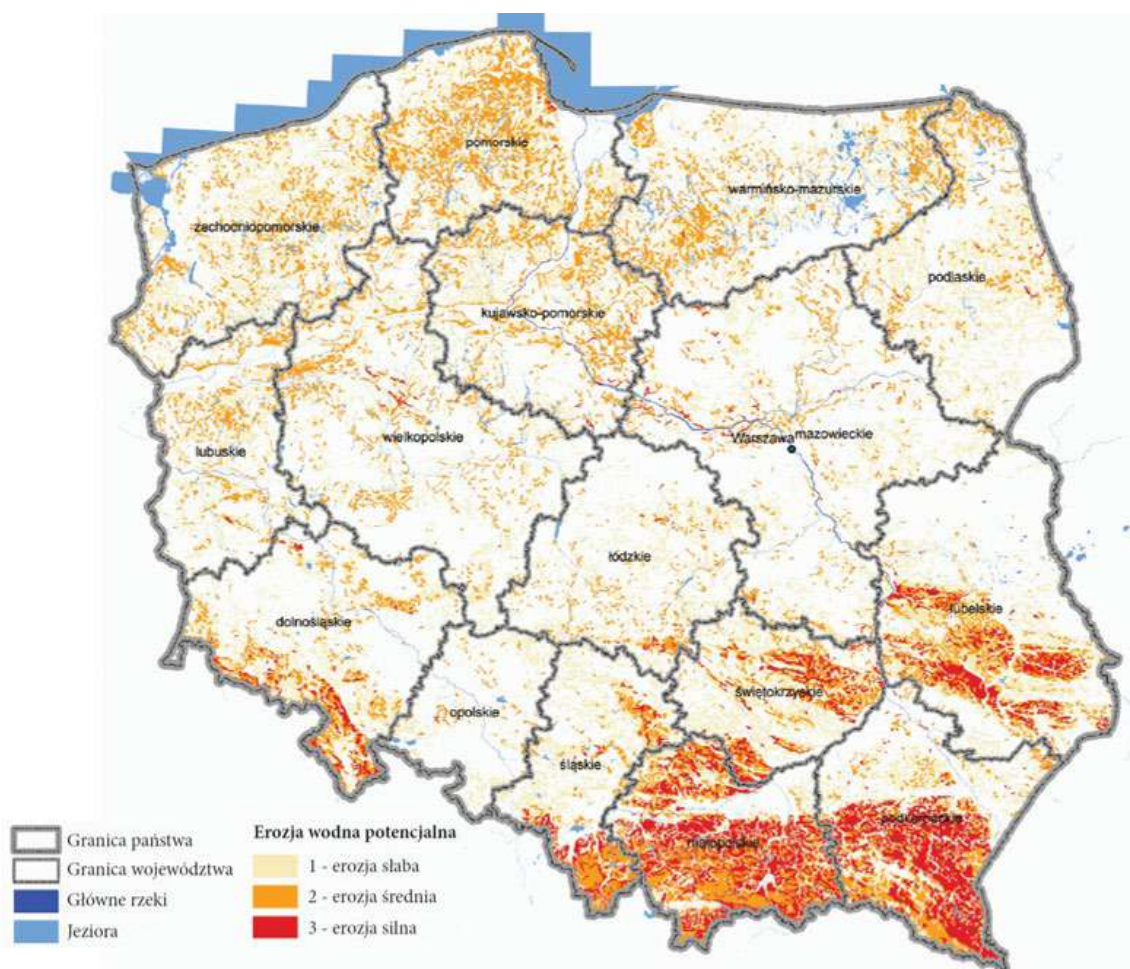
Istotną determinantą rozwoju rolnictwa (w tym ekologicznego) są warunki środowiskowe, do których zalicza się m.in. ukształtowanie terenu i rodzaj oraz rodzaj pokrywy glebowej, a także czynniki środowiskowo-społeczno-gospodarcze, jak pokrycie i kierunek zagospodarowania terenu oraz formy ochrony przyrody, które mogą wpływać na charakter prowadzonej działalności.

2.2.1. Ukształtowanie terenu

Rzeźba terenu warunkuje możliwość prowadzenia produkcji rolnej, determinując jednocześnie nakłady pracy. Najbardziej sprzyjającymi rolnictwu są tereny płaskie o niewielkiej deniwelacji¹¹ z uwagi na mniejsze narażenie na erozję oraz pozwalają na relatywnie równomierny rozkład materii organicznej w glebie i umożliwiają zachowanie równowagi stosunków wodnych, a także generują niższe nakłady pracy w porównaniu z terenami pagórkowatymi oraz obszarami o stromych zboczach. Tereny pagórkowate są bardziej narażone na erozję wodną gleby za sprawą intensywnego spływu powierzchniowego,

¹¹ Deniwelacja – zróżnicowanie wysokości pomiędzy najwyższym i najniższym położonym punktem na określonym obszarze.

ponadto utrudniają prowadzenie prac polowych, ograniczając mechanizację. W warunkach Polski zagrożonych erozją wodną jest blisko 30% obszarów (ryc. 5). Jednocześnie, są one terenami pagórkowatymi, o zróżnicowanej rzeźbie terenu.

Ryc. 5 Potencjalne zagrożenie powierzchniową erozją wodną gleb obszaru Polski
Źródło: Nowocień i Wawer, 2021 za: Józefaciuk i in., 2014

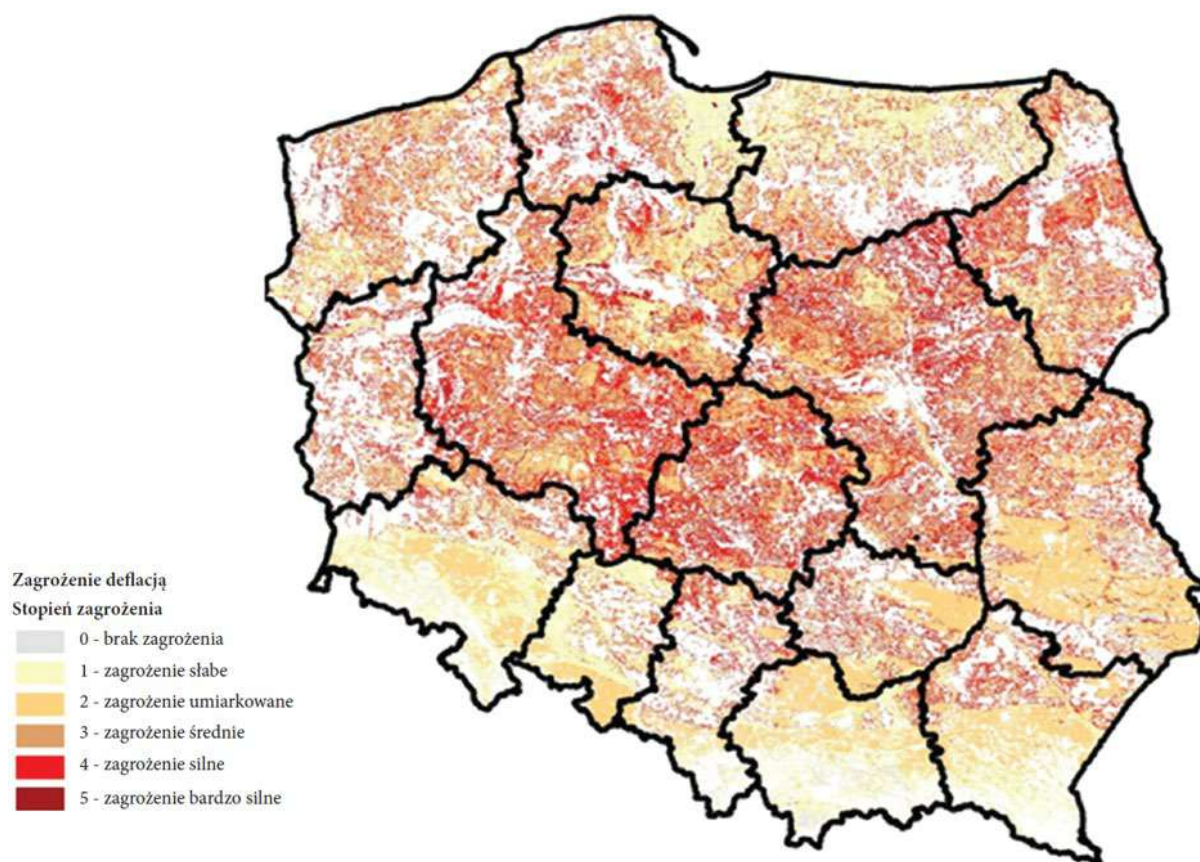
Blisko 30% gruntów Polski jest zagrożona erozją wodną, z czego około 2/3 dotyczy użytków rolnych. Największe powierzchnie gleb narażonych na degradację występują w województwach małopolskim oraz podkarpackim, dla których charakterystyczne są (zwłaszcza w południowej części), tereny o bogatej rzeźbie terenu.¹²

Tereny nizinne o mało zróżnicowanej rzeźbie terenu nie pozostają jednak wolne od degradacji. Intensywniej zachodzi na nich erozja wietrzna, której intensywność zależy nie tylko od ukształtowania terenu, ale także podatności gleb na deflację¹³ i lesistości terenu. W Polsce około 28% powierzchni gruntów zagrożonych jest erozją wietrzną. Największe powierzchnie narażone denudacją występują w części centralnej i południowej nizinnej Polski (ryc. 6). Zjawisko to stanowi szczególnie istotny

¹² E. Nowocień, R. Wawer, *Poradnik dla rolników w zakresie przeciwdziałania erozji gleb*, Wyd.: IUNG-PIB, Puławy 2021, s. 6-12.

¹³ Deflacja – wywiewanie/przenoszenie przez wiatr ziaren piasku i/lub pyłu.

problem z uwagi na duży udział gleb piaszczystych szczególnie podatnych na erozję wietrzną, występujących na tym obszarze oraz niską roczną sumę opadów atmosferycznych.¹⁴

Ryc. 6 Zagrożenie erozją wietrzną użytków rolnych Polski
Źródło: Nowocień i Wawer, 2021 za: Józefaciuk i in., 2018

Przebieg i intensywność przebiegu procesów erozyjnych są zależne od kilku czynników, nie mniej dominującym pozostaje ukształtowanie terenu. Są one istotną determinantą prowadzenia działalności rolniczej, powodują bowiem trwałe przekształcenia warunków przyrodniczych i gospodarczo-organizacyjnych produkcji rolnej tj. zaburzenie stosunków glebowych i zmiany morfologii oraz żyzności gleb, a także zmiany szaty roślinnej czy rozczłonkowanie pól oraz pogłębianie dróg.¹⁵

Strome zbocza, charakterystyczne zwłaszcza dla terenów podgórzy i gór, narażone na intensywną erozję i uniemożliwiające stosowanie mechanizacji najczęściej porośnięte są lasami i/lub krzewami lub pełnią rolę pastwisk czy łąk. Trwała pokrywa roślinna zapobiega procesom erozyjnym, zapobiegając osuwiskom i zmniejszając intensywność erozji wodnej oraz zapobiegając nadmiernej utracie wilgoci w krótkim czasie.

W kontekście rzeźby terenu w Polsce równie istotnym czynnikiem determinującym prowadzenie produkcji rolnej jest kierunek nachylenia terenu względem stron świata. Zbocza południowe są bardziej nasłonecznione i ciepłe, co umożliwia wcześniejsze rozpoczęcie prac polowych na początku okresu wegetacyjnego. Stwarzają one jednocześnie lepsze warunki do uprawy niektórych gatunków roślin jak np. winorośl, której uprawy w Polsce stają się coraz bardziej powszechne.

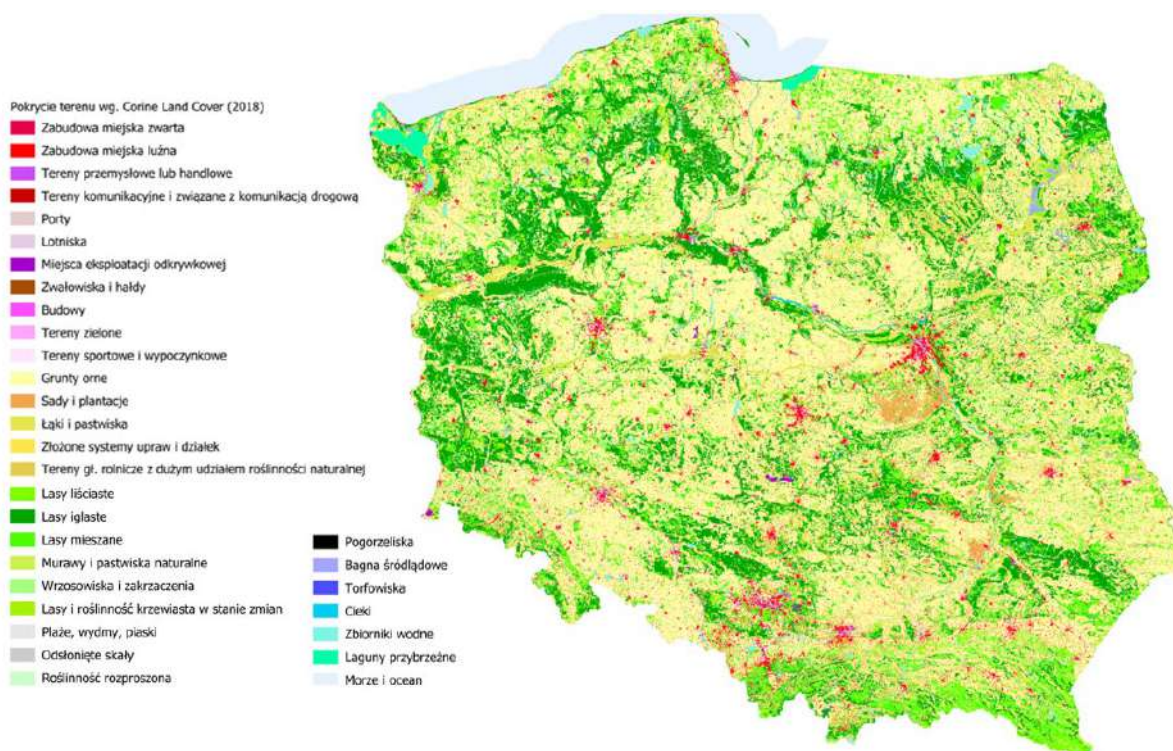
¹⁴ E. Nowocień, R. Wawer, *Poradnik dla rolników w zakresie przeciwdziałania erozji gleb*, Wyd.: IUNG-PIB, Puławy 2021, s. 6-12 za A. Józefaciuk, E. Nowocień, Wawer R., *Erozja wietrzna w Polsce*, Wyd. Dział Upowszechniania i Wydawnictw IUNG-PIB, Monografie i Rozprawy Naukowe 2018, tom 57, s.221.

¹⁵ E. Nowocień, R. Wawer, *Poradnik dla rolników...*, s. 6-12.

Tereny nizinne, o mało zróżnicowanej rzeźbie terenu, stwarzają większe możliwości prowadzenia produkcji rolnej, jednak regiony podgórskie, mimo ograniczeń, wykazują potencjał do prowadzenia prośrodowiskowej działalności rolnej i rozwoju rolnictwa ekologicznego.

2.2.2. Pokrycie terenu

Pokrycie i zagospodarowanie terenu, podobnie jak jego rzeźba, determinuje możliwość prowadzenia działalności rolniczej oraz jej intensywności. Ważny składnik pokrycia terenu w Polsce stanowią lasy, zajmujące blisko 30% powierzchni kraju (ryc. 7).

Ryc. 7 Pokrycie terenu w Polsce wg. Corine Land Cover (2018)

Źródło: opracowane własne na podstawie: <https://clc.gios.gov.pl/index.php/clc-2018/metadane>

Obecność powierzchni leśnych ogranicza ilość gruntów ornych dostępnych na potrzeby prowadzenia produkcji rolnej, jednak jednocześnie tereny leśne mają pozytywny wpływ na prowadzoną działalność rolniczą m.in. zapobiegając procesom erozji, pełniąc funkcję retencyjną w przypadku nawałnych opadów, a także pozostając siedliskiem dla owadów pożytecznych oraz ptaków, redukujących liczebność szkodników upraw. Powierzchnie leśne wpływają także korzystnie na lokalny klimat, zwiększając wilgotność powietrza i osłaniają grunty rolne oraz gospodarstwa od wiatru.

Współcześnie powierzchnia upraw rolnych ulega redukcji także na skutek postępu urbanizacji oraz rozwoju sieci infrastruktury drogowej, kolejowej czy lotniczej. Szczególnie intensywnie procesy te zachodzą w pobliżu ważnych ośrodków miejskich, do których zalicza się m.in. Warszawa, aglomeracja śląska, Kraków, Wrocław, Poznań czy Trójmiasto. W efekcie zmienia ulega kierunek zagospodarowania gruntów lub następuje fragmentacja pól, mogąca wiązać się z większymi kosztami dojazdu do działek i zmniejszać opłacalność prowadzonej produkcji. W Polsce występuje znaczne rozdrobnienie gospodarstw, co często postrzegane jest jako ograniczenie do prowadzenia zoptymalizowanej produkcji

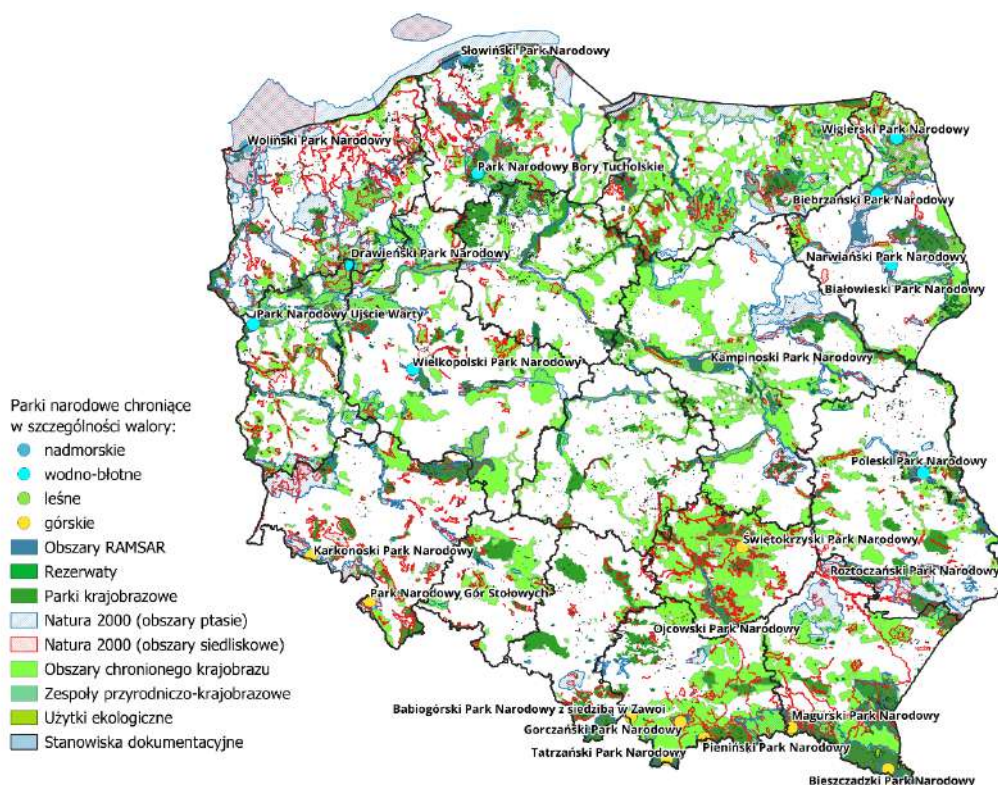
rolnej. Największy stopień rozdrobnienia agrarnego występuje w Polsce południowej i południowo-wschodniej.

2.2.3. Formy ochrony przyrody

W Polsce występuje kilka form ochrony przyrody, do których należą:

- parki narodowe,
- rezerваты,
- pomniki przyrody,
- obszary natura 2000 (obszary ptasie i siedliskowe),
- parki krajobrazowe,
- obszary chronionego krajobrazu,
- zespoły przyrodniczo-krajobrazowe,
- użytki ekologiczne,
- stanowiska dokumentacyjne,
- ochrona gatunkowa roślin, zwierząt oraz grzybów.

Na terenie kraju ustanowiono także 19 obszarów wodno-błotnych o szczególnym międzynarodowym znaczeniu, które znalazły się na tzw. liście ramsarskiej¹⁶. Rozkład przestrzenny wybranych form ochrony przyrody w Polsce przedstawiono na poniższej rycinie (ryc. 8).

Ryc. 8 Rozmieszczenie przestrzenne wybranych form ochrony przyrody w Polsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <https://www.gov.pl/web/gdos/dostep-do-danych-geoprzestrzennych>

¹⁶ Lista ramsarska – inaczej: lista najcenniejszych obszarów wodno-błotnych mających znaczenie międzynarodowe, zwłaszcza jako środowisko życia dla ptactwa wodnego. Obszary te w celu ochrony zostały objęte Konwencją Ramsarską z dn. 2 lutego 1971 roku, której celem jest *ochrona i zrównoważone użytkowanie wszystkich mokradeł poprzez działania na szczeblu krajowym i lokalnym oraz współpracę międzynarodową, co stanowi wkład w osiągnięcie zrównoważonego rozwoju na całym świecie*. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Katowicach: <https://www.gov.pl/web/rdos-katowice/obszary-ramsar-w-polsce>

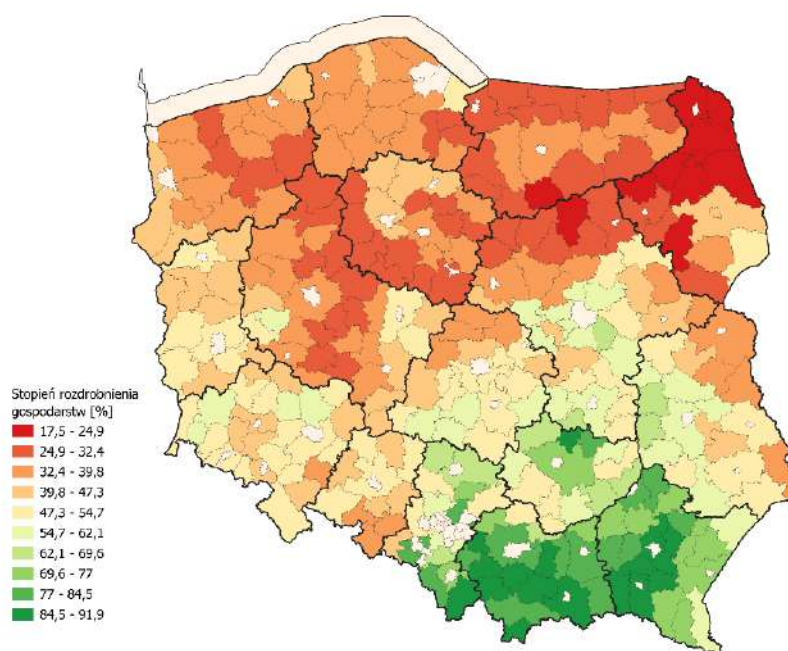
Formy te są różnicowane, jeśli chodzi o restrykcyjność i ograniczenia w zagospodarowaniu terenu. Do najbardziej restrykcyjnych form ochrony należą obszary objęte ochroną rezerwatową oraz powierzchnie parków narodowych. Niektóre z form ochrony przyrody ograniczają możliwość prowadzenia intensywnej gospodarki rolnej. Na obszarach z nimi graniczącymi rekomenduje się prowadzenie zrównoważonej produkcji rolnej, która sprzyja zachowaniu bioróżnorodności, nie zakłócając lokalnych ekosystemów. Obowiązują na nich przepisy ograniczające stosowanie chemicznych środków ochrony roślin, nawozów sztucznych oraz intensywnych metod upraw. Jednocześnie, wprowadzanie takich ograniczeń redukuje intensywne gospodarowanie, umożliwiając rozwój turystyki oraz rolnictwa ekologicznego.¹⁷ Niektóre z powierzchniowych form ochrony przyrody mają ustanowione otuliny, które zgodnie z art. 5 ust. 14 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody¹⁸ stanowią „strefy ochronne graniczące z formą ochrony przyrody”. Zmiany użytkowania terenu znajdującego się w zasięgu parku narodowego, parku krajobrazowego, obszaru Natura 2000 lub obszaru chronionego krajobrazu muszą być zgłoszone i zatwierdzone w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

2.3. Wielkość działek, inne czynniki potencjalnie sprzyjające/utrudniające produkcję ekologiczną w określonej lokalizacji

Struktura agrarna gospodarstw i stopień rozdrobnienia działek ma znaczący wpływ zarówno na efektywność, jak i koszty oraz możliwości prowadzenia działalności rolnej. Cechą charakterystyczną polskiego sektora rolnego są relatywnie niewielkie gospodarstwa, składające się z licznych działek o niewielkich powierzchniach. Takie warunki stanowią ograniczenie do prowadzenia intensywnego gospodarowania, uniemożliwiając lub znacząco obniżając opłacalność stosowania dużych maszyn rolniczych i technik rolnictwa precyzyjnego. Dodatkowo, konieczność przemieszczania się pomiędzy oddalonymi od siebie licznymi działkami zwiększa koszty oraz czasochłonność prowadzonych prac. Rozdrobnienie stanowi także utrudnienie w planowaniu i zarządzaniu produkcją, zwłaszcza w przypadku stosowania płodozmianu. Znaczące rozdrobnienie działek może także wiązać się z mniejszą konkurencyjnością i ograniczonymi zdolnościami inwestycyjnymi w porównaniu z innymi producentami rolnymi gospodarującymi w duchu konwencjonalnym. Rycina 9 przedstawia rozkład przestrzenny rozdrobnienia gospodarstw w Polsce. Im wyższa wartość wskaźnika, tym większe występuje na tym obszarze rozdrobnienie.

¹⁷ B. Roszkowska, *Alternatywne formy gospodarowania na obszarach chronionych subregionu Puszczy Białowieskiej*. (red.) A. Bołtromiuk, Wyd. Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2001, s.242-246.; D. K. Zuzek, *Obszary chronione Natura 2000 a lokalna przedsiębiorczość w województwie małopolskim*, Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej. Seria: Organizacja i zarządzanie, 2017, z. 107, nr kol. 1982, s. 172-176.

¹⁸ Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1478 z późn. zm.).

Ryc. 9 Struktura agrarna gospodarstw w Polsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/temat/6/578/2328>

W obliczu problemów wiążących się z wielkością gospodarstw w Polsce oraz fragmentacją gospodarstw prowadzenie działalności konwencjonalnej na tych obszarach może być trudne i/lub nieopłacalne. Nie zamyka jednak drogi do prowadzenia ekologicznej działalności rolnej, charakteryzującej się mniejszą intensywnością oraz umożliwiającą konkurowanie jakościowe.

2.4. Stan ilościowy wód a liczba gospodarstw ekologicznych

Zasoby ilościowe wody są ważną determinantą liczby oraz rozwoju ekologicznych gospodarstw rolnych. Produkcja ekologiczna bazuje bowiem w dużej mierze na zasobach naturalnych, z ograniczeniem nawozów sztucznych oraz pestycydów, a woda stosowana do zasilania upraw najczęściej zostaje zretencjonowana w zbiornikach deszczowych; nie stosuje się sztucznych intensywnie działających systemów irygacyjnych. Duża zależność od wód opadowych sprawia, że ważnym czynnikiem działalności gospodarstw ekologicznych są zasoby wody. Niedobory wody są groźne zarówno dla upraw konwencjonalnych, jak i ekologicznych, jednak sytuacje deficytowe dodatkowo mogą przyczyniać się do spadku bioróżnorodności i wiążącej się z nią redukcji organizmów pożytecznych, stanowiących ważny element ochrony roślin w rolnictwie ekologicznym. Należy jednak zauważyć, że praktyki prośrodowiskowe stosowane w produkcji ekologicznej przyczyniają się do zwiększania odporności roślin na suszę. Do takich praktyk, poza gromadzeniem wody deszczowej i możliwością budowy rozwoju małej retencji, należy stosowanie osłon pokrywy glebowej poprzez mulczowanie i/lub ściółkowanie. Zabiegi te nie tylko zapobiegają nadmiernej utracie wilgotności gleby, ale także przyczyniają się do zwiększania się jej żyzności i pojemności wodnej. Łagodzenie skutków suszy jest możliwe także dzięki uprawom polikulturowym i elementom zadrzewień oraz krzewów stosowanych w pobliżu upraw.

W Polsce największe niedobory wód notowane są w pasie Nizin Środkowopolskich oraz na obszarze wyspecjalizowanego w produkcji rolnej Pojezierza Wielkopolskiego, a także Mazowsza, Kujaw, Dolnego Śląska oraz Lubelszczyzny. Czynniki, które warunkują zasoby ilościowe wód są m.in. zmiany klimatyczne oraz wiążąca się z nimi zmiana charakteru oraz rozkładu opadów atmosferycznych, wysoka przepuszczalność dominujących na tych obszarach gleb piaszczystych, a także niewłaściwe zarządzanie

zasobami wodnymi, w tym melioracje o charakterze wyłącznie odwadniającym, przyspieszającym dodatkowo odpływ wód.

2.5. Zanieczyszczenie wód, powietrza i gleby a liczba gospodarstw ekologicznych

Możliwość prowadzenia gospodarstwa ekologicznego jest zależna od stanu jakościowego wód, powietrza oraz gleby, a jednocześnie również oddziałuje na te trzy parametry. Jednym z założeń rolnictwa ekologicznego jest dążenie do minimalizowania negatywnego wpływu prowadzonej działalności rolniczej na środowisko. Rolnictwo ekologiczne jest także zależne od zasobów środowiska, z uwagi na stosowanie ekologicznych metod nawożenia, wykorzystywanie wody opadowej oraz dopuszczonych w produkcji organicznej środków ochrony roślin. Wymogi stawiane przez jednostki certyfikujące uniemożliwiają stosowanie do nawadniania wód zanieczyszczonych pestycydami stosowanymi w produkcji konwencjonalnej oraz biogenami tj. azotany oraz fosforany. W rejonach, w których rozwinięte jest intensywne rolnictwo konwencjonalne, tj. np. Wielkopolska lub Kujawy, możliwość prowadzenia działalności rolnej o charakterze ekologicznym może być ograniczona przez zanieczyszczone wskutek nadmiernej działalności rolniczej wody.

Jednym z ograniczeń, mogących zmniejszać plony i/lub pogarszać ich parametry jakościowe, jednocześnie obniżając wartość, są zanieczyszczenia powietrza. Mogą one uszkodzić uprawy i wpłynąć negatywnie na ekosystemy, jeśli „wrócą” na powierzchnię ziemi w postaci kwaśnego deszczu. Dodatkowo, obszary rozwinięte przemysłowo tj. Górny Śląsk, czy okolice Bełchatowa, mogą być emitentem pyłów oraz metali ciężkich, co stanowi ograniczenie dla rozwoju gospodarstw ekologicznych.

Zanieczyszczenia gleby chemicznymi środkami ochrony roślin czy/lub metalami ciężkimi także uniemożliwiają uzyskanie certyfikatu ekologicznego. Ponadto, ich obecność w utworze glebowym oddziałuje negatywnie nie tylko na jego produktywność, ale także różnorodność biologiczną, będącą nieodłącznym elementem wspierającym uprawy ekologiczne.

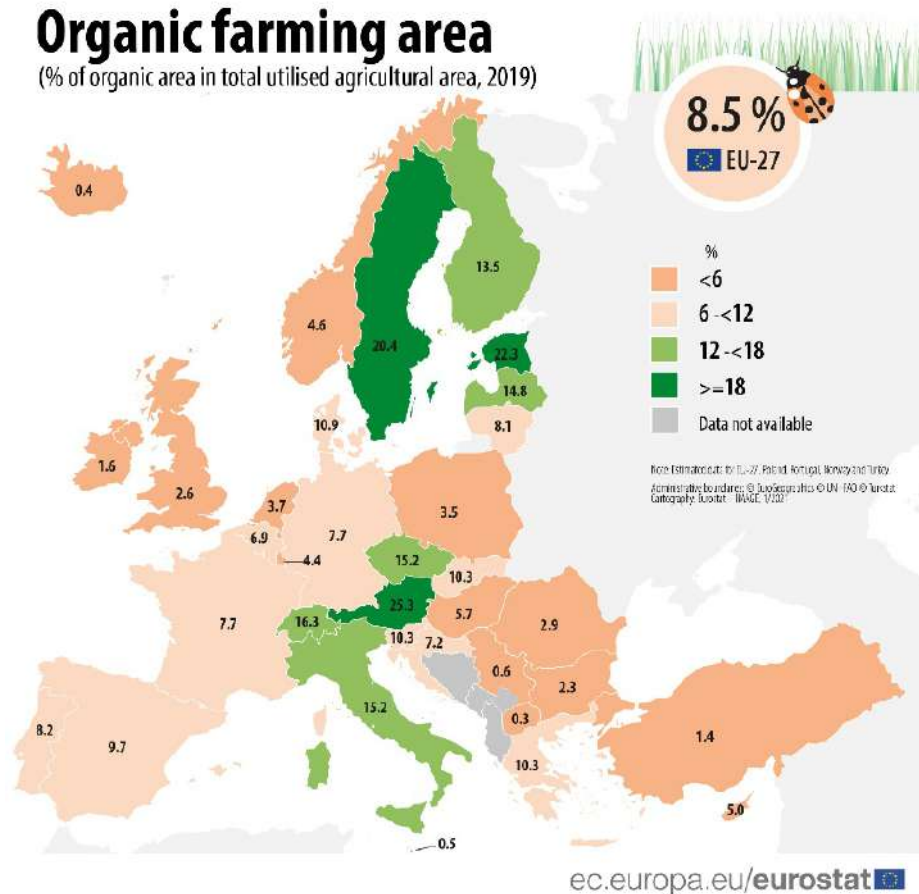
Wysoka jakość środowiska stanowi podstawowy warunek uzyskania certyfikatu ekologicznego. Zmiana w obrębie któregośkolwiek elementu środowiska, mającego wpływ na prowadzoną produkcję, może powodować utratę certyfikatu.

2.6. Sytuacja rolnictwa ekologicznego w innych wybranych krajach Unii Europejskiej

Sytuacja rolnictwa ekologicznego w krajach Unii Europejskiej jest zróżnicowana. Według danych Eurostatu (2019) jego udział w ogóle produkcji rolniczej waha się od 0,3% w Macedonii do 25,3% w Austrii (ryc. 10). Nowsze dane wskazują, że obecnie w Austrii wartość ta wzrosła o 2,1 %.

Organic farming area

(% of organic area in total utilised agricultural area, 2019)

Tab. 3 Sytuacja i uwarunkowania rolnictwa ekologicznego w wybranych krajach Unii Europejskiej

Państwo	Liczba i rozmieszczenie gosp. ekologicznych	Ograniczenia środowiskowe działalności rolniczej	Obszary chronione	Wielkość gospodarstw i działek rolnych	Zasoby wodne	Poziomy zanieczyszczeń: wody, powietrza, gleby
Czechy	Ok. 4000 (15% ogółu gospodarstw), rozmieszczone relatywnie równomiernie ze znaczącą koncentracją na obszarach mniej odpowiednich do intensywnego rolnictwa konwencjonalnego tj. regiony górskie i wyżenne. ¹⁹	Zróznicowana topografia (obejmuje niziny w dolinach największych rzek, wyżyny i obszary górskie). Rolnictwo ekologiczne rozwija się <u>szczególnie w mniej żyznych regionach</u> (wyżynnych i górskich), gdzie rolnictwo konwencjonalne jest mniej opłacalne.	Nieco ponad 15% powierzchni kraju jest wyznaczonych jako obszary chronione. Praktyki rolnictwa ekologicznego wpisują się w cele ochrony tych regionów, co prowadzi do większej liczby gospodarstw ekologicznych w strefach chronionych lub w ich sąsiedztwie.	Średnia wielkość gospodarstw ekologicznych jest stosunkowo duża (ok. 130 ha). Wynika to częściowo z historycznej konsolidacji gruntów i przydatności ekstenywnych praktyk rolniczych na mniej żyznych obszarach. ²⁰	Opierają się na wodach powierzchniowych (około 70% wody pitnej pochodzi ze zbiorników). Woda w zbiornikach często wykazuje wysoki poziom biogenów (głównie azotanów wpływających z terenów rolniczych). ²¹ Prognozy dot. zmian klimatu wskazują na potencjalny spadek średniego odpływu rzek o 15–40% do 2030 r., co może ograniczać dostępność wody dla rolnictwa. ²²	Występują zanieczyszczenia rozproszone z rolnictwa wpływające na jakość wód. ²³ Regiony takie jak Ostrawa należą do najbardziej zanieczyszczonych w Europie, głównie z powodu emisji przemysłowych, niemniej systematycznie zmniejsza się poziom emisji, co poprawia jakość powietrza. ²⁴
Austria	Ok. 24 450 (27,4% wszystkich gospodarstw), rozmieszczone relatywnie równomiernie. ²⁵	Przeważnie górzysta topografia kraju utrudnia prowadzenie działalności rolniczej, niemniej znaczna część gruntów rolnych znajduje się w regionach alpejskich, co determinuje często prace ręczne ze względu na strome zbocza i trudne	W kraju funkcjonuje 6 parków narodowych oraz 4 obszary Ramsar. ²⁷	Charakterystyczne są małe, rodzinne gospodarstwa (śr. wielkość wynosi około 23,6 ha, a gospodarstwa mleczne mają średnio 23 krowy). Ponad 90% gospodarstw jest własnością	Zasoby ilościowe i jakościowe są wysokie, a kraj wykorzystuje tylko około 3% dostępnej wody, natomiast rolnictwo odpowiada za zaledwie 4% tego zużycia. Większość wody pochodzi ze źródeł i wód	Austria sprzeciwiła się inżynierii genetycznej, zapewniając, że wszystkie 2,55 miliona hektarów gruntów rolnych jest wolne od GMO, jednak zmiany klimatu stanowią zagrożenie (np. we wrześniu ub. roku

¹⁹ <https://ukzuz.gov.cz/public/portal/ukzuz/en/organic-farming>

²⁰ https://www.ekoconnect.org/tl_files/eko/p/Projekte/MOE-Laenderberichte/Country-Report-Organic-CZECH-REPUBLIC-EkoConnect-2023.pdf

²¹ <https://www.fao.org/4/x0494e/x0494e0b.htm>

²² <https://www.climatechangepost.com/countries/czech-republic/fresh-water-resources>

²³ <https://www.eea.europa.eu/soer/2015/countries/czech-republic>

²⁴ <https://apnews.com/article/czech-coal-mine-climate-energy-130a8811c2313891cadd2212f0f09271>

²⁵ <https://info.bml.gv.at/en/topics/agriculture/organic-farming/organic-farming-in-figures.html>

²⁷ <https://www.nationalparksaustria.at/de/alle-nationalparks.html>

		warunki pogodowe. Szczególne znaczenie mają utrzymywane trwałe użytki zielone i zarządzanie zwierzętami gospodarskimi na alpejskich pastwiskach ²⁶ .		rodzinną, często obejmującą wiele pokoleń. ²⁸	gruntowych, zapewniając wysokiej jakości wodę pitną bez konieczności chlorowania. Jeziora, strumienie i rzeki również utrzymują doskonałą jakość wody, co przynosi korzyści zarówno rolnictwu, jak i szerszemu ekosystemowi.	ekstremalne opady deszczu doprowadziły do poważnych powodzi).
Niemcy	Ok. 36 680 (14,4% wszystkich gospodarstw w kraju zajmujących blisko 1,9 mln ha), największej gospodarstw ekologicznych występuje w części południowej oraz wschodniej i północno-wschodniej. ²⁹	Gosp. ekologiczne są przede wszystkim zlokalizowane na terenach mniej żyznych z dużym udziałem trwałych użytków zielonych (np. Bawaria i Badenia-Wirtembergia, w których dominuje ekstensywne rolnictwo ³⁰	W Niemczech występuje 13 różnych form ochrony przyrody, a ponad 42% terytorium kraju jest objęte jakąkolwiek formą ochrony przyrody, co stanowi jeden z największych wskaźników na świecie ³¹	Śr. wielkość gosp. ekologicznego wynosi ok. 52 ha choć rozpiętość jest duża; od małych wyspecjalizowanych gospodarstw (jak winnice) po duże położone na wschodzie, gdzie powszechne gospodarstwa o pow. >1000 ha, skoncentrowanych głównie na użytkach zielonych.	Europa Zachodnia i Środkowa (w tym Niemcy), mają szczególnie wysoki odsetek zbiorników wodnych w złym stanie, co spowodowane jest działalnością rolniczą oraz funkcjonującymi elektrowniami węglowymi poprzez wprowadzanie do zb. wodnych pestycydów i rtęci. Podczas gdy wody gruntowe są w stosunkowo lepszym stanie (91% osiąga dobry stan ilościowy), tylko 77% ma dobry stan chemiczny ³² .	Do zanieczyszczeń powietrza przyczyniają się do emisji z działalności przemysłowej i transportu, natomiast zanieczyszczenie gleby wywołane jest stosowaniem nawozów sztucznych i pestycydów w roln. konwencjonalnym, co doprowadziło do skażenia gleby.
Słowacja	Ok. 500 gospodarstw ekologicznych, co stanowi 10,3% całkowitej powierzchni użytków	Ponad 45% powierzchni kraju jest przeznaczona na cele rolnicze (grunty orne –	Znaczne obszary chronione, w tym 5 PN i 16 obszarów chronionych	W poł. lat 90. przeciętne gosp. ekologiczne obejmowało >600 ha, do	Całkowite zasoby odnawialne wynoszą ok. 50,1 mld m ³ , a woda	Działalność przemysłowa i produkcja energii przyczynia się do

²⁶ <https://info.bml.gv.at/en/topics/agriculture/organic-farming/organic-farming-in-figures.html>

²⁸ <https://ama.global/en/agriculture-in-austria/facts-and-figures>

²⁹ <https://www.thuenen.de/en/thuenen-topics/organic-farming/aktuelle-trends-der-deutschen-oekobranche/oekolandbau-in-zahlen>

³⁰ <https://www.thuenen.de/en/thuenen-topics/organic-farming/aktuelle-trends-der-deutschen-oekobranche/oekolandbau-in-zahlen>

³¹ <https://web.archive.org/web/20141029024826/http://www.protectedplanet.net/countries/80>

³² <https://www.theguardian.com/environment/2024/oct/14/european-environment-agency-report-surface-water-quality>

	rolnych w kraju. ³³ Gospodarstwa ekologiczne są zlokalizowane głównie w regionach górskich i podgórskich, na obszarach nizinnych dominuje produkcja konwencjonalna. ³⁴	28,9%, trwałe pastwiska – 10,8%). Przewaga trwałych użytków zielonych w regionach górskich sprzyja ekologicznej hodowli zwierząt gospodarskich, podczas gdy żyzne niziny są bardziej odpowiednie do ekologicznego rolnictwa uprawnego. ³⁵	o łącznej powierzchni 700 000 ha, z czego 137 000 ha jest przeznaczonych na grunty rolne.	2009 r. zmniejszyło się do ok. 315 ha. Ta zmiana pokazuje rozwój mniejszych gospodarstw, szczególnie w regionach górskich. ³⁶ Rolnictwo ekologiczne na Słowacji obejmuje zarówno produkcję roślinną, jak i zwierzęcą. W regionach takich jak Bratysława, Trnava i Nitra dominuje produkcja roślinna, podczas gdy w obszarach takich jak Bańska Bystrzyca, Trenčyn, Žylina, Preszów i Koszyce bardziej rozpowszechniona jest produkcja zwierzęca – ten rozkład jest zgodny z warunkami naturalnymi i dostępnością trwałych użytków zielonych. ³⁷	jest przeznaczana głównie na cele komunalne (290 mln m ³), przemysłowe (230 mln m ³) i rolnicze (30 mln m ³). Historyczne niewłaściwe praktyki rolnicze (m.in. nadmierne stosowanie nawozów) doprowadziły do zanieczyszczenia wód gruntowych i częściowo powierzchniowych. Choć zracjonalizowano stosowanie nawozów, efekty niewłaściwego zarządzania są widoczne współcześnie. ³⁸	zanieczyszczeń powietrza i idących za nimi kwaśnych deszczów. Obszar kraju jest także narażony na degradację gleby z uwagi na niewłaściwe praktyki użytkowania gruntów, w tym nieodpowiednie płodozmiany i przekształcanie łąk w grunty orne, przez co utracono wierzchnią (najbardziej żyzną warstwę gleby), co w efekcie negatywnie wpłynęło (i wpływa) na produktywność, powodując spadek plonów nawet o 70% na silnie zerodowanych gruntach. ³⁹
--	--	--	---	---	---	--

³³ <https://www.euractiv.com/section/agriculture-food/news/special-capitals-edition-state-of-play-of-organic-agriculture-in-the-eu>

³⁴ <https://www.mpsr.sk/en/index.php?navID=27>

³⁵ <https://www.fao.org/4/X3413E/x3413e19.htm>

³⁶ <https://www.organic-world.net/index/news-organic-world/article/970.html>

³⁷ Palšová L., Schwarczová L., Schwarcza P., Bandlerová A., *The Support of Implementation of Organic Farming in the Slovak Republic in the Context of Sustainable Development*, Procedia - Social and Behavioral Sciences 110, 2014, s. 520-529

³⁸ <https://www.fao.org/4/X3413E/x3413e19.htm>

³⁹ <https://www.fao.org/4/X3413E/x3413e19.htm>

2.7. Wnioski

Rozwój ekologicznych gospodarstw rolnych jest uwarunkowany zarówno czynnikami środowiskowymi, jak i gospodarczo-społecznymi.

Do środowiskowych ograniczeń produkcji rolnej należy m.in. pagórkowate i górskie ukształtowanie terenu utrudniające lub uniemożliwiające jej mechanizację. Tereny nizinne, choć w przeciwieństwie do wyżynnych nie są zagrożone erozją wodną, mierzą się z erozją wietrzną. Jednym z czynników mogących ograniczać ekonomiczną opłacalność produkcji oraz mechanizację jest struktura agrarna i związane z nią rozdrobnienie działek. Wielkopolska, Kujawy oraz Mazowsze zmagają się często z okresowymi niedoborami wody, co także oddziałuje na możliwość prowadzenia produkcji rolnej, a zanieczyszczenie lokalnego środowiska związane z przenawożeniem oraz obecnością pestycydów ogranicza możliwości certyfikacji prowadzonej produkcji.

W obliczu znaczącego regionalnego zróżnicowania sytuacji rolnictwa ekologicznego w kraju należałoby rozważyć wprowadzenie dodatkowego wsparcia zarówno finansowego, jak i doradczego w regionach południowo-wschodnich kraju oraz na wzór innych krajów UE (np. Austria, Czechy), wprowadzić mechanizmy wsparcia rolnictwa ekologicznego na obszarach o trudnych warunkach terenowo-glebowo-klimatycznych, co czyni je efektywniejszym narzędziem w politykach regionalno-środowiskowych.

Z uwagi na niedostateczne zasoby wody należy wspierać praktyki agroekologiczne wspomagające retencjonowanie wody tj. rozwój małej retencji czy stosowanie okrywy upraw (mulcz, ściółkowanie, zadrzewienia), które jednocześnie pozostają w harmonii z rolnictwem ekologicznym. Rozwój gospodarstw ekologicznych ograniczać może także otoczenie/sąsiedztwo i związana z nim prowadzona w pobliżu planowanej uprawy ekologicznej intensywna produkcja konwencjonalna, dlatego w celu minimalizowania ryzyka przenoszenia zanieczyszczeń należy wprowadzać absorbujące je strefy buforowe.

W oparciu o przegląd sytuacji rolnictwa ekologicznego w innych wybranych krajach UE, w celu zwiększenia poziomu produkcji ekologicznej należy, na wzór Austrii i Czech, wzmocnić rolę samorządów w tworzeniu lokalnych planów rozwoju tego sektora (uniwersalne krajowe plany mogą okazać się nieskuteczne z uwagi na odmienne uwarunkowania środowiskowe i gospodarcze determinujące sytuację rolnictwa). Na poziomie krajowym należy dążyć do opracowania ogólnokrajowej strategii rolnictwa ekologicznego ze sprecyzowanymi celami oraz wskaźnikami kontrolującymi, a także zwiększyć budżet na badania naukowe tj. testowanie odpornych odmian czy efektywności różnych technik agroekologicznych.

Część III. Przegląd regulacji rolnictwa ekologicznego w prawie polskim w latach 2001-2022: geneza, zakres podmiotowy i przedmiotowy ustaw (zarys)

3.1. Wprowadzenie

Rolnictwo ekologiczne definiowane jest najczęściej jako alternatywne dla rolnictwa konwencjonalnego, oparte bowiem na: „(...) stosowaniu naturalnych metod i nieprzetworzonych technologicznie środków produkcji pochodzenia biologicznego i mineralnego. Podstawowym założeniem takiego sposobu gospodarowania jest wyeliminowanie środków technologii chemicznej, weterynaryjnej i spożywczej z produkcji rolniczej. System ten wspiera różnorodność biologiczną, cykle ekologiczne oraz biologiczną aktywność gleby.⁴⁰ Zasadnicze cele tak opisanego systemu prowadzenia działalności rolniczej służyć mają: ochronie środowiska (gleby, wody, atmosfery), dbałości o dobrostan zwierząt, transformacji sposobu produkcji żywności oraz bezpieczeństwu zdrowotnemu konsumentów. Z kolei rolą regulacji prawych poświęconych rolnictwu ekologicznemu i produkcji ekologicznej zarówno na szczeblu regionalnym (unijnym) jak i krajowym jest stworzenie efektywnych ram instytucjonalnych służących realizacji tych zamierzeń.

Jak wcześniej wspomniano, podstawowymi aktami prawnymi normującymi obecnie funkcjonowanie rolnictwa ekologicznego i produkcji ekologicznej w Unii Europejskiej są: rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848 z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 834/2007⁴¹ oraz rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/625 z dnia 15 marca 2017 r. w sprawie kontroli urzędowych i innych czynności urzędowych przeprowadzanych w celu zapewnienia stosowania prawa żywnościowego i paszowego oraz zasad dotyczących zdrowia i dobrostanu zwierząt, zdrowia roślin i środków ochrony roślin. Natomiast historia tworzenia unijnej legislacji w tym obszarze sięga lat dziewięćdziesiątych XX wieku i rozporządzenia (EWG) 2092/91 z dnia 24 czerwca 1991 r. w sprawie produkcji ekologicznej produktów rolnych oraz znakowania produktów rolnych i środków spożywczych.⁴²

Polskie ustawodawstwo ma również swój ugruntowany dorobek legislacyjny, którego priorytety były i są zbieżne z rozwiązaniami i wymogami unijnymi oraz Celami Zrównoważonego Rozwoju w przedmiotowym zakresie.

Przed wejściem w życie ustawa z dnia 16 marca 2001 r., czyli pierwszej polskiej regulacji w całości poświęconej rolnictwu ekologicznemu, ten sposób prowadzenia produkcji rolnej został wsparty środkami pochodzącymi z budżetu państwa. Po raz pierwszy dofinansowania do kosztów prowadzenia kontroli gospodarstw ekologicznych udzielono na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 11 maja 1998 r. w sprawie wysokości stawek dotacji dla rolnictwa oraz szczególnych zasad i trybu ich udzielania w 1998 r.⁴³ Natomiast od 1999 r. rolnicy, którzy prowadzili gospodarstwa metodami ekologicznymi, zaczęli otrzymywać dotacje z budżetu państwa do prowadzonych upraw oraz do kosztów kontroli gospodarstw.⁴⁴

⁴⁰ M. Korzycka, *Żywność ekologiczna* [w:] M. Korzycka, M. Korzycka, P. Wojciechowski, *System prawa żywnościowego*, Warszawa 2017; el./LEX

⁴¹ Dz. U. UE. L. z 2018 r. Nr 150, str. 1 z późn. zm.; powoływane jako rozporządzenie 2018/848.

⁴² M. Korzycka, 1.2. *Żywność ekologiczna...*, Warszawa 2017; el./LEX

⁴³ Dz.U. Nr 71, poz. 461.

⁴⁴ Zob. rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 19 marca 1999 r. w sprawie wysokości stawek dotacji przedmiotowych dla podmiotów wykonujących zadania na rzecz rolnictwa oraz szczegółowych zasad i trybu ich udzielania oraz rozliczania tych dotacji w 1999 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 318 z późn. zm.); rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 19 kwietnia 2000 r. w sprawie wysokości stawek dotacji przedmiotowych dla różnych podmiotów

3.2. Ustawa z dnia 16 marca 2001 r. o rolnictwie ekologicznym

Ustawa z dnia 16 marca 2001 r. o rolnictwie ekologicznym⁴⁵, obowiązująca od dnia 3 listopada 2001 r., była pierwszym polskim aktem normatywnym w całości poświęconym rolnictwu ekologicznemu. Jej zakres przedmiotowy obejmował regulację następujących kwestii:

- warunków prowadzenia produkcji rolnej i przetwórstwa rolno-spożywczego metodami ekologicznymi,
- organizację systemu kontroli i certyfikacji tej produkcji,
- obrót produktami rolnictwa ekologicznego oraz ich znakowanie przez umieszczenie na etykiecie lub opakowaniu produktu: napisu „*produkt rolnictwa ekologicznego*”, nazwy producenta, numeru certyfikatu, nazwy i numeru jednostki certyfikacyjnej.

Przedmiotowa regulacja miała na celu dostosowanie polskiego rolnictwa ekologicznego do wymagań unijnych. Ustawa z 2001 r. odsyłała do przepisów wspólnotowych, traktując je już wówczas jak część polskiego porządku prawnego. Zaznaczyć również należy, że przyjęte w ustawie z 2001 r. rozwiązania dostosowane zostały do wcześniej wspomnianego rozporządzenia Rady (EWG) 2092/1991 z dnia 24 czerwca 1991 r. w sprawie produkcji ekologicznej produktów rolnych oraz znakowania produktów rolnych i środków spożywczych⁴⁶ i uzupełniające je rozporządzenie Rady (WE) nr 1804/1999 z dnia 19 lipca 1999 r. w sprawie produkcji ekologicznej produktów rolnych oraz znakowania produktów rolnych i środków spożywczych w celu włączenia produkcji zwierzęcej.⁴⁷ Z jednej strony zabieg taki przyczynił się do zharmonizowania tworzonego systemu rolnictwa ekologicznego w Polsce z wymogami unijnymi, co w kontekście ówczesnych starań Polski o członkostwo w Unii Europejskiej było uzasadnione. Z drugiej strony Polska uzyskała wobec Wspólnoty status kraju trzeciego dzięki czemu mogła eksportować produkty ekologiczne na rynek unijny.

W uzasadnieniu projektu ustawy zwrócono uwagę na kluczowe zadania, które przed rolnictwem ekologicznym – postrzeganym jako system gospodarowania o zrównoważonej, w obrębie gospodarstwa, produkcji roślinnej i zwierzęcej – zostały już wówczas postawione: zaspokajanie zapotrzebowania na żywność ekologiczną, potrzeba ochrony środowiska i przyrody oraz edukacji ekologicznej oraz względy społeczne.⁴⁸

Analizowana ustawa z 2001 r. wprowadziła mieszany system kontroli i certyfikacji produkcji ekologicznej w Polsce **państwowo-prywatny**, który tworzyły następujące podmioty:

- **minister rolnictwa i rozwoju wsi** jako organ udzielający upoważnienia prywatnym jednostkom certyfikującym do prowadzenia kontroli oraz do wydawania certyfikatów, przy czym minister właściwy ds. rolnictwa wydawał upoważnienia w zakresie produkcji rolnej oraz pozyskiwania dziko rosnących roślin lub ich części i prowadził rejestr jednostek certyfikujących, a minister ds. rynków

wykonujących zadania na rzecz rolnictwa oraz szczegółowych zasad i trybu udzielania oraz rozliczania tych dotacji (Dz. U. Nr 35, poz. 401

z późn. zm.); rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 kwietnia 2001 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wysokości stawek dotacji przedmiotowych dla różnych podmiotów wykonujących zadania na rzecz rolnictwa oraz szczegółowych zasad i trybu udzielania oraz rozliczania tych dotacji (Dz. U. Nr 41, poz. 468).

⁴⁵ Ustawa z dnia 16 marca 2001 r. o rolnictwie ekologicznym (Dz. U. Nr 38, poz. 452 z późn. zm.); dalej jako: u.r.e. 2001.

⁴⁶ Rozporządzenie Rady (EWG) 2092/91 z dnia 24 czerwca 1991 r. w sprawie produkcji ekologicznej produktów rolnych oraz znakowania produktów rolnych i środków spożywczych (Dz. U. UE. L. z 1991 r. Nr 198, str. 1 z późn. zm.).

⁴⁷ Rozporządzenie Rady (WE) nr 1804/1999 z dnia 19 lipca 1999 r. uzupełniające rozporządzenie (EWG) 2092/91 w sprawie produkcji ekologicznej produktów rolnych oraz znakowania produktów rolnych i środków spożywczych w celu włączenia produkcji zwierzęcej (Dz. U. UE. L. z 1999 r. Nr 222, str. 1).

⁴⁸ Uzasadnienie projektu ustawy, druk sejmowy nr 1894 [https://orka.sejm.gov.pl/RejestrD.nsf/wgdruku/1894/\\$file/1894.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/RejestrD.nsf/wgdruku/1894/$file/1894.pdf), s. 19.

rolnych jako organ wydawał upoważnienia w zakresie przetwórstwa produktów rolnictwa ekologicznego (art. 16 ust. 4 i 7 u.r.e. 2001),

– **Inspekcja Skupu i Przetwórstwa Artykułów Rolnych** jako organ nadzoru nad jednostkami wydającymi certyfikaty (art. 23 ust. 1 u.p.r. 2001),

– **jednostki certyfikujące** jako podmioty przyjmujące ogłoszenia, wydające certyfikaty zgodności i przeprowadzające kontrole oraz prowadzące jawne rejestry producentów, którym udzielił certyfikatu zgodności (art. 16 ust. 1, art. 17, art. 18 – 22 u.r.e. 2001).⁴⁹

Zgodnie z art. 17 ust. 1 u.p.r. (2001) producent zamierzający prowadzić ekologiczne gospodarstwo rolne występował do upoważnionej jednostki certyfikującej z pisemnym zgłoszeniem, do którego dołączał:

1. oświadczenie, że produkcja w gospodarstwie rolnym będzie prowadzona metodami ekologicznymi,
2. informację o rodzaju i ilości produktów, które mają być produkowane metodami ekologicznymi,
3. opis gospodarstwa z zaznaczeniem położenia gruntów, obiektów i urządzeń produkcyjnych,
4. wypis z ewidencji gruntów i budynków dotyczący gospodarstwa rolnego,
5. zaświadczenie o nieprzekroczeniu na terenie gospodarstwa rolnego dopuszczalnych stężeń szkodliwych substancji zanieczyszczających, wydanym przez:
 - a) właściwy terytorialnie organ Inspekcji Ochrony Środowiska w zakresie stopnia zanieczyszczenia powietrza i wody oraz
 - b) stację chemiczno-rolniczą w zakresie stopnia zanieczyszczenia gleby metalami ciężkimi,
6. opis działań niezbędnych do wykonania w okresie przestawiania gospodarstwa rolnego na produkcję prowadzoną metodami ekologicznymi.

Dokumenty wskazane w punktach 3 i 6 sporządzane były przy nieodpłatnym udziale upoważnionej jednostki certyfikującej. Przestawianie gospodarstwa rolnego na produkcję metodami ekologicznymi według ustalonego programu było realizowane przez okres co najmniej 2 lat. Natomiast przestawianie chowu zwierząt na produkcję metodami ekologicznymi, zgodnie z art. 18 u.r.e. (2001) nie przekraczało 12 miesięcy i było zróżnicowane w zależności od przedmiotu produkcji.

Producent prowadzący ekologiczne gospodarstwo mógł otrzymać certyfikat zgodności na okres 12 miesięcy po uprzednim przeprowadzeniu kontroli przez pracowników upoważnionej jednostki certyfikującej, czy spełnione zostały wymogi wynikające z art. 18 u.r.e. (2001). Kontynuacja działalności w zakresie objętym tym certyfikatem była możliwa pod warunkiem wystąpienia ze stosownym wnioskiem, nie później niż na 3 miesiące przed upływem terminu ważności posiadanego już certyfikatu (art. 22 ust. 3 u.r.e. 2001).

Ustawa przewidywała opłaty za kontrolne przeprowadzane przez jednostki certyfikujące m.in. w celu uzyskania i utrzymania przez producenta certyfikatu zgodności (art. 21 ust. 2 u.r.e. 2001). Natomiast za zgłoszenie jednostce certyfikującej działalności w obszarze produkcji ekologicznej nie wymagało wniesienia przez zgłaszającego opłaty.

Formą wsparcia finansowego dla producenta ekologicznego była dotacja przedmiotowa przewidziana w art. 15 u.r.e. (2001).

Omawiana ustawa zawierała jeden przepis karny, który określał sankcję w postaci grzywny nałożonej w trybie przepisów kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia za niezgodne

⁴⁹ Zob. Inspekcja Skupu i Przetwórstwa Artykułów Rolnych – Główny Inspektorat, *Produkcja rolna metodami ekologicznymi w 2001 r.*, Warszawa 2002, s. 3.

z wynikającymi z niej zasadami: wprowadzanie do obrotu produktów rolnictwa ekologicznego, znakowanie takich produktów oraz ich przechowywanie lub przywożenie (art. 27 u.r.e. 2001).

3.3. Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o rolnictwie ekologicznym

Z dniem przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, tj. 1 maja 2004 r. zaczęła obowiązywać ustawa z dnia 30 kwietnia 2004 r. o rolnictwie ekologicznym⁵⁰ zastępująca regulację z 2001 r. Wraz z nią częścią krajowego porządku prawnego w zakresie rolnictwa ekologicznego stały się przepisy rozporządzenia Rady (EWG) 2092/91 z dnia 24 czerwca 1991 r. w sprawie produkcji ekologicznej produktów rolnych oraz znakowania produktów rolnych i środków spożywczych, a także inne, wymienione w art. 1 ustawy akty prawa wspólnotowego.⁵¹ *Ratio legis* przyjęcia nowej regulacji ustawowej sprowadzało się do konieczności dostosowania krajowych przepisów w zakresie rolnictwa ekologicznego do wymogów prawa wspólnotowego.⁵²

Przedmiotowa ustawa w art. 3 ustaliła następujący układ organów i jednostek właściwych w sprawach rolnictwa ekologicznego oraz zakres ich kompetencji zgodny z przepisami rozporządzenia nr 2092/91/EWG:

- **minister właściwy do spraw rolnictwa** jako organ udzielający upoważnienia prywatnym jednostkom certyfikującym do wydawania i cofania certyfikatów zgodności potwierdzających, że płody rolne nieprzetworzone oraz produkty z nich powstałe, w tym także zwierzęta oraz produkty i przetwory pochodzenia zwierzęcego, zostały wyprodukowane lub przetworzone zgodnie z rozporządzeniem nr 2092/91 (art. 3 pkt 1 u.e.r. 2004), a także upoważniający i cofający upoważnienie do przeprowadzania kontroli przez jednostki certyfikujące (art. 4 ust. 3-5 u.r.e. 2004),
- **Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych** zamiast Inspekcji Skupu i Przetwórstwa Artykułów Rolnych jako organ:
 - sprawujący nadzór nad upoważnionymi przez ministra właściwego do spraw rolnictwa jednostkami certyfikującymi,
 - przyjmujący zgłoszenia od producentów podejmujących działalność w rolnictwie ekologicznym,
 - upoważniający, na zasadach określonych w rozporządzeniach, producentów do przywozu produktów rolnictwa ekologicznego z krajów trzecich niewymienionych na liście Komisji Europejskiej,
 - dokonujący kontroli produktów rolnictwa ekologicznego wymienionych w przepisach a pochodzących z krajów trzecich, w tym kontroli granicznej,

⁵⁰ Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o rolnictwie ekologicznym (Dz. U. Nr 93, poz. 898 z późn. zm.); dalej jako: u.r.e. 2004.

⁵¹ Rozporządzenie Rady 2092/91/EWG z dnia 24 czerwca 1991 r. w sprawie produkcji ekologicznej produktów rolnych oraz znakowania produktów rolnych i środków spożywczych (Dz. Urz. WE L 198, 22.07.1991 r., z późn. zm.), dalej jako rozporządzenie 2092/01/EWG; rozporządzenie Komisji 94/92/EWG z dnia 14 stycznia 1992 r. ustanawiające szczegółowe zasady wprowadzenia w życie uzgodnień dotyczących przywozu z państw trzecich przewidzianych w rozporządzeniu Rady (EWG) nr 2092/91 w sprawie produkcji ekologicznej produktów rolnych oraz znakowania produktów rolnych i środków spożywczych (Dz. Urz. WE L 011, 17.01.1992 r., z późn. zm.); rozporządzenie Komisji 1788/2001/WE z dnia 7 września 2001 r. ustanawiające szczegółowe zasady wykonania przepisów dotyczących świadectwa kontroli w odniesieniu do przywozu z państw trzecich, na podstawie art. 11 rozporządzenia Rady (EWG) nr 2092/91 w sprawie produkcji ekologicznej produktów rolnych oraz znakowania produktów rolnych i środków spożywczych (Dz. Urz. WE L 243, 13.09.2001 r., z późn. zm.); rozporządzenie Komisji 1452/2003/WE z dnia 14 sierpnia 2003 r. utrzymujące odstępstwo przewidziane w art. 6 ust. 3 lit. a rozporządzenia Rady (EWG) nr 2092/91 w odniesieniu do niektórych gatunków nasion i roślinnego materiału rozmnożeniowego oraz ustanawiającym zasady proceduralne i kryteria dotyczące tego odstępstwa (Dz. Urz. WE L 206, 15.08.2003 r.).

⁵² Uzasadnienie projektu ustawy, druk sejmowy nr 2631, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki4ka.nsf/wgdruku/2631>, s. 8 i n.

- gromadzący i przechowujący informacje o producentach oraz udostępniający je podmiotom zainteresowanym, na zasadach określonych w rozporządzeniu 2092/91 (art. 3 pkt 2 u.r.e. 2004),
- **wojewódzki inspektor jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych** jako przyjmujący zgłoszenia w zakresie rolnictwa ekologicznego (art. 6 ust. 1 u.r.e. 2004),
- **upoważnione jednostki certyfikujące** jako podmioty wydające i cofające certyfikaty zgodności oraz przeprowadzające kontrole urzędowe, przyjmujące zgłoszenia (art. 3 pkt 3, 4, 6 ust. 1, 7 ust. 1 u.r.e. 2004).

Natomiast rejestracja działalności w obszarze rolniczej produkcji ekologicznej polegała:

- a) **w przypadku producentów krajowych** na zgłoszeniu na formularzu opracowanym przez Głównego Inspektora Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych zamiaru prowadzenia takiej działalności wybranej, upoważnionej jednostce certyfikującej oraz wojewódzkiemu inspektorowi jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych, który z kolei przekazywał niezwłocznie kopię takiego zgłoszenia Głównemu Inspektorowi (art. 6 u.r.e. 2004),
 - b) **w przypadku producentów zamierzających dokonywać przywozu produktów rolnictwa ekologicznego z krajów trzecich niewymienionych na liście Komisji Europejskiej** na zgłoszeniu zamiaru prowadzenia takiej działalności wybranej, upoważnionej jednostce certyfikującej oraz Głównemu Inspektorowi Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, który w drodze decyzji administracyjnej upoważniał wnioskującego producenta do przywozu tych produktów (art. 7 u.r.e. 2004).
- Zgłoszenia w obu przypadkach były wolne od opłat.

Z art. 12 ust. 3 u.r.e (2004) wynikała również kompetencja dla wojewódzkiego inspektora ochrony roślin i nasiennictwa do wydawania w drodze decyzji administracyjnej pozwolenia na zastosowanie w rolnictwie ekologicznym materiału niespełniającego wymogów określonych w rozporządzeniu 2092/01/EWG. Od tego pozwolenia nie była pobierana opłata skarbową ani inne opłaty o charakterze publiczno-prawnym.

Przepisem sankcyjnym w ustawie o rolnictwie ekologicznym z 2004 r. był art. 15, który podobnie jak art. 27 u.r.e. (2001), przewidywał karę grzywny, nakładaną w trybie przepisów kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia, za:

- wprowadzanie do obrotu produktów rolnictwa ekologicznego,
- znakowanie takich produktów oraz ich przechowywanie niezgodnie z warunkami wymaganymi w produkcji metodami ekologicznymi lub
- za pakowanie, transportowanie lub znakowanie produktów rolnictwa ekologicznego niezgodnie z art. 10 ust. 1 lit. d i ust. 2 oraz załącznikiem III do rozporządzenia nr 2092/91.

Dodatkowo art. 15 ust. 3 u.r.e. 2004 zobowiązywał podmiot wprowadzający do obrotu nawóz lub środek poprawiający właściwości gleby niezakwalifikowany do stosowania go w rolnictwie ekologicznym jako przeznaczony do stosowania w rolnictwie ekologicznym do wycofania go z obrotu.

3.4. Ustawa z dnia 25 czerwca 2009 r. o rolnictwie ekologicznym

Kolejnym aktem prawnym regulującym funkcjonowanie rolnictwa ekologicznego w Polsce była ustawa z dnia 25 czerwca 2009 r.⁵³ dostosowująca przepisy krajowe do zmieniających się regulacji unijnych w tym obszarze. W szczególności określała ona zadania oraz właściwość organów administracji publicznej i jednostek organizacyjnych w rolnictwie ekologicznym w zakresie wykonania przepisów nowego rozporządzenia Rady (WE) 834/2007 z dnia 28 czerwca 2007 r. w sprawie produkcji ekologicznej

⁵³ Ustawa z dnia 25 czerwca 2009 r. o rolnictwie ekologicznym (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1324); dalej jako: u.r.e. 2009.

i znakowania produktów ekologicznych.⁵⁴ Analizowana regulacja miała na celu także: „(...) *wprowadzenie rozwiązań ułatwiających rozwój rynku produktów rolnictwa ekologicznego i uproszczenie występujących rozwiązań, przy jednoczesnym uwzględnieniu potrzeb tego segmentu rynku.*”⁵⁵ Ułatwienia te miały głównie charakter proceduralny i polegały m.in. na tym, że producent zamierzający podjąć i prowadzić wówczas działalność w obszarze rolnictwa ekologicznego składał zgłoszenie w tym zakresie do jednej, wybranej jednostki certyfikującej.

Z omawianej ustawy wynikał następujący układ organów i jednostek oraz ich ustawowe kompetencje:

- **minister właściwy do spraw rolnictwa** był organem właściwym do: upoważniania i cofania upoważnień jednostkom certyfikującym (art. 5 ust. 1 u.r.e. 2009), przekazywania informacji Komisji Europejskiej i innym państwom członkowskim (art. 22 u.r.e. 2009), a także do wydawania rozporządzeń dotyczących warunków produkcji ekologicznej i uznawania prywatnych norm, o których mowa w rozporządzeniu 834/2007 (art. 20 u.r.e. 2009),
- **Główny Inspektor Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych** otrzymywał od jednostek certyfikujących wykazy producentów ekologicznych, sprawował nadzór nad jednostkami certyfikującymi i produkcją ekologiczną, prowadził rejestr inspektorów rolnictwa ekologicznego, opracowywał formularze zgłoszeń i wykazów, gromadził i przechowywał dane o producentach ekologicznych, wymierzał kary pieniężne jednostkom certyfikującym (art. 8, 10 u.r.e. 2009),
- **jednostki certyfikujące** m.in: przyjmowały zgłoszenia dotyczące podjęcia działalności w zakresie rolnictwa ekologicznego, przeprowadzały kontrole, wydawały certyfikaty, powiadamiały Głównego Inspektora o określonych w przepisach sytuacjach oraz przekazywały wykazy producentów ekologicznych (art. 7 u.r.e. 2009),
- **wojewódzki inspektor jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych** mógł zostać upoważniony do prowadzenia czynności kontrolnych, a także wydawać pozwolenia na odstępstwa od warunków produkcji ekologicznej, nakładać kary pieniężne (art. 11, art. 25 ust. 3 pkt 1 lit. b u.r.e. 2009),
- **Główny Inspektor Ochrony Roślin i Nasiennictwa** m.in. tworzył i administrował bazą danych odmian wyprodukowanych metodami ekologicznymi (art. 12 u.r.e. 2009),
- **wojewódzki inspektor ochrony roślin i nasiennictwa** przyjmował wnioski o pozwolenie na stosowanie w rolnictwie ekologicznym produktów niespełniających wymagań i wydawał decyzje w tym zakresie (art. 11 ust. 1 u.r.e. 2009),
- **Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa** otrzymywała wykazy producentów ekologicznych, zapewniając dostęp do tych danych (art. 17 ust. 1, art. 17a u.r.e. 2009).

Podobnie jak w przypadku ustawy z 2004 r. jednostki certyfikujące przyjmowały na formularzu opracowanym przez Głównego Inspektora Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych zgłoszenia podjęcia działalności w obszarze rolnictwa ekologicznego.

W celu zweryfikowania spełnienia wymogów prowadzenia takiej działalności mogły one na podstawie art. 4 ust. 4 u.r.e. (2009) występować o uzupełnienie lub wyjaśnienie informacji zawartych w zgłoszeniu lub w dołączonych do niego dokumentach. Jednostka certyfikująca była zobowiązana przekazać do 10. dnia każdego miesiąca Głównemu Inspektorowi JHARS wykaz producentów, którzy m.in. dokonali zgłoszenia, a także spełnili warunki do jej podjęcia i prowadzenia (art. 4 ust. 6 pkt 1 u.r.e. 2009).

⁵⁴ Rozporządzenie Rady (WE) 834/2007 z dnia 28 czerwca 2007 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylającego rozporządzenie (EWG) nr 2092/91 (Dz. Urz. UE L 189 z 20.07.2007, str. 1, z późn. zm.).

⁵⁵ Uzasadnienie projektu ustawy z dnia 25 czerwca 2009 r. o rolnictwie ekologicznym, druk sejmowy nr 1924 [https://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/6453F028347BDEDCC12575A20031764A/\\$file/1924.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/6453F028347BDEDCC12575A20031764A/$file/1924.pdf), s.2.

Podejmowanie działalności w zakresie rolnictwa ekologicznego przez podmioty zajmujące się wyłącznie handlem detalicznym, o których mowa w art. 28 ust. 2 rozporządzenia nr 834/2007, nie wymagało dokonania takiej procedury zgłoszeniowej.⁵⁶

Za zgłoszenie działalności w zakresie rolnictwa ekologicznego nie pobierano opłat. Była ona natomiast uiszczana za przeprowadzenie egzaminu wymaganego do wpisu do rejestru inspektorów rolnictwa ekologicznego i stanowiła dochód budżetu państwa (art. 21 ust. 12 u.r.e. 2009). Z kolei art. 13 u.r.e. 2009 enumeratywnie określał kategorie spraw, w których opłaty nie były pobierane.

Ustawa o rolnictwie ekologicznym z 2009 r. zawierała rozbudowany katalog naruszeń i kar w stosunku do regulacji z 2001 r. i 2004 r. Kary miały charakter administracyjny i mogły być wymierzone w formie pieniężnej (art. 24 ust. 1 i 2, art. 25 ust. 1 i 2 u.r.e. 2009). Niezależnie od kar pieniężnych podmiot mógł zostać zobligowany do wycofania z obrotu produktów, substancji lub środków lub zmiany oznakowania produktów rolnictwa ekologicznego w przypadku stwierdzenia ich niezgodności tych produktów, substancji lub środków z obowiązującymi przepisami (art. 25 ust. 4 u.r.e. 2009). Sankcje na jednostki certyfikujące i na inne podmioty nakładał Główny Inspektor JHARS lub wojewódzki inspektor jakości artykułów rolno-spożywczych w drodze decyzji administracyjnej (art. 24 ust. 3, art. 25 ust. 3 u.r.e. 2009). W analizowanej ustawie przewidziano także możliwość odstąpienia od wymierzania kar, jeśli stwierdzone zostały kumulatywnie następujące przesłanki: niski stopień szkodliwości czynu, niski stopień zawinienia, niewielki zakres naruszenia lub brak stwierdzenia istotnych uchybień w dotychczasowej działalności podmiotu dokonującego naruszenia (art. 26 ust. 5 u.r.e. 2009).

3.5. Ustawa z dnia 23 czerwca 2022 r. o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej

Ustawa z dnia 23 czerwca 2022 r. o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej weszła w życie 7 lipca 2022 r. i reguluje kwestie związane z prowadzeniem działalności w zakresie rolnictwa ekologicznego i produkcji ekologicznej oraz zadania oraz właściwość organów i jednostek organizacyjnych w zakresie produkcji ekologicznej – certyfikacji, rejestrów i kontroli. *„Wśród celów nowością jest zachęcanie do krótkich kanałów dystrybucji i lokalnej produkcji. (...) wzmocniono koncepcję produkcji związanej z glebą. (...) Inną nową zasadą jest zachęcanie do stosowania ekologicznego materiału rozmnożeniowego roślin i ras zwierząt o wysokim stopniu różnorodności genetycznej, odporności na choroby i długowieczności”*⁵⁷.

Uchwalenie ustawy było związane ze zmianami prawa unijnego. Potrzeba wprowadzenia omawianej ustawy wynikała bezpośrednio z konieczności **dostosowania** ustawodawstwa krajowego do postanowień rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848 z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych oraz adaptacji systemu kontroli w rolnictwie ekologicznym do wymogów rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/625 z dnia 15 marca 2017 r. w sprawie kontroli urzędowych i innych czynności urzędowych przeprowadzanych w celu zapewnienia stosowania prawa żywnościowego i paszowego oraz zasad dotyczących zdrowia i dobrostanu zwierząt, zdrowia roślin i środków ochrony roślin. Zostało to wskazane wprost w art. 1 przedmiotowej ustawy. Rozporządzenie 2018/848 uchyliło rozporządzenie Rady (WE) nr 834/2007 z dnia 28 czerwca 2007 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylającym rozporządzenie (EWG) nr 2092/91, którego przepisy były wdrożone do polskiego porządku prawnego u.r.e. (2009), która została uchylona przez u.r.e.p.e.

⁵⁶ Zob. też A. Olkiewicz, *Prawne uwarunkowania rolnictwa ekologicznego w Polsce*, Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu 2017, tom XIX, zeszyt 4, s. 151.

⁵⁷B. Szońska, *Podstawy prawne rolnictwa ekologicznego w świetle rozporządzenia i prawa polskiego*, Radom 2022, s. 8.

Prawodawca unijny w preambule pkt 58 rozporządzenia 2018/848 wskazał, iż wprowadzenie nowego rozporządzenia „*powinno zharmonizować przepisy dotyczące produkcji ekologicznej w Unii dla wszystkich produktów objętych jego zakresem stosowania i powinno ustanowić szczegółowe przepisy dotyczące produkcji w odniesieniu do różnych kategorii produktów*”. Ustawodawca unijny uzasadniał wprowadzenie nowego rozporządzenia potrzebą dostosowania przepisów do wymogów dynamicznie rozwijającego się sektora produkcji ekologicznej, a samo jego uchwalenie poprzedzał przegląd prawa w tej dziedzinie oraz szeroko prowadzone konsultacje społeczne. W pierwotnej wersji rozporządzenie miało mieć zastosowanie od dnia 1 stycznia 2021 r., jednak z uwagi na sytuację związaną z Covid-19, która spowodowała spowolnienie prac ustawodawczych w poszczególnych państwach członkowskich – czego skutkiem był brak odpowiedniego przygotowania na wejście w życie nowych przepisów – odroczone datę rozpoczęcia stosowania rozporządzenia nr 2018/848 o rok – czyli od dnia 1 stycznia 2022 r.

Istotną nowością w stosunku do wcześniejszych ustaw regulujących niniejsze kwestie, jest fakt zmiany jej nazwy – u.r.e.p.e. z 2022 r. zawiera bowiem dodatkowy człon „*i produkcji ekologicznej*”. Zmiana ta w sposób bezpośredni wynika z poszerzenia zakresu produktów objętych przepisami prawa UE o produkty niebędące produktami pochodzenia rolnego, jak np. sól morską⁵⁸.

Artykuł 1 określa przedmiot regulacji wskazując, iż ustawa określa zadania oraz właściwość organów i jednostek organizacyjnych w zakresie produkcji ekologicznej określonych we wspomnianych już rozporządzeniach UE (rozporządzenie 2018/848 oraz rozporządzenie 2017/625). U.r.e.p.e. przewidział kontynuację rozwiązań stosowanych na mocy u.r.e. (2009) dot. systemu kontroli produkcji ekologicznej opartego na delegowaniu upoważnionym jednostkom certyfikującym zadań związanych z kontrolą i certyfikacją produkcji ekologicznej co do zgodności z przepisami dotyczącymi rolnictwa i produkcji ekologicznej, a z uwagi na rozdzielenie wymogów dotyczących delegowania jednostkom upoważnionym zadań związanych z kontrolą i certyfikacją między wspomniane rozporządzenia u.r.e.p.e. odwołuje się do obu aktów prawnych.

Istotną, implementowaną z rozporządzenia 2018/848, nowością u.r.e.p.e., w stosunku do wcześniejszych regulacji jest opcja **certyfikacji grupowej**. Stanowi to uproszczenie dla małych producentów ekologicznych. Zgodnie z pkt 85 preambuły rozporządzenia 2018/848 „*Należy zezwolić na system certyfikacji grupowej celem ograniczenia kosztów kontroli i certyfikacji oraz powiązanych obciążeń administracyjnych, wzmocnienia lokalnych powiązań, przyczynienia się do wzmocnienia rynków zbytu oraz zapewnienia równych szans w stosunku do podmiotów z państw trzecich. Z tej przyczyny należy wprowadzić i zdefiniować pojęcie "grupy podmiotów" i ustanowić przepisy odzwierciedlające potrzeby małych gospodarstw i podmiotów i ich możliwości pod względem zasobów*”. Pojęcie grupa producentów ekologicznych zostało dodane do definicji w art. 2 ust. 1 pkt 3 u.r.e.p.e.

Z omawianej ustawy wynika następujący układ organów i jednostek właściwych w sprawach certyfikacji i kontroli w rolnictwie ekologicznym:

- **Minister właściwy do spraw rolnictwa** – jest uprawniony do wydawania rozporządzeń dotyczących warunków produkcji ekologicznej (art. 6, 14, 16, 19, 20, 21 u.r.e.p.e.),
- **Główny Inspektor Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych** – organ właściwy do przekazywania jednostkom certyfikującym zadań w zakresie kontroli urzędowych i niektórych zadań

⁵⁸ Art. 2 ust. 1 rozporządzenia 2018/848 wskazuje, iż akt ten ma zastosowanie również do produktów, które zostały wymienione w załączniku I tj.:

„*Drożdże używane jako żywność lub pasza, herbata paragwajska, kukurydza cukrowa, liście winorośli, rdzenie palmowe, kiełki chmielu i inne podobne jadalne części roślin i wytwarzane z nich produkty, sól morską i inne rodzaje soli stosowane w żywności i paszy, kokon jedwabnika nadający się do zwijania, naturalne gumy i żywice, wosk pszczeli, olejki eteryczne, zatycki z korka naturalnego, nieaglomerowane i bez żadnych substancji wiążących, bawełna, niezgrzeblona i nieczyszczona, wełna, niezgrzeblona i nieczyszczona, skóry surowe i skóry niewyprawione, tradycyjne ziołowe preparaty na bazie roślin*”.

związanych z innymi czynnościami urzędowymi oraz organ sprawujący nadzór nad jednostkami certyfikującymi i nad produkcją ekologiczną (art. 3, 4 u.r.e.p.e.),

– **Wojewódzki Inspektor Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych** – organ właściwy do wydawania zezwoleń, postanowień i uznań (art. 7 u.r.e.p.e.),

– **Główny Inspektor Ochrony Roślin i Nasiennictwa** – prowadzi właściwe bazy danych, systemy i listy dot. materiału przeznaczonego do reprodukcji roślin (art. 8 u.r.e.p.e.),

– **Wojewódzki inspektor ochrony roślin i nasiennictwa** – jest właściwy do wydawania zezwoleń na stosowanie wybranych odstępstw od warunków produkcji ekologicznej (art. 9 u.r.e.p.e.),

– **Centralny Ośrodek Badania Odmian Roślin Uprawnych** – właściwy do przyjmowania i dokonywania powiadomień oraz prowadzenia wykazów dot. materiału przeznaczonego do reprodukcji roślin ekologicznego materiału heterogenicznego (art. 10 u.r.e.p.e.),

– **Jednostki certyfikujące** – zostały im przekazane zadania w zakresie kontroli urzędowych i niektórych zadań związanych z innymi czynnościami urzędowymi.

Tab.4 Porównanie ustaw regulujących rolnictwo ekologiczne w Polsce

	Ustawa z 2001 r. o rolnictwie ekologicznym	Ustawa z 2004 r. o rolnictwie ekologicznym	Ustawa z 2009 r. o rolnictwie ekologicznym	Ustawa z 2022 r. o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej
Czas obowiązywania	Wejście w życie: 3 listopada 2001 r. Uchylenie: 1 maja 2004 r.	Wejście w życie: 1 maja listopada 2004 r. Uchylenie: 7 sierpnia 2009 r.	Wejście w życie: 7 sierpnia 2009 r. Uchylenie: 7 lipca 2022 r.	Wejście w życie: 1 lipca 2022 r.
Zakres przedmiotowy regulacji	– określenie warunków: prowadzenia produkcji rolnej i przetwórstwa rolno-spożywczego metodami ekologicznymi, systemu kontroli i certyfikacji tej produkcji i przetwórstwa, obrotu produktami rolnictwa ekologicznego i ich znakowania (art. 1).	– określenie zadań i właściwości krajowych organów w zakresie rolnictwa ekologicznego wynikających z: – rozporządzenia nr 2092/91/EWG z dnia 24 czerwca 1991 r. w sprawie produkcji ekologicznej produktów rolnych oraz znakowania produktów rolnych i środków spożywczych, – rozporządzenia nr 94/92/EWG z dnia 14 stycznia 1992 r. ustanawiającym szczegółowe zasady wprowadzenia w życie uzgodnień dotyczących przywozu z państw trzecich przewidzianych w rozporządzeniu Rady (EWG) nr 2092/91 w sprawie produkcji ekologicznej produktów rolnych oraz znakowania produktów rolnych i środków,	– określenie zadań oraz właściwość organów administracji publicznej i jednostek organizacyjnych w rolnictwie ekologicznym w zakresie wykonania przepisów rozporządzenia nr 834/2007 z dnia 28 czerwca 2007 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylającego rozporządzenie (EWG) nr 2092/91 oraz przepisów Unii Europejskiej wydanych w trybie przepisów tego rozporządzenia.	– określenie zadań oraz właściwości organów i jednostek organizacyjnych w zakresie produkcji ekologicznej określonych w rozporządzeniu 2018/848 oraz rozporządzeniu 2017/625, – spraw dotyczących produkcji ekologicznej w zakresie nieuregulowanym w przepisach wymienionych w pkt 1 albo pozostawionym do uregulowania przez państwo członkowskie Unii Europejskiej lub właściwy organ państwa członkowskiego Unii Europejskiej, w tym dotyczące: a) przeprowadzania kontroli urzędowych i innych czynności urzędowych, b) warunków produkcji ekologicznej.

		– rozporządzeniu nr 1788/2001/WE z dnia 7 września 2001 r. ustanawiającym szczegółowe zasady wykonania przepisów dotyczących świadectwa kontroli w odniesieniu do przywozu z państw trzecich, na podstawie art. 11 rozporządzenia Rady (EWG) nr 2092/91 w sprawie produkcji ekologicznej produktów rolnych oraz znakowania produktów rolnych i środków spożywczych, – rozporządzeniu nr 1452/2003/WE z dnia 14 sierpnia 2003 r. utrzymującym odstępstwo przewidziane w art. 6 ust. 3 lit. a rozporządzenia Rady (EWG) nr 2092/91 w odniesieniu do niektórych gatunków nasion i roślinnego materiału rozmnożeniowego oraz ustanawiającym zasady proceduralne i kryteria dotyczące tego odstępstwa.		
Zgłaszanie działalności w zakresie produkcji ekologicznej	– jednostki certyfikujące (art. 17 u.p.r. 2001), – brak opłat za zgłoszenie.	– jednostki certyfikujące oraz wojewódzcy inspektorzy jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych przekazujący niezwłocznie kopię zgłoszenia Głównemu Inspektorowi JHARS (art. 6 u.r.e. 2004), – brak opłat za zgłoszenie.	– jednostki certyfikujące na formularzu opracowanym przez Głównego Inspektora JHARS (art. 4 u.r.e. 2009), – jednostka certyfikująca przekazywała Głównemu Inspektorowi JHARS do 10. każdego miesiąca wykaz producentów, którzy dokonali zgłoszenia i spełnili warunki do prowadzenia produkcji ekologicznej – brak opłat za zgłoszenie.	– wojewódzcy inspektorzy jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych na formularzu udostępnianym na stronie Głównego Inspektoratu JHARS za pośrednictwem wybranej jednostki certyfikującej (art. 17 ust. 1 u.r.e.p.e.).
Nadzór nad jednostkami certyfikującymi, produkcją ekologiczną	– Inspekcja Skupu i Przetwórstwa Artykułów Rolnych (art. 23 ust. 1 u.r.e. 2001).	– Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych (art. 3 pkt. 2 u.r.e. 2004).	– Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych (art. 8 ust. 1 u.r.e. 2009).	– Główny Inspektor Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych (art. 4 ust. 1 u.r.e.p.e.).

Przepisy sankcyjne	– art. 27 ust. 1 u.r.e. 2001, wykroczenie, kara grzywny.	– art. 15 ust. 1 u.r.e. 2004, wykroczenie, kara grzywny – art. 15 ust. 3 u.r.e. 2004, wycofanie z obrotu nawozu lub środka poprawiającego właściwości gleby niezakwalifikowanego do stosowania w rolnictwie ekologicznym.	– art. 24-25 u.r.e. 2009, kary pieniężne oraz niezależnie od nich zobowiązanie podmiotu do zmiany oznakowania lub wycofaniu z obrotu produktów, substancji lub środków niezgodnych z obowiązującymi przepisami – art. 26 u.r.e. 2009 zasady wymierzania i egzekucji kar, w tym możliwość odstąpienia od wymierzenia kary.	– art. 23-24 u.r.e.p.e. kary pieniężne, – art. 25 u.r.e.p.e. zasady wymierzania i egzekucji kar, w tym możliwość odstąpienia od wymierzenia kary.
---------------------------	--	--	--	--

Źródło: Opracowanie własne

3.6. Wnioski

Od roku 2001 r. Polska konsekwentnie tworzy ramy instytucjonalne dla rozwoju rolnictwa ekologicznego obejmujące m.in.: zasady zgłaszania i prowadzenia działalności w zakresie rolnictwa ekologicznego, nadzór i kontrolę nad rolnictwem ekologicznym i produkcją ekologiczną, a także kształtuje system organów i podmiotów odpowiedzialnych za ten rodzaj działalności.

Ustawa z dnia 16 marca 2001 r. była pierwszym aktem prawnym poświęconym rolnictwu ekologicznemu. Kolejna regulacja, czyli ustawa o rolnictwie ekologicznym z 2004 r., zharmonizowała polskie ustawodawstwo w przedmiotowym zakresie z ustawodawstwem unijnym. Również regulacje z 2009 r. oraz 2022 r. podążały za ewolucją, która następowała w prawodawstwie Unii Europejskiej w zakresie rolnictwa ekologicznego i produkcji ekologicznej. Warto zauważyć, że każda kolejna uchwalana ustawa doprecyzowywała i rozszerzała katalog uprawnień organów i podmiotów zaangażowanych w organizację rolnictwa i produkcji ekologicznej oraz nadzór i kontrolę nad nią, modyfikowała procedury zgłoszeniowe, rozbudowywała przepisy sankcyjne i zasady ich stosowania w przypadku wystąpienia naruszeń. Wspólnym *ratio legis* tych zmian było **budowanie zaufania do systemu rolnictwa i produkcji ekologicznej oraz jakości produktów ekologicznych, a także dbałość o środowisko i dobrostan zwierząt.**

Część IV. Zgłaszanie działalności w zakresie rolnictwa ekologicznego i produkcji ekologicznej

4.1. Obowiązek zgłaszania działalności w zakresie rolnictwa ekologicznego i produkcji ekologicznej

4.1.1. Zgłaszanie działalności w zakresie rolnictwa ekologicznego w świetle rozporządzenia 2018/848

Z art. 34 ust. 1 rozporządzenia 2018/848 wynika zasada, że prowadzenie działalności w zakresie rolnictwa ekologicznego i produkcji ekologicznej wymaga spełnienia określonych warunków. Jednym z nich jest wymóg by przed wprowadzeniem do obrotu produktów określanych mianem „ekologiczne” lub „w okresie konwersji” lub przed okresem konwersji **podmioty lub grupy podmiotów**⁵⁹, których działalność polega na:

- produkcji,
- przygotowywaniu,
- dystrybucji/ wprowadzaniu do obrotu,
- przechowywaniu,
- przywożeniu z państwa trzeciego,
- wywożeniu do państwa trzeciego,

takich produktów, **zgłaszały swoją działalność właściwym organom państwa członkowskiego**, w którym jest ona prowadzona oraz w którym ich przedsiębiorstwo podlega systemowi kontroli.

Rozstrzygającym kryterium właściwości miejscowej zgłoszenia jest więc miejsce prowadzenia produkcji ekologicznej i jej kontroli. Natomiast uzasadnieniem samego zgłaszania tego typu działalności są opisane w rozporządzeniu 2018/848 następujące cechy i funkcje produkcji ekologicznej:

„(...) jest ogólnym systemem zarządzania gospodarstwem i produkcji żywności, łączącym praktyki najkorzystniejsze dla środowiska i klimatu, wysoki stopień różnorodności biologicznej, ochronę zasobów naturalnych oraz stosowanie wysokich norm dotyczących dobrostanu zwierząt i produkcji, odpowiadających zapotrzebowaniu rosnącej liczby konsumentów na produkty wytwarzane przy użyciu naturalnych środków i procesów. Produkcja ekologiczna pełni zatem podwójną funkcję społeczną: z jednej strony w odpowiedzi na zapotrzebowanie konsumentów dostarcza na rynek produkty ekologiczne, a z drugiej strony dostarcza powszechnie dostępne dobra, przyczyniając się do ochrony środowiska i dobrostanu zwierząt, jak również do rozwoju obszarów wiejskich”.

Przyjąć więc można, że zgłoszenie, a następnie także kontrola działalności w zakresie rolnictwa ekologicznego i produkcji ekologicznej, służą przede wszystkim zapewnieniu wysokich standardów produkcji żywności ekologicznej oraz ochronie konsumenta i środowiska.

Wymóg zgłoszenia dotyczy podmiotów lub grupy podmiotów, a także podwykonawców, jeśli działania w obszarze produkcji ekologicznej zostały im zlecone. Rozporządzenie 848/2018 do kategorii wspomnianych podmiotów zalicza: osobę fizyczną lub prawną odpowiedzialną za zapewnienie zgodności z przedmiotowym rozporządzeniem na każdym znajdującym się pod jej kontrolą etapie produkcji, przygotowania i dystrybucji (art. 3 pkt 13). Natomiast przez etapy produkcji, przygotowania i dystrybucji rozumieć należy każdy etap od podstawowej produkcji produktu ekologicznego aż do jego przechowywania, przetwarzania, transportu oraz sprzedaży lub zaopatrzenia konsumenta końcowego, włączając

⁵⁹ Dotyczy podmiotów wymienionych w art. 36 rozporządzenia 2018/848.

– w stosownych przypadkach – również znakowanie, reklamę, import, eksport oraz działania podwykonalnicze (art. 3 pkt 50 rozporządzenia 2018/848).

Zakres przedmiotowy zgłoszenia wyznacza art. 34 ust. 1 rozporządzenia 2018/848 i obejmuje on następujące kategorie działań: produkcję, przygotowywanie, dystrybucję/ wprowadzanie do obrotu, przechowywanie, przywożenie z państwa trzeciego (import) oraz wywożenie do państwa trzeciego (eksport) produktów ekologicznych.

Z punktu widzenia organizacji krajowej procedury zgłoszeniowej art. 40 ust. 4 lit. c rozporządzenia 2018/848 wyłącza możliwość delegowania jednostkom certyfikującym zadań polegających na przyjmowaniu zgłoszeń działalności w rolnictwie ekologicznym. Podmiotem uprawnionym do przyjęcia zgłoszenia powinien być właściwy (krajowy) organ państwowy.

4.1.2. Procedura zgłaszania działalności w zakresie rolnictwa ekologicznego w świetle ustawy o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej z 2022 r.

Polski ustawodawca, implementując postanowienia rozporządzenia 2018/848, przyjął, że działalność w zakresie rolnictwa ekologicznego zgłaszana jest na ustalonym formularzu wojewódzkiemu inspektorowi jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych za pośrednictwem wybranej jednostki certyfikującej. Zaznaczyć należy, że jednostka certyfikująca może zostać wybrana przez zgłaszającego, co oznacza, że nie musi być ona związana z miejscem prowadzenia przedmiotowej działalności. Jak wynika bowiem z art. 17 ust. 1 u.r.e.p.e w zw. z art. 34 ust. 1 akapit drugi rozporządzenia 2018/848 producent lub grupa producentów ekologicznych wskazują jednostkę certyfikującą, która będzie odpowiedzialna za sprawdzenie prowadzonej przez nich działalności pod kątem zgodności z wymogami wynikającymi z rozrządzenia 2018/848, a także za dostarczenie certyfikatu.

Z kolei uzasadnieniem przypisania przez krajowego ustawodawcę wojewódzkiemu inspektorowi jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych kompetencji występowania w charakterze organu właściwego do przyjmowania zgłoszeń są art. 34 ust. 1 oraz art. 40 ust. 4 lit. c rozporządzenia 2018/848. Ten ostatni przepis wyraźnie zakazuje delegowania przez właściwe krajowe organy jednostkom certyfikującym zadań polegających na przyjmowaniu zgłoszeń działalności w rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej. Rola jednostek certyfikujących w procesie zgłoszenia działalności polega więc na przyjmowaniu zgłoszeń na urzędowych formularzach, ich sprawdzaniu i następnie przekazywaniu wojewódzkiemu inspektorowi jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych celem dokonania rejestracji. Formularz zgłoszenia działalności w przedmiotowym zakresie jest udostępniony na stronie internetowej Głównego Inspektoratu Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych i obejmuje podanie następujących informacji:

a) danych producenta ekologicznego lub grupy producentów ekologicznych:

- imienia i nazwiska albo nazwy,
- numeru w rejestrze PESEL, jeżeli taki posiada,
- numeru paszportu (w przypadku osób niebędących obywatelami Rzeczypospolitej Polskiej),
- numeru identyfikacji podatkowej (NIP), jeżeli taki posiada,
- numeru ewidencyjny REGON, jeżeli taki posiada,
- numeru identyfikacyjnego nadanego producentowi ekologicznemu w trybie przepisów ustawy z dnia 18 grudnia 2003 r. o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności⁶⁰,
- numeru telefonu, jeżeli taki posiada,

⁶⁰ Ustawa z dnia 18 grudnia 2003 r. o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 885 z późn. zm.).

- adresu poczty elektronicznej, jeżeli posiada,
- b) miejsca zamieszkania i adresu albo siedziby i adresu producenta ekologicznego,
- c) adresu do korespondencji, jeżeli jest inny niż adres zamieszkania albo adres siedziby producenta ekologicznego,
- d) wskazanie kategorii produktów określonych w art. 35 ust. 7 rozporządzenia 2018/848, objętych działalnością producenta ekologicznego, oraz wskazanie rodzaju działań związanych z tymi produktami, określonymi we wzorze certyfikatu stanowiącym załącznik VI do rozporządzenia 2018/8485.

Dodatkowo w formularzu zgłoszeniowym obligatoryjne jest podanie przez zgłaszającego w sekcji IV nazwy i numeru jednostki certyfikującej. *„Jednocześnie w związku z art. 34 ust. 1 akapit drugi rozporządzenia 2018/848 wskazanie jednostki certyfikującej w ww. formularzu zgłoszenia jest obowiązkowe. Mając na uwadze doświadczenia w funkcjonowaniu systemu polegającego na równoczesnym zgłaszaniu się nowych podmiotów do systemu rolnictwa ekologicznego do IJHARS oraz jednostek certyfikujących, zaproponowano, aby przyjmowanie zgłoszeń odbywało się za wiedzą wybranej przez podmiot zgłaszający się do systemu jednostki certyfikującej.”*⁶¹

Uzupełniony formularz zgłoszeniowy może zostać przesłany do wybranej jednostki certyfikującej w formie elektronicznej z podpisem kwalifikowanym lub w formie papierowej.

W ramach procedury zgłoszeniowej ustawowo określone zadania wybranej przez producenta ekologicznego lub grupę producentów ekologicznych jednostki certyfikującej polegają na:

- po pierwsze, sprawdzeniu zgłoszenia po kącie wymogów formalnych, a w przypadku stwierdzenia w nim braków – zwrócenie się o ich uzupełnienie lub wyjaśnienie informacji zawartych w zgłoszeniu lub w dołączonych do niego dokumentach, jeżeli w ocenie jednostki jest to niezbędne do stwierdzenia spełniania przez zgłaszającego ustawowych warunków prowadzenia działalności w zakresie rolnictwa ekologicznego,
- po drugie, przekazaniu zweryfikowanego zgłoszenia wojewódzkiemu inspektorowi jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych, który na jego podstawie dokonuje rejestracji działalności i informuje o tym jednostkę certyfikującą oraz zgłaszającego.

Obowiązek informacyjny nakłada na wojewódzkiego inspektora jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych także art. 17 ust. 4 u.r.e.p.e. Dotyczy to sytuacji, kiedy producent ekologiczny dokonujący zgłoszenia posiada już ważny certyfikat w tej samej kategorii produktów wydany wcześniej przez inną jednostkę certyfikującą. Wówczas wojewódzki inspektor jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych przekazuje informację o tym certyfikacie producentowi ekologicznemu oraz jednostce certyfikującej wskazanej w przedmiotowym zgłoszeniu.

Zauważyć należy, że rozporządzenie 2018/848 normuje również kwestię zgłaszania i kontroli podwykonawstwa w zakresie produkcji ekologicznej. W myśl art. 34 ust. 3 powołanego rozporządzenia w zw. z art. 17 ust. 1 u.r.e.p.e, jeżeli producent ekologiczny lub grupa podmiotów zlecają podwykonawstwo jakiegokolwiek części działalności stronom trzecim, to zarówno oni, jak i podwykonawcy działalności, zgłaszają to jednostkom certyfikującym.

Zwolnienie z tego wymogu jest dopuszczalne jedynie w sytuacji, gdy zlecający producent ekologiczny lub grupa podmiotów oświadczy w zgłoszeniu, że odpowiedzialność za produkcję ekologiczną nie została przekazana podwykonawcy i nadal pozostaje ona w gestii danego podmiotu lub danej grupy podmiotów. Wówczas zgodność z przepisami prawa działalności, która została objęta

⁶¹ Uzasadnienie projektu ustawy z dnia 23 czerwca 2022 r. o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej, druk sejmowy nr 2180, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/F9387D80C4B1AF08C125882B0039B986/%24File/2180.pdf>, s. 12.

podwykonawstwem jest weryfikowana przez właściwy organ lub – w stosownych przypadkach – przez organ kontrolujący lub jednostkę certyfikującą w ramach kontroli podmiotów lub grupy podmiotów, które zleciły podwykonawstwo części swojej działalności (art. 34 ust. 3 zd. 2 rozporządzenia 2018/848).

Z punktu widzenia charakteru prawnego wpis do rejestru producentów ekologicznych jest czynnością materialno-techniczną i deklaratoryjną, tzn. potwierdzającą spełnienie przez producenta lub grupę producentów warunków wynikających z przepisów prawa materialnego, niezbędnych do prowadzenia działalności w zakresie produkcji ekologicznej.⁶²

Odmowa dokonania wpisu nastąpić powinna w formie decyzji administracyjnej, na którą przysługiwać będzie odwołanie.

Skuteczne, a więc zgodnie z wymogami określonymi w art. 17 u.r.e.p.e, dokonanie zgłoszenia działalności przez producenta ekologicznego, grupę producentów lub podwykonawców powodować będzie:

- zamieszczenie ich danych w rejestrze producentów ekologicznych,
- możliwość (najwcześniejszą) rozpoczęcia okresu konwersji (art. 10 ust. 2 rozporządzenia 2018/848) czyli zmiany sposobu produkcji z nieekologicznej na prowadzoną metodami ekologicznymi (art. 3 pkt 6 rozporządzenia 2018/848),
- objęcie produkcji ekologicznej systemem kontroli (art. 34 ust. 1 zd. 2 rozporządzenia 2018/848),
- powstanie obowiązku zachowania dokumentacji prowadzonej działalności (34 ust. 5 rozporządzenia 2018/848),
- możliwość ubiegania się m.in. o refundację kosztów transakcyjnych oraz płatności ekologiczne.

Zwolnienie z obowiązku zgłaszania działalności oraz posiadania certyfikatu dotyczy wyłącznie tych producentów ekologicznych oraz grupy producentów, którzy sprzedają opakowane produkty ekologiczne bezpośrednio konsumentowi lub użytkownikowi końcowemu pod warunkiem, że:

- nie produkują, nie przygotowują, nie przechowują do celów innych niż związane z punktem sprzedaży,
- nie przywożą takich produktów z państwa trzeciego,
- nie zlecają podwykonawstwa tych czynności innemu podmiotowi (art. 34 ust. 2 rozporządzenia 2018/848).

Tab. 5 Proces zgłaszanie działalności w obszarze rolnictwa ekologicznego i produkcji ekologicznej na podstawie art. 17 u.r.e.p.e.

Podmiot	Rodzaj działania	Podstawa prawna
producent ekologiczny, grupa producentów, podwykonawcy	– wybór akredytowanej jednostki certyfikującej.	art. 17 ust. 1 u.r.e.p.e., art. 34 ust. 1 i 3 rozporządzenia 2018/848
producent ekologiczny, grupa producentów, podwykonawcy	– wypełnienie formularza zgłoszeniowego w formie elektronicznej lub papierowej, druk formularza dostępny jest na stronach IJHARS: https://www.gov.pl/web/ijhars/zgloszenie-dzialalnosci2 – nie pobiera się opłat za zgłoszenie.	art. 17 ust. 1 u.r.e.p.e., art. 34 ust. 1 i 3 rozporządzenia 2018/848
producent ekologiczny, grupa producentów, podwykonawcy	– przesłanie formularza zgłoszeniowego w formie elektronicznej z podpisem kwalifikowanym lub w formie papierowej do wybranej jednostki certyfikującej.	art. 17 ust. 1 u.r.e.p.e. 34 ust. 1 i 3 rozporządzenia 2018/848

⁶² K. Leśkiewicz, *Ustawa o rolnictwie ekologicznym. Komentarz*, Warszawa 2017, s. 21-22.

jednostka certyfikująca	– sprawdzenie zgłoszenia w celu stwierdzenia spełnienia wymaganych przepisami warunków prowadzenia działalności w zakresie rolnictwa ekologicznego.	art. 17 ust. 1 u.r.e.p.e.
jednostka certyfikująca	– zwrócenie się do producenta ekologicznego, (grupy producentów, podwykonawców) o uzupełnienie lub wyjaśnienie informacji zawartych w zgłoszeniu.	art. 17 ust. 2 u.r.e.p.e.
jednostka certyfikująca	– przekazanie zgłoszenia wojewódzkiemu inspektorowi jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych.	art. 17 ust. 3 u.r.e.p.e.
wojewódzki inspektor jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych	– wpisanie zgłoszenia do rejestru producentów ekologicznych i poinformowanie o wpisie producenta ekologicznego (grupę producentów, podwykonawców) oraz jednostkę certyfikującą.	art. 17 ust. 1 u.r.e.p.e.
	– poinformowanie o posiadanym certyfikacie producenta ekologicznego oraz jednostkę wskazaną zgłoszeniu, w sytuacji kiedy producent ekologiczny dokonujący zgłoszenia, posiada już ważny certyfikat w tej samej kategorii produktów, przy czym wydany wcześniej przez inną jednostkę certyfikującą.	art. 17 ust. 4 u.r.e.p.e.

Źródło: opracowanie własne

Zgłoszenie dokonane zgodnie z wymogami wynikającymi z art. 17 u.r.e.p.e. jest jednym z pierwszych warunków i jednocześnie etapów aktywności producenta ekologicznego, czy grupy producentów w wybranej kategorii działalności. Analiza rozporządzenia 2018/848, obowiązującej ustawy o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej oraz przepisów wykonawczych pozwala na wyodrębnienie przedstawionych w poniższej tabeli zasad rozpoczynania oraz prowadzenia przedmiotowej działalności.

Tab.6 Wymogi związane z rozpoczynaniem i prowadzeniem działalności w obszarze rolnictwa ekologicznego i produkcji ekologicznej w świetle rozporządzenia 2018/848 i u.r.e.p.e.

Etap/obszar działania	Podmiot	Rodzaj działania	Podstawa prawna
Zgłoszenie działalności	producent ekologiczny, grupa producentów, ew. podwykonawcy	– wybór akredytowanej jednostki certyfikującej, – wypełnienie formularza zgłoszeniowego w formie elektronicznej z podpisem kwalifikowanym lub w formie papierowej, – przesłanie formularza zgłoszeniowego w formie elektronicznej z podpisem kwalifikowanym lub w formie papierowej do wybranej jednostki certyfikującej – nie pobiera się opłat za zgłoszenie.	art. 17 ust. 1 u.r.e.p.e.
	jednostka certyfikująca	– sprawdzenie zgłoszenia w celu stwierdzenia spełnienia wymaganych przepisami warunków prowadzenia działalności w zakresie rolnictwa ekologicznego, – zwrócenie się do zgłaszającego o uzupełnienie lub wyjaśnienie informacji zawartych w zgłoszeniu.	art. 17 ust. 1 i 2 u.r.e.p.e.
		– przekazanie sprawdzonego formularza zgłoszeniowego właściwemu wojewódzkiemu inspektorowi jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych.	art. 17 ust. 3 u.r.e.p.e.
		– niezwłoczne wpisanie zgłoszenia do rejestru producentów ekologicznych i poinformowanie o wpisie zgłaszającego oraz jednostkę certyfikującą.	art. 17 ust. 1 u.r.e.p.e.

	wojewódzki inspektor jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych	– poinformowanie o posiadanym certyfikacie producenta ekologicznego oraz jednostkę wskazaną zgłoszeniu, w sytuacji kiedy producent ekologiczny dokonujący zgłoszenia, posiada już ważny certyfikat w tej samej kategorii produktów, przy czym wydany wcześniej przez inną jednostkę certyfikującą.	art. 17 ust. 4 u.r.e.p.e.
Konwersja	producent ekologiczny, grupa producentów	– najwcześniej po zgłoszeniu działalności możliwe jest rozpoczęcie okresu konwersji czyli przejścia z produkcji nieekologicznej na ekologiczną, w trakcie którego nie można używać znaku ekologicznego.	Art. 10 ust. 2 rozporządzenia 2018/848
		Okres trwania konwersji: – co najmniej 24 miesiące dla upraw rocznych, – co najmniej 36 miesięcy dla upraw wieloletnich, – do 12 miesięcy dla hodowli trzody i drobiu (pozostałe okresy są zróżnicowane w zależności od rodzaju produkcji zwierzęcej).	Art. 1.7.1., 1.7.5., 1.2. załącznika nr II do rozporządzenia 2018/848
	jednostką certyfikującą, inspektorzy rolnictwa ekologicznego	– kontrole urzędowe w trakcie okresu konwersji.	Art. 38 rozporządzenia 2018/848
Certyfikacja	jednostką certyfikującą	– wydanie certyfikatu, czyli świadectwa urzędowego producentowi ekologicznemu lub grupie producentów po zakończeniu okresu konwersji.	Art. 35 ust. 1 rozporządzenia 2018/848
Kontrole	jednostką certyfikującą, inspektorzy rolnictwa ekologicznego	– wykonywanie kontroli urzędowych i innych czynności urzędowych.	Art. 14 ust. 1 u.r.e.p.e.
Dokumentacja	producent ekologiczny, grupa producentów, podwykonawcy	– zachowywanie dokumentacji różnych rodzajów działalności prowadzonej zgodnie z wymogami rozporządzenia 2018/848.	Art. 34 ust. 5 rozporządzenia 2018/848
Wsparcie finansowe	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	– przyznawanie i wypłata płatności ekologicznych, w okresie i po okresie konwersji.	§ 2,14-15 rozporządzenia MRiRW z dn. 17.04.2023 r. ⁶³
		– refundacja kosztów transakcyjnych, stanowiących częściową rekompensatę z tytułu kosztów kontroli gospodarstwa ekologicznego.	§ 16 rozporządzenia MRiRW z dn.17.04.2023 r.
Plan działalności ekologicznej	producent ekologiczny, grupa producentów	– przygotowanie planu działalności ekologicznej do dnia 31 lipca w pierwszym roku realizacji zobowiązania ekologicznego, przy udziale doradcy rolniczego na formularzu udostępnionym przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.	§ 4 ust. pkt 1 rozporządzenia MRiRW z dn. 17.04.2023 r.
Dokumentacja działalności ekologicznej	producent ekologiczny, grupa producentów	– obowiązek zachowania dokumentacji działań podejmowanych w ramach produkcji ekologicznej w przypadku realizacji zobowiązań ekologicznych.	§ 4 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia MRiRW z dn. 17.04.2023 r.

Źródło: opracowanie własne

⁶³ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 kwietnia 2023 r. w sprawie szczegółowych warunków i szczegółowego trybu przyznawania i wypłaty płatności ekologicznych w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 102 z późn. zm.).

4.1.3. Formy organizacyjnoprawne i kategorie działalności w obszarze produkcji ekologicznej – dane Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych

Z danych publikowanych przez Inspekcję Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych wynika, że po wejściu w życie przepisów obowiązującej ustawy o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej tzn. od dnia 7 lipca 2022 r. **sukcesywnie wzrasta w Polsce liczba podmiotów mających status producentów ekologicznych**. Zaznaczyć jednak należy, że trend ten utrzymuje się od 2020 r., w którym obowiązywała jeszcze ustawa o rolnictwie ekologicznym z 2009 r. Podobnie w 2012 r. i 2013 r. zauważalny był znaczący wzrost rejestracji producentów ekologicznych. Natomiast ich spadek odnotowano m.in. w 2018 r. i 2019 r.

Tabela nr 7 przedstawia liczbę zarejestrowanych producentów ekologicznych w Polsce w latach 2011-2024 ogółem, bez podziału na poszczególne kategorie działalności w obszarze produkcji ekologicznej i bez wskazywania form organizacyjnoprawnych jej prowadzenia.

Tab.7 Liczba producentów ekologicznych w Polsce w latach 2011-2024 ogółem z uwzględnieniem obowiązujących regulacji ustawowych w zakresie rolnictwa ekologicznego

Rok	Liczba producentów ekologicznych ogółem	Regulacja ustawowa dot. rolnictwa ekologicznego
2011	23 847	ustawa o rolnictwie ekologicznym z dn. 25 czerwca 2009 (wejście w życie z dn. 7 sierpnia 2009 r.)
2012	26 376	
2013	27 096	
2014	25 427	
2015	23 015	
2016	23 375	
2017	21 400	
2018	20 549	
2019	20 144	
2020	20 274	
2021	21 759	
2022	22 882	ustawa o rolnictwie ekologicznym z dn. 25 czerwca 2009 r. – obowiązująca do dn. 7 lipca 2022 r. ustawa o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej z dn. 23 czerwca 2022 r. – obowiązując od dn. 7 lipca 2022 r.
2023	23 995	ustawa o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej z dn. 23 czerwca 2022 r.
2024	24 796	ustawa o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej z dn. 23 czerwca 2022 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych IJHARS⁶⁴

Ani ustawodawca unijny, ani krajowy nie określili formy organizacyjnoprawnej, w której prowadzona ma być działalność w zakresie rolnictwa ekologicznego i produkcji ekologicznej.⁶⁵ W Polsce producenci ekologiczni z reguły mają status producentów rolnych. Za producenta rolnego w świetle art. 3 pkt 3 ustawy z dnia 18 grudnia 2003 r. o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji

⁶⁴ <https://www.gov.pl/web/ijhars/dane-o-rolnictwie-ekologicznym> (1 lipca 2025 r.)

⁶⁵ Na temat rozumienia pojęcia działalności rolniczej i statusu prawnego rolnika zob. m.in. D. Łobos-Kotowska, *Prawne pojęcie osobistego prowadzenia gospodarstwa rolnego*, Przegląd Prawa Rolnego 2021, nr 1, s. 91 i n. oraz powołana tam literatura.

gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności⁶⁶ jest uznawana osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej będąca rolnikiem⁶⁷ w rozumieniu art. 3 pkt 1 rozporządzenia 2021/2115. Rolnik może prowadzić działalność rolniczą⁶⁸, w tym w zakresie rolnictwa ekologicznego i produkcji ekologicznej, mając do wyboru różne formy organizacyjnoprawne w zależności od przedmiotu tej działalności. **Obecnie przeważa model prowadzenia ekologicznego gospodarstwa rolnego przez osobą fizyczną w ramach indywidualnej działalności rolniczej.** Ta forma nie wymaga uzyskania wpisu do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (CEIDG). Możliwe jest również prowadzenie przedmiotowej działalności w formie spółki osobowej lub spółki kapitałowej, jak również w ramach agroturystyki, czy z wpisem do CEIDG.

W rejestrze producentów ekologicznych znajdują się podmioty o zróżnicowanej formie organizacyjnoprawnej. Zdecydowanie przeważają osoby fizyczne (głównie prowadzący ekologiczne uprawy i hodowlę), w tym też zarejestrowane w CEIDG. Są również producenci zajmujący się działalnością m.in. przetwórczą, importową, eksportową produktów ekologicznych w ramach spółek cywilnych, spółek kapitałowych (spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz spółki akcyjnej), a także spółek osobowych (spółki jawnej i spółki komandytowej).⁶⁹

Szczegółowe dane o liczbie producentów ekologicznych w latach 2022-2024 z podziałem na kategorie prowadzonej przez nich działalności w zakresie: produkcji rolnej, akwakultury, przygotowania,⁷⁰ dystrybucji/wprowadzania do obrotu, przechowywania, importu oraz eksportu prezentuje poniższa tabela.

Tab. 8 Liczba producentów ekologicznych w latach 2022-2024 z podziałem na kategorie działalności

Rok	Liczba producentów ekologicznych prowadzących działalność w zakresie:							
	Ogółem	Produkcji rolnej	Akwakultury	Przygotowania	Dystrybucji/wprowadzania do obrotu	Przechowywania	Importu	Eksportu
2022	22882	21187	8	1216	1193	725	314	354
2023	23995	22354	8	1202	1178	815	331	424
2024	24793	23155	7	1227	1190	834	328	437

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych IJHARS

⁶⁶ Ustawa z dnia 18 grudnia 2003 r. o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 865).

⁶⁷ Rolnik oznacza osobę fizyczną lub prawną bądź grupę osób fizycznych lub prawnych, bez względu na status prawny takiej grupy i jej członków w świetle prawa krajowego, których gospodarstwo jest położone na obszarze objętym zakresem terytorialnym stosowania Traktatów, określonym w art. 52 TUE w związku z art. 349 i 355 TFUE, oraz które prowadzi działalność rolniczą określoną przez państwa członkowskie zgodnie z art. 4 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 2021/2115 (art. 3 pkt 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115 z dnia 2 grudnia 2021 r. ustanawiającego przepisy dotyczące wsparcia planów strategicznych sporządzanych przez państwa członkowskie w ramach wspólnej polityki rolnej (planów strategicznych WPR) i finansowanych z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) i z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz uchylające rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 i (UE) nr 1307/2013 (Dz. U. UE. L. z 2021 r. Nr 435, str. 1 z późn. zm.).

⁶⁸ Za działalność rolniczą uważa się produkcję roślinną i zwierzęcą, w tym również produkcję materiału siewnego, szkółkarskiego, hodowlanego oraz reprodukcyjnego, produkcję warzywniczą, roślin ozdobnych, grzybów uprawnych, sadownictwa, hodowlę i produkcję materiału zarodowego zwierząt, ptactwa i owadów użytkowych, produkcję zwierzęcą typu przemysłowego fermowego oraz chów i hodowlę ryb (art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1176 z późn. zm.).

⁶⁹ Zob. <https://www.gov.pl/web/ijhars/udostepnianie-informacji-o-producentach-w-rolnictwie-ekologicznym-1> (1 lipca 2025 r.)

⁷⁰ Przez „przygotowanie” należy rozumieć działania polegające na konserwowaniu lub przetwarzaniu produktów ekologicznych lub produktów w okresie konwersji lub każde inne działanie, któremu poddawany jest nieprzetworzony produkt, niezmieniające produktu wyjściowego, takie jak ubój, rozbiór, czyszczenie lub mielenie jak również pakowanie, znakowanie lub wprowadzanie zmian w znakowaniu odnoszących się do produkcji ekologicznej (art. 3 pkt 44 rozporządzenia 2018/848).

W okresie obowiązywania ustawy z dnia 23 czerwca 2022 r. o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej zwiększyła się rejestracja działalności w obszarze produkcji rolnej o blisko 2 tysiące. Dane te są korelują z łączną powierzchnią ekologicznych użytków rolnych [ha], która w latach 2022-2024 również sukcesywnie wzrastała z 554 631, 70 ha w 2022 r. do 691 471, 1 ha w 2024 r.⁷¹. Wzrost ten nie jest równomierny we wszystkich województwach, na co zwrócono uwagę w rozdziale II niniejszego raportu.

Zauważalne są również wzrosty liczby producentów ekologicznych w obszarach: przygotowania produktów ekologicznych lub w okresie konwersji (w rozumieniu art. 3 pkt 44 rozporządzenia 848/2018), przechowywania oraz eksportu produktów ekologicznych.

4.1.4. Zgłaszanie działalności w obszarze rolnictwa ekologicznego i produkcji ekologicznej w wybranych państwach członkowskich UE

W państwach członkowskich Unii Europejskiej ramy prawne zgłaszania działalności w obszarze produkcji ekologicznej wyznaczają art. 34 oraz art. 40 ust. 4 rozporządzenia 2018/848. Co do zasady, następuje ono właściwemu organowi państwa członkowskiego, w którym prowadzona jest działalność objęta zgłoszeniem i w którym również podlegać będzie ona kontroli. Szczegółowe procedury zgłoszeniowe oraz właściwe organy oraz podmioty odpowiedzialne za ich realizację są określone w przepisach wewnętrznych państw członkowskich Unii Europejskiej.

Poniższa tabela prezentuje zasady zgłaszania rolnictwa ekologicznego i produkcji ekologicznej w wybranych państwach członkowskich Unii Europejskiej.

Tab. 9 Zasady zgłaszania produkcji ekologicznej w wybranych państwach członkowskich UE

Państwo	Zasady zgłaszania
Austria	– zgłoszenie działalności do urzędu np. AmaA (Agrarmarkt Austria)⁷² za pośrednictwem urzędowego formularza Meldung zur Umstellung auf biologische Wirtschaftsweise dostępnego na stronie internetowej: https://www.ama.at/intro – zgłoszenie przekazuje jednostka certyfikująca wybrana przez zgłaszającego. Zgłoszenie jest bezpłatne. Podstawa prawna: Bundesgesetz zur Durchführung des Unionsrechts auf dem Gebiet der biologischen Produktion, geschützten Herkunftsangaben und traditionellen Spezialitäten (EU-Qualitätsregelungen-Durchführungsgesetz – EU-QuaDG).
Czechy	– zgłoszenie działalności w Ministerstwie Rolnictwa oraz w Systemie Kontroli Rolnictwa Ekologicznego (ECS) za pośrednictwem organizacji kontrolnej (jednostki certyfikującej), – organizacja kontrolna (jednostka certyfikująca) przeprowadza wstępną weryfikację wniosku i następnie na podstawie wyników tej weryfikacji i zawartej umowy wnioskodawca złoży pisemny wniosek o rejestrację⁷³ za pośrednictwem publicznej sieci danych z podpisem elektronicznym lub za pośrednictwem operatora pocztowego na adres Ministerstwo Rolnictwa,⁷⁴ – wpis do rejestru producentów ekologicznych następuje w dniu dostarczenia do ministerstwa prawidłowego wniosku o rejestrację. Opłata za zgłoszenie 1000 CZK. Podstawa prawna: Zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

⁷¹ Szerzej zob. <https://www.gov.pl/web/ijhars/dane-o-rolnictwie-ekologicznym> (1 lipca 2025 r.)

⁷² <https://bio.amainfo.at/> (18 czerwca 2025 r.)

⁷³ <https://mze.gov.cz/public/portal/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/dokumenty-statistiky-formulare/formulare> (18 czerwca 2025 r.)

⁷⁴ <https://mze.gov.cz/public/portal/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/registrace> (18 czerwca 2025 r.)

Francja	– zgłoszenie działalności do L'Agence BIO – Francuska Agencja Rozwoju i Promocji Rolnictwa Ekologicznego⁷⁵ za pośrednictwem urzędowego formularza,⁷⁶ – wybór jednostki certyfikującej i podpisanie z nią umowy. Zgłoszenie jest bezpłatne.
Niemcy	– zgłoszenie działalności do właściwego urzędu ds. rolnictwa (<i>Landwirtschaftsamt</i>) w kraju związkowym (Bundesland), właściwym dla miejsca gospodarstwa,⁷⁷ – zgłoszenie następuje za pośrednictwem jednostki kontrolnej (KONTROLLSTELLE).⁷⁸ Zgłoszenie jest bezpłatne.
Słowacja	– zgłoszenie działalności bezpośrednio do Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky (ÚKSÚP) do Činnosť odboru ekologickej poľnohospodárskej výroby⁷⁹ za pośrednictwem urzędowego formularza „Žiadosť o zápis do registra subjektov ekologickej poľnohospodárskej výroby” w formie pisemnej lub elektronicznej – wybór jednostki certyfikującej (<i>kontrolný orgán</i>) i podpisanie z nią umowy.⁸⁰ Podstawa prawna: Zákonem č. 282/2020 Z.z. o ekologickej poľnohospodárskej výrobe v platnom znení Pierwsza rejestracja w EPV jest bezpłatna. Po wydaniu pierwszego zaświadczenia (Zaświadczenie o rejestracji w EPV), wydanie kolejnego zaświadczenia (Zaświadczenie o zmianie rejestracji w EPV) podlega opłacie zgodnie z obowiązującym cennikiem ÚKSÚP.
Szwecja	– zgłoszenie działalności do <i>Jordbruksverket</i> – Szwedzki Urząd ds. Rolnictwa⁸¹ za pośrednictwem strony urzędu i formularza elektronicznego e-tjänst (usługi online),⁸² – wybór jednostki certyfikującej i podpisanie z nią umowy. Pobierana jest opłata za zgłoszenie w wysokości 200 SEK lub 100 SEK w przypadku wystawienia faktury.

Źródło: opracowanie własne

Z powyższego zestawienia wynika, że zgłoszenie działalności w obszarze rolnictwa ekologicznego i produkcji ekologicznej odbywać się może za pośrednictwem wybranej jednostki certyfikującej (m.in. Austria, Czechy, Niemcy) lub bezpośrednio (Francja, Słowacja, Szwecja) do właściwego organu rejestrującego. Unormowanie kwestii pobierania opłat za przedmiotowe zgłoszenie lub jego późniejsze modyfikacje pozostawiono decyzji ustawodawców krajowych. Opłatę, zgodnie z wewnętrznymi przepisami, pobiera się m.in. w Czechach i Szwecji, a na Słowacji jest ona obowiązkowa w przypadku zmiany rejestracji.

4.1.5. Wnioski

Zasadniczym celem zgłaszania wszystkich etapów produkcji, przygotowania i dystrybucji produktów ekologicznych jest poddanie tego typu działalności kontroli umożliwiającej identyfikację podmiotów

⁷⁵ <https://mesdemarches.agriculture.gouv.fr/demarches/exploitation-agricole/s-engager-dans-une-demarche/article/agriculture-biologique-notifier> (18 czerwca 2025 r.)

⁷⁶ <https://notification.agencebio.org/homepage>, formularz rejestracyjny: https://www.formulaires.service-public.fr/gf/cerfa_14341.do (18 czerwca 2025 r.)

⁷⁷ <https://www.oekolandbau.de/bio-in-der-praxis/oekologische-landwirtschaft/umstellung-auf-oeko-landwirtschaft> (18 czerwca 2025 r.)

⁷⁸ <https://www.oekolandbau.de/bio-zertifizierung/adressen/oeko-kontrollstellen> (18 czerwca 2025 r.)

⁷⁹ <https://www.uksup.sk/ooepv-registracia-ekologickych-prevadzkovatelov> (18 czerwca 2025 r.)

⁸⁰ <https://www.uksup.sk/ooepv-registracia-ekologickych-prevadzkovatelov> (18 czerwca 2025 r.)

⁸¹ <https://jordbruksverket.se/e-tjanster-databaser-och-appar/e-tjanster-och-databaser-vaxter/anmalan-till-certifieringssyste-met--ekologisk-produktion> (18 czerwca 2025 r.)

⁸² https://m09-mg-local.idp.funktionstjanster.se/samlv2/idp/sign_in/668 (18 czerwca 2025 r.)

zobowiązanych do przestrzegania przepisów rozporządzenia 2018/848 oraz krajowych regulacji w zakresie produkcji ekologicznej oraz znakowania takich produktów.

Przyjęty w Polsce model zgłaszania działalności w obszarze rolnictwa ekologicznego i produkcji ekologicznej jest zgodny z zasadami wynikającymi z art. 34 ust. oraz 40 ust. 4 pkt. c rozporządzenia 2018/848. W myśl dyspozycji art. 17 ust. 1 u.r.e.p.e **zgłoszenie następuje na formularzu urzędowym przekazywanym wojewódzkiemu inspektorowi jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych za pośrednictwem wybranej jednostki certyfikującej. Nie są pobierane opłaty za zgłoszenie. W niektórych państwach członkowskich UE przyjęty został model zgłaszania działalności bez pośrednictwa jednostek certyfikujących (np. Francja, Słowacja, Szwecja), ale i w tym przypadku zasadniczym wymogiem uzyskania wpisu do rejestru producentów ekologicznych jest podpisanie umowy z wybraną jednostką certyfikującą.**

Na podstawie art. 34 ust. 2 rozporządzenia 2018/848 zwolnienie z obowiązku zgłaszania działalności oraz posiadania certyfikatu dotyczy producentów ekologicznych oraz grupy producentów (głównie niedużych sklepów), którzy sprzedają opakowane produkty ekologiczne bezpośrednio konsumentowi lub użytkownikowi końcowemu pod warunkiem, że nie produkują, nie przygotowują, nie przechowują do celów innych niż związane z punktem sprzedaży, nie przywożą takich produktów z państwa trzeciego, nie zlecają podwykonawstwa tych czynności innemu podmiotowi.

Zauważyć należy, że obowiązująca ustawa nie reguluje następujących zagadnień proceduralnych: odmowy wpisu do rejestru producentów ekologicznych, zmian we wpisie czy przyczyn jego wykreślenia lub wygaśnięcia. Zasadne byłoby również określenie praw i obowiązków producentów ekologicznych omawianym akcie prawnym. Przykładowo słowacka ustawa⁸³ jak i czeska ustawa⁸⁴ zawierają postanowienia ww. zakresie. Również w austriackiej, federalnej regulacji poświęconej produkcji ekologicznej są enumerowane wskazane obowiązki producentów i zasady ich współpracy m.in. z jednostkami certyfikującymi.⁸⁵

Z danych Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych wynika, że po wejściu w życie przepisów obowiązującej ustawy o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej tzn. **od dnia 7 lipca 2022 r. sukcesywnie wzrasta w Polsce liczba podmiotów (ogółem) mających status producentów ekologicznych uzyskany na podstawie zgłoszenia w trybie art. 17 ust. 1 u.r.e.p.e. W 2024 r. rejestr obejmował 24 796 takich podmiotów.** Biorąc pod uwagę poszczególne kategorie produkcji ekologicznej znaczący **wzrost rejestracji między 2022r. a 2024 r.** odnotowano zwłaszcza w **obszarze produkcji rolnej blisko o 2 tysiące**, a także przygotowania produktów ekologicznych lub w okresie konwersji w rozumieniu art. 3 pkt 44 rozporządzenia 848/2018, przechowywania oraz eksportu produktów ekologicznych.

W rejestrze producentów ekologicznych prowadzonym przez IJHARS wpisane są podmioty o zróżnicowanej formie organizacyjnoprawnej. Zdecydowanie przeważają osoby fizyczne (prowadzące ekologiczne uprawy i hodowlę), w tym też te zarejestrowane w CEIDG. W omawianym zestawieniu są również producenci zajmujący się m.in. działalnością przetwórczą, importową, eksportową produktów

⁸³ Por. § 8, 9 i 10 *Zákon o ekologickej poľnohospodárskej výrobe*, 282/2020 Z. z., <https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2020/282/> (18 czerwca 2025 r.)

⁸⁴ Por. § 7 i 8 *Zákon o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů*, Zákon č. 242/2000 Sb., <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-242> (18.06.2025 r.)

⁸⁵ Zob. § 8 *Bundesgesetz zur Durchführung des Unionsrechts auf dem Gebiet der biologischen Produktion, geschützten Herkunftsangaben und traditionellen Spezialitäten (EU-Qualitätsregelungen-Durchführungsgesetz – EU-QuaDG)*, <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20009335> (18 czerwca 2025 r.)

ekologicznych w ramach: spółek cywilnych, spółek kapitałowych (z ograniczoną odpowiedzialnością oraz spółek akcyjnych), a także spółek osobowych (spółek jawnych i komandytowych).

4.2. Ogólne odstępstwa od warunków produkcji ekologicznej (art. 20 u.r.e.p.e.)

4.2.1. Ogólne odstępstwa od warunków produkcji ekologicznej

Artykuł 20 ust. 1 u.r.e.p.e. wskazuje, że niezależnie od odstępstw od warunków produkcji ekologicznej, których zastosowanie wymaga uzyskania zezwolenia, postanowienia lub zgody mogą być zastosowane ogólne odstępstwa od warunków produkcji ekologicznej, jeżeli jest to niezbędne do rozpoczęcia lub utrzymania produkcji ekologicznej przez producentów ekologicznych. Zapis taki daje możliwość elastycznego reagowania na sytuację faktyczną na rynku ekologicznym. Dotyczy on uprzednio określonych wyjątków, które można stosować bez indywidualnej zgody wystarczy spełnienie warunków przewidzianych w przepisie czyli, gdy „*jest to niezbędne do rozpoczęcia lub utrzymania produkcji ekologicznej przez producentów ekologicznych*”.

Artykuł 20 ust. 2 u.r.e.p.e. wskazuje, iż minister właściwy do spraw rolnictwa może określić, w drodze rozporządzenia, ogólne odstępstwa od warunków produkcji ekologicznej, mając na względzie zakres tych odstępstw dopuszczonych na podstawie przepisów dotyczących rolnictwa ekologicznego i warunki ich zastosowania przy zachowaniu celów i zasad produkcji ekologicznej określonych w tych przepisach. Aktualnie⁸⁶ przedmiotowe rozporządzenie nie zostało wydane. W uzasadnieniu do ustawy projektodawca wskazał, że możliwość wydania właściwego rozporządzenia „*może być niezbędna w różnych szczególnych, nieprzewidzianych obecnie sytuacjach losowych, kryzysowych lub katastroficznych, aby rozpocząć lub utrzymać produkcję ekologiczną. Brak w ustawie takiego upoważnienia może uniemożliwić szybkie reagowanie w sytuacjach, gdy szczególne okoliczności, związane przykładowo z ASF czy ptasią grypką, będą wymagały działania na poziomie całego kraju, a nie tylko w odniesieniu do poszczególnych producentów. Ważnym zaznaczenia jest, że przepisy przyjmowane w ramach tej delegacji nie mogą w żaden sposób być niezgodne z ogólnymi wymogami produkcji ekologicznej, przyjętymi w ramach prawa Unii Europejskiej. Mogą one dotyczyć ogólnych rozwiązań, niezbędnych dla utrzymania produkcji ekologicznej w Polsce, ale zgodnych z prawem Unii Europejskiej w tym obszarze*”⁸⁷.

4.2.2. Odstępstwa od warunków produkcji ekologicznej na podstawie zezwolenia, postanowienia lub zgody

Odstępstwa od warunków produkcji ekologicznej, związane z koniecznością uzyskania **zezwolenia, postanowienia** lub **zgody** regulowane są zarówno przez rozporządzenie 2018/848, jak i u.r.e.p.e. Rozporządzenie 2018/848 w art. 53 reguluje kwestie dot. odstępstw i zezwoleń i obejmuje on m.in.: odstępstwa od wymogu stosowania ekologicznego materiału przeznaczonego do reprodukcji roślin i zwierząt. Przepis ten odsyła do szczegółowych regulacji tych odstępstw zawartych w załącznikach do rozporządzenia 2018/848.

⁸⁶ Rozporządzenie w sprawie ogólnych odstępstw od warunków produkcji ekologicznej było wydane przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi dnia 26 maja 2015 r. w sprawie ogólnych odstępstw od warunków produkcji ekologicznej (Dz. U. poz. 799) na podstawie art. 11 ust. 6 u.r.e. (2009) zostało jednak uchylone z dniem 7 lipca 2022 r. Określało ono ogólne odstępstwa od warunków produkcji ekologicznej w zakresie systemu utrzymywania bydła. Dopuszczało ono utrzymywanie bydła na uwięzi w gospodarstwach, które spełniały wymagania określone wskazanymi w rozporządzeniu przepisami oraz które utrzymywało do 40 sztuk dorosłych bydła. Aktualnie kwestie te reguluje art. 18 ust. 2 u.r.e.p.e.

⁸⁷ Uzasadnienie do projektu ustawy o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej, druk sejmowy nr 2180, IX kadencja Sejmu RP, s. 14-15.

4.2.3. Decyzje wydawane przez Głównego Inspektora JHARS

W art. 25 ust. 1 rozporządzenia 2018/848 zostały określone zasady dopuszczania przez państwa członkowskie nieekologicznych składników pochodzenia rolnego do stosowania w przetworzonej żywności ekologicznej. Art. 3 ust. 1 pkt 3 lit. a) tiret pierwsze u.r.e.p.e. wskazuje, iż organem właściwym do wydawania **zezwoleń** w tym zakresie jest Główny Inspektor JHARS, który na wniosek podmiotu, ma możliwość wydania zezwolenia na tymczasowe stosowanie na swoim terytorium nieekologicznych składników pochodzenia rolnego w produkcji przetworzonej żywności ekologicznej⁸⁸.

Tab.10 Zezwolenia na stosowanie nieekologicznych składników pochodzenia rolnego w produkcji przetworzonej żywności ekologicznej wydane w krajach UE na podstawie art. 25 ust. 1 rozporządzenia 2018/848⁸⁹

Państwo	Okres obowiązywania zezwolenia		Nazwa składnika
	OD	DO	
Belgia	2025-01-05	2025-07-04	Hydrolised pea protein – hydrolizowane białko grochu
Belgia	2025-03-01	2025-08-31	Cristaux de violette – kryształki fiołka
Belgia	2025-03-15	2025-09-14	Quinquina écorce – kora chinowca
Belgia	2025-04-01	2025-09-30	Hop chinook – chmiel Chinook
Belgia	2025-04-01	2025-09-30	Hop centennial – chmiel Centennial
Czechy	2025-02-04	2025-08-03	Cricket flour – mąka ze świerszczy
Czechy	2025-02-05	2025-08-04	Algae oil – olej z alg
Dania	2025-06-01	2025-11-30	Hop Mosaic – chmiel Mosaic
Dania	2025-07-01	2025-12-31	Citra hop – chmiel Citra
Dania	2025-07-01	2025-12-31	Green Madagascar Pepper – zielony pieprz madagaskarski
Holandia	2025-02-25	2025-08-24	Stevia blaadjes – liście stewii
Holandia	2025-06-02	2025-12-01	Simcoe Hoppellets – kuleczki chmielowe Simcoe
Holandia	2025-06-06	2025-12-05	Citra hoppellets – granulki chmielu Citra
Holandia	2025-06-06	2025-12-05	Mosaic hoppellets – kuleczki chmielowe Mosaic
Holandia	2025-06-25	2025-12-24	Fragaria x ananasa – truskawka
Hiszpania	2025-01-07	2025-07-06	Trehalosa – trehaloza
Hiszpania	2025-04-09	2025-10-08	Chicory inulin – inulina z cykorii
Irlandia	2025-03-19	2025-09-18	Dill – koper
Norwegia	2025-07-01	2025-12-31	Hops, variety Centennial – chmiel, odmiana Centennial
Polska	2025-03-26	2025-09-25	Bovine collagen – kolagen wołowy w produkcji produktów typu granola ⁹⁰

⁸⁸ Zezwolenie to ma charakter tymczasowy i jest wydawane maksymalnie na 6 miesięcy. Może zostać ono wydane w przypadku, gdy jest to konieczne do zapewnienia dostępu do niektórych składników pochodzenia rolnego oraz w przypadku, gdy takie składniki nie są dostępne w postaci ekologicznej w wystarczającej ilości. Takie zezwolenie ma zastosowanie do wszystkich podmiotów w danym państwie członkowskim.

Zgodnie z art. 25 ust. 3 Rozporządzenia 2018/848 zezwolenie to może być przedłużane maksymalnie dwa razy o 6 miesięcy, pod warunkiem, że żadne państwo członkowskie nie wyraziło sprzeciwu, wskazując, że takie składniki są dostępne w postaci ekologicznej w wystarczającej ilości.

⁸⁹ Zgodnie z art. 25 ust. 1 Rozporządzenia 2018/848 takie zezwolenie ma zastosowanie do wszystkich podmiotów w tym państwie członkowskim.

⁹⁰ Kolagen wołowy w produkcji produktów typu granola (w ilości do 200 kg miesięcznie) <https://www.gov.pl/web/ijhars/decyzje-wydawane-przez-glownego-inspektora-ijhars> z dnia 1.07.2025

Polska	2025-06-17	2025-12-16	Tara gum – guma tara w produkcji lodów ⁹¹
Polska	2025-08-06	2026-02-05	Native corn starch – Skrobia kukurydziana pochodzenia naturalnego
Włochy	2025-07-22	2026-01-21	Crystalline fructose obtained from the processing of corn syrup – Fruktaza krystaliczna uzyskana w procesie przetwarzania syropu kukurydzianego

Źródło: https://ec.europa.eu/agriculture/ofis_public/ingredient-authorisations.html

4.2.4. Decyzje wydawane przez wojewódzkiego inspektora jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych

Zgodnie z art. 7 ust. 2 u.r.e.p.e. wojewódzki inspektor jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych jest właściwy do wydawania zezwoleń, postanowień oraz uznań na wnioski, w drodze decyzji w sprawie odstępstw od warunków produkcji ekologicznej. Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 1-7 ww. ustawy WIJHARS jest właściwy do wydawania zezwoleń/ postanowień/ uznań opisanych w tabeli nr 11.

Tab. 11 Zezwolenia/ postanowienia/ uznania wydawane przez WIJHARS

Typ zezwolenia/postanowienia/uznania	Podstawa prawna z przepisów unijnych
Wydawanie zezwoleń na wprowadzenie nieekologicznych młodych zwierząt akwakultury do ekologicznej jednostki produkcyjnej w celach odchowu.	Rozporządzenie 2018/848, załącznik II, część III, pkt 3.1.2.1 akapit drugi. ⁹²
Wydawanie zezwoleń na wprowadzenie zwierząt z chowu nieekologicznego do ekologicznej jednostki produkcyjnej.	Rozporządzenie 2018/848, załącznik II, część II, pkt 1.3.4.4 ⁹³
Wydawanie postanowień na wprowadzenie do ekologicznej jednostki produkcji drobiarskiej nieekologicznego drobiu.	Rozporządzenie 2018/848, załącznik II, część II, pkt 1.3.4.3 ⁹⁴
Uznawanie wcześniejszego okresu (z mocą wsteczną) za część okresu konwersji.	Art. 10 ust. 3 rozporządzenia 2018/848. ⁹⁵
Uznawanie, że okoliczności będące warunkiem użycia dodatku zostały wykazane w sposób wymagany przez właściwy organ – w przypadku gdy, dodatek może być użyty wyłącznie po wykazaniu tych okoliczności w sposób wymagany przez	Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2021/1165 z dnia 15 lipca 2021 r. zezwalające na stosowanie niektórych produktów i substancji w produkcji ekologicznej oraz ustanawiające ich wykazy (Dz. U. UE. L. z 2021 r. Nr 253, str. 13 z późn. zm.), załącznik V, część A, sekcja A1.

⁹¹ Guma tara w produkcji lodów (w ilości do 10 kg miesięcznie) <https://www.gov.pl/web/ijhars/decyzje-wydawane-przez-glownego-inspektora-ijhars> z dnia 1.07.2025

⁹² „Na zasadzie odstępstwa od lit. a) państwa członkowskie mogą zezwolić na wprowadzanie w celach odchowu w ekologicznej jednostce produkcyjnej maksymalnie 50 % młodych nieekologicznych, które należą do gatunków, których produkcja jako ekologicznych nie była rozwinięta w Unii do dnia 1 stycznia 2022 r., pod warunkiem że co najmniej ostatnie dwie trzecie trwania cyklu produkcyjnego odbywa się w ramach zarządzania ekologicznego. Takie odstępstwo może zostać przyznane na maksymalnie dwa lata i nie jest odnawialne”.

⁹³ „Na zasadzie odstępstwa od pkt 1.3.1, w przypadku gdy dane zebrane w ramach systemu, o którym mowa w art. 26 ust. 2 lit. b), wykazują, że jakościowe lub ilościowe potrzeby rolnika dotyczące zwierząt ekologicznych nie są spełnione, właściwe organy mogą zezwolić na wprowadzenie zwierząt z chowu nieekologicznego do ekologicznej jednostki produkcyjnej z zastrzeżeniem warunków przewidzianych w pkt 1.3.4.4.1-1.3.4.4.4”.

⁹⁴ „W drodze odstępstwa od pkt 1.3.1, gdy stado jest tworzone po raz pierwszy, lub jest odnawiane lub odbudowywane, oraz w przypadku gdy jakościowe i ilościowe potrzeby rolników nie mogą zostać spełnione, właściwy organ może postanowić, że drób chowany nieekologicznie może być wprowadzony do ekologicznej jednostki produkcji drobiu, pod warunkiem, że młode kury przeznaczone do produkcji jaj i drób przeznaczony do produkcji mięsa są w wieku poniżej trzech dni. Produkty z nich wytworzone mogą być uznane za ekologiczne wyłącznie, jeżeli przestrzegany jest okres konwersji ustalony w pkt 1.2”.

⁹⁵ „Żaden wcześniejszy okres nie może zostać uznany z mocą wsteczną za część okresu konwersji z wyjątkiem przypadków, gdy:

a) działki rolne danego podmiotu były objęte środkami określonymi w programie wprowadzonym w życie na mocy rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, celem zapewnienia, aby na tych działkach rolnych nie były stosowane produkty lub substancje inne niż dopuszczone do stosowania w produkcji ekologicznej; lub

b) dany podmiot może przedstawić dowód, że te działki rolne stanowiły obszary naturalne lub użytki rolne i przez okres co najmniej trzech lat nie były na nich stosowane produkty lub substancje niedopuszczone do stosowania w produkcji ekologicznej”.

właściwy organ (zgody na zastosowanie dodatku azotynu sodu lub azotanu potasu).	
Wydawanie zezwoleń na zastosowanie zabiegów, tj. przycinanie ogonów owiec, przycinanie dziobów, usuwanie zawiązków rogów lub rogów.	Rozporządzenie 2018/848, załącznik II, część II, pkt 1.7.8 ⁹⁶
Wydawanie zezwoleń na zastosowanie odstępstw od warunków produkcji ekologicznej w związku z zaistniałymi okolicznościami katastroficznymi.	Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2020/2146 z dnia 24 września 2020 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848 w odniesieniu do wyjątkowych zasad produkcji w przypadku produkcji ekologicznej (Dz. U. UE. L. z 2020 r. Nr 428, str. 5 z późn. zm.) art. 3 ust. 2-9.

Źródło: opracowanie własne

Wniosek dot. w/w odstępstw składa się na formularzu udostępnionym na stronie internetowej administrowanej przez Główny Inspektorat JHARS. Wojewódzki inspektor jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych przekazuje niezwłocznie kopię decyzji, jednostce certyfikującej obejmującej kontrolą urzędową producenta ekologicznego.

4.2.5. Wnioski

Zarówno rozporządzenie 2018/848, jak i u.r.e.p.e. nakładają na produkcję ekologiczną wiele wymogów – są one jednak elastyczne, aby w pewnych sytuacjach dopuścić, zgodnie z ustalonymi warunkami, odstępstwa od tych wymogów. Odstępstwa te mają charakter wyjątkowy i tymczasowy, natomiast te m.in. obejmujące zezwolenia na stosowanie nieekologicznych składników pochodzenia rolnego w produkcji przetworzonej żywności ekologicznej, są stosowane aktualnie zaledwie do kilku składników w Polsce i kilkunastu w skali UE. Takie odstępstwa pełnią istotną rolę jako mechanizm bezpieczeństwa, pozwalając utrzymać ciągłość produkcji ekologicznej w sytuacjach braku odpowiednich surowców, jednak korzyści z nich czerpią głównie producenci.

4.3. Zwolnienie z obowiązku posiadania certyfikatu produkcji ekologicznej oraz o dopuszczalności trzymania bydła na uwięzi (art. 18 u.r.e.p.e.)

4.3.1. Zwolnienie z obowiązku posiadania certyfikatu produkcji ekologicznej

Artykuł 18 ust. 1. ustawy o rolnictwie ekologicznym stanowi „Zwolnienie, o którym mowa w art. 35 ust. 8 akapit pierwszy rozporządzenia 2018/848, obowiązuje z mocy prawa”. Polska poprzez wprowadzenie tego zapisu wskazała, iż zwolnienie regulowane we wskazanym artykule obowiązuje automatycznie bez potrzeby podejmowania dodatkowej decyzji przez organy administracji wobec każdego konkretnego przypadku. Oznacza to, że każdy, kto spełnia określone warunki podlega zwolnieniu z obowiązku posiadania certyfikatu produkcji ekologicznej.

Artykuł 35 ust. 8 akapit pierwszy rozporządzenia 2018/848 dopuszcza dla państw członkowskich możliwość zwolnienia z obowiązku posiadania certyfikatu produkcji ekologicznej dla podmiotów spełniających następujące warunki:

⁹⁶ „Bez uszczerbku dla dalszych zmian w przepisach Unii dotyczących dobrostanu zwierząt przycinanie ogonów owiec, przycinanie dziobów przeprowadzane w pierwszych trzech dniach życia oraz usuwanie rogów mogą być wyjątkowo dozwolone jedynie po rozpatrzeniu poszczególnych przypadków, gdy praktyki te poprawiają zdrowie, dobrostan lub higienę zwierząt gospodarskich lub gdy zagrożone jest bezpieczeństwo pracowników. Usuwanie zawiązków rogów może być dozwolone jedynie po rozpatrzeniu poszczególnych przypadków, gdy poprawia ono zdrowie, dobrostan lub higienę zwierząt gospodarskich lub gdy zagrożone jest bezpieczeństwo pracowników. Właściwy organ dopuszcza stosowanie tych zabiegów wyłącznie w przypadku, gdy podmiot zgłosił i właściwie uzasadnił potrzebę ich przeprowadzenia oraz będą one wykonane przez wykwalifikowany personel”.

- podmioty, które sprzedają **nieopakowane produkty ekologiczne** inne niż pasza, **bezpośrednio konsumentowi końcowemu**,
- podmioty te **nie mogą** produkować / przygotowywać / przechowywać tych produktów do celów innych niż związane z punktem sprzedaży,
- nie przywożą takich produktów z państwa trzeciego,
- nie zlecają podwykonawstwa tych czynności stronie trzeciej,
- oraz dodatkowo spełnia przynajmniej jeden z poniższych warunków:
 - taka sprzedaż nie przekracza **5 000 kg rocznie**;
 - taka sprzedaż nie stanowi rocznego obrotu w odniesieniu do nieopakowanych produktów ekologicznych przekraczającego **20 000 EUR**; **lub**
 - potencjalny koszt certyfikacji dla podmiotu przekracza **2% łącznego obrotu** nieopakowanymi produktami ekologicznymi sprzedanymi przez ten podmiot.

Rozporządzenie 2018/848 dopuszcza sytuację, że państwa członkowskie, decydując o takim zwolnieniu, ustalą bardziej rygorystyczne wytyczne niż te wskazane w cytowanym przepisie. Polska jednak nie skorzystała z tej możliwości. Ustawodawca unijny w preambule do rozporządzenia 2018/848 w pkt 84 wskazał, że „*małe sklepy detaliczne sprzedające nieopakowane produkty ekologiczne powinny podlegać kontrolom urzędowym, ale w celu ułatwienia wprowadzania do obrotu produktów ekologicznych państwa członkowskie powinny mieć możliwość zwolnienia takich sklepów z obowiązku certyfikowania ich działalności*” wynika to z faktu, iż podobnie jak „*małe sklepy detaliczne niesprzedające produktów ekologicznych innych niż opakowane produkty ekologiczne, stwarzają względnie niskie ryzyko niezgodności z przepisami dotyczącymi produkcji ekologicznej i dlatego nie powinny one podlegać nieproporcjonalnym obciążeniom ze względu na sprzedaż produktów ekologicznych*”⁹⁷

Podmioty korzystające ze zwolnienia muszą nadal przestrzegać zasad produkcji ekologicznej i oznakowania oraz być w stanie udowodnić, że sprzedawane produkty są rzeczywiście ekologiczne. Jak podkreślił polski ustawodawca „*Zwolnienie z obowiązku posiadania certyfikatu nie zwalnia jednak z obowiązku zgłoszenia działalności do systemu kontroli. Brak obowiązku posiadania certyfikatu powoduje ograniczenie kosztów po stronie detalistów. Mając na uwadze to, że będą oni objęci kontrolą, podczas której zgodnie z wymogami dotyczącymi rolnictwa i produkcji ekologicznej będą weryfikowane ilości sprzedanych produktów, oraz potrzebę rozwijania sieci dystrybucji produktów ekologicznych w Polsce, w projektowanej ustawie zaproponowano objęcie tych podmiotów wyłączeniem przewidzianym w art. 35 ust. 8 rozporządzenia 2018/848*”⁹⁸.

Tab. 12 Zwolnienie z obowiązku posiadania certyfikatu produkcji ekologicznej w wybranych krajach Unii Europejskiej

	Zwolnienie z certyfikacji	Podstawa prawna
Austria	TAK	art. 35 ust. 8 rozporządzenia 2018/848 + § 3 ust. 7 ustawy o wdrażaniu przepisów UE w zakresie jakości (EU-QuaDG)
Francja	TAK	art. 35 ust. 8 rozporządzenia 2018/848
Niemcy	TAK	art. 35 ust. 8 rozporządzenia 2018/848 + § 3 ust. 2 ustawy o rolnictwie ekologicznym (ÖLG)
Czechy	TAK	art. 35 ust. 8 rozporządzenia 2018/848

⁹⁷ Preambuła pkt 84 rozporządzenia 2018/848.

⁹⁸ Uzasadnienie do projektu ustawy o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej, druk sejmowy nr 2180, IX kadencja Sejmu RP, s. 12-13.

Słowacja	TAK	art. 35 ust. 8 rozporządzenia 2018/848
Szwecja	TAK	art. 35 ust. 8 rozporządzenia 2018/848

Źródło: opracowanie własne

4.3.2. Dopuszczalność trzymania bydła na uwięzi

Dobrostan zwierząt gospodarczych należy do kluczowych zagadnień w polityce Unii Europejskiej. Jednym z istotnych aspektów dobrostanu jest **zakaz ograniczania zwierzętom swobody** – odnoszący się do tego, iż nie można ich trzymać w pomieszczeniach stale zamkniętych i na uwięzi. Zwierzęta gospodarskie „powinny mieć stały dostęp do obszarów na otwartej przestrzeni umożliwiających swobodne poruszanie się” a „trzymanie na uwięzi (...) powinno być możliwe wyłącznie, jeżeli jest to dozwolone przez właściwe organy i jedynie pod pewnymi warunkami”⁹⁹. Zagadnienie wzrostu dobrostanu zwierząt gospodarczych stanowi ogromne wyzwanie, gdyż jest to czynnik mający wpływ m.in. na dochodowość gospodarstw rolnych. J. Zwolińska wskazuje, że „zarówno normy prawa ustanawiające ochronę zwierząt gospodarskich, jak i sposób finansowania produkcji zwierzęcej przyczyniają się do powstawania konfliktu pomiędzy potrzebami ekonomicznymi a potrzebami społecznymi i środowiskowo-klimatycznymi w UE”¹⁰⁰.

Polski ustawodawca w art. 18 ust. 2. u.r.e.p.e. dopuszcza z mocy prawa trzymanie bydła na uwięzi w gospodarstwach spełniających określone warunki. Stanowi to wyjątek od wskazanej wyżej ogólnej zasady ekologicznego chowu zwierząt. W rozporządzeniu 2028/848 wskazane jest, że na trzymanie bydła na uwięzi mogą zezwolić „właściwe organy”, jednak polski ustawodawca dopuścił to z mocy prawa, jeśli zostaną spełnione warunki określone w załączniku II część II pkt 1.7.5. zdanie trzecie rozporządzenia 2018/848 tj.:

1. w gospodarstwach utrzymujących do 50 sztuk (z wyłączeniem młodych osobników),
2. jeżeli nie ma możliwości podzielenia zwierząt na grupy odpowiednie do ich sposobu zachowania się,
3. pod warunkiem, że mają one dostęp do pastwisk w okresie wypasania i mają dostęp do wybiegów co najmniej dwa razy w tygodniu wtedy, gdy wypasanie nie jest możliwe¹⁰¹.

Podobne rozwiązanie było stosowane na podstawie art. 11 ust. 5 u.r.e. (2009) oraz wydanego na tej podstawie nieobowiązującego już rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 26 maja 2015 r. w sprawie ogólnych odstępstw od warunków produkcji ekologicznej¹⁰², w którym zastosowanie ww. odstępstwa odnosiło się do stad do 40 sztuk dorosłych bydła. Warto podkreślić, że ustawodawca w 2022 r. zdecydował o włączeniu tego rozwiązania do materii ustawowej. Projektodawca ustawy z 2022 r. wskazał, że jest to podyktowane „warunkami strukturalnymi” i uargumentował to w następujący sposób: „Powyższe rozwiązania zostały wprowadzone w związku ze znaczną liczbą wniosków na zastosowanie ww. odstępstwa od rolników utrzymujących bydło. Struktura gospodarstw w Polsce w zdecydowanej większości uniemożliwia spełnienie wymogu dotyczącego wolnostanowiskowego systemu utrzymania. Z danych IJHARS wynika, że w 2020 r. ponad 18000 szt. bydła ekologicznego w Polsce, z 31000 sztuk ogółem, było utrzymywanych w gospodarstwach w stadach o wielkości do 40 sztuk. Stada o wielkości do 40 sztuk były utrzymywane przez blisko 2200 gospodarstw, co oznacza, że przy

⁹⁹ Preambuła pkt 44 rozporządzenia 2018/848.

¹⁰⁰ Zwolińska J., *Miejsce dobrostanu zwierząt gospodarskich w polityce Unii Europejskiej*, Wieś i Rolnictwo, 191(2) 2021, 35-63.

¹⁰¹ Załącznik II część II pkt 1.7.5. zdanie trzecie rozporządzenia 2018/848.

¹⁰² Dz. U. z 2015 r. poz. 799.

podejściu indywidualnym do każdego gospodarstwa należałoby wydać corocznie ponad 2000 decyzji zezwalających na utrzymywanie bydła na uwięzi”¹⁰³.

4.3.3. Wnioski

Regulacje zawarte w art. 18 u.r.e.p.e. ustanawiają swoiste uproszczenia w ramach produkcji ekologicznej. Zwolnienie z obowiązku posiadania certyfikatu produkcji ekologicznej powoduje ograniczenie kosztów po stronie detalistów. Również przyznanie z mocy prawa możliwości trzymania bydła na uwięzi w gospodarstwach spełniających określone warunki wynika ze specyfiki polskich gospodarstw i stanowi ograniczenie kwestii formalnych, które przekłada się na ograniczenie kosztów zarówno po stronie gospodarstw, jak również systemu.

W każdym z krajów europejskich podlegających analizie wprowadzono zakaz utrzymywania bydła na uwięzi zgodnie z rozporządzeniem UE 2018/848. W praktyce, wyjątki są możliwe w gospodarstwach małych, ale z wyraźnym wymaganiem dostępu do pastwiska lub wybiegu. Wyjątki wymagają zezwolenia i muszą być uzasadnione. Szczegółowe regulacje zostały ujęte w poniższej tabeli.

Tab. 13 Odstępstwa od zakazu utrzymywania bydła na uwięzi w wybranych państwach UE

Państwo	Zakaz utrzymywania bydła na uwięzi zgodnie z rozporządzeniem UE 2018/848	Możliwe odstępstwa	Przepisy krajowe
Austria	TAK	TAK, na wniosek, po spełnieniu warunków określonych w załącznik II część II pkt 1.7.5. rozporządzenia 2018/848 oraz wymogów krajowych.	Dekret ogólny – Dostęp do terenów zewnętrznych i pastwisk od 2022 r. 2021-0.151.159 od 17.03.2021 r. Odwołując się do rozporządzenia 2018/848 określa swoje wymogi (w zależności od pory roku). ¹⁰⁴
Francja	TAK	TAK, na wniosek, zezwolenie INAO w gospodarstwach do 50 sztuk bydła, po spełnieniu warunków określonych w załącznik II część II pkt 1.7.5. rozporządzenia 2018/848 ¹⁰⁵	Brak
Niemcy	TAK	TAK, dozwolone dla małych gospodarstw ze specjalnym zezwoleniem, po spełnieniu warunków określonych w załącznik II część II pkt 1.7.5. rozporządzenia 2018/848 ¹⁰⁶ .	Brak
Czechy	TAK	TAK, na wniosek, po spełnieniu warunków określonych w załącznik II część II pkt 1.7.5. rozporządzenia 2018/848, oraz przepisów krajowych dot. budynków – jeśli budynek dla bydła został wybudowany, przebudowany, lub oddany do użytku po raz pierwszy	Wytyczne metodyczne nr 3/2024 (odniesienie do aktualnej zmienionej wersji, znak MZE-22031/2024-13112 ze zmianami: MZE-1766/2025-13112) Wytyczne metodyczne regulujące zasady udzielania zwolnień od zasad produkcji ekologicznej, w tym zamknięcie bydła.

¹⁰³ Uzasadnienie do projektu ustawy o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej, druk sejmowy nr 2180, IX kadencja Sejmu RP, s. 13.

¹⁰⁴ https://www.verbrauchergesundheit.gv.at/lebensmittel/rechtsvorschriften/oesterreich/T26_2021-0.151.159-1-A_-_Freigelaende-_und_Weidezugang_ab_20.pdf?7y221i s. 5 i 8
https://www.verbrauchergesundheit.gv.at/Lebensmittel/rechtsvorschriften/oesterreich/bio_recht.html#heading_Pflanzliche_Erzeugung

¹⁰⁵ <https://www.inao.gouv.fr/derogations-agriculture-biologique>

¹⁰⁶ <https://www.oekolandbau.de/bio-zertifizierung/richtlinien-der-oeko-anbauverbaende/eu-oeko-verordnung/#c116007>

		po 1 lutego 2021 r. – zwolnienie nie zostanie przyznane.	Do kwestii tych odnosi się również ustawa o ochronie zwierząt przed okrucieństwem, która ustanawia regulacje bardziej restrykcyjne. Zgodnie z art. 9 ust. 1 lit. f zabrania się trzymania zwierząt w zamknięciu, z wyjątkiem ściśle niezbędnego okresu po ich leczeniu. Przepisy te określają ściśle wymogi zabudowań dla zwierząt. Ustawa weszła w życie 1 lutego 2021 r. – przepisy te stanowią, iż jeśli budynek dla bydła został wybudowany, przebudowany, lub oddany do użytku po raz pierwszy po tej dacie, zwolnienie nie zostanie przyznane. Co istotne, ustawa ta stanowi, iż od 2030 r. trzymanie zwierząt w zamknięciu/ na uwięzi nie będzie w ogóle możliwe.
Słowacja	TAK	TAK, na wniosek, po spełnieniu warunków określonych w załącznik II część II pkt 1.7.5. rozporządzenia 2018/848.	Brak
Szwecja	TAK	TAK, po spełnieniu warunków określonych w załącznik II część II pkt 1.7.5. rozporządzenia 2018/848.	Na uwięzi po spełnieniu warunków mogą być utrzymywane krowy. Szwedzkie przepisy dotyczące dobrostanu zwierząt nie zezwalają na wiązanie cieląt lub samców. Rozporządzenie w sprawie dobrostanu zwierząt (2019:66).

Źródło: opracowanie własne

4.4. Opłaty w świetle rozporządzenia 2018/848 oraz ustawy o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej

4.4.1. Kategorie i wysokość opłat

Kwestia opłat związanych rolnictwem ekologicznym i produkcją ekologiczną jest generalnie unormowana w rozporządzeniu 2018/848 oraz rozporządzeniu 2017/625 (art. 78-85). Ustawodawca unijny w art. 34 ust. 7 rozporządzenia 2018/848 wyraził zasadę, że państwa członkowskie mają zapewnić, by każdy producent ekologiczny lub każda grupa podmiotów, które są zobowiązane przestrzegać przepisów w zakresie rolnictwa ekologicznego i produkcji ekologicznej oraz pokrywają koszty kontroli (zgodnie z art. 78 i 80 rozporządzenia (UE)2017/625): po pierwsze, byli objęci systemem kontroli, a po drugie, uiszczali opłaty w rozsądnej wysokości. Co więcej, państwa członkowskie zostały zobligowane do tego, by wszelkie opłaty, które mogą być pobierane w związku z prowadzeniem działalności w przedmiotowym zakresie były podawane do wiadomości publicznej.

Na podstawie obowiązującej ustawy o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej, rozporządzenia 2018/848 oraz rozporządzenia 2017/625 aktualnie opłaty pobiera się za:

- kontrole urzędowe w zakresie zgodności ekologicznego materiału heterogenicznego z przepisami wydanymi na podstawie art. 13 ust. 3 lit. b rozporządzenia 2018/848 w odniesieniu do określonej czystości i zdolności kiełkowania tego materiału (art. 8 ust. 2 u.r.e.p.e.), jakości sanitarnej tego materiału (art. 9 ust. 5 u.r.e.p.e.) oraz tożsamości tego materiału (art. 10 ust. 4 u.e.r.e.p.e.); wysokość opłat jest zróżnicowana, co obrazuje tabela nr 11, ale co do zasady nie mogą one przekraczać 500 zł i stanowią dochód budżetu państwa (art. 19 ust. 2 u.r.e.p.e.),
- przystąpienie do egzaminu na inspektora rolnictwa ekologicznego (jedna lub więcej specjalizacji – art. 14 ust. 17 i 18 u.r.e.p.e.),

- analizy, badania i diagnostykę laboratoryjną na próbkach pobranych w ramach kontroli urzędowych
- w obszarze, o którym mowa w art. 1 ust. 2 lit. i rozporządzenia 2017/625 (art. 15 ust. 2 u.r.e.p.e.),
- wydanie certyfikatu (art. 34 ust. 7 rozporządzenia 2018/848),
- coroczne kontrole urzędowe (art. 79 i 80 rozporządzenia 2017/625).

Tab.14 Opłaty pobierane na podstawie ustawy o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej, rozporządzenia 2017/625 oraz rozporządzenia 2018/848

Rodzaj opłaty	Podstawa prawna	Wysokość opłaty	Rachunek bankowy	Uiszczający opłatę
– za kontrolę urzędową w zakresie zgodności ekologicznego materiału heterogenicznego z przepisami wydanymi na podstawie art. 13 ust. 3 lit. b rozporządzenia 2018/848 w odniesieniu do określonej czystości i zdolności kiełkowania tego materiału (art. 8 ust. 2 u.r.e.p.e.)	art. 19 ust. 2 i 3 pkt 1 u.r.e.p.e.	max. 500 zł; aktualnie obowiązujące stawki wynoszą 99 zł i 80 zł w zależności od rodzaju nasion ¹⁰⁷	Głównego Inspektoratu Ochrony Roślin i Nasiennictwa	podmiot kontrolowany; opłata wnoszona przed rozpoczęciem kontroli
– za kontrolę urzędową w zakresie zgodności ekologicznego materiału heterogenicznego z przepisami wydanymi na podstawie art. 13 ust. 3: 1) lit. b rozporządzenia 2018/848 - w odniesieniu do jakości sanitarnej tego materiału oraz 2) lit. c rozporządzenia 2018/848 (art. 9 ust. 5 u.r.e.p.e.)	art. 19 ust. 2 i 3 pkt 2 u.r.e.p.e.	max. 500 zł; aktualnie obowiązująca stawka wynosi 55 zł za każdą rozpoczętą godzinę pracy osoby przeprowadzającej tę kontrolę ¹⁰⁸	wojewódzkiego inspektoratu ochrony roślin i nasiennictwa	podmiot kontrolowany; opłata wnoszona przed rozpoczęciem kontroli
– za kontrolę urzędową w zakresie zgodności ekologicznego materiału heterogenicznego z przepisami wydanymi na podstawie art. 13 ust. 3 lit. b rozporządzenia 2018/848 w odniesieniu do tożsamości tego materiału (art. 10 ust. 4 u.r.e.p.e.)	art. 19 ust. 2 i 3 pkt 3 u.r.e.p.e.	max. 500 zł; aktualnie obowiązujące stawki wynoszą od 186 zł do 309 zł w zależności od rodzaju roślin ¹⁰⁹	Centralnego Ośrodka Badania Odmian Roślin Uprawnych	podmiot kontrolowany; opłata wnoszona przed rozpoczęciem kontroli
– za przystąpienie do egzaminu na inspektora rolnictwa ekologicznego (jedna specjalizacja)	art. 14 ust. 17 i 18 u.r.e.p.e.	6% przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego w gospodarce	Głównego Inspektoratu Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych	kandydat na inspektora rolnictwa ekologicznego;

¹⁰⁷ Stawki określone w załączniku nr 1 do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 września 2023 r. w sprawie stawek opłat za przeprowadzenie kontroli urzędowej ekologicznego materiału heterogenicznego (Dz. U. poz. 2124).

¹⁰⁸ Stawka określona w § 1 ust. 2 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 września 2023 r. w sprawie stawek opłat za przeprowadzenie kontroli urzędowej ekologicznego materiału heterogenicznego (Dz. U. poz. 2124).

¹⁰⁹ Stawki określone w załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 września 2023 r. w sprawie stawek opłat za przeprowadzenie kontroli urzędowej ekologicznego materiału heterogenicznego (Dz. U. poz. 2124).

		narodowej (za rok poprzedzający rok przystąpienia do egzaminu) - aktualnie obowiązująca stawka wynosi 225 zł ¹¹⁰		opłata wnoszona przed przystąpieniem do egzaminu
– za przystąpienie do egzaminu na inspektora rolnictwa ekologicznego (więcej niż jedna specjalizacja)	art. 14 ust. 17 i 18 u.r.e.p.e.	maksymalnie 6% przeciętnego wynagrodzenia za rok poprzedzający rok przystąpienia do egzaminu za pierwszy rodzaj specjalizacji i maksymalnie 2% przeciętnego wynagrodzenia za rok poprzedzający rok przystąpienia do egzaminu za każdy kolejny rodzaj specjalizacji – aktualnie obowiązujące stawki wynoszą 225 zł za pierwszy rodzaj specjalizacji i 75 zł za każdy kolejny rodzaj ¹¹¹	Głównego Inspektoratu Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych	kandydat na inspektora rolnictwa ekologicznego; opłata wnoszona przed przystąpieniem do egzaminu
– za analizy, badania i diagnostykę laboratoryjną na próbkach pobranych w ramach kontroli urzędowych w obszarze, o którym mowa w art. 1 ust. 2 lit. i rozporządzenia 2017/625, przeprowadzane w laboratoriach urzędowych, o których mowa w art. 37 rozporządzenia 2017/625, lub krajowych laboratoriach referencyjnych, o których mowa w art. 100 rozporządzenia 2017/625	art. 15 ust. 2 u.r.e.p.e.	wysokość opłat zależy od rodzaju analizy, badania i diagnostyki laboratoryjnej, a także cennika obowiązującego w danym laboratorium ustalonego zgodnie z rozporządzeniem	laboratoriów urzędowych lub krajowych laboratoriów referencyjnych ¹¹³	koszty przeprowadzenia analiz, badań i diagnostyki laboratoryjnej zleconych przez jednostkę certyfikującą są finansowane przez jednostki certyfikujące lub producenta ekologicznych lub grupę producentów

¹¹⁰ Stawka określona w § 7 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 31 października 2022 r. w sprawie nabywania uprawnień inspektora rolnictwa ekologicznego (Dz. U. poz. 2326).

¹¹¹ Stawki określone w § 7 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 31 października 2022 r. w sprawie nabywania uprawnień inspektora rolnictwa ekologicznego (Dz. U. poz. 2326).

¹¹³ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 marca 2023 r. w sprawie laboratoriów urzędowych i krajowych laboratoriów referencyjnych do celów przeprowadzania analiz, badań i diagnostyki laboratoryjnej w ramach produkcji w rolnictwie ekologicznym (Dz. U. poz. 671 z późn. zm.).

		Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 7 listopada 2016 r. w sprawie sposobu ustalania opłat za czynności związane z akredytacją jednostek oceniających zgodność oraz maksymalnych wysokości tych opłat ¹¹²		
– za uzyskanie certyfikatu	art. 34 ust. 7 i art. 35 rozporządzenia 2018/848 art. 79 i 80 rozporządzenia 2017/625	wysokość opłat jest ustalana przez jednostki certyfikujące, które mają obowiązek podawać do wiadomości publicznej, na swojej stronie internetowej, informacje o pobieranych opłatach (art. 34 ust. 7 rozporządzenia 2018/848)	jednostki certyfikujące	producent ekologiczny lub grupa podmiotów, mogą ubiegać się o przyznanie refundacji kosztów transakcyjnych poniesionych z tytułu kontroli gospodarstwa ekologicznego o ile są spełnione warunki przyznania płatności ekologicznej w ramach danego pakietu lub wariantu, przy czym nie może ona przekraczać 20% wysokości płatności ekologicznej. ¹¹⁴
– za kontrole urzędowe w celu sprawdzenia zgodności z przepisami rozporządzenia 2018/848 prowadzenia działalności w obszarze rolnictwa ekologicznego i produkcji ekologicznej	art. 38 rozporządzenia 2018/848; art. 79 i 80 rozporządzenia (UE) 2017/625	wysokość opłat jest ustalana przez jednostki certyfikujące, które mają obowiązek podawać do wiadomości publicznej, na swojej stronie internetowej, informacje o pobieranych opłatach	jednostki certyfikujące	producent ekologiczny lub grupa podmiotów, mogą ubiegać się o przyznanie refundacji kosztów transakcyjnych poniesionych z tytułu kontroli gospodarstwa ekologicznego o ile są spełnione warunki przyznania płatności ekologicznej w ramach

¹¹² Rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 7 listopada 2016 r. w sprawie sposobu ustalania opłat za czynności związane z akredytacją jednostek oceniających zgodność oraz maksymalnych wysokości tych opłat (Dz.U. 2016 poz. 1850).

¹¹⁴ Wysokość kwot przeznaczonych na refundację kosztów transakcyjnych poniesionych z tytułu kontroli gospodarstwa ekologicznego określona jest w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 kwietnia 2023 r. w sprawie szczegółowych warunków i szczegółowego trybu przyznawania i wypłaty płatności ekologicznych w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 102 z późn. zm.).

		(art. 34 ust. 7 rozporządzenia 2018/848)		danego pakietu lub wariantu, przy czym nie może ona przekraczać 20% wysokości płatności ekologicznej. ¹¹⁵
--	--	--	--	--

Źródło: opracowanie własne

Natomiast w art. 19 ust. 1 u.r.e.p.e. przewidziano wyłączenie pobierania opłat w sprawach dotyczących: zezwoleń, postanowień i uznania wymienionych w art. 7 ust. 1 u.r.e.p.e. oraz zezwoleń, o których mowa w art. 9 ust. 1. u.r.e.p.e., należących do właściwości wojewódzkiego inspektora ochrony roślin i nasiennictwa.

Tab. 15 Wyłączenie pobierania opłat w sprawach wymienionych w art. 7 ust. 1 i art. 9 ust. 1 u.r.e.p.e.

Podstawa prawna/organ	Przedmiot sprawy	Dodatkowe informacje
art. 7 ust. 1 pkt 1 u.r.e.p.e./ wojewódzki inspektor jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych	wydawanie zezwoleń, o których mowa w pkt 3.1.2.1 akapit drugi w części III załącznika II do rozporządzenia 2018/848	dot. pochodzenia zwierząt akwakultury
art. 7 ust. 1 pkt 2 u.r.e.p.e. ./ wojewódzki inspektor jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych	wydawanie zezwoleń, o których mowa w pkt 1.3.4.4 w części II załącznika II do rozporządzenia 2018/848	dot. możliwości wprowadzenie zwierząt z chowu nieekologicznego do ekologicznej jednostki produkcyjnej
art. 7 ust. 1 pkt 3 u.r.e.p.e. ./ wojewódzki inspektor jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych	wydawanie postanowień, o których mowa w pkt 1.3.4.3 w części II załącznika II do rozporządzenia 2018/848	dot. możliwości wprowadzenia drobiu chowanego nieekologicznie do ekologicznej jednostki produkcji drobiu
art. 7 ust. 1 pkt 4 u.r.e.p.e. ./ wojewódzki inspektor jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych	uznawania wcześniejszego okresu za część okresu konwersji zgodnie z art. 10 ust. 3 rozporządzenia 2018/848	dot. działek rolnych danego podmiotu
art. 7 ust. 1 pkt 5 u.r.e.p.e. ./ wojewódzki inspektor jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych	uznawania, że okoliczności będące warunkiem użycia dodatku zostały wykazane w sposób wymagany przez właściwy organ - w przypadku gdy, zgodnie z sekcją A1 w części A załącznika V do rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) 2021/1165 z dnia 15 lipca 2021 r. zezwalającego na stosowanie niektórych produktów i substancji w produkcji ekologicznej oraz ustanawiającego ich wykazy	dot. dopuszczonych dodatków do żywności i substancji pomocniczych w przetwórstwie
art. 7 ust. 1 pkt 6 u.r.e.p.e. ./ wojewódzki inspektor jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych	wydawania zezwoleń na zastosowanie zabiegów, o których mowa w pkt 1.7.8 w części II załącznika II do rozporządzenia 2018/848	dot. możliwości przycinania ogonów owiec, przycinania dziobów przeprowadzanych w pierwszych trzech dniach życia oraz usuwania rogów
art. 7 ust. 1 pkt 7 u.r.e.p.e. ./ wojewódzki inspektor jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych	wydawania zezwoleń na zastosowanie odstępstw, o których mowa w art. 3 ust. 2-9 rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) 2020/2146 z dnia 24 września 2020 r. uzupełniającego rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE)	dot. m.in. przypadku wysokiej śmiertelności zwierząt i gdy zwierzęta pochodzące z chowu ekologicznego nie są dostępne, stado może być odnowione lub odbudowane przy użyciu zwierząt nieekologicznych, pod

¹¹⁵ Wysokość kwot przeznaczonych na refundację kosztów transakcyjnych poniesionych z tytułu kontroli gospodarstwa ekologicznego określona jest w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 kwietnia 2023 r. w sprawie szczegółowych warunków i szczegółowego trybu przyznawania i wypłaty płatności ekologicznych w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 102 z późn. zm.).

	2018/848 w odniesieniu do wyjątkowych zasad produkcji w przypadku produkcji ekologicznej (Dz. Urz. UE L 428 z 18.12.2020, str. 5)	warunkiem że spełnione są odpowiednie okresy konwersji (art. 3 ust. 2)
art. 9 ust. 1 pkt u.r.e.p.e. ./ wojewódzki inspektor ochrony roślin i nasiennictwa	wydawania zezwoleń na stosowanie odstępstw przyznanych zgodnie z pkt 1.8.5.1 w części I załącznika II do rozporządzenia 2018/848 oraz na zastosowanie odstępstwa, o którym mowa w art. 3 ust. 1 rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) 2020/2146 z dnia 24 września 2020 r. uzupełniającego rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848 w odniesieniu do wyjątkowych zasad produkcji w przypadku produkcji ekologicznej	dot. możliwości stosowania materiału przeznaczony do reprodukcji roślin w okresie konwersji zgodnie z art. 10 ust. 4 akapit drugi lit. a) lub materiału przeznaczony do reprodukcji roślin dopuszczony zgodnie z pkt 1.8.6. oraz siewek w okresie konwersji

Źródło: opracowanie własne

4.4.2. Wnioski

Krajowa regulacja opłat pobieranych w związku z prowadzeniem działalności w zakresie rolnictwa ekologicznego i produkcji ekologicznej obejmuje głównie należności za kontrole urzędowe, w tym za certyfikację, i za przystąpienie do egzaminu na inspektora rolnictwa ekologicznego. Ich wysokość została ustalona zgodnie z wytycznymi wynikającymi przede wszystkim z art. 78-85 rozporządzenia 2017/625 oraz 34 ust. 7 rozporządzenia 2018/848.

Polski ustawodawca nie zdecydował się na pobieranie opłat za zgłaszanie działalności do rejestru producentów ekologicznych tak, jak ma to miejsce w przypadku np. Czech, Słowacji czy Szwecji. Zrezygnował również z ustalania opłat za wyszczególnione czynności urzędowe podejmowane przez wojewódzkiego inspektora jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych oraz wojewódzkiego inspektora ochrony roślin i nasiennictwa (art. 19 ust. 1 u.r.e.p.e.).

W państwach członkowskich UE takich jak Austria, Francja, Niemcy, Szwecja, Słowacja, Czechy opłaty pobierane są za czynności kontrolne w produkcji ekologicznej podejmowane zgodnie z rozporządzeniami: 2018/848 oraz 2017/625. Dodatkowo, niektóre przepisy krajowe przewidują opłaty za zgłoszenie działalności, przykładowo w Czechach (1000 CZK za rejestrację gospodarstwa ekologicznego i 500 CZK za rejestrację gruntów nowo włączonych do okresu przejściowego)¹¹⁶ i Szwecji (200 SEK lub 100 SEK w przypadku wystawienia faktury)¹¹⁷ czy dokonywanie zmian danych w rejestracji (Słowacja)¹¹⁸.

¹¹⁶ Zob. § 38 *Zákon o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů*, Zákon č. 242/2000 Sb., <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-242> przewiduje

¹¹⁷ <https://jordbruksverket.se/e-tjanster-databaser-och-appar/e-tjanster-och-databaser-vaxter/anmalan-till-certifieringssys-temet---ekologisk-produktion> (18.06.2025 r.)

¹¹⁸ <https://www.uksup.sk/oeepv-registracia-ekologickych-prevadzkovatelov> (18.06.2025 r.)

Część V. Rola i zadania organów administracji w zakresie rolnictwa ekologicznego i produkcji ekologicznej

5.1. Organy administrujące rolnictwem ekologicznym w Unii Europejskiej

5.1.1 Systemy krajowe i Komisja Europejska

System organów kontrolnych i nadzorczych dla rolnictwa ekologicznego pozostaje zróżnicowany w państwach członkowskich UE, mimo że ramy operacyjne dla tych organów wyznacza prawodawstwo unijne, tj. przede wszystkim rozporządzenie 2018/848 i wydawane na jego podstawie rozporządzenia delegowane. Regulacja ta pozostawia jednak państwom członkowskim szeroki zakres swobody co do wyboru modelu kontroli rolnictwa ekologicznego. Podstawowym elementem modelu pozostaje „organ właściwy” (*competent authority*), którym z reguły jest bądź to organ administracji rolnictwa, bądź to organ z obszaru zdrowia publicznego, w tym organy odpowiedzialne za jakość żywności i/lub kontrolę weterynaryjną czy kontrolę roślin. Organ właściwy może delegować swoje kompetencje do jednego lub kilku organów publicznych bądź do jednego lub kilku organów prywatnych – możliwe jest również przyjęcie modelu mieszanego, złożonego z podmiotów publicznych i prywatnych. Organy te realizują kompetencje kontrolne i pełnią rolę jednostek certyfikujących.

Na poziomie unijnym kluczowym organem odpowiedzialnym za rolnictwo ekologiczne pozostaje Komisja Europejska, do której państwa członkowskie corocznie raportują wyniki kontroli producentów ekologicznych oraz środki podjęte w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości.

Komisja prowadzi dostępny online System Informacji Rolnictwa Ekologicznego (*Organic Farming Information System*, dalej: OFIS). Baza dostępna jest pod adresem: https://ec.europa.eu/agriculture/ofis_public/index.html. OFIS obejmuje następujące kategorie informacji: (1) krajowe systemy i bazy danych, (2) zezwolenia na stosowanie składników (*ingredient authorizations*), (3) organy właściwe w UE, EOG i Szwajcarii, (4) organy kontrolne i jednostki certyfikujące w UE, EOG i Szwajcarii, (5) organy kontrolne i jednostki certyfikujące w zakresie równoważności (lista ważna do 31 grudnia 2024 r.), (6) uznane organy kontrolne i jednostki certyfikujące.

Komisja dokonuje również uznania organów kontrolnych oraz jednostek certyfikujących z państw trzecich (spoza UE) w tym celu, aby prowadzone przez nie kontrole i wydane przez nie certyfikaty rolnej produkcji ekologicznej były wiarygodne dla konsumentów w UE. Podmioty z państw trzecich są zobowiązane przedstawiać Komisji raporty z własnych działań kontrolnych, co pozwala jej na nadzorowanie jakości i skuteczności tych kontroli realizowanych poza granicami UE (zagadnienie to reguluje rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2021/1698 z dnia 13 lipca 2021 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848 o wymogi proceduralne dotyczące uznawania organów kontrolnych i jednostek certyfikujących właściwych do przeprowadzania kontroli podmiotów i grup podmiotów certyfikowanych jako ekologiczne oraz produktów ekologicznych w państwach trzecich, a także o zasady nadzoru nad nimi i ich kontroli oraz innych działań, które mają być prowadzone przez te organy kontrolne i jednostki certyfikujące¹¹⁹. Raporty dotyczące kontroli i certyfikacji w państwach trzecich udostępniane są na stronie Komisji – na dzień 20 czerwca 2025 r. dostępne były raporty z kontroli przeprowadzonych w 2024 w Serbii¹²⁰, Sri Lance¹²¹ oraz w Turcji¹²².

¹¹⁹ Dz. U. UE L z 2021 r. Nr 336, s. 7.

¹²⁰ https://agriculture.ec.europa.eu/document/download/10e7087c-f7e9-4593-be7f-75c3473afadd_en?filename=final-report-audit-2024-bio-004-serbia_en.pdf (20 czerwca 2025 r.).

¹²¹ https://agriculture.ec.europa.eu/document/download/0c083976-bd0b-433f-8414-fb759f20d550_en?filename=final-report-audit-2024-bio-004-sri-lanka_en.pdf (20 czerwca 2025 r.).

¹²² https://agriculture.ec.europa.eu/document/download/7a27987b-a459-476d-8d81-f06ee7f6d8ef_en?filename=final-report-agri-2024-bio-002-turkiye_en.pdf (20 czerwca 2025 r.).

5.1.2 Administracja rolnictwa ekologicznego w państwach członkowskich UE

Jak wskazano powyżej, państwa członkowskie mogą dość dowolnie kształtować system nadzoru i kontroli rolnictwa ekologicznego, zachowując jednak założenia modelu administrowania przewidzianego w rozporządzeniu 2018/848, co w praktyce oznacza obowiązek wyznaczenia organów właściwych oraz jednostek kontrolnych i certyfikujących.

Państwa członkowskie mogą wyznaczyć jeden lub kilka organów właściwych, działających na poziomie ogólnokrajowym lub regionalnym. W państwach o strukturze federalnej lub państwach z silnie rozwiniętą strukturą autonomicznych regionów organy te zostały wyznaczone zarówno na poziomie regionów, jak i na poziomie krajowym: w Austrii funkcjonuje dwanaście organów regionalnych i jeden krajowy, w Niemczech – osiemnaście, w Belgii – trzy organy na poziomie regionalnym i brak organu na poziomie krajowym, w Hiszpanii – siedemnaście organów regionalnych i dwa na poziomie krajowym. We Włoszech działają aż 23 organy właściwe, w bazie OFIS wszystkie mają przypisany status organów ogólnokrajowych, przy czym 22 z nich obejmują zakresem swojej właściwości poszczególne regiony Włoch. Podobna sytuacja ma miejsce w Portugalii, gdzie trzy organy właściwe deklarowane są w OFIS jako „krajowe”, podczas gdy dwa z nich obejmują swoją właściwością regiony wyspiarskie: Maderę i Azory.

W innych państwach jest to zazwyczaj jeden lub dwa organy ogólnokrajowe, w przeważającej części państw rolę organu właściwego w rozumieniu rozporządzenia 2018/848 pełni ministerstwo rolnictwa (np. Polska, Francja, lub krajowe agencje/organy ds. bezpieczeństwa żywności (np. Finlandia, Norwegia, Węgry).

Tab. 16 Krajowe i regionalne organy właściwe (nadzorcze) dla rolnictwa ekologicznego (wyznaczonych zgodnie z rozporządzeniem 2018/848)

Państwo (UE + EOG)	Liczba krajowych organów właściwych/liczba regionalnych organów właściwych	Czy ministerstwo rolnictwa posiada status „organu właściwego”
Austria	2/11	1
Belgia	0/3	0
Bułgaria	2	1
Chorwacja	2	1
Cypr	1	1
Czechy	1	1
Dania	2	0
Estonia	1	1
Finlandia	2	0
Francja	4	1
Grecja	1	1
Hiszpania	2/17	1
Holandia	2	1
Irlandia	1	1
Islandia	1	0
Litwa	3	1
Luksemburg	1	0
Malta	1	1
Łotwa	3	0
Niemcy	2/16	1
Norwegia	1	0
Polska	2	1
Portugalia	3	1
Rumunia	1	1
Słowacja	1	0

Słowenia	2	1
Szwecja	2	0
Węgry	1	0
Włochy	23	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy OFIS (https://ec.europa.eu/agriculture/ofis_public/actors-ca/ca-list.html?lang=en), stan na 20.06.2025 r.

Tab. 17 Organy kontrolne i jednostki certyfikujące
w rozumieniu art. 35 rozporządzenie 2018/848

Państwo (UE + EOG)	Liczba organów i jednostek	Czy wśród jednostek znajdują się podmioty prywatne?
Austria	8	TAK
Belgia	5	TAK
Bułgaria	17	TAK
Chorwacja	15	TAK
Cypr	3	TAK
Czechy	7	TAK
Dania	2	NIE
Estonia	1	NIE
Finlandia	18	NIE
Francja	10	TAK
Grecja	16	TAK
Hiszpania	42	TAK
Holandia	1	TAK
Irlandia	2	TAK
Islandia	1	TAK
Litwa	1	TAK
Luksemburg	9	TAK
Malta	1	NIE
Łotwa	3	TAK
Niemcy	20	TAK
Norwegia	1	TAK
Polska	13	TAK
Portugalia	9	TAK
Rumunia	15	TAK
Słowacja	2	TAK
Słowenia	4	TAK
Szwajcaria	4	TAK
Szwecja	5	TAK
Węgry	2	TAK
Włochy – San Marino	21	TAK
	5	TAK

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy OFIS (https://ec.europa.eu/agriculture/ofis_public/actors-ca/ca-list.html?lang=en), stan na 20.06.2025 r.

Powyższe dane wskazują, że liczba organów kontrolnych i jednostek certyfikujących w poszczególnych państwach członkowskich nie wydaje się mieć bezpośredniego związku z intensywnością rolnictwa i produkcji ekologicznej. Największą liczbę jednostek certyfikujących spotykamy w Hiszpanii (42), ale stosunkowo dużo jednostek operuje również w Finlandii (18), Bułgarii (17), czy Rumunii (15).

Większość państw przyjęła mieszany model kontroli i certyfikacji, tj. zaangażowane są w nią również spółki prywatne. Model czysto publiczny działa jedynie na Malcie i w Finlandii (tu zapowiadane

jest jednak włączenie w proces certyfikacji w przyszłości także podmiotów prywatnych¹²³). Model czysto prywatny działa we Francji, Grecji, Islandii, Irlandii, na Litwie, w Niemczech, Norwegii, Portugalii, Rumunii, Słowenii, we Włoszech, na Węgrzech, a także w Polsce.

Nieliczne państwa (Czechy, Luksemburg) przyjęły model mieszany, tzn. taki, w którym rolę jednostek certyfikujących i/lub kontrolnych mogą pełnić zarówno podmioty prywatne (zwykle spółki prawa handlowego), jak i publiczne.

5.1.3 Wybrane państwa członkowskie – ujęcie porównawcze

Na potrzeby niniejszego raportu porównawczo analizujemy otoczenie administracyjno-prawne pięciu wybranych państw członkowskich UE, w których struktura organów wygląda następująco:

Tab. 18 Organy właściwe w wybranych państwach członkowskich UE

Państwo	Organ właściwy (nadzorczy)
Czechy (1)	Poziom ogólnokrajowy: (1) Ministerstwo Rolnictwa; http://eagri.cz Poziom regionalny: Brak
Francja (4)	Poziom ogólnokrajowy: (1) Direction générale de la concurrence de la consommation et des fraudes (DGCCRF) au ministère chargé de l'économie; www.economie.gouv.fr/dgccrf (2) Institut national de l'origine et de la qualité (INAO); http://www.inao.gouv.fr (3) Direction générale des douanes et droits indirects; www.douane.gouv.fr (4) Ministerstwo Rolnictwa; http://agriculture.gouv.fr Poziom regionalny: Brak
Niemcy	Poziom ogólnokrajowy: (1) Bundesanstalt für Landwirtschaft und Ernährung (BLE) Referat 522: Ökologische Produktion; http://www.ble.de (2) Bundesministerium für Ernährung und Landwirtschaft Referat 712 b – Ökologische Lebensmittelwirtschaft – EU – und nationale Regelungen, Internationaler Handel im ökologischen Landbau, http://www.bmel.de Poziom regionalny: 16 organów w poszczególnych landach
Słowacja	Poziom ogólnokrajowy: (1) Centralny Instytut Kontroli i Testowania w Rolnictwie http://www.uksup.sk Poziom regionalny: Brak
Szwecja	Poziom ogólnokrajowy: (1) Swedish Board of Agriculture; http://www.jordbruksverket.se (2) Swedish Food Agency; https://www.livsmedelsverket.se/ Poziom regionalny: Brak

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy OFIS (https://ec.europa.eu/agriculture/ofis_public/actors-ca/ca-list.html?lang=en), stan na 20.06.2025 r.

Powyższe zestawienie wskazuje, że w trzech z pięciu analizowanych państw rolę organu właściwego (nadzorczego) pełni ministerstwo rolnictwa. Tylko w Niemczech organy właściwe działają na dwóch poziomach: ogólnokrajowym i regionalnym. We Francji, gdzie działają aż cztery organy ogólnokrajowe, organem właściwym jest nie tylko organ dedykowany rolnictwu, ale także organ odpowiedzialny za ochronę konkurencji i konsumentów, a nawet organ administracji skarbowej, odpowiedzialny za cła i akcyzę.

¹²³ https://ec.europa.eu/agriculture/ofis_public/actors-eucacb/eucacb-detail.html?lang=en&eucacbId=4311 (20.06.2025 r.).

Tab. 19 Organy kontrolne i jednostki certyfikujące w wybranych państwach członkowskich UE

Czechy	Liczba ogółem	7
	Jednostki/organy publiczne	3 (Państwowa Inspekcja Weterynaryjna, Urząd Kontroli Żywności i Rolnictwa, Centralny Instytut Nadzoru i Testowania w Rolnictwie)
	Jednostki prywatne (spółki)	4
Francja	Liczba ogółem	10
	Jednostki/organy publiczne	0
	Jednostki prywatne (spółki)	10
Niemcy	Liczba ogółem	20
	Jednostki/organy publiczne	0
	Jednostki prywatne (spółki)	20
Słowacja	Liczba ogółem	2
	Jednostki/organy publiczne	0
	Jednostki prywatne (spółki)	2
Szwecja	Liczba ogółem	5
	Jednostki/organy publiczne	0
	Jednostki prywatne (spółki)	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy OFIS (https://ec.europa.eu/agriculture/ofis_public/actors-ca/ca-list.html?lang=en), stan na 20.06.2025 r.

W czterech z pięciu porównywanych państw przyjęto prywatny model kontroli i certyfikacji produkcji ekologicznej. Tylko Czechy przyjęły model mieszany – wśród siedmiu jednostek certyfikujących znalazły się trzy podmioty państwowe, przy czym ich rola ogranicza się do przeprowadzania kontroli, podmioty nie przeprowadzają natomiast certyfikacji producentów ekologicznych¹²⁴. Z kolei we Francji kontrolą i certyfikacją zajmują się wyłącznie podmioty prywatne, przy czym jeden z nich ma swoją siedzibę w Belgii.

5.1.4. Administrowanie obszarem rolnictwa ekologicznego i produkcji ekologicznej w Polsce

Zanim w dalszej części raportu omówione zostaną szczegółowe rozwiązania prawne dotyczące organizacji i funkcjonowania administracji rolnictwa ekologicznego i produkcji ekologicznej w Polsce warto przedstawić ogólny schemat najważniejszych elementów instytucjonalnych tej administracji w świetle rozporządzenia 2018/848 i rozporządzeń delegowanych.

Tab. 20 Organy/jednostki administrowania rolnictwem ekologicznym w Polsce

Organy właściwe (nadzorcze)	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
	Główny Inspektor Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych
Organy rejestrujące (na potrzeby rolnictwa ekologicznego)	Główny Inspektor Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych (rejestr zwierząt, rejestr osobników młodocianych)
	Główny Inspektor Ochrony Roślin i Nasiennictwa (rejestr materiału ekologicznego)
Jednostki certyfikujące https://www.gov.pl/web/ijhars/jednostki-certyfikujace	
	EKOGWARANCJA PTRE Sp. z o.o.
	PNG Sp. z o.o.
	Kiwa COBICO Sp. z o.o.
	Bioekspert Sp. z o.o.
	BIOCERT MAŁOPOLSKA Sp. z o.o.
	Polskie Centrum Badań i Certyfikacji S.A.
	AGRO BIO TEST Sp. z o.o.
	TÜV RHEINLAND POLSKA Sp. z o.o.
	CENTRUM JAKOŚCI AGROEKO Sp. z o.o.
	DQS Polska Sp. z o.o.

¹²⁴ https://ec.europa.eu/agriculture/ofis_public/actors-eucacb/eucacb-detail.html?lang=en&eucacbId=819 (20 czerwca 2025 r.).

	Bureau Veritas Polska Sp. z o. o.
	Krajowe Centrum Badań i Certyfikacji "Gwarantowana Jakość" Sp. z o.o.
	eCO2

Źródło: Opracowanie własne

5.2. Kluczowy organ systemu nadzoru i kontroli rolnictwa ekologicznego: Główny Inspektor Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych

5.2.1. Zadania i kompetencje Głównego Inspektora Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych

Kluczowym organem administracji odpowiedzialnym za prawidłowe wdrożenie omawianej ustawy jest Główny Inspektor Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych (dalej: Główny Inspektor JHARS lub Główny Inspektor). Organ ten pełni dwojaką rolę: po pierwsze, jest organem nadzorczym nad jednostkami certyfikującymi oraz nad produkcją ekologiczną (art. 4 ust. 1 u.r.e.p.e.); po drugie, jest to organ wypełniający funkcje przewidziane przez rozporządzenia unijne dla wyznaczonego przez państwo członkowskie organu krajowego właściwego w obszarze produkcji ekologicznej i etykietowania produktów ekologicznych.

Główny Inspektor JHARS jest centralnym organem administracji rządowej podległym ministrowi właściwemu do spraw rynków rolnych, któremu art. 18 ustawy z 21 grudnia 2000 r. o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych (tekst jedn. Dz.U.2023.1980) przypisuje wykonywanie zadań inspekcji jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych. Główny Inspektor JHARS koordynuje i nadzoruje działalność Inspekcji (art. 20 ust. 1 u.j.h.a.r.s.), sprawuje również nadzór nad wojewódzkimi inspektorami (art. 20 ust. 1a u.j.h.a.r.s.).

Głównego Inspektora powołuje Prezes Rady Ministrów na wniosek ministra właściwego do spraw rynków rolnych. Prezes Rady Ministrów odwołuje Głównego Inspektora JHARS – odwołanie może odbywać się bez wniosku właściwego ministra (art. 19 ust. 2 u.j.h.a.r.s.). Ustawa nie przewiduje kadencyjności stanowiska. Główny Inspektor może wnioskować do ministra właściwego do spraw rynków rolnych o powołanie swoich zastępców, ustawodawca nie ograniczył liczby zastępców – obecnie (grudzień 2024 r. Główny Inspektor ma jedną zastępczynię). Wśród wymogów dla osób zajmujących stanowisko Głównego Inspektora znalazł się wymóg wykształcenia i wiedzy z zakresu spraw należących do właściwości Głównego Inspektora (art. 19 ust. 3a pkt 7 u.j.h.a.r.s.).

Wśród zadań realizowanych przez Głównego Inspektora JHARS w zakresie rolnictwa ekologicznego i produkcji ekologicznej na plan pierwszy wysuwają się kompetencje nadzorcze nad jednostkami certyfikującymi oraz nad produkcją ekologiczną (art. 4 ust. 1 u.r.e.p.e.).

Nadzór nad produkcją ekologiczną może być sprawowany wyłącznie poprzez kontrole urzędowe, którym poddani są producenci ekologiczni, nie tylko ci, którzy są aktualnie aktywni, ale także ci, którzy wycofali się z prowadzenia produkcji ekologicznej i poinformowali o tym jednostkę certyfikującą. W tym ostatnim przypadku kontrola urzędowa może być prowadzona aż przez 5 lat od dnia, w którym podmiot poinformował jednostkę certyfikującą o wycofaniu się z produkcji (por. art. 4 ust. 4 pkt 2 u.r.e.p.e.). Z perspektywy producentów rolnych najważniejszym uprawnieniem Głównego Inspektora JHARS jest uprawnienie do wydawania zakazów wprowadzania przez określony okres do obrotu produktów zawierających odniesienia do produkcji ekologicznej (art. 4 ust. 7 u.r.e.p.e. w zw. z art. 42 ust. 4 2018/848).

Nadzór nad jednostkami certyfikującymi może być z kolei realizowany za pomocą zamkniętego katalogu narzędzi obejmującego: audyty i inspekcje, kontrole urzędowe, analizę danych i informacji dostarczanych przez jednostki, przekazywanie wniosków pokontrolnych i zaleceń poaudytowych, nakazy działań naprawczych, żądanie dodatkowych danych i informacji związanych ze sprawowanym nadzorem, sprawdzanie prawidłowości kontroli i innych czynności urzędowych przeprowadzanych przez

jednostki u producentów ekologicznych, wydawanie wytycznych i poleceń odnoszących się do prawidłowej realizacji zadań przypisanych jednostce certyfikującej. Wytyczne i polecenia są wiążące, ale nie mogą zastępować decyzji administracyjnych, tj. nie mogą rozstrzygać sprawy co do istoty.

Wykonanie wszystkich (poza wydawaniem wytycznych i poleceń) czynności nadzorczych może być powierzone **wojewódzkiemu inspektorowi jakości artykułów rolno-spożywczych**, właściwemu ze względu na miejsce, w którym mają być prowadzone te czynności (art. 4 ust. 6 u.r.e.p.e.). W wykonywaniu kontroli urzędowych Główny Inspektor może korzystać z danych o producentach ekologicznych gromadzonych w ewidencjach, rejestrach oraz wykazach prowadzonych przez ARiMR (por. art. 13 ust. 2 u.r.e.p.e.). Ponadto, Główny Inspektor JHARS w ramach czynności nadzorczych jest zobligowany do współpracy z organami inspekcji weterynaryjnej (art. 11 u.r.e.p.e.).

Główny Inspektor został wskazany przez krajowego ustawodawcę jako organ właściwy do realizacji zadań przewidzianych w rozporządzeniu 2018/848 dla „organów właściwych” (w rozumieniu art. 3 pkt 54 rozporządzenia 2018/848, który z kolei odsyła do art. 3 pkt 3 rozporządzenia 2017/625). **Główny Inspektor JHARS pełni rolę „organu właściwego” definiowanego przez art. 3 pkt 3 lit. a) rozporządzenia 2017/625 jako organ centralny państwa członkowskiego odpowiedzialny za organizowanie kontroli urzędowych oraz innych czynności urzędowych zgodnie z rozporządzeniem 2017/625.**

Tab.21 Określenie kompetencji Głównego Inspektora JHARS na podstawie odesłań do rozporządzeń UE

Podstawa prawna	Rola/zadanie przypisane Głównemu Inspektorowi JHARS
art. 3 pkt 54 rozporządzenia 2018/848 (odesłanie do art. 3 pkt 3 rozporządzenia 2017/625) [art. 3 ust. 1 pkt 1 u.r.e.p.e.]	organ centralny państwa członkowskiego odpowiedzialny za organizowanie kontroli urzędowych oraz innych czynności urzędowych zgodnie z rozporządzeniem 2017/625
art. 40 ust. 1 rozporządzenia 2018/848 [art. 3 ust. 1 pkt 1 u.r.e.p.e.]	organ właściwy do przekazania jednostce certyfikującej niektórych zadań w zakresie kontroli urzędowych i niektórych zadań związanych z innymi czynnościami urzędowymi
art. 3 pkt 55 rozporządzenia 2018/848 [art. 3 ust. 1 pkt 2 u.r.e.p.e.]	organ kontrolny
Rozporządzenie 2018/848 [art. 3 ust. 1 pkt 3 lit. a) u.r.e.p.e.] art. 25 ust. 1 pkt 1 rozp. 2018/848 art. 26 ust. 2 rozp. 2018/848 art. 34 ust. 6 w zw. z art. 34 ust. 1 rozp. 2018/848	organ wykonujący obowiązki i uprawnienia państwa członkowskiego przewidziane w rozporządzeniu 2018/848 i przepisach wykonawczych do niego, w szczególności: – wydawanie i przedłużanie tymczasowych zezwoleń (maks. 6 mies.) na stosowanie na terytorium RP nieekologicznych składników pochodzenia rolnego w produkcji przetworzonej żywności ekologicznej – prowadzenie systemu podawania do wiadomości publicznej informacji dotyczących zwierząt ekologicznych i ekologicznych młodocianych osobników zwierząt akwakultur (w kontekście materiału ekologicznego do rozrodu) – prowadzenie i podawanie do publicznej wiadomości wykazów podmiotów i grup podmiotów, produkujących przygotowujących, dystrybuujących lub przechowujących produkty ekologiczne lub produkty w okresie konwersji, podmiotów, które przywożą takie produkty z państwa trzeciego lub je wywożą do państwa trzeciego lub które wprowadzają takie produkty do obrotu
Rozporządzenie 2017/625	organ wykonujący obowiązki i uprawnienia państwa członkowskiego przewidziane w rozporządzeniu 2017/625 i przepisach wykonawczych do niego w zakresie kontroli urzędowych przeprowadzanych w celu weryfikacji

art. 1 ust. 2 lit. i rozp. 2017/625 [art. 3 ust. 1 pkt 3 lit. b) u.r.e.p.e.]	zgodności z przepisami przyjętymi na szczeblu Unii lub przez państwa członkowskie w celu stosowania prawodawstwa Unii w obszarach produkcji ekologicznej i etykietowania produktów ekologicznych
art. 4 ust. 2 lit. b rozporządzenia 2017/625, [art. 3 ust. 1 pkt 4 u.r.e.p.e.] art. 28 ust. 2 rozporządzenia 2017/625	organ odpowiedzialny za koordynowanie współpracy i kontaktów z Komisją i innymi państwami członkowskimi w związku z kontrolami urzędowymi i innymi czynnościami urzędowymi przeprowadzanymi w obszarze produkcji ekologicznej i etykietowania produktów ekologicznych przypisywanie każdej jednostce, której organ odpowiedzialny za zatwierdzenie i nadzór nad jednostkami lub osobami fizycznymi, którym przekazano niektóre zadania realizowane w ramach kontroli urzędowych w obszarze produkcji ekologicznej i etykietowania produktów ekologicznych
[art. 3 ust. 1 pkt 4 u.r.e.p.e.] art. 47 ust. 1 rozporządzenia 2017/625 art. 49 rozporządzenia 2017/625	wykonywanie kontroli urzędowych w punkcie kontroli granicznej pierwszego przybycia do UE w odniesieniu do każdej przesyłki wprowadzającej na terytorium UE określone w przepisach kategorie zwierząt, produktów pochodzenia zwierzęcego, materiału biologicznego, roślin, produktów roślinnych, etc. kontrole dokumentacji, kontrole identyfikacyjne i kontrole bezpośrednie przesyłek zwierząt i towarów należących do kategorii, o których mowa w art. 47 ust. 1, przy przybyciu przesyłki do punktu kontroli granicznej.

Źródło: opracowanie własne

Ustawodawca zastrzega, że przepisy szczegółowe (tak przepisy u.r.e.p.e., jak i przepisy innych ustaw) mogą modyfikować zakres kompetencji Głównego Inspektora JHARS. Choć należy domniemywać, że to zastrzeżenie ustawowe ma na celu raczej ograniczenie niż dalsze poszerzenie kompetencji Głównego Inspektora JHARS w zakresie produkcji ekologicznej i etykietowania produktów ekologicznych, to wśród dodatkowych kompetencji Głównego Inspektora JHARS na plan pierwszy wysuwa się kompetencja do nakładania w drodze decyzji administracyjnych kar pieniężnych – szerzej zob. poniżej pkt 15.14.2. i 5.14.3 niniejszego raportu.

5.2.2. Współpraca Głównego Inspektora JHARS z organami Inspekcji Weterynaryjnej

W zakresie sprawowanego przez siebie nadzoru Główny Inspektor JHARS zobowiązany jest do współpracy z organami inspekcji weterynaryjnej, do których należą: Główny Lekarz Weterynarii, wojewódzki lekarz weterynarii, powiatowy lekarz weterynarii oraz graniczny lekarz weterynarii (por. art. 5 ust. 1 ustawy z 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej, tj. Dz.U. z 2024 r., poz. 12). Choć ustawodawca mówi ogólnie o obowiązku współpracy Głównego Inspektora JHARS z organami inspekcji weterynaryjnej, to już szczegółowe przepisy odnoszą się do tylko do dwóch z tych organów: Głównego Lekarza Weterynarii oraz powiatowego lekarza weterynarii. W odniesieniu do tego pierwszego, centralnego organu (Głównego Lekarza) Główny Inspektor zobowiązany jest przekazać mu posiadane informacje o producentach ekologicznych prowadzących działalność w odniesieniu do pasz (art. 11 ust. 2 u.r.e.p.e. w zw. z art. 2 ust. 1 lit. c) rozp. 2018/848). Obydwa organy zostały też zobowiązane przez ustawodawcę do zawarcia porozumienia określającego szczegółowe warunki i sposób sprawowania nadzoru nad jednostkami certyfikującymi i produkcją ekologiczną. Aktualnie obydwa organy łączą porozumienie z dnia 20 grudnia 2023 r., zawarte na czas nieokreślony, a przewidujące że do 30 kwietnia każdego roku Główny Inspektor JHARS przekazuje Głównemu Lekarzowi Weterynarii posiadane informacje o producentach ekologicznych, którzy prowadzą działalność w zakresie pasz¹²⁵.

¹²⁵ Informacja pozyskana z IJHARS w drodze realizacji prawa dostępu do informacji publicznej.

Powiatowy lekarz weterynarii zobowiązany jest przekazać Głównemu Inspektorowi dane i informacje o wszystkich naruszeniach i podejrzeniach naruszenia przepisów dotyczących rolnictwa ekologicznego, które zostały stwierdzone w toku kontroli prowadzonej przez powiatowego lekarza na podstawie ustawy o Inspekcji Weterynaryjnej. Główny Inspektor JHARS może również wnioskować do powiatowego lekarza weterynarii o przeprowadzenie kontroli w zakresie wskazanym we wniosku (art. 11 ust. 4 u.r.e.p.e.) – oczywiście zakres ten musi pokrywać się z kompetencjami powiatowego lekarza weterynarii, określonymi w ustawie o inspekcji weterynaryjnej.

5.2.3. Współpraca Głównego Inspektora JHARS z organami Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa

Współpraca Głównego Inspektora JHARS z organami Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa (dalej: PIOChRIN) kształtuje się – pod względem zakresu i zaangażowanych podmiotów – analogicznie do kooperacji z organami Inspekcji Weterynaryjnej. Jednak ustawodawca przewidział obowiązek współpracy tylko w relacji Główny Inspektor – Główny Inspektor Ochrony Roślin i Nasiennictwa oraz Główny Inspektor – wojewódzki inspektor ochrony roślin i nasiennictwa. Główny Inspektor Ochrony Roślin i Nasiennictwa ma otrzymywać od Głównego Inspektora informacje o producentach ekologicznych, którzy prowadzą działalność w zakresie produkcji materiału rozmnożeniowego roślin (art. 12 ust. 2 u.r.e.p.e.), natomiast zakres współpracy z wojewódzkimi inspektorami powiela model przyjęty dla powiatowych lekarzy weterynarii, tj. obejmuje obowiązek przekazywania o naruszeniach i podejrzeniach naruszeń wykrytych w toku prowadzonych kontroli (art. 12 ust. 3 u.r.e.p.e.) oraz obowiązek przeprowadzenia kontroli na wniosek Głównego Inspektora (art. 12 ust. 4 u.r.e.p.e.).

Również i w tym przypadku ustawodawca zobowiązał Głównego Inspektora JKARS do zawarcia międzyinstytucjonalnego porozumienia regulującego współpracę. Aktualnie obydwa organy łączą porozumienie z dnia 24 lutego 2025 r.¹²⁶.

5.3. Zadania i kompetencje wojewódzkiego inspektora jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych

Wojewódzki inspektor jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych realizuje trzy rodzaje zadań: przyjmowanie zgłoszeń zgodnie z art. 17 ust. 1 u.r.e.p.e. i przekazywaniem informacji zgodnie z art. 17 ust. 4 u.r.e.p.e. (zob. szerzej powyżej pkt 4.1.2. niniejszego Raportu), wydawanie zezwoleń oraz uznanie określonych okoliczności za spełnienie warunków uzyskania uprawnień przewidzianych prawem.

Tab. 22 Przedmiot zezwoleń i uznania udzielanego przez wojewódzkiego inspektora jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych

Zezwolenie	pkt 3.1.2.1 akapit drugi w części III załącznika II do rozporządzenia 2018/848
	pkt 1.3.4.4 w części II załącznika II do rozporządzenia 2018/848;
	pkt 1.3.4.3 w części II załącznika II do rozporządzenia 2018/848;
Zezwolenia na zastosowanie zabiegów, o których mowa w:	pkt 1.7.8 w części II załącznika II do rozporządzenia 2018/848;

¹²⁶ Informacja pozyskana z IJHARS w drodze realizacji prawa dostępu do informacji publicznej.

Zezwolenie na zastosowanie odstępstw, o których mowa w:	art. 3 ust. 2-9 rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) 2020/2146 z dnia 24 września 2020 r. uzupełniającego rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848 w odniesieniu do wyjątkowych zasad produkcji w przypadku produkcji ekologicznej (Dz. Urz. UE L 428 z 18.12.2020, str. 5).
Uznanie	wcześniejszego okresu za część okresu konwersji zgodnie z art. 10 ust. 3 rozporządzenia 2018/848
	że okoliczności będące warunkiem użycia dodatku zostały wykazane w sposób wymagany przez właściwy organ – w przypadku gdy, zgodnie z sekcją A1 w części A załącznika V do rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) 2021/1165 z dnia 15 lipca 2021 r. zezwalającego na stosowanie niektórych produktów i substancji w produkcji ekologicznej oraz ustanawiającego ich wykazy (Dz. Urz. UE L 253 z 16.07.2021, str. 13), dodatek może być użyty wyłącznie po wykazaniu tych okoliczności w sposób wymagany przez właściwy organ

Źródło: opracowanie własne

Zezwolenia są wydawane, a uznania są dokonywane na wniosek składany na formularzu składa się na formularzu udostępnionym na stronie internetowej administrowanej przez Głównego Inspektora Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych (art. 7 ust. 2 i 3 u.r.e.p.e.). Zezwolenia i uznanie przyjmują formę decyzji administracyjnej, której kopia przekazywana jest przez inspektora wojewódzkiego jednostce certyfikującej sprawującej kontrolę urzędową nad producentem ekologicznym, do którego adresowana jest decyzja (por. art. 7 ust. 4 u.r.e.p.e.).

Ponadto, wojewódzcy inspektorzy są wyposażeni przez art. 24 ust. 4 pkt b u.r.e.p.e. w kompetencje do nakładania w drodze decyzji administracyjnych kar pieniężnych przewidzianych w art. 24 ust. 1 pkt 1,2, 4-6 oraz 8-12 u.r.e.p. (zob. szerzej poniżej pkt 5.14.3 niniejszego raportu).

5.4. Inspektorzy rolnictwa ekologicznego

Analizowana ustawa, podobnie jak poprzednio obowiązująca ustawa z 2009 r.¹²⁷, wprowadza do systemu kontroli rolnictwa ekologicznego wyspecjalizowanych inspektorów rolnictwa ekologicznego (art. 14 ust. 1 u.r.e.p.e.). Inspektorzy są właściwi do przeprowadzania kontroli urzędowych oraz innych czynności urzędowych w ramach jednostek certyfikujących. Inspektorzy rolnictwa ekologicznego wykonują swoje obowiązki w siedmiu wyspecjalizowanych kategoriach produktów wskazanych w art. 35 ust. 7 rozporządzenia 2018/848, tj.: nieprzetworzone rośliny i produkty roślinne (w tym nasiona i inny materiał przeznaczony do reprodukcji roślin), zwierzęta gospodarskie i nieprzetworzone produkty pochodzenia zwierzęcego; algi i nieprzetworzone produkty akwakultury; przetworzone produkty rolne, w tym produkty akwakultury, do wykorzystania jako żywność; pasza; wino; inne produkty wyszczególnione w załączniku I do rozporządzenia 2018/848 lub nieobjęte poprzednimi kategoriami.

Osoby uprawnione do podejmowania czynności jako inspektorzy rolnictwa ekologicznego są wpisane do rejestru prowadzonego przez Głównego Inspektora (art. 14 ust. 2 u.r.e.p.e.).

Ustawodawca zapewnił ciągłość funkcjonowania rejestru inspektorów, więc obecnie funkcjonujący rejestr powstał na barzie rejestru, który działał na podstawie ustawy o rolnictwie ekologicznym z 2009 r. (por. art. 37 u.r.e.p.e.).

¹²⁷ Por. art. 21 u.r.e. (2009).

Wpisowi do rejestru podlegają dwie kategorie osób. Po pierwsze, inspektorem rolnictwa ekologicznego może zostać osoba, która zdała egzamin sprawdzający wiedzę z zakresu produkcji ekologicznej przed komisją kwalifikacyjną powołaną przez Głównego Inspektora. Pozytywne zdanie egzaminu z zakresu produkcji ekologicznej wywołuje automatyczny skutek w postaci niezwłocznego wpisu takiej osoby do rejestru inspektorów rolnictwa ekologicznego (art. 14 ust. 4 pkt 1 u.r.e.p.e.). Po drugie, inspektorem może zostać również osoba, co do której wydano decyzję o uznaniu kwalifikacji nabytych w innych państwach członkowskich UE (art. 14 ust. 3 u.r.e.p.e.), a decyzja ta jest ostateczna. Osoby, których kwalifikacje zawodowe uzyskane w innym państwie członkowskim UE zostały potwierdzone decyzją, są wpisywane do rejestru tylko na wniosek, złożony na formularzu dostępnym na stronie internetowej Głównego Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych. Wnioskowi o wpis do rejestru muszą towarzyszyć uwierzytelnione dokumenty potwierdzające uzyskanie kwalifikacji.

Wykreślenie inspektora z rejestru może być całkowite lub może dotyczyć tylko określonej specjalizacji kontrolnej. Całkowite wykreślenie z rejestru następuje w przypadku śmierci lub wykazania nierzetelnego lub stronniczego przeprowadzenia kontroli urzędowej lub innych czynności urzędowych (art. 14 ust. 9 u.r.e.p.e.). Całkowite lub częściowe wykreślenie z rejestru może nastąpić w przypadku rezygnacji inspektora (ze wszystkich lub niektórych specjalizacji) bądź wykazania oczywistej nieudolności lub niedbałości przy przeprowadzaniu kontroli urzędowej w zakresie określonych specjalizacji lub przy przeprowadzaniu innych czynności urzędowych (art. 14 ust. 10 u.r.e.p.e.). Jeśli przyczyną wykreślenia z rejestru jest wykazanie nieprawidłowego sposobu realizacji obowiązków, wykreślenie następuje na podstawie decyzji Głównego Inspektora (art. 14 ust. 11 u.r.e.p.e.). Osoba wykreślona z rejestru z powodu nierzetelnego lub stronniczego przeprowadzenia kontroli bądź czynności urzędowej nie może być ponownie wpisana do rejestru przez dwa lata od daty, w której decyzja o wykreśleniu z rejestru stała się ostateczna (art. 14 ust. 12 u.r.e.p.e.).

Przystąpienie do egzaminu na inspektora rolnictwa ekologicznego wiąże się z opłatą wynoszącą maksymalnie 6% przeciętnego wynagrodzenia w roku poprzedzającym egzamin za pierwszy rodzaj specjalizacji i maksymalnie 2% przeciętnego wynagrodzenia za każdy kolejny rodzaj. Szczegółowy zakres jak również sposób przeprowadzenia egzaminu na inspektora rolnictwa ekologicznego określa wydane na podstawie delegacji ustawowej z art. 14 ust. 20 u.r.e.p.e. rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 31 października 2022 r. w sprawie nabywania uprawnień inspektora rolnictwa ekologicznego (Dz. U. 2022 poz. 2326).

5.5. Jednostki certyfikujące: obowiązki informacyjne i sprawozdawcze

System organizacji i kontroli rolnictwa ekologicznego opiera się na certyfikacji – producenci spełniający warunki określone w ustawie i w rozporządzeniu 2018/848 mogą otrzymać certyfikaty gwarantujące odpowiednią jakość produkcji ekologicznej. Artykuł 2 ust. 1 pkt 1 u.r.e.p.e., definiując certyfikat, odsyła do art. 35 ust. 1 rozporządzenia 2018/848, który to przepis stanowi, że certyfikat stanowi „świadectwo urzędowe” w rozumieniu art. 3 pkt 27 rozporządzenia 2017/625. Takie świadectwa urzędowe są wydawane przez jednostki certyfikujące definiowane w art. 2 ust. 1 pkt 5 u.r.e.p.e. poprzez odesłanie do art. 3 pkt 56 rozporządzenia 2018/848. Zgodnie z przepisami unijnymi jednostką certyfikującą jest jednostka upoważniona, będą osobą prawną, której właściwe organy przekazały pewne zadania związane z kontrolą urzędową lub pewne zadania związane z innymi czynnościami urzędowymi (por. art. 3 pkt 5) rozporządzenia (UE) 2017/625) w zakresie rolnej produkcji ekologicznej. Jednostką certyfikującą może być również osoba prawna uznana przez Komisję lub przez państwo trzecie uznane przez Komisję do celów prowadzenia kontroli w państwach trzecich w zakresie przywozu produktów ekologicznych i produktów w okresie konwersji do UE.

Podstawowym zadaniem jednostek certyfikujących jest kontrola producentów rolnictwa ekologicznego. Czynności kontrolne mogą być wykonywane tylko przez jednostkę certyfikacyjną, której obowiązki kontrolne zostały przekazane przez właściwy organ. Przekazanie zadań musi obejmować opis przekazanych zadań w zakresie kontroli urzędowych i zadań związanych z innymi czynnościami urzędowymi, w tym obowiązki sprawozdawcze i inne określone obowiązki, oraz opis warunków, na jakich jednostka certyfikująca może je wykonywać (art. 40 ust. 1 lit. a) rozporządzenia 2018/848). Jednostka certyfikująca jest natomiast zobowiązana przekazać organowi swoją procedurę oceny ryzyka (pozwalającą ocenić intensywność i częstotliwość weryfikacji zgodności podmiotów i grup podmiotów), standardowe procedury kontroli (szczegółowy opis środków kontroli, które jednostka certyfikująca zobowiązuje się nałożyć na podmioty i grupy podmiotów podlegające jej kontroli), wykaz środków, które mają być stosowane wobec podmiotów i grup podmiotów w przypadku podejrzenia niezgodności lub stwierdzenia niezgodności, oraz ustalenia dotyczące skutecznego monitorowania odnośnie do zadań w zakresie kontroli urzędowych i zadań związanych z innymi czynnościami urzędowymi prowadzonymi wobec podmiotów i grup podmiotów, a także ustalenia dotyczące sprawozdawczości na temat tych zadań (art. 40 ust. 1 lit. a) pkt (i)-(iv) rozporządzenia 2018/848).

Kluczową kategorią pojęciową dla kryteriów kontroli przeprowadzanych przez jednostki certyfikujące jest niezgodność definiowana jako „niezgodność wpływająca na integralność produktów ekologicznych lub produktów w okresie konwersji na wszystkich etapach produkcji, przygotowania i dystrybucji, takiej jak wynikająca ze stosowania niedopuszczonych produktów, substancji lub technik, lub pomieszania z produktami nieekologicznymi” (art. 42 ust.1 rozporządzenia 2018/848).

Tab.23 Zadania wykonywane przez jednostki certyfikujące

Rodzaj zadania	Podstawa prawna
Zlecanie analiz, badań i diagnostyki laboratoryjnej produktów ekologicznych i przekazywanie ich wyników Gł. Inspektorowi	art. 15 ust. 3 u.r.e.p.e.
Finansowanie analiz, badań i diagnostyki laboratoryjnej produktów ekologicznych	art. 15 ust. 3 u.r.e.p.e.
Przekazywanie Gł. Inspektorowi i Prezesowi ARiMR wykazu producentów, którzy spełnili określone wymagania dotyczące produkcji ekologicznej zgodnie z przepisami dotyczącymi rolnictwa ekologicznego w zakresie produkcji roślinnej i zwierzęcej	art. 6 ust. 1 u.r.e.p.e. termin: do 15 października lub do 30 listopada każdego roku
Weryfikacja zgłoszenia działalności	art. 17 ust. 1-3 u.r.e.p.e. (<u>zob. pkt 4.1.2. Raportu</u>)
Uzupełnienie lub zmiana danych w wykazie przekazanym Gł. Inspektorowi i Prezesowi ARiMR	art. 6 ust. 3 u.r.e.p.e. termin: do 14 stycznia roku następującego po roku, kiedy wykazy zostały przekazane
Powiadomienie Gł. Insp. i pozostałych jednostek certyfikujących o wystąpieniu niezgodności	art. 5 ust. 1 u.r.e.p.e. termin: 14 dni od stwierdzenia niezgodności
Regularne przekazywanie Gł. Inspektorowi wyników przeprowadzonych kontroli i innych czynności urzędowych	art. 5 ust. 2 u.r.e.p.e. do 10. dnia każdego miesiąca

Przekazywanie Gł. Inspektorowi wykazu producentów wyłączonych z kontroli urzędowej prowadzonej przez daną jednostkę, tych, którzy dokonali zmian w zgłoszeniu oraz tych, którym odmówiono wydania certyfikatu	art. 5 ust. 2 u.r.e.p.e. do 10. dnia każdego miesiąca
Przekazywanie Gł. Inspektorowi pełnych danych pozwalających prowadzić wykaz producentów rolnictwa ekologicznego	art. 5 ust. 5 u.r.e.p.e. do 10. dnia każdego miesiąca według stanu za poprzedni miesiąc

Źródło: opracowanie własne

Wykonywanie czynności kontrolnych przez jednostkę certyfikującą wymaga udzielenia przez Prezesa ARiMR dostępu do danych administrowanych przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa danych o producentach ekologicznych, które są zgromadzone w prowadzonych przez tę Agencję ewidencjach, rejestrach oraz wykazach, w zakresie niezbędnym do prawidłowego funkcjonowania systemu kontroli urzędowej w rolnictwie ekologicznym (art. 13 ust. 3 u.r.e.p.e.).

5.6. Zadania i kompetencje Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa

Główny Inspektor Ochrony Roślin i Nasiennictwa (dalej: Główny Inspektor ORiN) jest centralnym organem administracji rządowej podległym ministrowi właściwemu do spraw rolnictwa. Organ ten powoływany jest przez Prezesa Rady Ministrów na wniosek ministra właściwego do spraw rolnictwa i wykonuje swoje zadania z pomocą Głównego Inspektoratu Ochrony Roślin i Nasiennictwa. Główny Inspektor ORiN, obok wojewodów wykonujących zadania przy pomocy wojewódzkiego inspektora ochrony roślin i nasiennictwa, pełni rolę organu Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa (por. art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 13 lutego 2020 r. o Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa, t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 1993; dalej: u.P.I.O.R.N.).

W kontekście ustawy o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej Główny Inspektor ORiN, podobnie jak Główny Inspektor JHARS, realizuje jako „organ państwa członkowskiego” szereg obowiązków przewidzianych w rozporządzeniu 2018/848, w tym przypadku w obszarze zabezpieczenia materiału nasiennej.

Tab. 24 Kompetencje Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa na podstawie odesłań do rozporządzeń UE

Podstawa prawna	Rola przypisana Głównemu Inspektorowi ORiN
art. 26 ust. 1 rozporządzenia 2018/848 [art. 8 ust. 1 pkt 1 u.r.e.p.e.]	Prowadzenie bazy danych obejmującej wykaz dostępnego na terytorium państwa członkowskiego ekologicznego materiału przeznaczonego do reprodukcji roślin i materiału przeznaczonego do reprodukcji roślin w okresie konwersji, z wyjątkiem siewek, ale z uwzględnieniem sadzeniaków ziemniaka
art. 26 ust. 2 rozporządzenia 2018/848 [art. 8 ust. 1 pkt 2 u.r.e.p.e.]	Prowadzenie systemu, w ramach którego podmioty prowadzące obrót ekologicznym materiałem przeznaczonym do reprodukcji roślin lub materiałem przeznaczonym do reprodukcji roślin w okresie konwersji, zwierzętami ekologicznymi lub ekologicznymi młodocianymi osobnikami zwierząt akwakultury i które są w stanie dostarczać je w wystarczających ilościach i w rozsądnym terminie, podają do wiadomości publicznej – na zasadzie dobrowolności, bezpłatnie, wraz z ich nazwą i danymi kontaktowymi – informacje dotyczące materiału przeznaczonego do reprodukcji roślin, także w okresie konwersji, takiego jak materiał przeznaczony do reprodukcji roślin ekologicznego materiału heterogonicznego lub odmian ekologicznych nadających się do produkcji ekologicznej, z wyjątkiem siewek, ale z uwzględnieniem sadzeniaków ziemniaka; ilości wagowe tego materiału i okres w roku, kiedy jest on dostępny; taki materiał umieszcza się

	w wykazie, podając co najmniej jego systematyczną nazwę łacińską (por. art. 26 ust. 2 lit. a) rozporządzenia 2018/848).
pkt 1.8.5.6 części I załącznika II do rozporządzenia 2018/848 [art. 8 ust. 1 pkt 3 u.r.e.p.e.]	Prowadzenie „listy”, tj. urzędowego wykazu gatunków, podgatunków lub odmian (w stosownych przypadkach pogrupowanych), w odniesieniu do których ustalono, że ekologiczny materiał przeznaczony do reprodukcji roślin lub materiał przeznaczony do reprodukcji roślin w okresie konwersji jest dostępny w wystarczającej ilości i dla odpowiednich odmian na ich terytorium. Kompetencje obejmuje usuwanie gatunków, podgatunków z wykazu. Coroczna aktualizacja wykazu. Przekazywanie linku do aktualnego wykazu corocznie (do dnia 30 czerwca) Komisji i pozostałym państwom członkowskim Komisja publikuje linki do krajowych zaktualizowanych wykazów na specjalnej stronie internetowej.
Art. 53 ust. 6 lit. a) rozporządzenia 2018/848 [art. 8 ust. 1 pkt 4 u.r.e.p.e.]	Okresowe (coroczne – do 30 czerwca) udostępnianie Komisji i innym państwom członkowskim informacji dostarczonych do baz danych prowadzonych przez Głównego Inspektora
Art. 53 ust. 6 lit. b) rozporządzenia 2018/848 [art. 8 ust. 1 pkt 4 u.r.e.p.e.]	Okresowe (coroczne – do 30 czerwca) udostępnianie Komisji i innym państwom członkowskim informacji dostarczonych do baz danych prowadzonych przez Głównego Inspektora w zakresie informacji dotyczących wydawania zezwoleń na stosowanie odstępstw przyznanych zgodnie z pkt 1.8.5.1 w części I załącznika II do rozporządzenia 2018/848 (materiał przeznaczony do reprodukcji roślin w okresie konwersji zgodnie z art. 10 ust. 4 akapit drugi lit. a) lub materiał przeznaczony do reprodukcji roślin dopuszczony zgodnie z pkt 1.8.6 części I załącznika II do rozporządzenia 2018/848)
Art. 13 ust. 3 lit. b) rozp. 2018/848 [art. 8 ust. 1 2 u.r.e.p.e.]	Przeprowadzanie kontroli urzędowej w zakresie zgodności ekologicznego materiału heterogenicznego ¹²⁸ z przepisami wydanymi na podstawie art. 13 ust. 3 lit. b) rozporządzenia 2018/848 (minimalne wymagania jakościowe dotyczące partii materiału siewnego, w tym tożsamości, określonej czystości, zdolności kiełkowania i jakości sanitarnej) w odniesieniu do określonej czystości i zdolności kiełkowania tego materiału

Źródło: opracowanie własne

5.7. Kompetencje wojewódzkiego inspektora ochrony roślin i nasiennictwa

Wojewódzki inspektor ochrony roślin i nasiennictwa wykonuje zadania Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa na obszarze województwa, przy pomocy wojewódzkiego inspektoratu ochrony roślin i nasiennictwa (art. 13 ust. 1 u.P.I.O.R.N.). Wojewódzkiego inspektora powołuje i odwołuje wojewoda, za zgodą Głównego Inspektora ORiN, przy czym w zakresie wykonywania swoich kompetencji wojewódzki inspektor podlega Głównemu Inspektorowi (art. 12 ust. 1 u.P.I.O.R.N.). Wykonywanie zadań przez wojewódzkich inspektorów koordynuje i nadzoruje Główny Inspektor ORiN, który może wydawać wojewódzkim inspektorom wiążące wytyczne i polecenia (por. art. 6 ust. 2 u.P.I.O.R.N.). Organ

¹²⁸ Art. 3 pkt 18 rozp. 2018/848: „ekologiczny materiał heterogeniczny” oznacza grupę roślin w obrębie jednego taksonu botanicznego najniższego znanego stopnia, która: a) wykazuje wspólne cechy fenotypowe; b) charakteryzuje się wysokim stopniem różnorodności genetycznej i fenotypowej poszczególnych jednostek rozmnożeniowych, tak że ta grupa roślin jest reprezentowana przez materiał w całości, a nie przez niewielką liczbę jednostek; c) nie jest odmianą w rozumieniu art. 5 ust. 2 rozporządzenia Rady (WE) nr 2100/94; d) nie jest mieszkanką odmian; oraz e) została wytworzona zgodnie z niniejszym rozporządzeniem.

ten wykonuje na gruncie ustawy o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej dwa rodzaje kompetencji: wydaje zezwolenia na odstępstwa oraz przeprowadza urzędową kontrolę zgodności urzędowego materiału heterogenicznego z przepisami art. 13 ust. 3 lit. a) i b) rozporządzenia 2018/848.

Wojewódzki inspektor ochrony roślin i nasiennictwa jest uprawniony do wydawania zezwoleń na odstępstwa od wyjątkowych zasad produkcji w rolnictwie ekologicznym w dwóch przypadkach: (1) co do materiału przeznaczonego do reprodukcji roślin w okresie konwersji zgodnie z art. 10 ust. 4 akapit drugi lit. a) lub materiału przeznaczonego do reprodukcji roślin dopuszczonego zgodnie z pkt 1.8.6 części I załącznika II do rozporządzenia 2018/848 (pkt 1.8.5.1 w części I załącznika II do rozporządzenia 2018/848) oraz (2) gdy stosowanie ekologicznego materiału przeznaczonego do reprodukcji roślin lub materiału przeznaczonego do reprodukcji roślin w okresie konwersji jest niemożliwe, do produkcji roślin i produktów roślinnych innych niż materiał przeznaczony do reprodukcji roślin można stosować nieekologiczny materiał przeznaczony do reprodukcji roślin, o ile spełnione są wymogi określone w części I pkt 1.8.5.3 tego załącznika oraz, w stosownych przypadkach, wymogi określone w części I pkt 1.7 tego załącznika rozporządzenia (UE) 2018/848 (art. 3 ust. 1 rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) 2020/2146 z dnia 24 września 2020 r. uzupełniającego rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848 w odniesieniu do wyjątkowych zasad produkcji w przypadku produkcji ekologicznej, Dz. Urz. UE 2020 L 428/5).

Wojewódzki inspektor ochrony roślin i nasiennictwa wydaje powyższe zezwolenia na wniosek zainteresowanych podmiotów, w drodze decyzji administracyjnej (art. 9 ust. 2 u.r.e.p.e.). Decyzja ta musi być niezwłocznie przekazana jednostce certyfikującej obejmującej swoją kontrolą urzędową danego producenta (art. 9 ust. 3 u.r.e.p.e.).

Wykonując kompetencje kontrolne, wojewódzki inspektor bada zgodność ekologicznego materiału heterogenicznego z przepisami wydanymi na podstawie art. 13 ust. 3 lit. b) rozporządzenia 2018/848 (opis ekologicznego materiału heterogenicznego) w odniesieniu do jakości sanitarnej tego materiału oraz na podstawie art. 13 ust. 3 lit. c) rozporządzenia 2018/848 (minimalne wymogi jakościowe dotyczące partii materiału siewnego, w tym tożsamości, określonej czystości, zdolności kiełkowania i jakości sanitarnej). Szczegółowe kwestie związane z wprowadzeniem do obrotu ekologicznego materiału heterogenicznego regulowane są w rozporządzeniu delegowanym Komisji (UE) 2021/1189 z dnia 7 maja 2021 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848 w odniesieniu do produkcji i wprowadzania do obrotu materiału rozmnożeniowego roślin ekologicznego materiału heterogenicznego określonych rodzajów lub gatunków (Dz. Urz. UE L 158/18).

5.8. Zadania Centralnego Ośrodka Badania Odmian Roślin Uprawnych

Centralny Ośrodek Badania Odmian Roślin Uprawnych (dalej COBORU) ma status agencji wykonawczej w rozumieniu art. 18 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 1530, z późn. zm.), czyli jest państwową osobą prawną, tworzoną na podstawie odrębnej ustawy (z dnia 25 listopada 2010 r. o Centralnym Ośrodku Badania Odmian Roślin Uprawnych, t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 2109), realizująca zadania państwa. COBOR jest jednostką organizacyjną nadzorowaną przez Ministra Rolnictwa.

Zadania w zakresie organizacji systemu nadzoru rolnictwa ekologicznego i produkcji ekologicznej przypisane przez ustawodawcę COBORU prawnym są komplementarne wobec kompetencji wojewódzkiego inspektora ochrony roślin i nasiennictwa, określonych w art. 9 u.r.e.p.e. COBORU przyjmuje i potwierdza powiadomienia dostawców dotyczące materiału przeznaczonego do reprodukcji roślin ekologicznego materiału heterogenicznego, który ma być wprowadzany do obrotu (zob. art. 10 ust. 1 pkt 2 u.r.e.p.e. w zw. z art. 13 ust. 2 akapit pierwszy rozporządzenia 2018/848).

Informacje otrzymane od dostawców są umieszczane (nieodpłatnie) przez COBORU w prowadzonym przez tę jednostkę wykazie (art. 10 ust. 1 pkt 2 u.r.e.p.e. w zw. z art. 13 ust. 2 akapit czwarty rozporządzenia 2018/848). O umieszczeniu ekologicznego materiału heterogenicznego w wykazie powiadamiane COBORU powiadamia Komisję i właściwe organy innych państw członkowskich (art. 10 ust. 1 pkt 3 u.r.e.p.e. w zw. z art. 13 ust. 2 akapit piąty rozporządzenia 2018/848). Obecnie (tj. na dzień 15 czerwca 2025 r.) w wykazie prowadzonym przez COBORU znalazły się dwie kategorie produktów: kukurydza (cztery rekordy) oraz rzodkiew czarna (jeden rekord)¹²⁹. Ustawodawca zastrzega, że zgłoszenie ekologicznego materiału heterogenicznego ma następować na formularzu udostępnionym na stronie internetowej COBORU (art. 10 ust. 2) – mimo nałożonego na COBOR obowiązkowego formularz nie jest dostępny (na dzień 15 czerwca po wejściu w link prowadzący do formularza, wyświetla się błąd strony internetowej¹³⁰).

Odmowa wpisu materiału heterogenicznego do wykazu może nastąpić tylko w drodze decyzji administracyjnej wydanej przez dyrektora COBORU (art. 10 ust. 3 u.r.e.p.e.).

Ponadto, COBORU bada zgodność ekologicznego materiału heterogenicznego z przepisami wydanymi na podstawie art. 13 ust. 3 lit. b) rozporządzenia 2018/848 (opis ekologicznego materiału heterogenicznego) w odniesieniu do tożsamości tego materiału (art. 10 ust. 4 u.r.e.p.e.).

W ustawie o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej brak jednak podstaw prawnych dla innego rodzaju działalności faktycznie prowadzonej przez COBORU – jednostka prowadzi ekologiczne doświadczalnictwo odmianowe¹³¹ oraz stworzyła wykaz odmian konwencjonalnych polecanych przez COBORU do uprawy w rolnictwie ekologicznym. Wykaz został opracowany przez wewnętrzną komisję specjalistów COBOR utworzoną na podstawie zarządzenia nr 23/2025 z dnia 11 kwietnia 2025 r. Dyrektora Centralnego Ośrodka Badania Odmian Roślin Uprawnych w sprawie komisji wewnętrznej ds. ekologicznego doświadczalnictwa odmianowego.

Wykaz odmian polecanych, uwzględniających kryteria takie jak odporność na choroby, jakość i stabilność plonowania, tolerancja na stresy abiotyczne, jest dostępny na stronie internetowej COBOR: https://www.coboru.gov.pl/pl/eko/eko_wykaz (dostęp na 15 czerwca 2025 r.).

COBOR uczestniczy również w pracach międzynarodowego konsorcjum „LIVESEEDING”, skupiającego trzydzieści siedem instytucji (jednostki naukowe, placówki hodowlane, urzędy rejestracji odmian, przedsiębiorcy i organizacje z zakresu nasiennictwa) z czternastu państw członkowskich UE oraz ze Szwajcarii i UK. Z Polski obok COBORU, w konsorcjum uczestniczy Poznańska Hodowla Roślin oraz Polska Izba Nasienna. Prace konsorcjum dotyczą hodowli i rejestracji odmian ekologicznych i możliwości szerszego wprowadzenia do obrotu odmian ekologicznych i ekologicznych materiałów heterogenicznych¹³². Projekt zakończy się jesienią 2026 r.

¹²⁹ Wykaz ekologicznego materiału heterogenicznego dostępny: https://www.coboru.gov.pl/pl/eko/emh_lista

¹³⁰ Por. <https://coboru.gov.pl/Dokumenty/Formularze/Wniosek%20zgloszeniowy%20OEM.doc> (15 czerwca 2025 r.).

¹³¹ Szerzej na temat programu: <https://www.coboru.gov.pl/pl/eko/edo> (15 czerwca 2025 r.).

¹³² Szerzej: https://www.coboru.gov.pl/pl/eko/eu_liveseeding (15 czerwca 2025 r.).

5.9. Zadania ARiMR w zakresie udostępniania danych o producentach ekologicznych

Ustawodawca zobowiązał Prezesa ARMiR, aby zapewnił Głównemu Inspektorowi JHARS oraz jednostkom certyfikującym dostęp do administrowanych przez siebie danych o producentach ekologicznych, zgromadzonych w prowadzonych przez Agencję ewidencjach, rejestrach oraz wykazach, w zakresie niezbędnym do prawidłowego funkcjonowania systemu kontroli urzędowej w rolnictwie ekologicznym. Dostępu do danych udziela się na potrzeby wykonywania przez Głównego Inspektora JHARS i jednostki certyfikujące przypisanych im obowiązków.

5.10. Laboratoria

System kontroli producentów rolnictwa ekologicznego uzupełniają laboratoria przeprowadzające analizy, badania i diagnostykę laboratoryjną na próbkach pobranych w toku kontroli urzędowych produkcji ekologicznej i etykietowania produktów ekologicznych. Głównym zadaniem laboratoriów jest określenie ryzyka dla zdrowia ludzi, zwierząt lub roślin, lub – w odniesieniu do GMO i środków ochrony roślin – również dla środowiska, lub wskazują na prawdopodobieństwo niezgodności (art. 38 ust. 1 u.r.e.p.e.).

Ustawodawca wprowadził dwie kategorie laboratoriów (art. 15 u.r.e.p.e.). Pierwszą z nich stanowią laboratoria urzędowe, tj. laboratoria wyznaczone przez właściwe organy do przeprowadzania analiz, badań i diagnostyki laboratoryjnej na próbkach pobranych w ramach kontroli urzędowych i innych czynności urzędowych w państwie członkowskim UE lub w państwie EOG. Zasady wyznaczania laboratoriów urzędowych określa art. 37 rozporządzenia 2017/625. Obecnie w Polsce (stan na 3 czerwca 2025 r.) funkcjonuje 27 laboratoriów urzędowych – są one wskazane w załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie laboratoriów urzędowych i krajowych laboratoriów referencyjnych do celów przeprowadzania analiz, badań i diagnostyki laboratoryjnej w ramach produkcji w rolnictwie ekologicznym. 5 z tych laboratoriów usytuowanych jest w strukturach państwowych instytutów badawczych, 4 laboratoria są prowadzone przez spółki prawa prywatnego, jedno laboratorium działa w ramach Centralnego Laboratorium Głównego Inspektoratu Ochrony Roślin i Nasiennictwa, a pozostałe – w ramach okręgowych stacji chemiczno-rolniczych.

Drugą kategorię stanowią krajowe laboratoria referencyjne – w każdym państwie członkowskim istnieje co najmniej jedno takie laboratorium, wyznaczone przez właściwe organy (por. art. 100 rozporządzenia 2017/625). Krajowe laboratorium referencyjne musi być bezstronne i wolne od konfliktu interesów. Musi ono dysponować własnymi lub udostępnionymi na podstawie umowy właściwie wykwalifikowanymi i przeszkolonymi pracownikami, zaznajomionymi z międzynarodowymi normami i praktykami. Krajowe laboratorium referencyjne musi posiadać również właściwą infrastrukturę, sprzęt i produkty niezbędne do wykonywania powierzonych zadań. Laboratorium takie musi być gotowe do wykonywania swoich zadań także w sytuacjach nadzwyczajnych (por. art. 100 ust. 3 rozporządzenia 2017/625).

Obecnie w Polsce funkcjonuje 5 krajowych laboratoriów referencyjnych – nazwy tych jednostek, wraz z określeniem zakresu ich kompetencji wskazane są w załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie laboratoriów urzędowych i krajowych laboratoriów referencyjnych do celów przeprowadzania analiz, badań i diagnostyki laboratoryjnej w ramach produkcji w rolnictwie ekologicznym. Cztery z tych laboratoriów znajdują się w państwowych instytutach badawczych, jedno – w okręgowej stacji chemiczno-rolniczej.

Badania mogą być zlecane i finansowane przez jednostki certyfikujące lub samych producentów ekologicznych. Wyniki badań zleconych przez jednostkę certyfikującą są przekazywane do Głównego Inspektora, który gromadzi i przetwarza te dane (art. 15 ust. 3 u.r.e.p.e.).

5.11. Pomoc publiczna

Artykuł 22 przewiduje możliwość udzielenia pomocy publicznej (z finansów publicznych) na cele określone w tej regulacji. Przepis przewiduje dwa rodzaje wsparcia: dotacje (art. 22 pkt 1 u.r.e.p.e.) i dofinansowanie (art. 22 pkt 2 u.r.e.p.e.). To ostatnie może być udzielone tylko na potrzeby „realizacji umów lub porozumień zawieranych w ramach międzynarodowej współpracy dotyczącej koordynacji badań związanych z produkcją ekologiczną”. Dotacje mogą być udzielane na: prowadzenie badań dotyczących rolnictwa ekologicznego, uznania środka do produkcji ekologicznej za spełniający wymagania określone w przepisach dotyczących rolnictwa ekologicznego, dofinansowanie kosztów kontroli producentów ekologicznych, działań promocyjnych i informacyjnych w rolnictwie ekologicznym, zadań związanych z wykonywaniem analiz na zawartość substancji niedozwolonych do stosowania w rolnictwie ekologicznym, wykonywania analiz oraz badań związanych z wykonywaniem analiz na zawartość organizmów genetycznie zmodyfikowanych w uprawach i produktach ekologicznych.

Ustawodawca nie sprecyzował w art. 22 u.r.e.p.e. kategorii potencjalnych beneficjentów, jednak determinuje ich w dużej mierze przeznaczenie pomocy (organy kontrolne, jednostki naukowe). Przepis nie wskazuje także organów, które mają tę pomoc publiczną przyznawać.

Mimo, że art. 22 nie odsyła do unijnych ram prawnych w zakresie pomocy publicznej dla rolnictwa, to system udzielania dotacji musi spełniać warunki dopuszczalności pomocy określone w 3 rozporządzeniu Komisji (UE) 2022/2472 z dnia 14 grudnia 2022 r. uznającego niektóre kategorie pomocy w sektorach rolnym i leśnym oraz na obszarach wiejskich za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.U. L 327/1)¹³³. Pomoc musi być również udzielona zgodnie z krajowymi przepisami o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej i, co oczywiste, choć nie wskazane *expressis verbis* w art. 22 u.r.e.p.e., w zgodzie z przepisami ustawy o finansach publicznych. Artykuł 130 ust. 5 ustawy o finansach publicznych przewiduje, że stawki oraz szczegółowy sposób i tryb udzielania oraz rozliczania dotacji przedmiotowych są ustalane przez ministra właściwego do spraw rolnictwa oraz ministra właściwy do spraw rozwoju wsi w porozumieniu z Ministrem Finansów w drodze rozporządzenia – obecnie kwestie te są regulowane przez rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 lipca 2015 r. w sprawie stawek dotacji przedmiotowych dla różnych podmiotów wykonujących zadania na rzecz rolnictwa (Dz. U. poz. 1170, z późn. zm.). Załącznik nr 7 do tego rozporządzenia określa stawki dotacji na dofinansowanie kosztów badań na rzecz rolnictwa ekologicznego, mieszczące się od 260 do 550 tys. zł. Z danych dostępnych na stronie [www.Min. Rolnictwa](http://www.Min.Rolnictwa) wynika, że w 2025 r. realizowanych jest 17 projektów badawczych z zakresu rolnictwa ekologicznego, prowadzonych przez 9 jednostek naukowych (przede wszystkim państwowe instytuty badawcze i uczelnie: Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego, Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie oraz Uniwersytet Warmińsko-Mazurski)¹³⁴. W latach 2021-2023 – według danych NIK – MRiRW udzielił instytutom badawczym dotacji celowych w wysokości 19 576,7 tys. zł na realizację 34 tematów badawczych dotyczących rolnictwa ekologicznego.¹³⁵

Artykuł 22 u.r.e.p.e. nie odnosi się do mechanizmu bezpośredniego wsparcia rolników ekologicznych przewidzianego w Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027, ani

¹³³ A. Jurkowska-Gomułka, § 24. *Reguły konkurencji w sektorach. Rolnictwo*, [w:] A. Jurkowska-Gomułka, A. Piszcz (red.), *System Prawa Unii Europejskiej. Tom 9. Prawo konkurencji*, Warszawa 2024, s. 862-868.

¹³⁴ <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/wykaz-tematow-badawczych-z-zakresu-rolnictwa-ekologicznego-realizowanych-w-2025-roku> (15 czerwca 2025 r.).

¹³⁵ „Wsparcie rolnictwa ekologicznego” (KRR.430.1.2024 Nr ewid. 23/2024/P/23/037/KRR), lipiec 2024, s. 47; <https://www.nik.gov.pl/plik/id,29733,vp,32600.pdf> (15 czerwca 2025 r.).

pomocy publicznej przyznawanej w ramach Krajowego Planu Odbudowy (środki przeznaczone m.in. na budowę centrum zrównoważonego rolnictwa obszarów górskich i podgórskich).

Podstawę prawną dla dofinansowania ekologicznego materiału siewnego stwarza nie ustawa o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej, ale ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o organizacji niektórych rynków rolnych¹³⁶. Na podstawie art. 40c ust. 6 pkt 1 tej ustawy Rada Ministrów wydała rozporządzenie z dnia 29 grudnia 2022 r. w sprawie stawek dopłat do 1 ha powierzchni gruntów ornych obsianych lub obsadzonych materiałem siewnym kategorii elitarny lub kwalifikowany lub ekologicznym materiałem siewnym kategorii elitarny lub kwalifikowany.

5.12. Rada Produkcji Ekologicznej

W kontekście omawiania systemu administrowania rolnictwem ekologicznym w Polsce należy wspomnieć o jeszcze jednym, pozaustawowym organie – Radzie Produkcji Ekologicznej. Jest to organ opiniotwórczo-doradczy Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Rada została powołana na podstawie Zarządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi nr 23 z dnia 1 lipca 2022 r. w sprawie Rady Produkcji Ekologicznej¹³⁷. W skład Rady wchodzi przedstawiciele jednostek podległych Ministrowi lub nadzorowanych przez Ministra, osoby zaproszone przez Ministra do udziału w pracach Rady, przedstawiciele uczelni wyższych, szesnastu przedstawicieli organizacji branżowych działających w rolnictwie ekologicznym w RP, oraz dwóch przedstawicieli jednostek certyfikujących.

Zarządzenie Ministra przewiduje następujące kompetencje Rady: (1) opiniowanie, konsultowanie i przedstawianie propozycji rozwiązań systemowych w rolnictwie ekologicznym, w szczególności w obszarze produkcji i przetwórstwa ekologicznego oraz zgłaszanie inicjatyw w tym zakresie; (2) wspieranie przedsięwzięć służących rozwojowi produkcji ekologicznej; (3) opiniowanie, konsultowanie i przedstawianie propozycji rozwiązań, działań oraz realizacji celów wskazanych w Ramowym Planie Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2021-2030.

Ostatnie odnotowane w mediach posiedzenie Rady odbyło się 29 stycznia 2025 r. i miało związek z rozpoczynającą się wówczas prezydencją Polski w UE¹³⁸.

5.13. Wnioski

Krajowe administracje rolnictwa ekologicznego mają za zadanie zagwarantowanie (poprzez nadzór i kontrolę) zachowania ekologicznego charakteru rolnictwa i właściwej dla niego jakości produktów. System administracyjnej organizacji i wsparcia rolnictwa ekologicznego został zaprojektowany na poziomie unijnym (poprzez rozporządzenie 2018/848 i wydane na jego podstawie rozporządzenia delegowane) od strony kompetencyjnej, kwestie instytucjonalne pozostawione zostały decyzji państw członkowskich.

Polska nie utworzyła odrębnych instytucji czy jednostek, w których kompetencjach znalazło się rolnictwo ekologiczne, ale zadania wynikające z rozporządzenia 2018/848 przyporządkowała do instytucji działających już w ekosystemie administracyjnym szeroko pojętej polityki rolnej.

Administrowanie rolnictwem ekologicznym i produkcją ekologiczną zostało kompleksowo uregulowane w ustawie o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej. Unijny rodowód tej regulacji znalazł odzwierciedlenie w bardzo licznych odwołaniach do bezpośrednio stosowanych rozporządzeń unijnych (które zresztą często odsyłają do kolejnych rozporządzeń). Odwołania te czynią zresztą z tej ustawy regulację – przynajmniej w zakresie instytucjonalnym – mało transparentną.

¹³⁶ T.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 1502.

¹³⁷ Dz.Urz.MRiRW z 2022 r. poz. 30.

¹³⁸ <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/posiedzenie-rady-produkcji-ekologicznej2> (17 czerwca 2025 r.)

Polska zdecydowała się na przyjęcie mieszanego modelu kontroli rolnictwa ekologicznego, gdyż status jednostki certyfikującej może być przyznany zarówno podmiotowi publicznemu, jak i podmiotowi prywatnemu. W praktyce jednak status jednostek certyfikujących przyznano wyłącznie podmiotom prywatnym (spółkom prawa handlowego, głównie o statusie spółek z ograniczoną odpowiedzialnością). Badanie jednostek certyfikujących w państwach członkowskich UE i EOG wykazało, że model prywatny pozostaje modelem dominującym, jeśli chodzi o certyfikację i kontrolę rolnej produkcji ekologicznej.

Uwagę może też zwrócić fakt, że przypisanie kompetencji określonym organom lub instytucjom niekoniecznie oznacza, że kompetencje te są przez te jednostki rzeczywiście wykonywane – zakres aktywności organów wydaje się odzwierciedlać stan zaawansowania rolnictwa ekologicznego w Polsce. Dość powiedzieć, że w obszarze ochrony roślin i nasiennictwa w Krajowym Rejestrze Odmian Ekologicznych nie zarejestrowano dotąd (stan na dzień 15 czerwca 2025 r.) żadnej odmiany.

Na uwagę zasługuje proaktywna postawa jednostek organizacyjnych na rzecz wspierania rolnictwa ekologicznego – dobrym przykładem pozostaje tu stworzenie przez COBOR wykazu odmian roślin polecanych w rolnictwie ekologicznym.

System wsparcia finansowego działań związanych z rolnictwem ekologicznym charakteryzuje wysoki poziom rozproszenia – dotacje udzielane są przez różne podmioty (m.in. MRiRW, ARiMR), zarówno w ramach specyficznych programów polityki rolnej, jak i jako dotacje przedmiotowe. W konsekwencji mapa dotacji – zarówno co do skali, jak i rozkładu podmiotowego – jest mało przejrzysta. Wniosek ten znajduje swoje potwierdzenie w raporcie NIK pt. „Wsparcie rolnictwa ekologicznego” (KRR.430.1.2024 Nr ewid. 23/2024/P/23/037/KRR) z lipca 2024 r.

5.14. Kary pieniężne

5.14.1. Zakres podmiotowy i przedmiotowy kar pieniężnych w ustawie o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej

Przy opracowywaniu obowiązujących przepisów sankcyjnych uwzględnione zostały ogólne unijne wytyczne w tym zakresie wynikające m.in. z:

- rozporządzenia 2018/848, które w art. 41 ust. 3 zobowiązuje państwa członkowskie do podejmowania wszelkich środków i przewidzenia sankcji niezbędnych do tego, by zapobiec możliwości nieuczciwego stosowania oznaczeń związanych produktami ekologicznymi, o których mowa w rozdziale IV tego rozporządzenia, a w przypadku podejrzenia niegodności (w rozumieniu art. 3 pkt 57 rozporządzenia 2018/848), jednostka certyfikująca lub organ kontrolny powinny przeprowadzić postępowanie wyjaśniające i jeśli zachodzi taka potrzeba czasowo zakazać wprowadzania do obrotu lub produkcji danych produktów; natomiast w przypadku potwierdzenia się lub utrzymywania się niezgodności oprócz zastosowania adekwatnych środków, dodatkowo zakazania wprowadzania do obrotu w określonym terminie takich produktów z odniesieniami do produkcji ekologicznej oraz cofnięcia lub zawieszenia certyfikatu (art. 42 ust. 1 i 2 rozporządzenia 2018/848),
- rozporządzenia 2017/625, które w art. 139 zobowiązuje państwa członkowskie do ustanowienia w regulacjach krajowych sankcji skutecznych, proporcjonalnych i odstraszających, mających zastosowanie w przypadku naruszeń tego rozporządzenia; a w przypadku wymierzania kar finansowych orzekanych za naruszenia spowodowane przez nieuczciwe lub oszukańcze praktyki, odzwierciedlać one powinny – zgodnie z prawem krajowym – korzyść ekonomiczną odniesioną przez podmiot lub, w stosownych przypadkach, odsetek jego obrotów.

W ustawie o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej rozbudowano w porównaniu z regulacją z 2009 r. i wcześniejszymi aktami prawnymi system kar pieniężnych przede wszystkim dla jednostek certyfikujących, które nie wypełniają swoich ustawowych obowiązków lub wypełniają je nieprawidłowo. Ten zabieg legislacyjny podyktowany był koniecznością dostosowania polskiego ustawodawstwa do wymogów nowego rozporządzenia 2018/848 dążącego do m.in. wzmocnienia wiarygodności systemu kontroli certyfikacji rolnictwa ekologicznego i produkcji ekologicznej oraz przyznania właściwym, krajowym organom instrumentarium prawnego do efektywnego wykonywania uprawnień nadzorczych w tym zakresie.

W uzasadnieniu projektu obowiązującej ustawy zwrócono uwagę, że niektóre z nowych lub zmodyfikowanych przepisów sankcyjnych są efektem uwzględnienia przez ustawodawcę krajowego postulatu zgłoszonych w ramach przeprowadzonych konsultacji społecznych projektu, np. na wniosek „(...) jednostek certyfikujących wprowadzono też karę za nieprzekazywanie danych producentów, którzy zmienili jednostkę certyfikującą.”¹³⁹

Z porównania rozwiązań w zakresie kar pieniężnych przewidzianych w ustawie o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej z 2022 r. w stosunku do rozwiązań sankcyjnych wynikających z ustawy o rolnictwie ekologicznym z 2009 r. wynika, że:

1) art. 23 ust. 1 u.r.e.p.e. z 2022 r.:

a) obejmuje kary pieniężne wobec jednostek certyfikujących zbieżne z zakresem kar z art. 24 ust. 1 u.r.e. (2009) oraz dodatkowe kary m.in. za niespełniania przez jednostki nowych obowiązków określonych w rozporządzeniu 2018/848, a dotyczących:

- publikowania opłat za kontrolę producentów ekologicznych (art. 23 ust. 1 pkt 5 u.r.e.p.e.)
- przekazywania danych do prowadzenia publicznego wykazu producentów (art. 23 ust. 1 pkt 4 u.r.e.p.e.)
- przekazywania danych producentów, którzy zmienili jednostkę certyfikującą (art. 23 ust. 1 pkt 6 u.r.e.p.e.);

b) kara pieniężna za naruszenia opisane w obowiązującym art. 23 ust. 1 u.r.e.p.e. może być wymierzana – podobnie jak w poprzednim stanie prawnym – w wysokości do dziesięciokrotności przeciętnego wynagrodzenia za rok poprzedzający rok wszczęcia postępowania w sprawie nałożenia kary, ale nie może być wyższa niż 10% przychodu jednostki certyfikującej osiągniętego w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok wymierzenia tej kary – w ustawie z 2009 r. było to 5 % (art. 24 ust. 3 pkt 1 u.r.e. 2009).

Szczegółowe omówienie kar pieniężnych uregulowanych przewidzianych w art. 23 ust. 1 u.r.e.p.e. znajduje się w rozdziale 5.14.2. niniejszego raportu.

2) art. 23 ust. 2 i 3 u.r.e.p.e. z 2022 r.:

a) obejmuje kary pieniężne wobec jednostek certyfikujących za prowadzenie przez nie kontroli i certyfikacji niezgodnie z wymogami rolnictwa ekologicznego, które – w ocenie ich projektodawców – mają większą szkodliwość dla systemu rolnictwa ekologicznego niż naruszenia przewidziane w art. 23 ust. 1 u.r.e.p.e.;¹⁴⁰ katalog ten jest w przeważającym zakresie zbieżny z katalogiem kar z art. 24 ust. 2 u.r.e. (2009) oraz dodatkowo zmodyfikowany i rozszerzony o m.in. sankcje za nieprzekazywanie zgłoszenia działalności w zakresie rolnictwa ekologicznego i produkcji ekologicznej wojewódzkiemu inspektorowi jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych (art. 34 ust. 1

¹³⁹ Uzasadnienie projektu ustawy z 23 czerwca 2022 r. o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej, druk sejmowy nr 2180, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/F9387D80C4B1AF08C125882B0039B986/%24File/2180.pdf>, s. 18

¹⁴⁰ Tamże, s. 18.

rozporządzenia 2018/848) oraz nieuwzględnianie przez jednostki certyfikujące zakazów wprowadzania do obrotu produktów, względem których zakazy takie musiały być nałożone w związku z art. 41 ust. 1 lit. b lub art. 42 ust. 2 rozporządzenia 2018/848.

b) kara pieniężna za naruszenia opisane w obowiązującym art. 23 ust. 2 u.r.e.p.e. może być wymierzana – podobnie jak w poprzednim stanie prawnym – w wysokości do dwudziestokrotności przeciętnego wynagrodzenia za rok poprzedzający rok wszczęcia postępowania w sprawie nałożenia kary, ale nie może być wyższa niż 15% przychodu jednostki certyfikującej osiągniętego w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok wymierzenia tej kary – w ustawie z 2009 r. było to 10 % (art. 24 ust. 3 pkt 2 u.r.e. 2009);

Natomiast sankcja za nieprzekazywanie wykazu Głównemu Inspektorowi JHARS lub Prezesowi Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa wykazów, o których mowa w art. 6 ust. 1 u.r.e.p.e. czyli wykazów producentów spełniających wymagania dotyczące produkcji ekologicznej, w terminie lub za przekazywanie tych wykazów niezgodnie z określoną formą lub określonym sposobem, lub za przekazywanie tych wykazów, ale zawierających nieprawdziwe lub niekompletne dane lub informacje, wcześniej uregulowana w art. 24 ust. 2 pkt 6 u.r.e. z 2009 r. została przeniesiona do art. 23 ust. 3 u.r.e.p.e. Zaostrzono również w tym przypadku jej wysokość z dwudziestokrotności do czterdziestokrotności przeciętnego wynagrodzenia za rok poprzedzający rok wszczęcia postępowania w sprawie nałożenia kary.

Warto zauważyć, że w przypadku sankcji z art. 24 ust. 3 u.r.e.p.e. w projekcie ustawy z 2022 r. zrezygnowano z proponowanego na wcześniejszych etapach prac legislacyjnych cofnięcia upoważnienia jednostce certyfikującej w określonych przypadkach. *„Zmiana jest wynikiem konsultacji społecznych projektu ustawy, w których podniesiono, iż cofnięcie upoważnienia jednostce za przykładowo 1-dniowe opóźnienie w przekazywaniu wykazu jest karą nieadekwatną do przewinienia. Z uwagi na powyższe, zdecydowano o zamianie kary polegającej na obligatoryjnym cofnięciu upoważnienia jednostce na rzecz nałożenia kary finansowej, przy której jest możliwość jej stopniowania w zależności od skali i wpływu przewinienia.”*¹⁴¹

Szczegółowe omówienie kar pieniężnych uregulowanych w art. 23 ust. 2 i 3 u.r.e.p.e. znajduje się w rozdziale 5.14.2. niniejszego raportu.

3) art. 24 ust. 1-3 u.r.e.p.e. z 2022 r:

a) obejmuje katalog kar pieniężnych wobec na osób fizycznych, osób prawnych oraz jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej za określone w nim naruszenia i nieprawidłowości; katalog ten jest w większości zbieżny z katalogiem kar z art. 25 u.r.e. (2009) oraz dodatkowo zmodyfikowany i rozszerzony o m.in. sankcje za:

- stosowanie w reklamie lub opisie handlowym produktu nieekologicznego oznaczeń zarezerwowanych dla produktów ekologicznych, niewypełniania obowiązku weryfikacji certyfikatów swoich dostawców (wymóg art. 35 ust. 6 rozporządzenia 2018/848),
- wykorzystywanie logo rolnictwa ekologicznego wbrew zakazowi, o którym mowa w art. 2 ust. 3 rozporządzenia 2018/848,
- wprowadzania do obrotu jako ekologiczne produktów, względem których wydano zakaz wprowadzania do obrotu w związku z art. 41 ust. 1 lit. b lub art. 42 ust. 2 rozporządzenia 2018/848.

Z kolei w art. 24 ust. 3 u.r.e.p.e. dodano możliwość nałożenia kary na osoby wpisane do rejestru inspektorów rolnictwa ekologicznego niewypełniające obowiązku aktualizacji danych,

¹⁴¹ Tamże, s. 18-19.

nałożonego art. 14 ust. 7 u.r.e.p, uzasadniając to w projekcie ustawy następująco: „Rejestr służy identyfikacji osób będących inspektorami rolnictwa ekologicznego i dane w nim zawarte muszą odpowiadać stanowi faktycznemu tak, aby rolnicy i producenci ekologiczni mogli mieć pełne zaufanie do systemu kontroli i certyfikacji.”¹⁴²

b) wysokość kar za naruszenia opisane w art. 25 ust. 1-3 u.r.e.p. jest zróżnicowana; kary za naruszenia takie, które były już opisane w art. 25 ust. 1-2 u.r.e. z 2009 r. nie uległy zmianie, natomiast pojawiały się nowe sankcje za dodane naruszenia.

Zrezygnowano z regulacji sankcji przewidzianej w art. 25 ust. 4 u.r.e. 2009, a polegającej na tym, że niezależnie od kar pieniężnych podmiot mógł zostać zobligowany do wycofania z obrotu produktów, substancji lub środków lub zmiany oznakowania produktów rolnictwa ekologicznego w przypadku stwierdzenia niezgodności tych produktów, substancji lub środków z obowiązującymi przepisami (art. 25 ust. 4 u.r.e. 2009).

Szczegółowe omówienie kar pieniężnych uregulowanych w art. 24 ust. 1-3 u.r.e.p.e. znajduje się w rozdziale 5.14.3. niniejszego raportu.

5.14.2. Kary pieniężne nakładane na jednostki certyfikujące (art. 23 u.r.e.p.)

Katalog kar pieniężnych wymierzanych na podstawie ustawy o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej rozpoczyna art. 23 w całości poświęcony administracyjnoprawnej odpowiedzialności jednostek certyfikujących. W obowiązującej ustawie przepis ten składa się z siedmiu ustępów, z których pierwsze trzy dotyczą naruszeń i sankcji za nie (art. 23 ust. 1-3 u.r.e.p.e.), a kolejne (art. 23 ust. 4-7 u.r.e.p.e.) zasad ich wymierzania.

Tabela nr 25 prezentuje rodzaje naruszeń obowiązków sprawozdawczych i informacyjnych przez jednostki certyfikujące wobec m.in. Głównego Inspektora JHARS wymienione w art. 23 ust. 1 u.r.e.p.e. Są one zagrożone karą pieniężną do dziesięciokrotności przeciętnego wynagrodzenia za rok poprzedzający rok wszczęcia postępowania w sprawie nałożenia kary.

Główny Inspektor JHARS wymierza jednostce certyfikującej karę w drodze decyzji administracyjnej przy czym nie może być ona na wyższa niż 10% przychodu jednostki certyfikującej osiągniętego w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok wymierzenia tej kary (art. 23 ust. 4 pkt 1 u.r.e.p.e.). Co istotne, ograniczenia tego nie stosuje się, jeżeli jednostka certyfikująca nie osiągnęła przychodu w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok wymierzenia kary pieniężnej (art. 23 ust. 5 u.r.e.p.e.).

Tab. 25 Kary pieniężne nakładane na jednostki certyfikujące na podstawie art. 23 ust. 1 u.r.e.p.e.

Podmiot odpowiedzialny	Opis czynu, podstawa prawna	Sankcja: wysokość i forma wymierzenia
	Art. 23 ust.1 pkt 1 u.r.e.p.e.: – za nieprzekazywanie danych lub informacji, o których mowa w art. 4 ust. 2 pkt 5 u.r.e.p.e. czyli: dodatkowych danych i informacji związanych ze sprawowanym nadzorem, lub za przekazywanie nieprawdziwych lub niekompletnych danych lub informacji.	
	Art. 23 ust.1 pkt 2 u.r.e.p.e.:	

¹⁴² Tamże, s. 19.

Jednostki certyfikujące	– za niewykonywanie obowiązku powiadomienia określonego w art. 5 ust. 1 u.r.e.p.e. czyli: – niepowiadamianie Głównego Inspektora JHARS i pozostałych jednostek certyfikujących o wystąpieniu niezgodności, o której mowa w art. 42 ust. 1 rozporządzenia 2018/848 czyli: – o niezgodności wpływającej na integralność produktów ekologicznych lub produktów w okresie konwersji na wszystkich etapach produkcji, przygotowania i dystrybucji, takiej jak wynikająca ze stosowania niedopuszczonych produktów, substancji lub technik, lub pomieszczenia z produktami nieekologicznym, w terminie 14 dni od dnia jej stwierdzenia lub za wykonywanie tego obowiązku po terminie.	– podlega karze pieniężnej w wysokości do <u>dziesięciokrotności przeciętnego wynagrodzenia za rok poprzedzający rok wszczęcia postępowania w sprawie nałożenia kary</u> przy czym kara pieniężna nie może być <u>wyższa niż 10% przychodu jednostki certyfikującej osiągniętego w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok wymierzenia tej kary</u> (*ograniczenia tego nie stosuje się, jeżeli jednostka certyfikująca nie osiągnęła przychodu w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok wymierzenia kary pieniężnej, art. 23 ust. 4 pkt 1 i ust. 5 u.r.e.p.e.) - kara jest wymierzana przez Głównego Inspektora JHARS w drodze decyzji administracyjnej (art. 23 ust. 6 u.r.e.p.e.)
	Art. 23 ust.1 pkt 3 u.r.e.p.e.: – za nieprzekazywanie Głównemu Inspektorowi JHARS wykazu, o którym mowa w art. 5 ust. 2 u.r.e.p.e. czyli wykaz producentów ekologicznych: – którzy zostali wyłączeni z kontroli urzędowej prowadzonej przez tę jednostkę, – którzy dokonali zmian w zgłoszeniu działalności, o którym mowa w art. 34 ust. 1 rozporządzenia 2018/848, mających wpływ na prawidłowe przeprowadzanie kontroli urzędowej i innych czynności urzędowych, – którym odmówiła wydania certyfikatu, lub za przekazywanie go po terminie, lub za przekazywanie go niezgodnie z określoną formą lub określonym sposobem, lub – za przekazywanie tego wykazu zawierającego nieprawdziwe lub niekompletne informacje, które mogą istotnie wpływać na możliwość sprawowania nadzoru, o którym mowa w art. 4 ust. 1 u.r.e.p.e. czyli nadzoru Głównego Inspektora JHARS nad jednostkami certyfikującymi oraz nadzór nad produkcją ekologiczną.	
	Art. 23 ust.1 pkt 4 u.r.e.p.e.: – za nieprzekazywanie Głównemu Inspektorowi JHARS danych i informacji niezbędnych do prowadzenia obszernego wykazu, o którym mowa w art. 34 ust. 6 rozporządzenia 2018/848 czyli: aktualizowanego wykazu zawierającego nazwy i adresy podmiotów i grup podmiotów, które zgłosiły swoją działalność zgodnie z art. 34 ust. 1 rozporządzenia, i podawania go do wiadomości publicznej – w odpowiedni sposób, w tym za pomocą odnośników do jednej strony internetowej – obszerny wykaz tych danych wraz z informacjami dotyczącymi certyfikatów wydanych podmiotom i grupom podmiotów.	
	Art. 23 ust.1 pkt 5 u.r.e.p.e.: – za niepodawanie do wiadomości publicznej przez udostępnienie na administrowanej przez tę jednostkę stronie internetowej informacji o wysokości opłat, o których mowa w art. 34 ust. 7 zdanie drugie rozporządzenia 2018/848 czyli opłat pobieranych od producentów ekologicznych lub grup producentów za kontrole urzędowe.	
	Art. 23 ust.1 pkt 6 u.r.e.p.e.:	

	– za nieprzekazywanie dokumentacji kontrolnej lub informacji wymienionych w art. 5 ust. 7 u.r.e.p.e. w przypadku zmiany przez producenta ekologicznego jednostki certyfikującej, o której mowa w art. 5 ust. 7 u.r.e.p.e. czyli: w przypadku zmiany, o której mowa w art. 39 ust. 1 lit. d ppkt iii tiret drugie rozporządzenia 2018/848, jednostka certyfikująca, pod której kontrolą urzędową znajdował się dotychczas producent ekologiczny, albo Główny Inspektor JHARS – w przypadku, gdy decyzja o wycofaniu, o którym mowa w art. 33 lit. b rozporządzenia 2017/625, stała się ostateczna – przekazują jednostce certyfikującej, która objęła producenta ekologicznego kontrolą urzędową, znajdujące się w ich posiadaniu: 1) dokumentację kontrolną, o której mowa w art. 39 ust. 1 lit. d ppkt iii tiret drugie rozporządzenia 2018/848, oraz 2) informacje zawarte w wykazie, o którym mowa w art. 6 ust. 1 – dotyczące działalności tego producenta za okres 5 lat poprzedzających tę zmianę, a w przypadku gdy ten producent był objęty kontrolą urzędową przez okres krótszy niż 5 lat – za okres od dnia zgłoszenia działalności, o którym mowa w art. 34 ust. 1 rozporządzenia 2018/848, do dnia pozostawania tego producenta pod kontrolą urzędową danej jednostki certyfikującej lub – za przekazywanie jej po terminie wskazanym w art. 5 ust. 8 u.r.e.p.e. czyli w terminie 14 dni od dnia złożenia wniosku o przekazanie następuje na wniosek jednostki certyfikującej, która objęła producenta ekologicznego kontrolą urzędową.	
	Art. 23 ust.1 pkt 7 u.r.e.p.e.: – za nieprzekazywanie wykazu lub informacji wymienionych w art. 5 ust. 9 u.r.e.p.e. czyli informacji o których mowa w art. 40 ust. 10 rozporządzenia 2018/848: a). do dnia 31 stycznia każdego roku wykazu podmiotów, które zostały objęte przez nią kontrolą do dnia 31 grudnia poprzedniego roku oraz b) do dnia 31 marca każdego roku informacji na temat kontroli urzędowych i innych czynności urzędowych przeprowadzonych w poprzednim roku w kontekście przygotowania tej części sprawozdania rocznego, o którym mowa w art. 113 rozporządzenia (UE) 2017/625, która dotyczy produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych lub za przekazywanie ich po terminie, lub przekazywanie ich niezgodnie z określoną formą lub określonym sposobem, lub za przekazywanie tego wykazu lub tych informacji zawierających nieprawdziwe lub niekompletne dane, które mogą istotnie wpływać na możliwość sprawowania nadzoru, o którym mowa w art. 4 ust. 1 u.r.e.p.e. czyli nadzoru Głównego Inspektora JHARS nad jednostkami certyfikującymi oraz nadzoru nad produkcją ekologiczną.	

Źródło: opracowanie własne

Analizowany art. 23 u.r.e.p.e. w ustępie 2 zawiera natomiast katalog naruszeń przez jednostki certyfikujące ich ustawowych obowiązków wobec producentów ekologicznych (lub grup podmiotów) związanych m.in. z certyfikacją, kontrolą urzędową, jak również obowiązków wobec Głównego Inspektora JHARS oraz wojewódzkiego inspektora jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych. Mają one większą szkodliwość dla systemu rolnictwa ekologicznego niż naruszenia opisane w art. 23 ust. 1 u.r.e.p.e. i są zagrożone karą pieniężną do dwudziestokrotności przeciętnego wynagrodzenia za rok poprzedzający rok wszczęcia postępowania w sprawie nałożenia kary. Główny Inspektor JHARS wymierza karę w drodze decyzji administracyjnej, przy czym nie może być na wyższa niż 15% przychodu jednostki certyfikującej osiągniętego w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok wymierzenia tej kary (art. 23 ust. 4 pkt 2 u.r.e.p.e.). Ograniczenia tego nie stosuje się, jeżeli jednostka certyfikująca nie osiągnęła przychodu w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok wymierzenia kary pieniężnej (art. 23 ust. 5 u.r.e.p.e.).

Tab. 26 Kary pieniężne nakładane na jednostki certyfikujące na podstawie art. 23 ust. 2 u.r.e.p.e.

Podmiot odpowiedzialny	Opis czynu, podstawa prawna	Sankcja: wysokość i forma wymierzenia
Jednostki certyfikujące	Art. 23 ust. 2 pkt 1 u.r.e.p.e.: – za wydawanie certyfikatu dla produkcji niespełniającej wymagań określonych w przepisach dotyczących rolnictwa ekologicznego.	– podlega karze pieniężnej <u>w wysokości do dwudziestokrotności przeciętnego wynagrodzenia za rok poprzedzający rok wszczęcia postępowania w sprawie nałożenia kary</u> przy czym kara pieniężna nie może być <u>wyższa niż 15% przychodu jednostki certyfikującej osiągniętego w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok wymierzenia tej kary</u> (*ograniczenia tego nie stosuje się, jeżeli jednostka certyfikująca nie osiągnęła przychodu w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok wymierzenia kary pieniężnej, art. 23 ust. 4 pkt 2 i ust. 5 u.r.e.p.e.) – kara jest wymierzana przez Głównego Inspektora JHARS w drodze decyzji administracyjnej (art. 23 ust. 6 u.r.e.p.e.)
	Art. 23 ust. 2 pkt 2 u.r.e.p.e.: – za uznawanie, wbrew przepisom dotyczącym rolnictwa ekologicznego, że okres konwersji został zakończony.	
	Art. 23 ust. 2 pkt 3 u.r.e.p.e.: – za przeprowadzanie kontroli urzędowej lub innych czynności urzędowych niezgodnie z zasadami lub sposobem określonymi na podstawie art. 28 rozporządzenia 2017/625 lub art. 37 lub art. 38 rozporządzenia 2018/848 lub z zasadami lub sposobem określonymi na podstawie tych artykułów lub w przepisach wydanych na podstawie tych artykułów.	
	Art. 23 ust. 2 pkt 4 u.r.e.p.e.: – za nie wykonywanie działań naprawczych, o których mowa w art. 4 ust. 2 pkt 4 u.r.e.p.e. czyli: działań zawiązanych z funkcjonowaniem jednostek certyfikujących.	
	Art. 23 ust. 2 pkt 5 u.r.e.p.e.: – za działania niezgodnie z zakresem decyzji, o której mowa w art. 3 ust. 2 u.r.e.p.e. czyli: zadań określonych w art. 40 ust. 1 rozporządzenia 2018/848, a przekazanych jednostce certyfikującej w drodze decyzji przez Głównego Inspektora JHARS.	
	Art. 23 ust. 2 pkt 6 u.r.e.p.e.: – za nieprzekazywanie zgłoszenia działalności, o którym mowa w art. 34 ust. 1 rozporządzenia 2018/848 do wojewódzkiego inspektora jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych: czyli zgłoszenia działalności w zakresie rolnictwa ekologicznego i produkcji ekologicznej przez producenta ekologicznego lub grupę producentów (art. 17 ust. 3 u.r.e.p.e.).	
	Art. 23 ust. 2 pkt 7 u.r.e.p.e.:	

	– za przeprowadzanie kontroli urzędowej lub innych czynności urzędowych za pośrednictwem osób niewpisanych do rejestru inspektorów rolnictwa ekologicznego, o którym mowa w art. 14 ust. 1 u.r.e.p.e. lub w zakresie niezgodnym z zakresem rodzajów specjalizacji w zakresie przeprowadzenia kontroli urzędowej albo za pośrednictwem osób, które są wpisane do tego rejestru, ale nie spełniają obowiązku podnoszenia poziomu wiedzy, o którym mowa w art. 14 ust. 6 u. u.r.e.p.e.	
	Art. 23 ust. 2 pkt 8 u.r.e.p.e.: – za nieuwzględnianie przy wydawaniu certyfikatu tymczasowego zakazu wprowadzania do obrotu (art. 41 ust. 1 lit. b rozporządzenia 2018/848) czyli danych produktów jako produkty ekologiczne lub produkty w okresie konwersji oraz ich stosowania w procesie produkcji ekologicznej do czasu otrzymania wyników postępowania wyjaśniającego, o którym mowa w art. 41 ust. 1 lit. a rozporządzenia 2018/848, lub zakazu, o którym mowa w art. 42 ust. 2 rozporządzenia 2018/848 czyli w przypadku poważnej lub powtarzającej się lub stałej niezgodności właściwe organy i – w stosownych przypadkach – organy kontrolne i jednostki certyfikujące zapewnienia, by – oprócz środków określonych w ust. 1 oraz wszelkich właściwych środków podjętych w szczególności zgodnie z art. 138 rozporządzenia UE 2017/625 – danym podmiotom lub danym grupom podmiotów zakazano na wskazany okres wprowadzania do obrotu produktów zawierających odniesienia do produkcji ekologicznej oraz by ich certyfikaty o których mowa w art. 35 zostały – w stosownych przypadkach – zawieszone lub cofnięte.	
	Art. 23 ust. 2 pkt 9 u.r.e.p.e.: – za wydawanie certyfikatu mimo zakazu, o którym mowa w art. 42 ust. 2 rozporządzenia 2018/848 czyli w przypadku poważnej lub powtarzającej się lub stałej niezgodności właściwe organy i – w stosownych przypadkach – organy kontrolne i jednostki certyfikujące zapewnienia, by – oprócz środków określonych w ust. 1 oraz wszelkich właściwych środków podjętych w szczególności zgodnie z art. 138 rozporządzenia UE 2017/625 – danym podmiotom lub danym grupom podmiotów zakazano na wskazany okres wprowadzania do obrotu produktów zawierających odniesienia do produkcji ekologicznej oraz by ich certyfikaty o których mowa w art. 35 zostały – w stosownych przypadkach – zawieszone lub cofnięte.	

Źródło: opracowanie własne

Artykuł 23 ust. 3 u.r.e.p.r. przewiduje najsurowszą karę pieniężną jaka może zostać nałożona w aktualnym stanie prawnym na jednostkę certyfikującą tzn. w wysokości do czterdziestokrotności przeciętnego wynagrodzenia za rok poprzedzający rok wszczęcia postępowania w sprawie nałożenia kary. Została ona przewidziana przez ustawodawcę krajowego za nieprzekazywanie przez jednostkę certyfikującą w ustawowym terminie Głównemu Inspektorowi JHARS lub Prezesowi ARiMR wykazów producentów spełniających wymagania dotyczące produkcji ekologicznej lub niezgodnie z wymogami co do ich treści i formy (art. 23 ust. 3 in fine u.r.e.p.e.).

Podobnie jak w ust. 1 i 2 analizowanego artykułu kara pieniężna jest wymierzana przez Głównego Inspektora JHARS w drodze decyzji administracyjnej, przy czym postępowanie w tej sprawie jest wszczynane na wniosek Prezesa ARiMR (art. 23 ust. 6 i ust. 7 u.r.e.p.e.).

Tab. 27 Kara pieniężna nakładane na jednostki certyfikujące na podstawie art. 23 ust. 3 u.r.e.p.e.

Podmiot odpowiedzialny	Opis czynu, podstawa prawna	Sankcja: wysokość i forma wymierzenia
Jednostki certyfikujące	Art. 23 ust. 3 u.r.e.p.e.: – za nieprzekazywanie Głównemu Inspektorowi JHARS lub Prezesowi Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa wykazów, o których mowa w art. 6 ust. 1 u.r.e.p.e. czyli wykazów producentów spełniających wymagania dotyczące produkcji ekologicznej, w terminie lub – za przekazywanie tych wykazów niezgodnie z określoną formą lub określonym sposobem, lub – za przekazywanie tych wykazów zawierających nieprawdziwe lub niekompletne dane lub informacje	– podlega karze pieniężnej w wysokości do <u>czterdziesto-krotności przeciętnego wynagrodzenia za rok poprzedzający rok wszczęcia postępowania w sprawie nałożenia kary</u> – kara jest wymierzana przez Głównego Inspektora JHARS w drodze decyzji administracyjnej, postępowanie w tej sprawie jest wszczynane na wniosek Prezesa ARiMR (art. 23 ust. 6 i 7 u.r.e.p.e.)

Źródło: opracowanie własne

5.14.3. Kary pieniężne nakładane na jednostki certyfikujące oraz inne podmioty

Obowiązująca ustawa o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej przewiduje kary administracyjne również wobec innych poza jednostkami certyfikującymi podmiotów, które są zobowiązane do przestrzegania wynikających z niej wymogów, a więc m.in. dla producentów ekologicznych oraz inspektorów rolnictwa ekologicznego. Zakres podmiotowy art. 24 ust. 1-3 u.r.e.p.e. obejmuje katalog naruszeń i kar pieniężnych dla:

- osób fizycznych, osób prawnych lub jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej, w tym też jednostek certyfikujących, które m.in.: utrudniają organowi inspekcji przeprowadzenie czynności kontrolnych lub nadzorczych wykonywanych w ramach nadzoru nad jednostkami certyfikującymi lub produkcją ekologiczną, wprowadzają do obrotu produkty lub substancje: niedopuszczone do stosowania w produkcji ekologicznej na podstawie właściwych przepisów czy stosują w reklamie lub opisie handlowym produktu, który nie jest objęty certyfikatem, zgodnie z art. 35 ust. 1 rozporządzenia 2018/848, określenia odnoszące się do produkcji ekologicznej, w tym przez użycie określenia "ekologiczny" lub pochodne tego określenia, lub określenia "eko" lub "bio",
- inspektorów rolnictwa ekologicznego w przypadku nie zgłaszania przez nich zaktualizowanych danych osobowych Głównemu Inspektorowi JHARS w ustawowym terminie.

Katalog kar pieniężnych za wymienione w art. 24 ust. 1-2 u.r.e.p.e. naruszenia jest zróżnicowany, przy czym ustawodawca posługuje się dwoma formami określania ich górnej wysokości:

- albo jest to wielokrotność przeciętnego wynagrodzenia za rok poprzedzający rok wszczęcia postępowania w sprawie nałożenia kary,
- albo jest to 200% lub 300% korzyści majątkowej, którą uzyskała lub którą mogłaby uzyskać osoba ukarana za wprowadzone do obrotu produktów czy substancji niezgodnie z przepisami (w tym wariancie niekiedy podawana jest również minimalna wysokość kary).

Wyjątek stanowi art. 24 ust. 2 u.r.e.p.e., gdzie sposób ustalania kar pieniężnych za ponowne wprowadzone do obrotu produktu, środka lub substancji niezgodnych z przepisami dotyczącymi rolnictwa ekologicznego i produkcji ekologicznej ulega zaostreniu.

Tab. 28 Kary pieniężne nakładane na podstawie art. 24 ust. 1-3 u.r.e.p.e.

Podmiot odpowiedzialny	Opis czynu, podstawa prawna	Sankcja: wysokość i forma wymierzenia
Osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej	Art. 24 ust. 1 pkt 1 u.r.e.p.e.: – za uniemożliwianie organowi Inspekcji prowadzenie czynności kontrolnych w ramach nadzoru, o którym mowa w art. 4 ust. 1 u.r.e.p.e.	– kara pieniężna w wysokości do dwudziestokrotności przeciętnego wynagrodzenia za rok poprzedzający rok wszczęcia postępowania w sprawie nałożenia kary – kara wymierzana w drodze decyzji, przez wojewódzkiego inspektora jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych właściwego ze względu na miejsce przeprowadzenia czynności kontrolnych przez właściwy organ (art. 24 ust. 4 pkt 1 lit. b u.r.e.p.e.)
	Art. 24 ust. 1 pkt 1 u.r.e.p.e.: – za utrudnianie organowi Inspekcji prowadzenie czynności kontrolnych w ramach nadzoru, o którym mowa w art. 4 ust. 1 u.r.e.p.e.	– kara pieniężna w wysokości do piętnastokrotności przeciętnego wynagrodzenia za rok poprzedzający rok wszczęcia postępowania w sprawie nałożenia kary, – kara wymierzana w drodze decyzji, przez wojewódzkiego inspektora jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych właściwego ze względu na miejsce przeprowadzenia czynności kontrolnych przez właściwy organ (art. 24 ust. 4 pkt 1 lit. b u.r.e.p.e.)
	Art. 24 ust. 1 pkt 3 u.r.e.p.e.: za niezapewnianie pracownikom Inspekcji dostępu do jednostek produkcyjnych lub za nieudostępnianie dokumentów lub informacji, lub – za nieudzielanie pomocy w zakresie niezbędnym do sprawdzenia prawidłowości przeprowadzenia przez jednostki certyfikujące kontroli urzędowej w przypadkach, o których mowa w art. 4 ust. 2 pkt 6 i ust. 4 u.r.e.p.e.	– kara pieniężna w wysokości do piętnastokrotności przeciętnego wynagrodzenia za rok poprzedzający rok wszczęcia postępowania w sprawie nałożenia kary, – kara wymierzana w drodze decyzji, przez Głównego Inspektora IJHARS (art. 24 ust. 4 pkt 1 lit. a u.r.e.p.e.)
	Art. 24 ust. 1 pkt 4 u.r.e.p.e.: – za wprowadzanie do obrotu produktów lub substancji, o których mowa w art. 31 rozporządzenia 2018/848, niedopuszczonych do stosowania w produkcji ekologicznej na podstawie art. 9 lub art. 24 rozporządzenia 2018/848, które zostały oznakowane w sposób sugerujący, że dane produkty lub substancje są dopuszczone zgodnie z przepisami rozporządzenia 2018/848 do stosowania w produkcji ekologicznej, w tym przez oznakowanie	– kara pieniężna w wysokości do 200% korzyści majątkowej, którą uzyskała lub którą mogłaby uzyskać osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej za wprowadzony do obrotu środek, produkt lub substancję za rok poprzedzający rok wszczęcia postępowania w sprawie nałożenia kary,

	określeniem "ekologiczny" lub pochodną tego określenia, lub określeniem "eko" lub "bio"	– kara wymierzana w drodze decyzji, przez wojewódzkiego inspektora jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych właściwego ze względu na miejsce przeprowadzenia czynności kontrolnych przez właściwy organ (art. 24 ust. 4 pkt 1 lit. b u.r.e.p.e.)
	Art. 24 ust. 1 pkt 5 u.r.e.p.e.: – za wprowadzanie do obrotu produktu rolnictwa ekologicznego jako produktu rolnictwa ekologicznego, który został oznakowany z naruszeniem art. 30, art. 32 lub art. 33 rozporządzenia 2018/848	– kara pieniężna w wysokości <u>do</u> trzykrotności przeciętnego wynagrodzenia za rok poprzedzający rok wszczęcia postępowania w sprawie nałożenia kary, – kara wymierzana w drodze decyzji, przez wojewódzkiego inspektora jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych właściwego ze względu na miejsce przeprowadzenia czynności kontrolnych przez właściwy organ (art. 24 ust. 4 pkt 1 lit. b u.r.e.p.e.)
	Art. 24 ust. 1 pkt 6 u.r.e.p.e.: – za wprowadzanie do obrotu produktu, który nie jest objęty certyfikatem, o którym mowa w art. 35 ust. 1 rozporządzenia 2018/848, ale jest oznakowany jako produkt rolnictwa ekologicznego lub jako produkt w okresie konwersji	– kara pieniężna w wysokości do 200% korzyści majątkowej, którą uzyskała lub którą mogłaby uzyskać za wprowadzone do obrotu produkty, nie niższej jednak niż 1000 zł, – kara wymierzana w drodze decyzji, przez wojewódzkiego inspektora jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych właściwego ze względu na miejsce przeprowadzenia czynności kontrolnych przez właściwy organ (art. 24 ust. 4 pkt 1 lit. b u.r.e.p.e.)
	Art. 24 ust. 1 pkt 7 u.r.e.p.e.: – za działanie jako jednostka certyfikująca w zakresie zadań określonych w art. 40 ust. 1 rozporządzenia 2018/848, które nie zostały jej przekazane	– kara pieniężna w wysokości do dwudziestokrotności przeciętnego wynagrodzenia za rok poprzedzający rok wszczęcia postępowania w sprawie nałożenia kary, – kara wymierzana w drodze decyzji, przez Głównego Inspektora JHARS (art. 24 ust. 4 pkt 1 lit. a u.r.e.p.e.)
	Art. 24 ust. 1 pkt 8 u.r.e.p.e.: – za stosowanie w reklamie lub opisie handlowym produktu, który nie jest objęty certyfikatem, o którym mowa w art. 35 ust. 1 rozporządzenia 2018/848, określeń odnoszących się do produkcji ekologicznej, w tym przez użycie określenia "ekologiczny" lub pochodnych tego określenia, lub określenia "eko" lub "bio"	– kara pieniężna w wysokości do 200% korzyści majątkowej, którą uzyskała lub którą mogłaby uzyskać za wprowadzone do obrotu produkty, nie niższej jednak niż 1000 zł; – kara wymierzana w drodze decyzji, przez wojewódzkiego inspektora jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych właściwego ze względu na miejsce przeprowadzenia czynności kontrolnych przez właściwy organ (art. 24 ust. 4 pkt 1 lit. b u.r.e.p.e.)

	Art. 24 ust. 1 pkt 9 u.r.e.p.e.: – za nie wypełnianie obowiązku wymienionego w art. 35 ust. 6 rozporządzenia 2018/848 czyli nieweryfikowanie certyfikatów swoich dostawców	– kara pieniężna w wysokości do dwukrotności przeciętnego wynagrodzenia za rok poprzedzający rok wszczęcia postępowania w sprawie nałożenia kary, – kara wymierzana w drodze decyzji, przez wojewódzkiego inspektora jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych właściwego ze względu na miejsce przeprowadzenia czynności kontrolnych przez właściwy organ (art. 24 ust. 4 pkt 1 lit. b u.r.e.p.e.)
	Art. 24 ust. 1 pkt 10 u.r.e.p.e.: – za wykorzystywanie logo produkcji ekologicznej Unii Europejskiej, o którym mowa w art. 33 ust. 1 rozporządzenia 2018/848, wbrew zakazowi określonymu w art. 2 ust. 3 rozporządzenia 2018/848 dot. żywienia zbiorowego realizowanego przez zakłady żywienia zbiorowego zgodnie z definicją w art. 2 ust. 2 lit. d) rozporządzenia (UE) nr 1169/2011	– kara pieniężna w wysokości do 200% korzyści majątkowej, którą uzyskała lub którą mogłaby osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej uzyskać za wprowadzone do obrotu produkty, nie niższej jednak niż 500 zł, – kara wymierzana w drodze decyzji, przez wojewódzkiego inspektora jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych właściwego ze względu na miejsce przeprowadzenia czynności kontrolnych przez właściwy organ (art. 24 ust. 4 pkt 1 lit. b u.r.e.p.e.)
	Art. 24 ust. 1 pkt 11 u.r.e.p.e.: – za wprowadzanie do obrotu produktu jako ekologiczny lub produktu w okresie konwersji lub stosowanie go w produkcji ekologicznej wbrew zakazowi, o którym mowa w art. 41 ust. 1 lit. b rozporządzenia 2018/848 czyli tymczasowego zakazu zarówno wprowadzania danych produktów do obrotu jako produkty ekologiczne lub produkty w okresie konwersji oraz ich stosowania w produkcji ekologicznej do czasu otrzymania wyników postępowania wyjaśniającego, o którym mowa w lit. a) tego przepisu rozporządzenia 2018/848	– kara pieniężna w wysokości do 200% korzyści majątkowej, którą uzyskała lub którą mogłaby uzyskać osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej za wprowadzone do obrotu produkty, nie niższej jednak niż 1000 zł, – kara wymierzana w drodze decyzji, przez wojewódzkiego inspektora jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych właściwego ze względu na miejsce przeprowadzenia czynności kontrolnych przez właściwy organ (art. 24 ust. 4 pkt 1 lit. b u.r.e.p.e.)
	Art. 24 ust. 1 pkt 12 u.r.e.p.e.: – za wprowadzanie do obrotu produkt jako ekologiczny lub produkt w okresie konwersji wbrew zakazowi, o którym mowa w art. 42 ust. 2 rozporządzenia 2018/848 czyli w przypadku poważnej lub powtarzającej się lub stałej niezgodności właściwe organy i – w stosownych przypadkach – organy kontrolne i jednostki certyfikujące zapewniają, by – oprócz środków określonych w ust. 1 oraz wszelkich właściwych	– kara pieniężna w wysokości do 300% korzyści majątkowej, którą uzyskała lub którą mogłaby uzyskać osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej za wprowadzone do obrotu produkty, nie niższej jednak niż 1500 zł, – kara wymierzana w drodze decyzji, przez wojewódzkiego inspektora

	środków podjętych w szczególności zgodnie z art. 138 rozporządzenia UE 2017/625 – danym podmiotom lub danym grupom podmiotów zakazano na wskazany okres wprowadzania do obrotu produktów zawierających odniesienia do produkcji ekologicznej oraz by ich certyfikaty o których mowa w art. 35 zostały – w stosownych przypadkach – zawieszone lub cofnięte	jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych właściwego ze względu na miejsce przeprowadzenia czynności kontrolnych przez właściwy organ (art. 24 ust. 4 pkt 1 lit. b u.r.e.p.e.)
Osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej	Art. 24 ust. 2 u.r.e.p.e.: – za wprowadzanie ponownie do obrotu produktu, środka lub substancji tego samego rodzaju, która nie odpowiada wymaganiom określonym odpowiednio w przepisach wymienionych w art. 24 ust. 1 pkt 4-6, 11 lub 12 u.r.e.p.e. ze względu na to samo naruszenie	– kara pieniężna ustalona – w zależności od stwierdzonego naruszenia – odpowiednio zgodnie z art. 24 ust. 1 pkt 4-6, 11 lub 12 u.r.e.p.e. podwyższona o wysokość kar pieniężnych wymierzonych w okresie 24 miesięcy przed dniem rozpoczęcia czynności kontrolnych – kara wymierzana w drodze decyzji, przez organ, którego właściwość została określona zgodnie z art. 24 pkt 1 u.r.e.p.e.
Inspektor rolnictwa ekologicznego	Art. 24 ust. 3 u.r.e.p.e.: – za niewypełnianie obowiązku, o którym mowa w art. 14 ust. 7 u.r.e.p.e. czyli zgłaszania Głównemu Inspektorowi JHARS zmiany danych osobowych, które mają wpływ na jego identyfikację w rejestrze inspektorów rolnictwa ekologicznego, w terminie 30 dni od dnia wystąpienia tych zmian	– karze pieniężna w wysokości do jednokrotności przeciętnego wynagrodzenia za rok poprzedzający rok wszczęcia postępowania w sprawie nałożenia kary – kara wymierzana w drodze decyzji, przez Głównego Inspektora JHARS (art. 24 ust. 4 pkt 1 lit. a u.r.e.p.e.)

Źródło: opracowanie własne

5.14.4. Zasady wymierzania i zapłaty kar pieniężnych

Zasady wymierzania kar za naruszenia przepisów dotyczących rolnictwa i produkcji ekologicznej zostały określone w art. 25 u.r.e.p.e. i nie uległy zmianie w stosunku do rozwiązań przyjętych w tym zakresie w ustawie z 2009 r. Są one w całości regulacją krajową.

Nadal obligatoryjne jest tzw. miarkowanie kar co oznacza, że powinny być one wymierzone przez uprawnione do tego organy tzn. Głównego Inspektora JHARS lub wojewódzkiego inspektora jakości artykułów rolno-spożywczych z uwzględnieniem:

- stopnia szkodliwości czynu,
- zakresu dokonanego naruszenia przepisów dotyczących rolnictwa ekologicznego i produkcji ekologicznej,
- dotychczasowej działalności podmiotu dokonującego naruszenia i wielkości korzyści majątkowej, którą podmiot ten uzyskał lub którą mógłby uzyskać w związku z naruszeniem, w przypadku gdy korzyść majątkowa ma zastosowanie.

W art. 25 ust. 2 u.r.e.p.e. przewidziano dopuszczalność odstąpienia przez uprawnione organy, w drodze decyzji administracyjnej, od wymierzenia kar pieniężnych na podstawie art. 23 ust. 1-3 i art. 24 ust. 1-3 u.r.e.p.e. w przypadku kumulatywnego spełnienia się następujących przesłanek: niskiego stopnia szkodliwości czynu, niewielkiego zakresu naruszenia i braku stwierdzenia istotnych uchybień w dotychczasowej działalności podmiotu dokonującego naruszenia. Zauważyć należy, że

w katalogu tych przesłanek nie ma już niskiego stopnia zawinienia, jak miało to miejsce na gruncie art. 26 ust. 5 u.r.e. z 2009 r. Skorzystanie z instytucji odstąpienia od wymierzenia kary następuje w ramach uznania administracyjnego właściwego organu.

Ratio legis utrzymania w obowiązującej ustawie instytucji odstąpienia od nałożenia kary ustawodawca uzasadnił następująco: „Możliwość odstąpienia od nakładania kar przewidzianych w art. 23 i art. 24 projektowanej ustawy jest niezbędna z uwagi na bardzo szeroki wachlarz faktycznych naruszeń, jakie mieszczą się w projektowanych przepisach karnych. Samo rozporządzenie 2018/848 ustanawia dziesiątki wymogów, wraz z rozporządzeniami delegowanymi i wykonawczymi przepisy Unii Europejskiej o produkcji ekologicznej zawierają kilkaset różnego rodzaju wymogów. W takim przypadku określenie sankcji za niedopełnienie każdego z nich jest praktycznie niemożliwe. Tym samym, jak wskazano powyżej, nie ma możliwości przewidzenia wszystkich nieprawidłowości i naruszeń, dlatego możliwość odstąpienia od wymierzenia kary jest niezbędna.”¹⁴³

Kary pieniężne wymierzone na podstawie art. 23 ust. 1-3 i art. 24 ust. 1-3 u.r.e.p.e. wnoszone są przez podmiot, który dopuścił się naruszenia na rachunek bankowy Głównego Inspektoratu Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych albo wojewódzkiego inspektoratu jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych w terminie 30 dni od dnia, w którym decyzja administracyjna o ukaraniu stała się ostateczna.

W obowiązującej ustawie o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej nie zostało uregulowane przedawnienie: wszczynania postępowania (stwierdzania naruszenia prawa), nakładania kar oraz ich egzekucji. W związku z tym, podobnie jak miało to miejsce w przypadku poprzednich regulacji dotyczących rolnictwa ekologicznego, zastosowanie znajdzie art. 189g ust. 1 kodeksu postępowania administracyjnego.¹⁴⁴ W świetle jego dyspozycji kara pieniężna nie może zostać nałożona (w analizowanym przypadku na podstawie art. 23 ust. 1-3 i art. 24 ust. 1-3 u.r.e.p.e.), jeżeli upłynęło pięć lat od dnia naruszenia prawa albo wystąpienia skutków naruszenia prawa. Natomiast jej egzekucja nie zostanie przeprowadzona, jeżeli od dnia w którym ta kara powinna być wykonana upłynęło pięć lat (art. 189g ust. 3 k.p.a.).

W zakresie nieuregulowanym w ustawie o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej oraz w ustawie z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego do kar pieniężnych stosować należy odpowiednio przepisy działu III (Zobowiązania podatkowe) ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa.¹⁴⁵ Wówczas uprawnienia organów podatkowych przysługują odpowiednio: Głównemu Inspektorowi Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych albo wojewódzkiemu inspektorowi jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych właściwemu ze względu na miejsce przeprowadzenia kontroli. Odpowiednie stosowanie przepisów Ordynacji podatkowej do przedmiotowych kar pieniężnych postrzeganych jako należności publicznoprawne dotyczyć będzie m.in. zasad ich egzekucji czy zabezpieczania ich płatności na majątku podmiotu ukaranego.¹⁴⁶

5.14.5. Kary pieniężne – analiza danych

Poniższa tabela obejmuje zestawienie danych o ogólnej liczbie i łącznej wysokości kar pieniężnych nałożonych przez Głównego Inspektora IHARS oraz wojewódzkich inspektorów IJHARS na podstawie art. 23 ust. i art. 24 u.r.e.p.e. w okresie od dnia 7 lipca 2022 r., czyli od dnia wejścia w życie obowiązującej

¹⁴³ Uzasadnienie projektu ustawy, druk sejmowy nr 2180,

<https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/F9387D80C4B1AF08C125882B0039B986/%24File/2180.pdf>, s. 19-20.

¹⁴⁴ Zob. A. Wróbel [w:] M. Jaśkowska, M. Wilbrandt-Gotowicz, A. Wróbel, *Komentarz aktualizowany do Kodeksu postępowania administracyjnego*, LEX/el. 2025, art. 189(g) oraz K. Leśkiewicz, *Ustawa o rolnictwie...*, s. 105-106.

¹⁴⁵ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 111 z późn. zm.).

¹⁴⁶ K. Leśkiewicz, *Ustawa o rolnictwie...*, s. 123-124.

ustawy o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej do dnia 30 marca 2025 r. Poniższe zestawienie nie obejmuje informacji o karach, które spełniają wymagania określone w 40b ustawy z dnia 21 grudnia 2000 r. o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych (t.j. DzU. Z 2023 r. poz.1980).

Tab. 29 Kary pieniężne nałożone na podstawie art. 23 ust. 1-3 oraz 24 ust. 1-3 u.r.e.p.e. w okresie od dnia 7 lipca 2025 r. do 30 marca 2025 r.

Podstawa nałożenia kary	Organ nakładający karę	Liczba wydanych decyzji	Łączna wysokość nałożonych kar
art. 23 ust. 1-3 u.r.e.p.e. lub art. 24 ust.1-3 u.r.e.p.e.	Główny Inspektor JHARS	2	11 tyś. zł
art. 24 ust. 1 1 pkt 1,2, 4-6 oraz 8-12 u.r.e.p.e.	wojewódzcy inspektorzy JHARS	22	122 tyś. zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GI JHARS¹⁴⁷

Z danych tych wynika, że częściej kary pieniężne na podstawie przepisów ustawy o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej są wymierzane przez wojewódzkich inspektorów JHARS (22 decyzje administracyjne), a ich łączna wysokość w ww. okresie czasu zamknęła się łącznie w kwocie 122 tyś. zł. Z kolei Główny Inspektor JHARS na podstawie obowiązującej ustawy o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej do 30 marca 2025 r. wydał 2 decyzje administracyjne na łączną kwotę 11 tyś. zł.

5.14.6. Kary pieniężne za naruszenie przepisów rolnictwa ekologicznego w wybranych państwach członkowskich UE

Poniższe zestawienie prezentuje podstawowe informacje o przepisach sankcyjnych i wysokości kar przewidzianych w ustawodawstwach krajowych wybranych państw członkowskich UE (Austria, Czechy, Niemcy, Słowacja) za naruszenia przepisów w zakresie rolnictwa ekologicznego i produkcji ekologicznej.

Tab. 30 Przepisy sankcyjne i rodzaje kar w wybranych państwach członkowskich UE

Państwo	Przepisy sankcyjne, wysokość kar
Austria	– kary uregulowane są w § 12-14 , art. 18 Langtitel Bundesgesetz zur Durchführung des Union-srechts auf dem Gebiet der biologischen Produktion, geschützten Herkunftsangaben und traditionellen Spezialitäten (EU-QualitätsregelungenDurchführungsgesetz – EU-QuaDG) StF: BGBl. I Nr. 130/2015 (NR: GP XXV RV 777 AB 811 S. 96. BR: 9454 AB 9460 S. 846.),¹⁴⁸ – kary zostały przewidziane dla m.in. producentów ekologicznych i jednostek certyfikujących, – wysokość kar jest zróżnicowana w zależności od rodzaju naruszenia i może zostać wymierzona: • na podstawie § 18 ust. 1 grzywna do 35 000 euro, w przypadku ponownego popełnienia przestępstwa do 70 000 euro w przypadku bezskutecznej egzekucji grzywny z możliwością zamiany na karę pozbawienia wolności do sześciu tygodni, • na podstawie § 18 ust. 2 grzywna do 35 000 euro, w przypadku ponownego popełnienia przestępstwa do 70 000 euro, w przypadku bezskutecznej egzekucji grzywny z możliwością zamiany na karę pozbawienia wolności do sześciu tygodni, • na podstawie § 18 ust. 3 grzywną do 8 000 euro, w przypadku ponownego popełnienia przestępstwa do 16 000 euro, w przypadku bezskutecznej egzekucji grzywny z możliwością zamiany karą pozbawienia wolności do czterech tygodni.
	– kary uregulowane są w § 33, 33a oraz 34 Zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, ¹⁴⁹

¹⁴⁷ Dane uzyskane w trybie ustawy o dostępie do informacji publicznej od Głównego Inspektora JHARS.

¹⁴⁸ <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20009335> (18 czerwca 2025 r.)

¹⁴⁹ [https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-242/\(18](https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-242/(18) czerwca 2025 r.)

Czechy	– kary pieniężne zostały przewidziane dla producentów ekologicznych i jednostek certyfikujących, – wysokość kar pieniężnych jest zróżnicowana w zależności od rodzaju naruszenia i może zostać wymierzona: • na podstawie § 33 w przedziale od 20 000 CZK do 100 000 CZK • na podstawie § 33a w przedziale od 20 000 CZK do 2 000 000 CZK. – w § 34 przewidziano możliwość nałożenia w drodze decyzji środków specjalnych na podstawie bezpośrednio stosowanych przepisów UE w przypadku stwierdzenia naruszenia rozporządzenia 2018/848.
Niemcy	– kary uregulowane są w § 12-14 Öko-Landbaugesetz (ÖLG), ¹⁵⁰ – kary pieniężne zostały przewidziane dla producentów ekologicznych i jednostek certyfikujących, – wysokość kar pieniężnych jest zróżnicowana w zależności od rodzaju naruszenia i może zostać wymierzona: • na podstawie § 13 ust. 1 w przedziale do 30 000 euro, • na podstawie § 13 ust. 2-5 w przedziale do 20 000 euro, – na podstawie § 14 może być orzeczona konfiskata w przypadkach określonych w ustawie.
Słowacja	– kary uregulowane są w § 17 i 18 <i>Zákon o ekologickej poľnohospodárskej výrobe</i> , ¹⁵¹ – kary pieniężne zostały przewidziane dla producentów ekologicznych i jednostek certyfikujących, – wysokość kar pieniężnych jest zróżnicowana w zależności od rodzaju naruszenia i może zostać wymierzona: • na podstawie § 17 w przedziale od 100 euro do 2000 euro, • na podstawie § 18 w przedziale od 200 euro do 50 000 euro.

Surowe kary za naruszenie przepisów unijnych i krajowych dotyczących rolnictwa ekologicznego obowiązują w Austrii i Niemczech. Chodzi nie tylko o ich górne ustawowe zagrożenie, ale również o możliwość orzeczenia konfiskaty (Niemcy) oraz zamiany na karę pozbawienia wolności nieuiszczonyj grzywny (Austria). We wszystkich przykładach przepisów sankcyjnych ich wspólnym celem, poza oczywiście represją za naruszenie przepisów i prewencją, jest budowanie zaufania do rynku produktów ekologicznych i dbałość o stan środowiska.

5.14.7. Wnioski

System kar administracyjnych w ustawie o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej został znacznie rozbudowany w stosunku do wcześniejszej regulacji z 2009 r. Rozszerzono zakres odpowiedzialności za nowe naruszenia przepisów rolnictwa ekologicznego przez jednostki certyfikujące, ale również producentów ekologicznych i inspektorów rolnictwa ekologicznego. Wynika to głównie z konieczności dostosowania polskiego ustawodawstwa do rozporządzenia unijnego 2018/848, a także usprawnienia i uszczelnienia kontroli jakości produktów ekologicznych oraz systemu ich certyfikacji. Podwyższeniu uległy także w niektórych przypadkach górne granice kar pieniężnych.

Pewną równowagą dla przedmiotowo i podmiotowo zmodyfikowanych przepisów sankcyjnych są utrzymane w obowiązujących przepisach instytucje miarkowania kar oraz możliwość odstąpienia od wymierzenia kar w ramach uznania administracyjnego przez Głównego Inspektora JHARS oraz wojewódzkiego inspektora jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych.

Ustawodawca nie zdecydował się na uregulowanie w przepisach ustawy z 2022 r. kwestii przedawnienia wszczynania postępowania (stwierdzania naruszenia prawa), nakładania kar pieniężnych oraz ich egzekucji.

Dane przedstawione w tabeli 29 wskazują, że zarówno Główny Inspektor jak i wojewódzcy inspektorzy IJHARS sięgają do przepisów sankcyjnych. Zdecydowanie przeważa jednak liczba decyzji

¹⁵⁰ <https://www.buzer.de/gesetz/8491/a157617.htm>, (18 czerwca 2025 r.)

¹⁵¹ <https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2020/282/> / (18 czerwca 2025 r.)

administracyjnych wydanych przez wojewódzkich inspektorów w przedmiocie wymierzenia kar administracyjnych na podstawie art. 24 ust. 1 pkt 1,2, 4-6 lub 8-12 u.r.e.p.e. oraz łączna wysokość tych kar (kwota ogółem 122 tys. zł). Na podstawie uzyskanych informacji – przy czym wyłącznie o liczbie wydanych decyzji administracyjnych i łącznej wysokości wynikających z nich kar pieniężnych – trudno określić rodzaj deliktów administracyjnych najczęściej popełnianych w obszarze rolnictwa ekologicznego i produkcji ekologicznej oraz ustalić praktykę orzeczniczą organów administracyjnych w tym zakresie.

Część VI . Ekonomiczne korzyści produkcji ekologicznej

6.1. Wprowadzenie

Produkcja ekologiczna, czyli proces wytwarzania dóbr i usług zgodnie z zasadami rolnictwa ekologicznego, może nieść za sobą korzyści ekonomiczne zarówno z punktu widzenia pojedynczych producentów, jak i w szerszym ujęciu np. gospodarki kraju. Choć początkowo może wiązać się z wyższymi kosztami (w porównaniu do tradycyjnych metod produkcji), eksperci wskazują na długofalowe korzyści jej stosowania. Przede wszystkim jednak produkcja i rolnictwo ekologiczne stanowią najbardziej przyjazną dla środowiska metodę produkcji, która w dobie współczesnych problemów staje się realnym rozwiązaniem w walce z kryzysem ekologicznym.

W niniejszej części raportu przedstawione zostały niektóre możliwe korzyści ekonomiczne wynikające z produkcji ekologicznej. Warto w tym miejscu zaznaczyć, że wskazane w raporcie korzyści mogą być analizowane z różnych perspektyw – biorąc pod uwagę szereg zmiennych, które mogą wpływać na ich ostateczny kształt. Ocena opłacalności oraz zasadności wdrażania produkcji ekologicznej jest uzależniona od wielu czynników, które determinują jej efektywność. Z tego też względu takie oszacowanie powinno być wynikiem dokładnych i kompleksowych badań, które pozwolą na precyzyjne określenie realnych korzyści płynących z tego rodzaju produkcji.

6.2. Efektywność wykorzystania zasobów

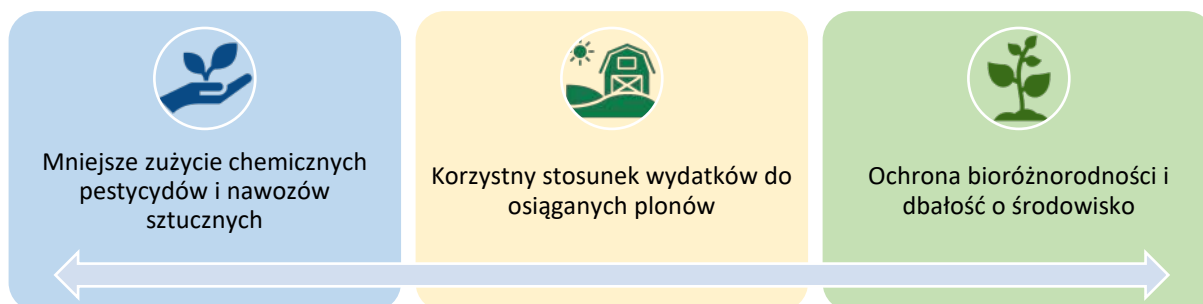
Pojęcie efektywności będące jedną z podstawowych, powszechnie stosowanych kategorii oceny działań, znajduje swoje zastosowanie w ekonomii, ale także w wielu innych obszarach działalności człowieka. Efektywność w sensie ekonomicznym jest relacją wartości uzyskanych efektów do nakładu czynników użytych do ich uzyskania. W kontekście produkcji ekologicznej, warto zwrócić uwagę na dwa podejścia analityczne związane z pojęciem efektywności, w ramach których można wyróżnić efektywność statyczną – wpisującą się w paradygmat ekonomii neoklasycznej oraz efektywność dynamiczną – rozwijaną na gruncie heterodoksyjnej ekonomii ewolucyjnej¹⁵². Efektywność statyczna odnosi się do sytuacji, w której celem jest osiągnięcie optymalnego wyniku w danym momencie, bez uwzględniania zmian w czasie – dążenie do jak najlepszego zarządzania zasobami i osiągnięcia maksymalnych korzyści w danym okresie, przy istniejących zasobach i strukturach. Efektywność dynamiczna natomiast odnosi się do długofalowego, ciągłego procesu dostosowywania się do zmieniających się warunków. Zamiast dążyć do optymalizacji w jednym, konkretnym momencie, chodzi o rozwój i adaptację w długim okresie.

W kontekście rosnących wyzwań związanych ze zmianami klimatycznymi i degradacją środowiska, szczególnego znaczenia nabiera wskazany powyżej wymiar efektywności dynamicznej, który w kontekście produkcji ekologicznej może oznaczać zdolność systemu produkcyjnego do dostosowywania się do zmieniających się warunków rynkowych, technologicznych, regulacyjnych i środowiskowych, w sposób, który pozwala osiągnąć zrównoważony rozwój, czerpać korzyści, a w dłuższej perspektywie, budować silną pozycję konkurencyjną na rynku. W rozważaniach nad wskazanymi w raporcie ekonomicznymi korzyściami produkcji ekologicznej, skupiono się na potencjale owego sektora w perspektywie długoterminowej.

¹⁵² G. Kozuń-Cieślak, *Efektywność – rozważania nad istotą i typologią*, Kwartalnik Kolegium Ekonomiczno-Społecznego Studia i Prace/Szkoła Główna Handlowa, Nr 4(16)/2013, s.38.

6.3. Pestycydy i nawozy sztuczne

Ekologiczne metody uprawy sprzyjają zachowaniu różnorodności biologicznej – przynoszą wiele korzyści dla środowiska, ale nie tylko. System produkcji ekologicznej to także finansowe i pozafinansowe korzyści dla rolników ponoszących choćby niższe koszty związane zakupem środków ochrony roślin, nawozów sztucznych czy antybiotyków. Stosowanie pestycydów i nawozów negatywnie wpływają na żyzność gleby. Powoduje, że w kolejnych sezonach będzie konieczne stosowanie ich w jeszcze większej ilości, aby utrzymać potencjał plonotwórczy na tym samym poziomie.

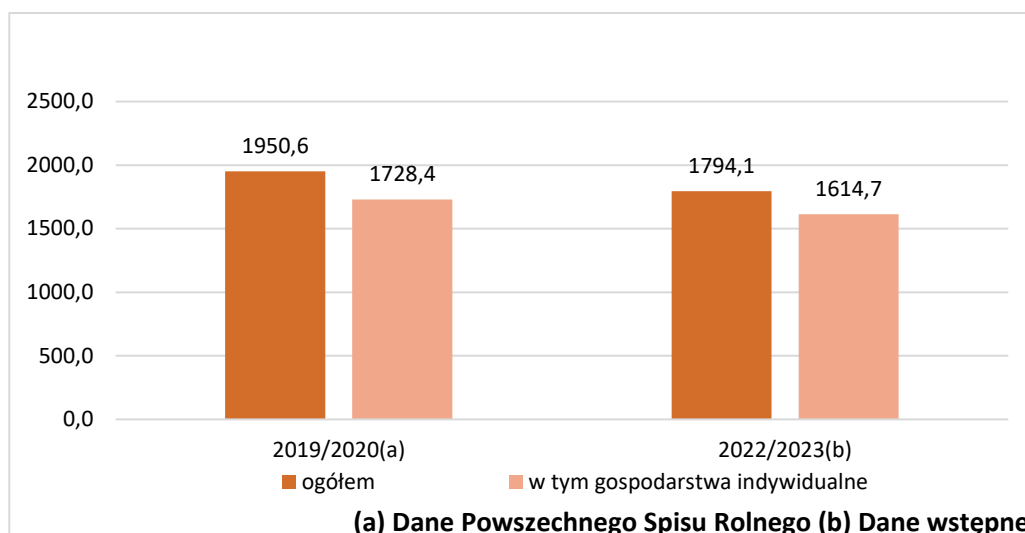

Mniejsze zużycie bądź całkowity brak używania chemicznych pestycydów, fungicydów i herbicydów, syntetycznych nawozów oraz mineralnych nawozów azotowych, to korzyść dla ludzi, zwierząt, roślin i mikroorganizmów w glebie. Jest to o tyle istotne, iż wydatki polskich rolników na pestycydy i nawozy sztuczne są wciąż znaczące i stanowią istotny element kosztów produkcji rolniczej (szczególnie w kontekście rolnictwa konwencjonalnego).

Jak wynika z raportu GUS, zużycie nawozów mineralnych lub chemicznych w przeliczeniu na czysty składnik (zawierających azot, fosfor i potas) w roku gospodarczym 2022/2023 wyniosło w Polsce niemal 1,8 mln ton. Między innymi z uwagi na uwarunkowania polityczne, zużycie to zmniejszyło się (zarówno w ujęciu ogólnym, jak i w zakresie gospodarstw indywidualnych) w stosunku do roku gospodarczego 2019/2020, co można uznać za dobrą prognozę. Gospodarstwo ekologiczne zużywa o 50% mniej pestycydów i antybiotyków oraz o 20% mniej nawozów. Co więcej, ponad 50% rolników, którzy prowadzą uprawy ekologiczne, zauważyło wzrost plonów w wyniku stosowania ekologicznych praktyk rolniczych¹⁵³.

Rolnictwo ekologiczne nie naraża rolnika, jego rodziny oraz zwierząt na schorzenia wywołane bezpośrednim kontaktem z pestycydami czy innymi chemicznymi środkami „ochrony roślin”. Zmniejsza ryzyko skażenia środowiska chemikaliami, które mogą szkodzić faunie, florze i zdrowiu człowieka. Produkcja ekologiczna w konsekwencji poprawia jakość gleby, która staje się bardziej żyzna, mniej podatna na erozję i lepiej zatrzymuje wodę. Co więcej, może zwiększać zdolność gleby do magazynowania węgla, co pomaga w walce ze zmianami klimatycznymi. Brak stosowania chemicznych nawozów i pestycydów zmniejsza ryzyko zanieczyszczenia wód gruntowych i powierzchniowych, co jest korzystne zarówno dla ekosystemów wodnych, jak i dla jakości wody pitnej. Dzięki różnorodnym metodom uprawy, takim jak uprawy międzyplonów, hodowla zwierząt w naturalnych warunkach, czy stosowanie roślin przyciągających owady zapylające, produkcja ekologiczna wspiera równowagę ekologiczną w lokalnych ekosystemach.

¹⁵³ <https://www.sadnowoczesny.pl/artykuly/aktualnoscisad/oplacalnosc-rolnictwa-ekologicznego-2346206> (1 lutego 2025 r.).

Ryc. 11 Zużycie nawozów mineralnych lub chemicznych w przeliczeniu na czysty składnik (łącznie z nawozami wieloskładnikowymi) w tys. ton

źródło: Opracowane własne na podstawie: Rocznik Statystyczny Rolnictwa, Główny Urząd Statystyczny 2024.
<https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/roczniki-statystyczne/roczniki-statystyczne/rocznik-statystyczny-rolnictwa-2024,6,18.html>, z dnia 04.02.2025.

W konsekwencji, w długoterminowej perspektywie rolnictwo ekologiczne pozwala rolnikom ograniczyć wydatki w stosunku do uzyskiwanych plonów, poprawić efektywność ekonomiczną produkcji i wzmocnić swoją pozycję konkurencyjną na rynku, działając jednocześnie na rzecz środowiska.

6.4. Przewaga konkurencyjna

W realiach współczesnej gospodarki konkurencyjność staje się jednym z ważniejszych wyznaczników oceny funkcjonowania oraz pozycji rynkowej przedsiębiorstwa. Stanowi także determinantę jego rozwoju. Według szacunków NIQ, rynek żywności ekologicznej w 2023 roku osiągnął wartość ok. 2 mld zł. Rynek produktów z certyfikatem bio to ok 1 mld zł. i wciąż rośnie, nie tylko wartościowo, ale i wolumenowo (z roku na rok jest to wzrost na poziomie ok. 4 %) ¹⁵⁴. Rosnąca świadomość społeczeństwa w obszarze ekologii i zdrowego odżywiania się, skłania do podejmowania decyzji, które promują zrównoważony rozwój – takich jak wybór produktów ekologicznych, zmniejszenie zużycia plastiku, recykling czy wspieranie lokalnych producentów. Coraz więcej osób stara się świadomie wybierać produkty spożywcze, które nie tylko wspierają ich zdrowie, ale także pochodzą z etycznych i ekologicznych źródeł. Popularność zyskują diety roślinne, ograniczenie spożycia przetworzonej żywności, a także dbałość o różnicowanie diety, bogatej w witaminy, minerały i inne substancje odżywcze.

¹⁵⁴ <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Wartosc-rynku-ekologicznej-zywnosci-wynosi-juz-ok-2-mld-zlotych-a-bedzie-tylko-lepiej-8779404.html> (3 lutego 2025 r.).

Ten wyraźny trend wpływa na rynki konsumpcyjne, a także na polityki rządowe, które starają się wspierać te zmiany poprzez regulacje i inicjatywy na rzecz zrównoważonego rozwoju, a to z kolei powoduje, że producenci żywności zmieniają swoje podejście względem jakości oferowanych dóbr, a także samego procesu produkcji. Pojawiają się nowe, bardziej ekologiczne i zdrowe produkty, a wiele firm stara się zmieniać swoje procesy produkcji, aby były bardziej przyjazne środowisku.

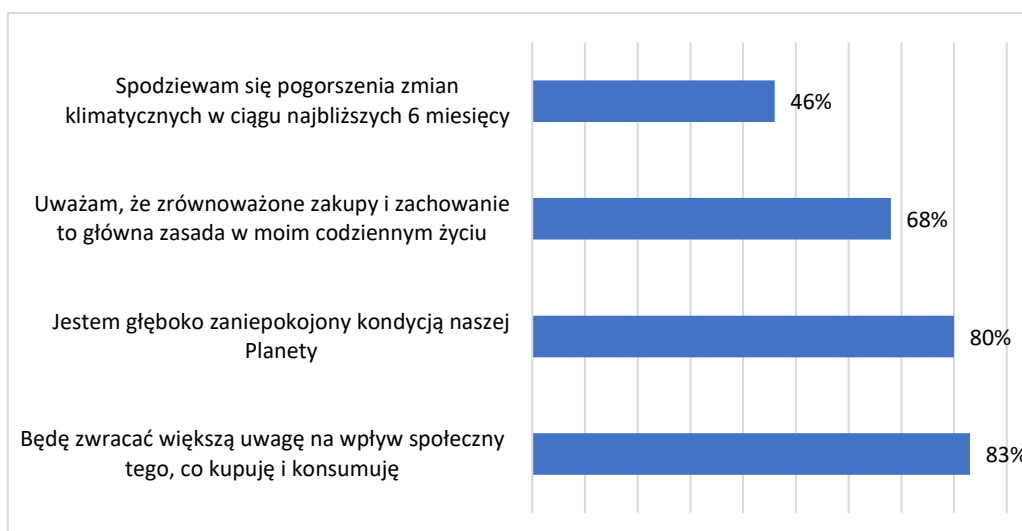
W obliczu rosnącej świadomości ekologicznej i zdrowotnej społeczeństwa zwiększa się popyt na zdrową żywność. Współczesny konsument staje się coraz bardziej wymagający, kierując swoje wybory zakupowe ku artykułom, które nie tylko odpowiadają na potrzeby zdrowotne, ale także są wytwarzane w sposób przyjazny dla środowiska. Certyfikaty ekologiczne stanowią dla konsumentów gwarancję, że produkty spełniają określone standardy dotyczące zarówno jakości, jak i zrównoważonego wytwarzania.

Jak wynika z badania przeprowadzonego dla Polskiej Izby Żywności Ekologicznej przez Stowarzyszenie Delta Partner w 2023r., już ok. 80 % polskich konsumentów deklaruje kupowanie żywności ekologicznej. 91% respondentów uważa, że metody produkcji żywności ekologicznej są lepsze dla ochrony środowiska naturalnego, a sama żywność jest bezpieczniejsza dla zdrowia konsumentów¹⁵⁵. Polacy coraz częściej zdają sobie sprawę z własnego wpływu na środowisko. 83% zamierza zmienić swoje nawyki zakupowe, by były bardziej zrównoważone. 60% respondentów objętych badaniem EY jest w stanie płacić za produkty zrównoważone więcej. Tylu samo już przedstawia się na ekologiczne substytuty tego, co do tej pory kupowali. Duża grupa albo już wprowadziła, albo zamierza wprowadzić dalsze ograniczenia, których celem jest bycie przyjaznym środowisku¹⁵⁶. Dane wskazują także, że różnica między cenami żywności ekologicznej, a konwencjonalnej maleje, co wynika to m.in. ze wzrostu cen nawozów sztucznych i pestycydów, które są droższe niż organiczne, używane w produkcji ekologicznej¹⁵⁷. Może to pozytywnie wpłynąć na dalszy wzrost popytu na żywność pochodzącą z produkcji ekologicznej.

¹⁵⁵ Badanie zrealizowane na zlecenie Polskiej Izby Żywności Ekologicznej w ramach kampanii „Przestaw się na eko – szukaj Euroliścia”, przeprowadzone przez Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Gospodarczych Delta Partner w marcu 2023 roku techniką CAWI na reprezentatywnej próbie Polaków (1 085 osób) między 18. a 44. rokiem życia. Celem badania było poznanie stosunku respondentów do produktów ekologicznych. <https://focusonbusiness.eu/pl/wiadomosci/polacy-to-ekomaniacy/29421> (3 lutego 2025 r.).

¹⁵⁶ https://www.ey.com/pl_pl/insights/consumer-products/ey-future-consumer-index-2023-swiadoma-konsumpcja (3 lutego 2025 r.).

¹⁵⁷ <https://media.mcconsultants.pl/288040-coraz-mniejsza-roznica-w-cenie-produktow-ekologicznych-i-konwencjonalnych> (3 lutego 2025 r.).

Ryc. 12 Zmiany zachowań konsumentów.

Źródło: Opracowane własne na podstawie: EY Future Consumer Index - badanie dla Polski: Marzec 2023
https://www.ey.com/pl_pl/insights/consumer-products/ey-future-consumer-index-2023-swiadoma-konsumpcja (3 lutego 2025 r.)

Przemiany społeczne i kulturowe, takie jak zmiana stylu życia, są motorem wzrostu popytu, co przekłada się na korzyści ekonomiczne zarówno dla producentów, jak i dla całej branży rolno-spożywczej. Rolnicy i producenci, którzy decydują się na produkcję ekologiczną, mogą uzyskać dostęp do bardziej rentownych rynków zbytu, co poprawia konkurencyjność ich działalności. Ekologiczne produkty, mogą znaleźć rynki zbytu w krajach, w których popyt na żywność ekologiczną jest wysoki – w krajach Unii Europejskiej, Stanach Zjednoczonych czy Japonii. Przemiany na rynku żywności, w tym preferencje konsumentów, umożliwiają producentom ekologicznym lepsze pozycjonowanie swoich produktów, naliczanie wyższych marż w porównaniu do towarów rolnictwa konwencjonalnego – marżę rynkową wyższą o ok. 20%, w porównaniu do produktów rolnictwa konwencjonalnego¹⁵⁸ i w konsekwencji budowania silnej pozycji konkurencyjnej na rynku.

Należy zaznaczyć, że korzyści z produkcji ekologicznej rosną z czasem. Co więcej, potencjał produkcyjny oraz wyniki ekonomiczne gospodarstw tradycyjnych i ekologicznych zależą od wielu czynników, które mają wpływ na efektywność ich działalności. Jednakże długoterminowo, gospodarstwo ekologiczne może liczyć na wzrost konkurencyjności i poprawę rentowności. Autorzy jednych z badań porównując potencjał produkcyjny i uzyskiwane wyniki ekonomiczne małych gospodarstw ekologicznych oraz konwencjonalnych, stwierdzają, że wyniki zależą od typu rolniczego gospodarstw. Średnia wartość kapitału w typie „uprawy ogrodnicze i trwałe” była wyższa w gospodarstwach konwencjonalnych, jednak w przeliczeniu na jednego zatrudnionego wielkości te były zbliżone. W tym typie rolniczym wydajność pracy była wyższa w małych gospodarstwach ekologicznych, podobnie jak dochód rolniczy. We wszystkich analizowanych przez autorów typach rolniczych, udział dopłat w dochodzie rolniczym był zdecydowanie wyższy w ekologicznych gospodarstwach niż w konwencjonalnych¹⁵⁹. Co więcej,

¹⁵⁸ <https://www.sadnowoczesny.pl/artykuly/aktualnoscisad/oplalnosc-rolnictwa-ekologicznego-2346206> (1 lutego 2025 r.).

¹⁵⁹ M. Zieliński, B. Gołębiowska, *Znaczenie małych gospodarstw rolnych produkujących w systemie ekologicznym w Polsce*, Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu, 2024, Vol. XXVI, No. (1), s. 374.

całkowita powierzchnia niezbędna do wytworzenia tej samej ilości produktu jest średnio wyższa w systemach ekologicznych niż w systemach konwencjonalnych¹⁶⁰.

Jednym z czynników ekonomicznych, służących jako zachęta dla producentów rolnych do prowadzenia działalności zgodnie z systemem ekologicznym, są dopłaty do rolnictwa ekologicznego. Od uruchomienia finansowania w ramach działania „Rolnictwo ekologiczne” PROW 2014–2020, tj. od 2015 r. do 30 września 2023 r., Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa wypłacała beneficjentom łącznie blisko 2,94 mld zł¹⁶¹. Rolnictwo ekologiczne PS WPR, znowelizowano przepisy dotyczące działania „Rolnictwo ekologiczne” PROW 2014-2020 i od 2023 r. podwyższono stawki płatności w ramach wszystkich pakietów i wariantów działania do poziomu stawek płatności dla Interwencji Rolnictwo ekologiczne w ramach Planu Strategicznego dla WPR na lata 2023-2027. Wprowadzono także możliwość ubiegania się rolników o dodatkową płatność do każdego hektara zgłoszonego do płatności ekologicznych w formie premii za prowadzenie zrównoważonej produkcji roślinno-zwierzęcej. Stawki płatności w ramach interwencji dotyczącej rolnictwa ekologicznego, w zależności od grupy upraw i okresu konwersji/po konwersji wynoszą od 2023 r. od 1 043 zł/ha do 3 105 zł/ha. Natomiast w przypadku pakietu Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznymi, stawka płatności wynosi 1 640 zł/ha, a stawka premii za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą 573 zł/ha. Stawki te są wyższe średnio o 35% w porównaniu do stawek z 2021 r. (i średnio o 84% względem stawek z 2015 r.) jakie były stosowane w ramach działania „Rolnictwo ekologiczne” PROW 2014-2020¹⁶².

Zaplanowana w Krajowym Planie Strategicznym 2023-2027 interwencja „Rolnictwo ekologiczne” powinna pozytywnie wpłynąć na zwiększenie się powierzchni upraw ekologicznych w Polsce. Można z dużym prawdopodobieństwem przyjąć, że w Polsce w perspektywie średnioterminowej będzie następował wzrost liczby gospodarstw i powierzchni pod uprawami ekologicznymi, głównie z motywów ekonomicznych¹⁶³. Hamulcem, dla rozwoju rynku produkcji ekologicznej, mogą być natomiast m.in. umowy z krajami Mercosur: Argentyną, Brazylią, Paragwajem i Urugwajem. W ich wyniku na rynku europejskim pojawi się więcej tańszych produktów rolnych, które zmniejszą konkurencyjność żywności ekologicznej. Zagrożeniem może być również wysoki poziom inflacji, w wyniku którego spada siła nabywcza konsumentów, co ogranicza zakupy towarów żywnościowych typu premium pochodzących z produkcji ekologicznej.

Wśród barier rozwoju rolnictwa ekologicznego eksperci branżowi wskazują także na niekorzystną strukturę produkcji w gospodarstwach ekologicznych, w tym niski udział gospodarstw posiadających zwierzęta w ekologicznym systemie chowu, co niekorzystnie wpływa na zrównoważenie produkcji. Coraz mniej gospodarstw ekologicznych decyduje się na produkcję zwierzęcą m.in. z uwagi na rygorystyczne przepisy dotyczące zapewnienia dobrostanu zwierząt oraz wykorzystania materiału hodowlanego z chowu ekologicznego. O ile większe obszarowo gospodarstwa są w stanie sprostać wyższym kosztom z tym związanych, o tyle w mniejszych chów zwierząt na poziomie kilku sztuk nie jest opłacalny¹⁶⁴. Z punktu widzenia rolników, jednym z głównych wyzwań związanych z produkcją ekologiczną jest często brak efektywności (w krótkim okresie) w porównaniu do tradycyjnych metod upraw. Szczególnie na początkowym etapie rozwoju, produkcja ta charakteryzuje się wybitnie wysoką wrażliwością

¹⁶⁰ L. Rasche, J. Steinhauser, *How will an increase in organic agricultural area affect land use in Germany?* Organic Agriculture, Volume 12, s. 514.

¹⁶¹ NIK, *Wsparcie rolnictwa ekologicznego, informacja o wynikach kontroli*, Warszawa 2024, <https://www.nik.gov.pl/najnowsze-informacje-o-wynikach-kontroli/rolnictwo-ekologiczne-pomoc-finansowa.html>, z dnia 03.02.2025.

¹⁶² <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/rolnictwo-ekologiczne2>, z dnia 04.02.2025.

¹⁶³ W. Ziętara, Z. Mirkowska, *Rolnictwo ekologiczne w Polsce – uwarunkowania i kierunki rozwoju*, Wieś i Rolnictwo 1 (202)/2024, s. 90.

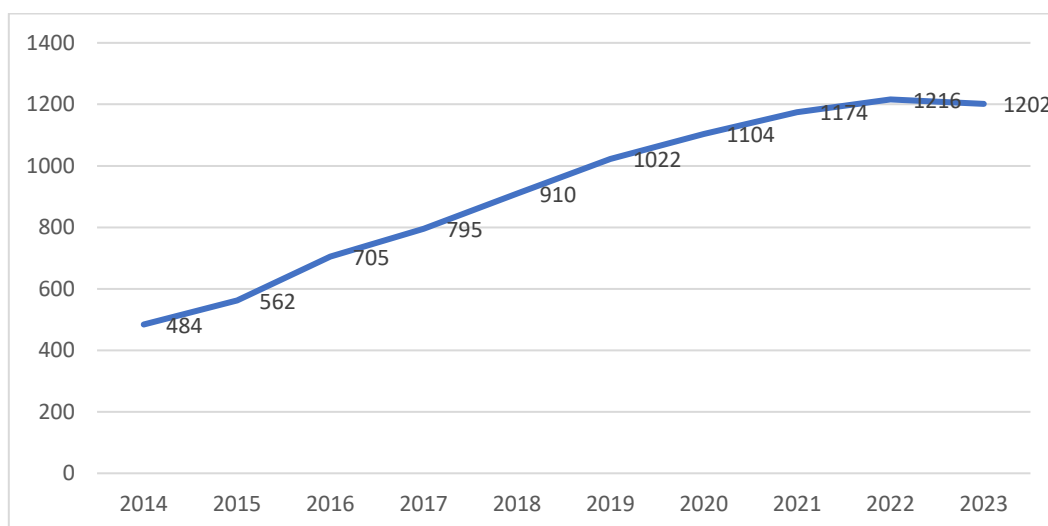
¹⁶⁴ M. Zieliński, B. Gołębowska, *Znaczenie małych gospodarstw rolnych...*, s. 371.

na zmiany otoczenia. Częste zmiany przepisów zwiększają niepewność i destabilizują warunki funkcjonowania gospodarstw ekologicznych. „Przestawienie” gospodarstwa na produkcję ekologiczną wymaga często inwestycji, np. w certyfikację czy szkolenia. Dodatkowo, rolnicy obawiają się wyższych kosztów pracy związanych z bardziej pracochłonnymi metodami upraw.

6.5. Korzyści dla gospodarki

Gospodarcze korzyści wynikające z produkcji ekologicznej obejmują szereg aspektów, które mają pozytywny wpływ zarówno na producentów, jak i konsumentów, a także na całą gospodarkę. Produkcja ekologiczna często opiera się na współpracy z lokalnymi dostawcami i rynkami, co sprzyja rozwojowi lokalnych społeczności. Wspieranie małych, lokalnych producentów przyczynia się do rozwoju gospodarki regionalnej. Zwiększający się popyt na produkty ekologiczne prowadzi do rozwoju sektora przetwórstwa żywności ekologicznej, co z kolei stwarza nowe możliwości inwestycyjne i innowacyjne.

Firmy zajmujące się produkcją, przetwórstwem i sprzedażą ekologicznych produktów inwestują w nowe technologie, które pozwalają na zwiększenie efektywności oraz poprawę jakości wytwarzanych produktów. Zwiększa się ilość przedsiębiorców związanych z produkcją ekologiczną. W segmencie tzw. „przygotowywania”¹⁶⁵ do sprzedaży można zaobserwować tendencję rosnącą. Produkcja ekologiczna często wymaga większego zaangażowania pracowników w zakresie pielęgnacji upraw i hodowli – potrzebna jest większa liczba pracowników, a to z kolei może prowadzić do zwiększenia liczby miejsc pracy w rolnictwie.

Ryc. 13 Liczba producentów ekologicznych prowadzących działalność w zakresie „przygotowywanie” w latach 2014-2023

Źródło: Opracowane własne na podstawie danych IJHARS

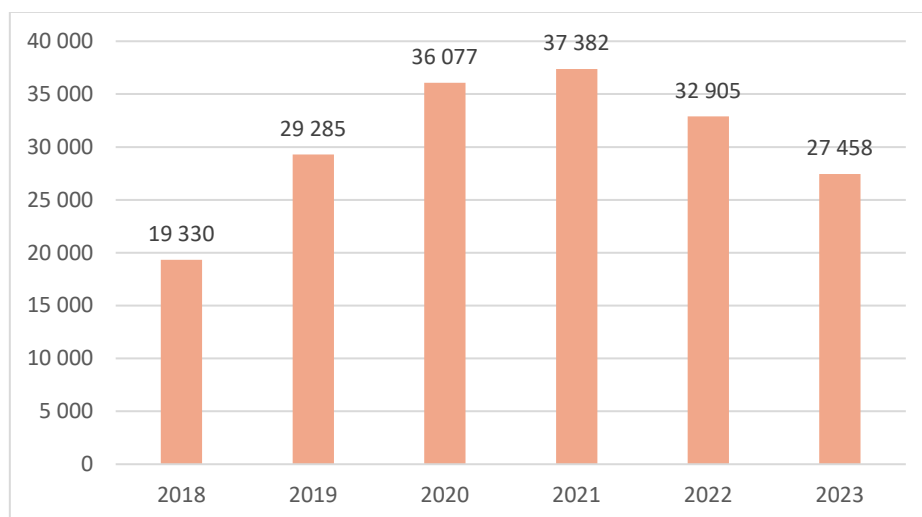
<https://www.gov.pl/web/ijhars/dane-o-rolnictwie-ekologicznym>, z dnia 04.02.2025.

Szansą dla lokalnych producentów rolnych są także krótkie łańcuchy dostaw (KŁD). Konsumentci coraz częściej sięgają po żywność lokalną, nieprzetworzoną, dostarczaną bezpośrednio od producentów. Sprzedaż produktów w KŁD ma swoje zalety zarówno z perspektywy konsumenta, jak i producenta. W przypadku konsumenta korzyści te odnoszą się przede wszystkim do jakości zakupionego produktu, wartości odżywczych i zdrowotnych. Według producentów, najważniejszą korzyścią jest rozwój

¹⁶⁵ Zgodnie z art. 3 pkt 44 rozporządzenia 2018/848 („przygotowywanie” oznacza „działania polegające na konserwowaniu lub przetwarzaniu produktów ekologicznych lub produktów w okresie konwersji lub każde inne działanie, któremu poddawany jest nieprzetworzony produkt, niezmieniające produktu wyjściowego, takie jak ubój, rozbiór, czyszczenie lub mielenie jak również pakowanie, znakowanie lub wprowadzanie zmian w znakowaniu odnoszących się do produkcji ekologicznej”).

gospodarstwa¹⁶⁶. Poprzez eliminację pośredników rolnicy mogą uzyskać wyższe dochody za swoje produkty, co sprzyja dalszemu rozwojowi małych gospodarstw i lokalnych rynków.

Brak pełnej sprawozdawczości w zakresie produkcji ekologicznej oraz zmieniające się tendencje w strukturze handlu międzynarodowego sprawiają trudność w precyzyjnym określeniu, jak bardzo import i eksport tego segmentu wpływają na PKB, w tym bilans handlowy, czy też inne wskaźniki gospodarcze Polski. Dane dotyczące importu produktów ekologicznych do Polski w latach 2018-2023 pokazują dynamiczne zmiany w analizowanym okresie. W latach 2018-2021 import wyraźnie wzrósł o 93%. Kolejne lata przyniosły jednak spadek, w roku 2023 względem roku 2022 na poziomie 17%. Import w 2023 r. pozostał jednak o 42% wyższy w relacji do roku 2018 r.¹⁶⁷

Ryc. 14 Import produktów ekologicznych w Polsce w latach 2018-2023 (w tonach)

źródło: Opracowane własne na podstawie danych Komisji Europejskiej

https://agriculture.ec.europa.eu/data-and-analysis/sustainability-and-organic-farming/agricultural-markets-organic-sector_en, z dnia 09.02.2025.

6.7. Wnioski

Z całą pewnością jednak, produkcja ekologiczna to zdrowa żywność, która dzięki swym właściwościom odżywczym, fizjologicznym oraz zdrowotnym może sprzyjać poprawie stanu zdrowia populacji. W 2023 r. EFSA opublikowała raport na temat pozostałości pestycydów w żywności w Unii Europejskiej. W porównaniu z żywnością produkowaną konwencjonalnie (nieekologiczną), w 2022 r. wskaźniki przekroczenia NDP były niższe w żywności ekologicznej dla wszystkich analizowanych kategorii produktów spożywczych¹⁶⁸. Żywność ekologiczna pochodząca z gospodarstw organicznych charakteryzuje się niższą zawartością azotanów i azotynów. Charakteryzuje je śladowa obecność pestycydów, które mają negatywny wpływ m.in. na gospodarkę hormonalną człowieka, co z kolei może prowadzić do licznych negatywnych skutków zdrowotnych, takich jak niepłodności, problemy z tarczycą, czy wpływać negatywnie na rozwój płodu.

Produkcja ekologiczna to potencjał do niższych wydatków w obszarze ochrony zdrowia, zarówno poprzez zmniejszenie obciążeń systemu opieki zdrowotnej, jak i poprawę ogólnego stanu

¹⁶⁶ M. Wojcieszak-Zbierska, *Krótkie łańcuchy dostaw szansą dla lokalnych przedsiębiorców rolnych*, Turystyka I Rozwój Regionalny, (15), s.148.

¹⁶⁷ https://agriculture.ec.europa.eu/data-and-analysis/sustainability-and-organic-farming/agricultural-markets-organic-sector_en (8 lutego 2025 r.).

¹⁶⁸ <https://multimedia.efsa.europa.eu/pesticides-report-2022/chapter-two>, z dnia 08.02.2025.

zdrowia społeczeństwa. Szczególnie w zakresie leczenia chorób cywilizacyjnych, takich jak choroby serca, cukrzyca, choroby nowotworowe czy zaburzenia hormonalne.

Pomimo wskazanych w raporcie barier względem rozwoju produkcji ekologicznej oraz obaw rolników do jej opłacalności, w dłuższej perspektywie produkcja ekologiczna może przynieść szereg korzyści zarówno środowiskowych, jak i ekonomicznych. Warto jednakże zauważyć, że rolnictwo ekologiczne nie jest rozwiązaniem dla każdego gospodarstwa i wymaga odpowiedniego wsparcia ze strony państwa, programów edukacyjnych oraz samego rynku. Polska posiada dobre perspektywy rozwoju rolnictwa ekologicznego ze względu na warunki naturalne i wysoki potencjał produkcyjny sektora rolno-spożywczego. Rosnący popyt na produkty ekologiczne staje się głównym czynnikiem napędzającym rozwój rynku żywności ekologicznej.

Niemniej jednak, aby produkcja ekologiczna mogła w pełni rozwinąć swój potencjał, konieczne jest rozwiązanie kilku kluczowych wyzwań.

Konieczne jest zapewnienie rolnikom łatwego dostępu do rynków zbytu, zarówno krajowych, jak i międzynarodowych, w celu uzyskania stabilnych i satysfakcjonujących cen za produkty ekologiczne. Równie ważne jest stworzenie odpowiednich kanałów dystrybucji, które umożliwią konsumentom łatwiejszy dostęp do żywności ekologicznej. Niezwykle istotne okazuje się także wsparcie rządowe w formie dopłat i dotacji oraz programów szkoleniowych aby zminimalizować ryzyko związane z początkowymi trudnościami przejścia z produkcji konwencjonalnej do ekologicznej.

W obecnych warunkach rozwoju produkcji ekologicznej, konieczne jest wsparcie finansowe, aby producenci rolni byli zainteresowani jej prowadzeniem. Z perspektywy długoterminowej, kluczowym elementem rozwoju produkcji ekologicznej jest dalsza edukacja społeczeństwa na temat zalet produktów ekologicznych i ich wpływu na zdrowie oraz środowisko. Konieczna jest także współpraca między rolnikami, organizacjami certyfikacyjnymi i sektorem naukowym, który może wspierać innowacje w produkcji ekologicznej, umożliwiając bardziej efektywne wykorzystanie zasobów przy jednoczesnym zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju.

Część VII. Podsumowanie

Z przeprowadzonych w raporcie analiz wynika, że rozwój rolnictwa ekologicznego w Polsce jest determinowany czynnikami środowiskowymi, społeczno-gospodarczymi i prawnymi.

Do **środowiskowych ograniczeń produkcji rolnej** w niektórych rejonach należy m.in. **pagórkowate i górskie ukształtowanie terenu utrudniające lub uniemożliwiające jej mechanizację**. Jednym z czynników mogących również ograniczać ekonomiczną opłacalność produkcji oraz mechanizację jest **struktura agrarna i związane z nią rozdrobnienie działek**. Wielkopolska, Kujawy oraz Mazowsze zmagają się często z okresowymi niedoborami, co także oddziałuje na możliwość prowadzenia produkcji rolnej, a zanieczyszczenia lokalnego środowiska związane z przenawożeniem oraz obecnością pestycydów ogranicza możliwości certyfikacji prowadzonej produkcji.

Z uwagi na **znaczące regionalne zróżnicowanie sytuacji rolnictwa ekologicznego w kraju**, należałoby rozważyć wprowadzenie dodatkowego wsparcia zarówno finansowego, jak i doradczego w regionach południowo-wschodnich kraju oraz na wzór innych krajów UE (np. Austria, Czechy), wprowadzić **mechanizmy wsparcia rolnictwa ekologicznego na obszarach o trudnych warunkach terenowo-glebowo-klimatycznych**, co czyni je efektywniejszym narzędziem w politykach regionalno-środowiskowych.

Z kolei biorąc pod uwagę niedostateczne zasoby wody, **należy wspierać praktyki agroekologiczne wspomagające retencjonowanie wody**, tj. rozwój małej retencji czy stosowanie okrywy upraw (mulcz, ściółkowanie, zadrzewienia), które jednocześnie pozostają w harmonii z rolnictwem ekologicznym. Rozwój gospodarstw ekologicznych ograniczać może także otoczenie/sąsiedztwo i związana z nim prowadzona w pobliżu planowanej uprawy ekologicznej intensywna produkcja konwencjonalna, dlatego w celu minimalizowania ryzyka przenoszenia zanieczyszczeń **należy wprowadzać absorbujące je strefy buforowe**.

W oparciu o przegląd sytuacji rolnictwa ekologicznego w innych wybranych krajach UE, w celu zwiększenia poziomu produkcji ekologicznej należy, na wzór Austrii i Czech, **wzmocnić rolę samorządów w tworzeniu lokalnych planów rozwoju tego sektora** (uniwersalne krajowe plany mogą okazać się nieskuteczne z uwagi na odmienne uwarunkowania środowiskowe i gospodarcze determinujące sytuację rolnictwa).

Na poziomie krajowym **należy dążyć do opracowania ogólnokrajowej strategii rolnictwa ekologicznego ze sprecyzowanymi celami oraz wskaźnikami kontrolującymi, a także zwiększyć budżet na badania naukowe**, tj. testowanie odpornych odmian czy efektywności różnych technik agroekologicznych.

Obowiązująca ustawa o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej zharmonizowała polskie przepisy z rozporządzeniami unijnymi: 2018/848 oraz 2017/625 w szczególności w zakresie zgłaszania działalności, opłat oraz kar za naruszenia. **Mimo to analizowany akt prawny nie reguluje istotnych z punktu widzenia producentów ekologicznych zagadnień proceduralnych takich jak m.in.: odmowa wpisu do rejestru producentów ekologicznych, zmiany we wpisie czy przyczyny jego wykreślenia lub wygaśnięcia**.

Uwagę zwraca natomiast kontynuacja rozwiązań w zakresie swoistych uproszczeń w ramach produkcji ekologicznej. **Zwolnienie z obowiązku posiadania certyfikatu produkcji ekologicznej powoduje ograniczenie kosztów po stronie detalistów, a przyznanie z mocy prawa trzymywania bydła na uwięzi w gospodarstwach spełniających określone warunki wynika ze specyfiki polskich gospodarstw i stanowi ograniczenie kwestii formalnych**, które przekładają się na ograniczenie kosztów zarówno po stronie gospodarstw, jak również systemu.

Z punktu widzenia zakresu przedmiotowego ustawa z 2022 r. **koncentruje się przede wszystkim na kwestiach organizacji oraz kontroli rolnictwa i produkcji ekologicznej, jednak zasadne byłoby określenie w niej również praw i obowiązków producentów ekologicznych**, podobnie jak ma to miejsce w ustawach czeskiej i słowackiej. Również w austriackiej, federalnej regulacji poświęconej produkcji ekologicznej zostały enumeratywnie wskazane obowiązki producentów i zasady ich współpracy m.in. z jednostkami certyfikującymi.

Z analizy danych przedstawionych w tabeli nr 29 jednoznacznie wynika, że zarówno Główny Inspektor IJHARS, jak i wojewódzcy inspektorzy IJHARS sięgają do przepisów sankcyjnych. Zdecydowanie przeważa zarówno liczba decyzji administracyjnych wydanych przez wojewódzkich inspektorów w przedmiocie wymierzenia kar pieniężnych na podstawie art. 24 ust. 1 pkt 1,2, 4-6 lub 8-12 u.r.e.p.e. oraz łączna wysokość tych kar (kwota ogółem 122 tys. zł). Niestety na podstawie tak ogólnych informacji trudno ustalić rodzaj deliktów administracyjnych najczęściej popełnianych w obszarze rolnictwa ekologicznego i produkcji ekologicznej oraz praktykę orzeczniczą organów administracyjnych w tym zakresie. Upublicznienie bardziej szczegółowych danych dotyczących wymierzonych kar sprzyjałoby nie tylko prowadzonym badaniom czy propozycjom nowych rozwiązań legislacyjnych w tym obszarze, ale miałyby również walor prewencyjny i edukacyjny dla adresatów analizowanej ustawy, w tym również dla konsumentów. **Natomiast w samych przepisach sankcyjnych brakuje nadal unormowania kwestii przedawnienia: wszczynania postępowania (stwierdzania naruszenia prawa), nakładania kar pieniężnych oraz ich egzekucji.**

Administrowanie rolnictwem ekologicznym i produkcją ekologiczną zostało kompleksowo uregulowane w ustawie o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej. **Unijny rodowód tej regulacji znalazł odzwierciedlenie w bardzo licznych odwołaniach do bezpośrednio stosowanych rozporządzeń unijnych** (które zresztą często odsyłają do kolejnych rozporządzeń). **Odwołania te czynią zresztą z tej ustawy regulację – przynajmniej w zakresie instytucjonalnym – mało transparentną.**

Polska zdecydowała się na **przyjęcie mieszanego modelu kontroli rolnictwa ekologicznego**, gdyż status jednostki certyfikującej może być przyznany zarówno podmiotowi publicznemu, jak i podmiotowi prywatnemu. **W praktyce jednak status jednostek certyfikujących przyznano wyłącznie podmiotom prywatnym** (spółkom prawa handlowego, głównie o statusie spółek z ograniczoną odpowiedzialnością). **Badanie jednostek certyfikujących w państwach członkowskich UE i EOG wykazało, że model prywatny pozostaje modelem dominującym, jeśli chodzi o certyfikację i kontrolę rolnej produkcji ekologicznej.**

Uwagę może też zwrócić fakt, że przypisanie kompetencji określonym organom lub instytucjom niekoniecznie oznacza, że kompetencje te są przez te jednostki rzeczywiście wykonywane – **ograniczony zakres aktywności organów wydaje się odzwierciedlać stan zaawansowania rolnictwa ekologicznego w Polsce.** Dość powiedzieć, że w obszarze ochrony roślin i nasiennictwa w Krajowym Rejestrze Odmian Ekologicznych nie zarejestrowano dotąd (stan na dzień 15 czerwca 2025 r.) żadnej odmiany.

Na uwagę zasługuje **proaktywna postawa jednostek organizacyjnych na rzecz wspierania rolnictwa ekologicznego** – dobrym przykładem pozostaje tu stworzenie przez COBOR wykazu odmian roślin polecanych w rolnictwie ekologicznym.

System wsparcia finansowego działań związanych z rolnictwem ekologicznym charakteryzuje wysoki poziom rozproszenia – dotacje udzielane są przez różne podmioty (m.in. MRiRW, ARiMR), zarówno w ramach specyficznych programów polityki rolnej, jak i jako dotacje przedmiotowe. W konsekwencji mapa dotacji – zarówno co do skali, jak i rozkładu podmiotowego – jest mało przejrzysta. Wniosek ten znajduje swoje potwierdzenie w raporcie NIK pt. „Wsparcie rolnictwa ekologicznego” (KRR.430.1.2024 Nr ewid. 23/2024/P/23/037/KRR) z lipca 2024 r.

Pomimo wskazanych w raporcie barier względem rozwoju produkcji ekologicznej oraz obaw rolników co do jej opłacalności, w dłuższej perspektywie produkcja ekologiczna może przynieść szereg korzyści zarówno środowiskowych, jak i ekonomicznych. **Polska posiada dobre perspektywy rozwoju rolnictwa ekologicznego ze względu na warunki naturalne i wysoki potencjał produkcyjny sektora rolno-spożywczego. Rosnący popyt na produkty ekologiczne staje się głównym czynnikiem napędzającym rozwój rynku żywności ekologicznej.**

Niemniej jednak, aby produkcja ekologiczna mogła w pełni rozwinąć swój potencjał, konieczne jest rozwiązanie kilku kluczowych wyzwań. Po pierwsze, konieczne jest zapewnienie rolnikom łatwego dostępu do rynków zbytu, zarówno krajowych, jak i międzynarodowych, w celu uzyskania stabilnych i satysfakcjonujących cen za produkty ekologiczne. Równie ważne jest stworzenie odpowiednich kanałów dystrybucji, które umożliwią konsumentom łatwiejszy dostęp do żywności ekologicznej. Niezwykle istotne okazuje się także wsparcie rządowe w formie dopłat i dotacji oraz programów szkoleniowych aby zminimalizować ryzyko związane z początkowymi trudnościami przejścia z produkcji konwencjonalnej do ekologicznej.

W obecnych warunkach rozwoju produkcji ekologicznej **konieczne jest wsparcie finansowe, aby producenci rolni byli zainteresowani jej prowadzeniem.**

Z perspektywy długoterminowej **kluczowym elementem rozwoju produkcji ekologicznej jest dalsza edukacja społeczeństwa na temat zalet produktów ekologicznych i ich wpływu na zdrowie oraz środowisko. Konieczna jest także współpraca między rolnikami, organizacjami certyfikacyjnymi i sektorem naukowym, który może wspierać innowacje w produkcji ekologicznej, umożliwiając bardziej efektywne wykorzystanie zasobów przy jednoczesnym zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju.**

Wykaz tabel

- Tab. 1** Podstawowe definicje z art. 2 ustawy o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej
- Tab. 2** Liczba ekologicznych gospodarstw rolnych w Polsce w latach 2023-2024
- Tab. 3** Sytuacja i uwarunkowania rolnictwa ekologicznego w wybranych krajach Unii Europejskiej
- Tab. 4** Porównanie ustaw regulujących rolnictwo ekologiczne w Polsce
- Tab. 5** Proces zgłaszanie działalności w obszarze rolnictwa ekologicznego i produkcji ekologicznej w świetle art. 17 u.r.e.p.e.
- Tab. 6** Wymogi związane z rozpoczynaniem i prowadzeniem działalności w obszarze rolnictwa ekologicznego i produkcji ekologicznej w świetle rozporządzenia 2018/848 i u.r.e.p.e.
- Tab. 7** Liczba producentów ekologicznych w Polsce w latach 2011-2024 ogółem z uwzględnieniem obowiązujących regulacji ustawowych w zakresie rolnictwa ekologicznego
- Tab. 8** Liczba producentów ekologicznych w latach 2022-2024 z podziałem na kategorie działalności
- Tab. 9** Zasady zgłaszania produkcji ekologicznej w wybranych państwach członkowskich UE
- Tab. 10** Zezwolenia na stosowanie nieekologicznych składników pochodzenia rolnego w produkcji przetworzonej żywności ekologicznej wydane w krajach UE na podstawie art. 25 ust. 1 rozporządzenia 2018/848
- Tab. 11** Zezwolenia/ postanowienia/ uznania wydawane przez WIJHARS
- Tab. 12** Zwolnienie z obowiązku posiadania certyfikatu produkcji ekologicznej w wybranych krajach UE
- Tab. 13** Odstępstwa od zakazu utrzymywania bydła na uwięzi w wybranych państwach UE
- Tab. 14** Opłaty pobierane na podstawie ustawy o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej, rozporządzenia 2017/625 oraz rozporządzenia 2018/848
- Tab. 15** Wyłączenie pobierania opłat w sprawach wymienionych w art. 7 ust. 1 i art. 9 ust. 1 u.r.e.p.e.
- Tab. 16** Krajowe i regionalne organy właściwe (nadzorcze) dla rolnictwa ekologicznego (wyznaczonych zgodnie z rozporządzeniem 2018/848)
- Tab. 17** Organy kontrolne i jednostki certyfikujące w rozumieniu art. 35 rozporządzenia 2018/848
- Tab. 18** Organy właściwe w wybranych państwach członkowskich UE
- Tab. 19** Organy kontrolne i jednostki certyfikujące w wybranych państwach członkowskich UE
- Tab. 20** Organy/jednostki administrowania rolnictwem ekologicznym w Polsce
- Tab. 21** Określenie kompetencji Głównego Inspektora JHARS na podstawie odesłań do rozporządzeń UE
- Tab. 22** Przedmiot zezwoleń i uznania udzielanego przez wojewódzkiego inspektora jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych
- Tab. 23** Zadania wykonywane przez jednostki certyfikujące
- Tab. 24** Kompetencje Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa na podstawie odesłań do rozporządzeń UE
- Tab. 25** Kary pieniężne nakładane na jednostki certyfikujące na podstawie art. 23 ust. 1 u.r.e.p.e.
- Tab. 26** Kary pieniężne nakładane na jednostki certyfikujące na podstawie art. 23 ust. 2 u.r.e.p.e.
- Tab. 27** Kara pieniężna nakładane na jednostki certyfikujące na podstawie art. 23 ust. 3 u.r.e.p.e.
- Tab. 28** Kary pieniężne nakładane na podstawie art. 24 ust. 1-3 u.r.e.p.e.
- Tab. 29** Kary pieniężne nałożone na podstawie art. 23 ust. 1-3 oraz 24 ust. 1-3 u.r.e.p.e. w okresie od dnia 7 lipca 2025 r. do 30 marca 2025 r.
- Tab. 30** Przepisy sankcyjne i rodzaje kar w wybranych państwach członkowskich UE

Wykaz rycin

- Ryc. 1** Liczba gospodarstw ekologicznych w poszczególnych województwach (stan na dzień: 31.12.2024 r.)
- Ryc. 2** Liczba gospodarstw ekologicznych w Polsce w latach 2014-2024
- Ryc. 3** Zmiana [%] liczby gospodarstw w 2024 r. względem 2014 r.
- Ryc. 4** Zmiana [%] liczby gospodarstw w 2024 r. względem 2019 r.
- Ryc. 5** Potencjalne zagrożenie powierzchniową erozją wodną gleb obszaru Polski
- Ryc. 6** Zagrożenie erozją wietrzną użytków rolnych Polski
- Ryc. 7** Pokrycie terenu w Polsce wg. Corine Land Cover (2018)
- Ryc. 8** Rozmieszczenie przestrzenne wybranych form ochrony przyrody w Polsce
- Ryc. 9** Struktura agrarna gospodarstw w Polsce
- Ryc. 10** Udział procentowy rolnictwa ekologicznego w krajach UE w 2019 r.

Bibliografia

- Józefaciuk A., Nowocień E., Wawer R., *Erozja gleb w Polsce – skutki środowiskowe i gospodarcze, działania zaradcze*, Monografie i Rozprawy Naukowe, 2014, nr 44
- Józefaciuk A., Nowocień E., Wawer R., *Erozja wietrzna w Polsce*. Monografie i Rozprawy Naukowe 2018, nr 57
- Jurkowska-Gomułka A., § 24. *Reguły konkurencji w sektorach. Rolnictwo*, [w:] A. Jurkowska-Gomułka, A. Piszcz (red.), System Prawa Unii Europejskiej. Tom 9. Prawo konkurencji, Warszawa 2024
- Korzycka M., *Żywność ekologiczna* [w:] M. Korzycka, M. Korzycka, P. Wojciechowski, System prawa żywnościowego, Warszawa 2017
- Kozuń-Cieślak G., *Efektywność – rozważania nad istotą i typologią*, Kwartalnik Kolegium Ekonomiczno-Społecznego Studia i Prace/Szkoła Główna Handlowa, Nr 4(16)/2013, <https://doi.org/10.33119/KKESSIP.2013.4.1>
- Leśkiewicz K., *Ustawa o rolnictwie ekologicznym. Komentarz*, Warszawa 2017
- Łobos-Kotowska D., *Prawne pojęcie osobistego prowadzenia gospodarstwa rolnego*, Przegląd Prawa Rolnego 2021, nr 1
- Nowocień E., Wawer R., *Poradnik dla rolników w zakresie przeciwdziałania erozji gleb*. Wyd.: IUNG-PIB, Puławy 2021
- Olkiewicz A., *Prawne uwarunkowania rolnictwa ekologicznego w Polsce*, Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu 2017, tom XIX, zeszyt 4
- Palšovaa L., Schwarczová L., Schwarca P., Bandlerová A., *The Support of Implementation of Organic Farming in the Slovak Republic in the Context of Sustainable Development*, Procedia - Social and Behavioral Sciences 110, 2014
- Rasche L., Steinhauser J., *How will an increase in organic agricultural area affect land use in Germany?* Organic Agriculture, Volume 12, doi: 10.1007/s13165-022-00405-2
- Roszkowska B., *Alternatywne formy gospodarowania na obszarach chronionych subregionu Puszczy Białowiejskiej*. (red.) A. Bołtromiuk, Wyd. Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2001
- Uzasadnienie projektu ustawy z 23 czerwca 2022 r. o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej, druk sejmowy nr 2180
- Wojcieszak-Zbierska M., *Krótkie łańcuchy dostaw szansą dla lokalnych przedsiębiorców rolnych*, Turystyka i Rozwój Regionalny, nr 15 (2021), <https://doi.org/10.22630/TIRR.2021.15.13>
- Wróbel A., [w:] M. Jaśkowska, M. Wilbrandt-Gotowicz, A. Wróbel, *Komentarz aktualizowany do Kodeksu postępowania administracyjnego*, LEX/el. 2025
- Ziętara W., Mirkowska Z., *Rolnictwo ekologiczne w Polsce – uwarunkowania i kierunki rozwoju*, Wieś i Rolnictwo 1 (202)/2024, doi:10.53098/wir.2024.1.202/03
- Zieliński M., Gołębiowska B., *Znaczenie małych gospodarstw rolnych produkujących w systemie ekologicznym w Polsce*, Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu, 2024, Vol. XXVI, No. (1), doi: 10.5604/01.3001.0054.3717
- Zuzek D. K., *Obszary chronione Natura 2000 a lokalna przedsiębiorczość w województwie małopolskim*. Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej. Seria: Organizacja i zarządzanie, 2017, z. 107, nr kol. 1982
- M. Zieliński, *Rolnictwo ekologiczne w Polsce jako źródło dóbr publicznych na obszarach szczególnie predestynowanych do jego rozwoju*, Wieś i Rolnictwo, 4 (193)/2021
- Zwolińska J., *Miejsce dobrostanu zwierząt gospodarskich w polityce Unii Europejskiej*, Wieś i Rolnictwo, 191(2), 2021

Inne:

- Inspekcja Skupu i Przetwórstwa Artykułów Rolnych – Główny Inspektorat, *Produkcja rolna metodami ekologicznymi w 2001 r.*, Warszawa 2002
- Uzasadnienie projektu ustawy, druk sejmowy nr 2631, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki4ka.nsf/wgdruku/2631>
- Uzasadnienie projektu ustawy, druk sejmowy nr 1894 [https://orka.sejm.gov.pl/RejestrD.nsf/wgdruku/1894/\\$file/1894.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/RejestrD.nsf/wgdruku/1894/$file/1894.pdf)
- Uzasadnienie projektu ustawy z dnia 25 czerwca 2009 r. o rolnictwie ekologicznym, druk sejmowy nr 1924 [https://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/6453F028347BDEDCC12575A20031764A/\\$file/1924.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/6453F028347BDEDCC12575A20031764A/$file/1924.pdf)

Uzasadnienie projektu ustawy z dnia 23 czerwca 2022 r. o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej, druk sejmowy nr 2180

<https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/F9387D80C4B1AF08C125882B0039B986/%24File/2180.pdf>

Netografia (stan na 31 lipca 2025)

<https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/temat/6/578/2328>

<https://www.gov.pl/web/ijhars/dane-o-rolnictwie-ekologicznym>

<https://clc.gios.gov.pl/index.php/clc-2018/metadane>

<https://www.gov.pl/web/gdos/dostep-do-danych-geoprzestrzennych>

<https://www.sadnowoczesny.pl/artykuly/aktualnoscisad/oplacalnosc-rolnictwa-ekologicznego-2346206>,

<https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/roczniki-statystyczne/roczniki-statystyczne/rocznik-statystyczny-rolnictwa-2024,6,18.html>,

<https://www.bankier.pl/wiadomosc/Wartosc-rynku-ekologicznej-zywnosci-wynosi-juz-ok-2-mld-zlotych-a-be-dzie-tylko-lepiej-8779404.html>,

<https://focusonbusiness.eu/pl/wiadomosci/polacy-to-ekomaniacy/29421>

https://www.ey.com/pl_pl/insights/consumer-products/ey-future-consumer-index-2023-swiadoma-konsumpcja

<https://media.mcconsultants.pl/288040-coraz-mniejsza-roznica-w-cenie-produktow-ekologicznych-i-konwencjonalnych>

<https://www.nik.gov.pl/najnowsze-informacje-o-wynikach-kontroli/rolnictwo-ekologiczne-pomoc-finansowa.html>

<https://www.gov.pl/web/rolnictwo/rolnictwo-ekologiczne2>

<https://www.gov.pl/web/ijhars/dane-o-rolnictwie-ekologicznym>

https://agriculture.ec.europa.eu/data-and-analysis/sustainability-and-organic-farming/agricultural-markets-organic-sector_en

<https://multimedia.efsa.europa.eu/pesticides-report-2022/chapter-two>

<https://www.gov.pl/web/ijhars/dane-o-rolnictwie-ekologicznym>

<https://bio.amainfo.at/>

<https://mze.gov.cz/public/portal/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/dokumenty-statistiky-formulare/formulare>

<https://mze.gov.cz/public/portal/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/registrace>

<https://mesdemarches.agriculture.gouv.fr/demarches/exploitation-agricole/s-engager-dans-une-demarche/article/agriculture-biologique-notifier>

<https://notification.agencebio.org/homepage>, formularz rejestracyjny: https://www.formulaires.service-public.fr/gf/cerfa_14341.do

<https://www.oekolandbau.de/bio-in-der-praxis/oekologische-landwirtschaft/umstellung-auf-oeko-landwirtschaft>

<https://www.oekolandbau.de/bio-zertifizierung/adressen/oeko-kontrollstellen>

<https://www.uksup.sk/ooepv-registracia-ekologickych-prevadzkovatelov>

<https://www.uksup.sk/ooepv-registracia-ekologickych-prevadzkovatelov>

<https://jordbruksverket.se/e-tjanster-databaser-och-appar/e-tjanster-och-databaser-vaxter/anmalan-till-certifieringssystemet---ekologisk-produktion>

https://m09-mg-local.idp.funktionstjanster.se/samlv2/idp/sign_in/668

<https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2020/282/>

<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-242>

<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20009335>

https://ec.europa.eu/agriculture/ofis_public/index.html.

https://agriculture.ec.europa.eu/document/download/10e7087c-f7e9-4593-be7f-75c3473afadd_en?file-name=final-report-audit-2024-bio-004-serbia_en.pdf

¹ https://agriculture.ec.europa.eu/document/download/0c083976-bd0b-433f-8414-fb759f20d550_en?file-name=final-report-audit-2024-bio-004-sri-lanka_en.pdf

¹ https://agriculture.ec.europa.eu/document/download/7a27987b-a459-476d-8d81-f06ee7f6d8ef_en?file-name=final-report-agri-2024-bio-002-turkiye_en.pdf

https://ec.europa.eu/agriculture/ofis_public/actors-ca/ca-list.html?lang=en

https://ec.europa.eu/agriculture/ofis_public/actors-ca/ca-list.html?lang=en

<http://eagri.cz>

Wykaz aktów prawnych:

Rozporządzenie Rady (EWG) 2092/91 z dnia 24 czerwca 1991 r. w sprawie produkcji ekologicznej produktów rolnych oraz znakowania produktów rolnych i środków spożywczych (Dz. U. UE. L. z 1991 r. Nr 198, str. 1 z późn. zm.)

Rozporządzenie Rady (WE) nr 1804/1999 z dnia 19 lipca 1999 r. uzupełniające rozporządzenie (EWG) nr 2092/91 w sprawie produkcji ekologicznej produktów rolnych oraz znakowania produktów rolnych i środków spożywczych w celu włączenia produkcji zwierzęcej (Dz. U. UE. L. z 1999 r. Nr 222, str.1)

Rozporządzenie Komisji nr 94/92/EWG z dnia 14 stycznia 1992 r. ustanawiające szczegółowe zasady wprowadzenia w życie uzgodnień dotyczących przywozu z państw trzecich przewidzianych w rozporządzeniu Rady (EWG) nr 2092/91 w sprawie produkcji ekologicznej produktów rolnych oraz znakowania produktów rolnych i środków spożywczych (Dz. Urz. WE L 011, 17.01.1992 r., z późn. zm.);

Rozporządzenie Komisji nr 1788/2001/WE z dnia 7 września 2001 r. ustanawiające szczegółowe zasady wykonania przepisów dotyczących świadectwa kontroli w odniesieniu do przywozu z państw trzecich, na podstawie art. 11 rozporządzenia Rady (EWG) nr 2092/91 w sprawie produkcji ekologicznej produktów rolnych oraz znakowania produktów rolnych i środków spożywczych (Dz. Urz. WE L 243, 13.09.2001 r., z późn. zm.);

Rozporządzenie Komisji nr 1452/2003/WE z dnia 14 sierpnia 2003 r. utrzymujące odstępstwo przewidziane w art. 6 ust. 3 lit. a rozporządzenia Rady (EWG) nr 2092/91 w odniesieniu do niektórych gatunków nasion i roślinnego materiału rozmnożeniowego oraz ustanawiającym zasady proceduralne i kryteria dotyczące tego odstępstwa (Dz. Urz. WE L 206, 15.08.2003 r.).

Rozporządzenie Rady (WE) nr 834/2007 z dnia 28 czerwca 2007 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylające rozporządzenie (EWG) nr 2092/91 (Dz. U. UE. L. z 2007 r. Nr 189, str. 1 z późn. zm.)

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/625 z dnia 15 marca 2017 r. w sprawie kontroli urzędowych i innych czynności urzędowych przeprowadzanych w celu zapewnienia stosowania prawa żywnościowego i paszowego oraz zasad dotyczących zdrowia i dobrostanu zwierząt, zdrowia roślin i środków ochrony roślin, zmieniające rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 999/2001, (WE) nr 396/2005, (WE) nr 1069/2009, (WE) nr 1107/2009, (UE) nr 1151/2012, (UE) nr 652/2014, (UE) 2016/429 i (UE) 2016/2031, rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2005 i (WE) nr 1099/2009 oraz dyrektywy Rady 98/58/WE, 1999/74/WE, 2007/43/WE, 2008/119/WE i 2008/120/WE, oraz uchylające rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 854/2004 i (WE) nr 882/2004, dyrektywy Rady 89/608/EWG, 89/662/EWG, 90/425/EWG, 91/496/EWG, 96/23/WE, 96/93/WE i 97/78/WE oraz decyzję Rady 92/438/EWG (rozporządzenie w sprawie kontroli urzędowych) (Dz. U. UE. L. z 2017 r. Nr 95, str. 1 z późn. zm.)

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848 z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 834/2007 (Dz. U. UE. L. z 2018 r. Nr 150, str. 1 z późn. zm.)

Rozporządzenia (UE) nr 2021/2115 (art. 3 pkt 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115 z dnia 2 grudnia 2021 r. ustanawiającego przepisy dotyczące wsparcia planów strategicznych sporządzanych przez państwa członkowskie w ramach wspólnej polityki rolnej (planów strategicznych WPR) i finansowanych z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) i z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz uchylające rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 i (UE) nr 1307/2013 (Dz. U. UE. L. z 2021 r. Nr 435, str. 1 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. - Kodeks postępowania administracyjnego Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 572)

ustawy z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1176 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 16 marca 2001 r. o rolnictwie ekologicznym (Dz. U. Nr 38, poz. 452 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 18 grudnia 2003 r. o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 885 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1478 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o rolnictwie ekologicznym (Dz. U. Nr 93, poz. 898 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 25 czerwca 2009 r. o rolnictwie ekologicznym (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1324)

Ustawa z dnia 13 lutego 2020 r. o Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa, t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 1993

Ustawa z dnia 23 czerwca 2022 r. o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1235)

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 19 marca 1999 r. w sprawie wysokości stawek dotacji przedmiotowych dla podmiotów wykonujących zadania na rzecz rolnictwa oraz szczegółowych zasad i trybu ich udzielania oraz rozliczania tych dotacji w 1999 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 318 z późn. zm.)

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 19 kwietnia 2000 r. w sprawie wysokości stawek dotacji przedmiotowych dla różnych podmiotów wykonujących zadania na rzecz rolnictwa oraz szczegółowych zasad i trybu udzielania oraz rozliczania tych dotacji (Dz. U. Nr 35, poz. 401 z późn. zm.) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 kwietnia 2001 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wysokości stawek dotacji przedmiotowych dla różnych podmiotów wykonujących zadania na rzecz rolnictwa oraz szczegółowych zasad i trybu udzielania oraz rozliczania tych dotacji (Dz. U. Nr 41, poz. 468)

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 26 maja 2015 r. w sprawie ogólnych odstępstw od warunków produkcji ekologicznej w sprawie ogólnych odstępstw od warunków produkcji ekologicznej (Dz. U. poz. 799)

Rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 7 listopada 2016 r. w sprawie sposobu ustalania opłat za czynności związane z akredytacją jednostek oceniających zgodność oraz maksymalnych wysokości tych opłat (Dz.U. 2016 poz. 1850).

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 31 października 2022 r. w sprawie nabywania uprawnień inspektora rolnictwa ekologicznego (Dz. U. poz. 2326)

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 marca 2023 r. w sprawie laboratoriów urzędowych i krajowych laboratoriów referencyjnych do celów przeprowadzania analiz, badań i diagnostyki laboratoryjnej w ramach produkcji w rolnictwie ekologicznym (Dz. U. poz. 671 z późn. zm.).

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 kwietnia 2023 r. w sprawie szczegółowych warunków i szczegółowego trybu przyznawania i wypłaty płatności ekologicznych w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 102 z późn. zm.).

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 września 2023 r. w sprawie stawek opłat za przeprowadzenie kontroli urzędowej ekologicznego materiału heterogenicznego (Dz. U. poz. 2124)

Wykaz skrótów

- **ARiMR** - Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
- **COBORU** - Centralny Ośrodek Badań Odmian Roślin Uprawnych
- **IJHARS** - Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych
- **ISPAR** - Inspekcja Skupu i Przetwórstwa Artykułów Rolnych
- **Główny Inspektor JHARS** - Główny Inspektor Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych
- **Główny Inspektorat JHARS** - Główny Inspektor Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych
- **Główny Inspektor ORiN** - Główny Inspektor Ochrony Roślin i Nasiennictwa
- **PIORiN** - Państwowa Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa
- **Prezes ARiMR** - Prezes Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
- **WIJHARS** – Wojewódzki Inspektor Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych

Wykaz skrótów tytułów aktów prawnych

- **k.p.a.** - kodeks postępowania administracyjnego - ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 572)
- **rozporządzenie 834/2007** - rozporządzenie Rady (WE) nr 834/2007 z dnia 28 czerwca 2007 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylające rozporządzenie (EWG) nr 2092/91 (Dz. U. UE. L. z 2007 r. Nr 189, str. 1 z późn. zm.)
- **rozporządzenie 2017/625** - Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/625 z dnia 15 marca 2017 r. w sprawie kontroli urzędowych i innych czynności urzędowych przeprowadzanych w celu zapewnienia stosowania prawa żywnościowego i paszowego oraz zasad dotyczących zdrowia i dobrostanu zwierząt, zdrowia roślin i środków ochrony roślin, zmieniające rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 999/2001,

(WE) nr 396/2005, (WE) nr 1069/2009, (WE) nr 1107/2009, (UE) nr 1151/2012, (UE) nr 652/2014, (UE) 2016/429 i (UE) 2016/2031, rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2005 i (WE) nr 1099/2009 oraz dyrektywy Rady 98/58/WE, 1999/74/WE, 2007/43/WE, 2008/119/WE i 2008/120/WE, oraz uchylające rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 854/2004 i (WE) nr 882/2004, dyrektywy Rady 89/608/EWG, 89/662/EWG, 90/425/EWG, 91/496/EWG, 96/23/WE, 96/93/WE i 97/78/WE oraz decyzję Rady 92/438/EWG (rozporządzenie w sprawie kontroli urzędowych) (Dz. U. UE. L. z 2017 r. Nr 95, str. 1 z późn. zm.)

- **rozporządzenie 2018/848** - Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848 z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 834/2007 (Dz. U. UE. L. z 2018 r. Nr 150, str. 1 z późn. zm.)

- **u.r.e.p.e.** - ustawa z dnia 23 czerwca 2022 r. o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1235)

- **u.P.I.O.R.N** - ustawa z dnia 13 lutego 2020 r. o Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa, t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 1993

- **u.r.e. (2001)** - ustawa z dnia 16 marca 2001 r. o rolnictwie ekologicznym (Dz. U. Nr 38, poz. 452 z późn. zm.)

- **u.r.e. (2004)** - ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o rolnictwie ekologicznym (Dz. U. Nr 93, poz. 898 z późn. zm.)

- **u.r.e. (2009)** - ustawa z dnia 25 czerwca 2009 r. o rolnictwie ekologicznym (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1324).